

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΞΕΟΣ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΟΜΟΣ Ε' 1881



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,
1881

Ἄριθ. πρωτ. 651.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τοὺς κ. Γυμνασιάρχας

Ὁ ἐνταῦθα «Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρρασσός» πρὸς ἄλλας κοινωφελέσιν ἐργασίαις αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐθνικῆς παιδείσεως καὶ τῆς τῶν γραμμάτων προαγωγῆς καὶ διαδόσεως, ἤρξατο ἀπὸ ἐνὸς ἤδη ἔτους ἐκδίδων καὶ ἄξιον λόγου μηνιαῖον περιοδικὸν φιλολογικὸν καὶ ἐν γένει ἐπιστημονικὸν σύγγραμμα ὑπὸ τὸ ὄνομα **Παρρασσός**. Ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ἐκδοθέντων τευχῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων καταδεικνύεται ἡ χρησιμότης του. Ἐπιθυμοῦντες νὰ παράσχωμεν τὴν δυνατὴν ἡμῖν ὑποστήριξιν εἰς τὸ προκείμενον κοινωφελὲς ἔργον, συνιστῶμεν ὑμῖν τε καὶ τοῖς παρ' ὑμῖν κκ. καθηγηταῖς αὐτό, ἵνα γένωνται ὅσοι ἂν προκιρῶνται συνδρομηταὶ αὐτοῦ, ὅπως διὰ τούτου ἐνισχυθῇ ἡ ἐκδοσις αὐτοῦ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1877.

Ὁ ὑπουργὸς
Θ. Π. ΔΗΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

Ἄριθ. πρωτ. 5133.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τοὺς κκ. γυμνασιάρχας καὶ σχολάρχας.

Καὶ ἄλλοθεν καὶ ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 651 ἐγκυκλίου τοῦ καθ' ἡμᾶς ὑπουργείου, τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1877 ἐκδοθείσης, γνωρίζετε ὅτι ὁ ἐνταῦθα φιλολογικὸς σύλλογος Παρρασσός ἐκδίδει χάριν τῆς κοινῆς ὠφελείας, συμφῶνως δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ περιοδικὸν σύγγραμμα φερώνυμον τοῦ Συλλόγου. Ἐν τούτῳ καταχωρίζονται λόγου ἄξιαι διατριβαὶ καὶ ποικίλων γνώσεων πᾶροχοι σημειώσεις, ἔργα λογίων. Ἐπιθυμοῦντες χάριν τῆς ἐκ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ὠφελείας νὰ ἐνισχυθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν αὐτό, ἐθεωρήσαμεν ὅτι συμβάλλεται ἰκανῶς εἰς τοῦτο ἡ ἐν αὐτῷ καταχώρισις διατριβῶν καὶ σημειώσεων ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων, περὶ λειψάνων ἀρχαίων ἡθῶν καὶ ἐθίμων σωζομένων αὐτουσίως ἢ καὶ κατὰ τύπον καὶ παρὰλλήλας ἐν ταῖς νῦν συνηθείαις τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, περὶ λέξεων καὶ ὄρων ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ κοινοῦ λαοῦ διατηρουμένων ἐν τύπῳ παροιμιῶν ἢ ἀξιωματίων. Ἡ διὰ περιοδικῶν διακοίνωσις τοιούτων ἀντικειμένων, παρέχει ἀφορμὴν ἄλλως καὶ τοῖς λογίοις εἰς περαιτέρω ἐρεῦνας καὶ ἐξιχνιάσεις τῶν φυλετικῶν σχέσεων τῶν διαφόρων κοινοτήτων καὶ τοῦ ἐθνικοῦ βίου, σώζει δὲ ταῦτα καὶ τοῦ ἐξαφανισμοῦ εἰς ὃν ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀσημερία ἐπισυμβαινούσα μετατροπὴ τῆς βιώσεως τὰ καταδικάζει.

Οἱ προκιρούμενοι ἵνα καὶ οὕτω χρήσιμον τὴν φιλομουσίαν καὶ ἰκανότητά αὐτῶν καταστήσωσι θέλουσι ἀτέλλει τὰ ἐκάστοτε εἰς γινῶσιν αὐτῶν περιερχόμενα ὅπωςδὴποτε τοιαῦτα εὐρήμκτα κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν ἐπιστάσιαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ οὕτως ἰσστανομένου περιοδικῶ ὁ Παρρασσός.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 23 Ἰουνίου 1880.

Ὁ ὑπουργὸς
Ν. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ.

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ

ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΝΩΣΘΕΝΤΩΝ ΦΥΤΩΝ*

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστᾶται ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κκ. Εἰρηναίου Ἀσωπίου, Ἐμμανουὴλ Δ. Ροΐδου, Παναγιώτου Ι. Φέρμπου, Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Τιμολέοντος Ἀργυροπούλου.

Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου νὰ ὁμιλήσω περὶ θέματός τινος, εὗρέθην κατ' ἀρχὰς εἰς ἀμηχανίαν, ἂν ἔπρεπε ν' ἀποδεχθῶ τὸ τοιοῦτον· διότι, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν περιορισθεὶς εἰς μόνον τὰ φαρμακευτικά, δὲν εὗρισκον θέμα ἀρμόζον πρὸς τὰ τοῦ Συλλόγου κύρια ἔργα. Κατόπιν ὅμως παρετήρησα, ὅτι ἠδυνάμην νὰ εὐχαριστήσω τὸ προεδρεῖον, ἂν ἐνώπιον ὑμῶν ἐξεπλήρουν ὑπόσχεσιν δοθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὸ κοινὸν τῷ 1873 διὰ τοῦ τότε ὑπὸ τῆς Ἰατρικῆς Ἑταιρίως ἐκδιδομένου ἱατρικοῦ περιοδικοῦ συγγραμματος, τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Ἡ δοθεῖσα ὑπόσχεσις συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἐκθέσω τὸν τρόπον, ὃν ἀπὸ μακρῶν χρόνων μεταχειρίζομαι εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν προσδιορισμὸν τῶν ὕλων, ἃς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μεταχειρίζεται σήμερον ὡς φάρμακα, καὶ ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι φυτὰ ἐγχώρια ἢ προϊόντα αὐτῶν. Ἐκ τῆς μεθόδου ἐκείνης ἔλεγον ὅτι πολλὰ καὶ σπουδαῖα προκύπτουσιν ὠφελήματα, ὅταν ἡ περὶ ταῦτα ἔρευνα περιλάβῃ καὶ τὴν ἱατρικὴν αὐτῶν ἡλικίαν.

Ἐπιτυχάνεται πρῶτον ὁ ἐπιστημονικὸς προσδιορισμὸς πολλῶν φυτῶν, ὕλων καὶ ὀρυκτῶν, ἅτινα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναφέρονται, καὶ ἐπομένως χορηγεῖται εἰς τοὺς λεξικογράφους τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς ὑγλώσεως ὕλη δεδοκιμασμένη· διότι πάντα σχεδὸν τὰ κοινὰ τῶν φυτῶν ὀνόματα, εἴτε ὡς λαχάνων, εἴτε ὡς φαρμάκων, εἴτε ἄλλως πως εἰς τὸν ἄλκον χρησίμων, ὅσα βάρβαρα πολλὰ ἐξ αὐτῶν καὶ ἂν φαίνωνται, εἶναι καὶ τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν περιστάσεων παρεφθέρντα· δεύτερον πλεῖται ὅσα ἀποδείξεις τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γενεαλογίας ἀνευρίσκονται· διότι πᾶσα πᾶρ τῷ λαῷ ὑπάρχουσα ἱατρικὴ γνῶσις, ἢ πρόληψις, ἢ φαρμάκων δημωδῶν χρήσις, εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, λείψανον ἀπρελθουσῶν ἐπιστημονικῶν δοξασιῶν ἢ γεγηρακυῶν προλήψεων.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης βλέπετε, ὅτι ἡ ὑπόσχεσίς μου ἐκείνη συμ-

* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ

φωναί πρὸς μίαν τῶν σπουδαιοτέρων ἐργασιῶν, ἃς ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ συστάσεως ἀνέλαβεν, ἤτοι τὴν σπουδὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐλληνικῆς γλώσσης. Πρὸς εὐκολωτέραν δὲ τῆς μεθόδου ταύτης κατάληψιν θέλω περιορίσει τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας μου εἰς μόνον τὸν ἐπιστημονικὸν προσδιορισμὸν τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων γνωσθέντων φυτῶν διὰ τῆς βροθείας καὶ τῶν ὀνομάτων τοῦ λαοῦ κατὰ τόπους καὶ χρόνους καὶ τῆς ἐκ τούτου ὠφελείας εἰς τε τὴν ἐτυμολογίαν καὶ λεξικογραφίαν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης· περὶ τούτου δὲ θέλω πραγματευθῆ κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν.

Πρῶτον θέλω ἐκθέσει τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ τε λαὸς καὶ οἱ ἐπιστήμονες Ἑλληνες διέκρινον καὶ ὀνόμαζαν τὰ εἰς αὐταὺς γνωστά φυτά.

Δεύτερον θέλω εἰπεῖ πῶς οἱ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν ἐλληνικῶν φυτῶν, καὶ πῶς οἱ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν νόμων, οἵτινες διέπουν τὰς φυσικὰς συγγενείας τῶν φυτῶν, προσδιώρισαν ἐπιστημονικῶς αὐτά.

Τρίτον θέλω δεῖξει τὰ ἄτοπα, εἰς ἃ πολλάκις φέρει ὁ ἐκ μόνων τῶν περιγραφῶν ἐπιστημονικὸς προσδιορισμὸς τῶν φυτῶν καὶ ἡ κατάταξις αὐτῶν κατὰ τὸν ἐπιστημονικὸν μερισμὸν τῶν νεωτέρων, φέρων ὀλίγας ἀποδείξεις ἐκ μιᾶς τῶν οὕτω πως συνταχθεῖσων χλωρίδων, τῆς τοῦ κυρίου Βερνάρδου Λαγκάβελ.

Τέταρτον καὶ τελευταῖον θέλω ἐκθέσει, ὡς δείγματα τῆς ἐμῆς μεθόδου, ἱστορίας φυτῶν τινῶν, ἅτινα ἐξέλεξα πρὸς διττὸν σκοπὸν, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἐμῆς μεθόδου καὶ πρὸς βεβκίωσιν τῆς χρησιμότητος αὐτῆς εἰς τε τὴν ἐτυμολογίαν καὶ τὴν λεξικογραφίαν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Ἄρχομαι λοιπὸν τοῦ λόγου.

Τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γνωσθέντα φυτὰ εἰς δύο ὑπάγονται κατηγορίας, εἰς φυτὰ γνωσθέντα καὶ διακριθέντα ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ εἰς φυτὰ περιγραφέντα καὶ μερισθέντα ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων. Γνωρίζει δὲ καὶ διακρίνει ὁ λαὸς ἐκ τῶν πέριξ αὐτοῦ φυτῶν ἐκεῖνα μόνον, ὅσα χρησιμεύουσιν εἰς θεραπείαν τῶν ποικίλων αὐτοῦ ἀναγκῶν· ἐπειδὴ δὲ εἰς πᾶσαν διάκρισιν ἀκολουθεῖ καὶ ὄνομα, ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι καὶ μόνον τὰ χρήσιμα ἔχουσιν ὄνομα, τῶν ἀχρήστων μενόντων ἀγνώστων καὶ ἀνωμόμων.

Διακρίνει δὲ ὁ λαὸς τὰ εἰς αὐτὸν γνωστά φυτὰ εἰς ἀθροίσματα συγγενῆ μερικὰ καὶ γενικὰ κατὰ τρόπον ἴδιον εἰς αὐτόν· ἄλλοτε μὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὸ σύνολον τῶν ἐξωτερικῶν χαρακτηριστῶν αὐτῶν, ἄλλοτε δὲ ἓνα καὶ μόνον, ἀλλὰ τὸν ἐπιφανέστατον, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν χαρακτηριστικώτατον· ἄλλοτε πάλιν ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν ἃς θεραπεύουσι, καὶ ἄλλοτε λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας ἃς ἔχουσι· δίδει δὲ εἰς ταῦτα ὀνόματα, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπεμφάνουσι τὸν λόγον τῆς διακρίσεως. Παράδειγματὰ τινὰ ἐκ τῶν εἰδῶν καὶ γενῶν τῶν φυτῶν τοῦ

ζῶντος ἐλληνικοῦ λαοῦ δύνανται νὰ καταστήσωσι σαφῆ καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ λαὸς ἐν τῇ ἀρχαιότητι τοιαῦτα κατεσκεύασεν.

Τὸ γένος τῆς μολόχας, ὅπως ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἶναι σήμερον κατηρητισμένον, περιλαμβάνει κυρίως τρία εἶδη, θεωρηθέντα συγγενῆ ἐκ τοῦ συνόλου τῶν χαρακτηριστῶν τῶν φύλλων καὶ τοῦ ἄνθους· τὸ πρῶτον εἶναι ἡ κυρίως μολόχα, ἡ λεγομένη καὶ ἡμερος, ἣτις ὅμως φέρει συνήθως ἀπλοῦν ὄνομα τοῦτο ἄνευ προσδιορισμοῦ, διότι συνηθίζει ὁ λαὸς νὰ δίδῃ ἀπλοῦν ὄνομα εἰς τὰ εἶδη, ἅτινα χρησιμεύουσιν ὡς τύπος τῶν ἄλλων, ἤτοι ἐγνωρίστησαν αὐτὰ πρῶτα, ἐνῶ εἰς τὰ μεταγενέστερα ἀποδίδει εἰς διάκρισιν ἐπιθετον, ἢ ὅπως τὸ λέγουσιν οἱ γραμματικοὶ ὀνοματικὸν προσδιορισμὸν, ὅστις εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τινὰς ἄλλας ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ ὀνόματος σύνθετον ὄνομα, περιέχον τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ τε γένους καὶ εἶδους. Κατὰ τὸν τρόπον δὲ τοῦτον δεύτερον εἶδος μολόχας εἶναι ἡ δειδρομολόχα, ἣτις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέγετο καὶ ἀγρία μαλάχη καὶ ἀλθαία, ὑπὸ τῶν κατόπιν δὲ καὶ ἀσπρομολόχα, καὶ περιλαμβάνει πᾶσαν μαλάχην εἰς δειδρωδὲς μέγεθος ἀνυψουμένην. Τρίτον δὲ εἶδος εἶναι ἡ μοσχομολόχα τῶν Θετταλομαγνήτων.

Τὰ τρία ταῦτα εἶδη τῶν φυτῶν, ἅτινα ὁ λαὸς ὑπέταξεν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γένος τῆς μολόχας, περιλαμβάνουσι φυτὰ ἀνήκοντα εἰς πολλὰ ἄλλα γένη οὐχὶ μόνον τῆς τάξεως τῶν μαλαχοειδῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς γένος ἄλλης τάξεως.

Τὸ πρῶτον εἶδος, ἡ ἡμερος μολόχα, ἀπκρτίζεται ἐκ τριῶν ἐπιστημονικῶν εἰδῶν, τῆς *Malva rotundifolia*, *Malva sylvestris* καὶ *M. nicensis*. Τὸ δεύτερον εἶδος, ἡ δειδρομολόχα, περιλαμβάνει τὴν *Althaea officinalis* καὶ *A. Rosea*, τὴν *Lavatera arborea* καὶ τὴν *Althaea Rosea*. Τὸ δὲ τρίτον, ἡ μοσχομολόχα, ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν γερκνοειδῶν, καὶ εἶναι τὸ κοινῶς λεγόμενον *ἀρμπαρροῖζα* (*erba rosea*), ἕπερ εἶναι τὰ τῶν φυτολόγων *Pelargonium roseum*.

Καλεῖ ὁ λαὸς ἀγκαθωτὰ φυτὰ ἡ ἀγκάθια πάντα τὰ φέροντα τὸν ἓνα καὶ μόνον χαρακτηριστῆρα τὸν τῆς ἀκάνθης, καὶ ἐν τούτοις ἐν τῇ περιληπτικωτάτῃ ταύτῃ διακρίσει περιλαμβάνονται φυτὰ ἀνήκοντα εἰς πλείστας τάξεις φυτῶν μεγάλως διαφερούσας ἀπ' ἀλλήλων.

Εἰς τὸ γένος σιτάρι δὲν δυσκολεύεται νὰ ὑπαγάγῃ καὶ τὸ λεγόμενον *κόλιανδρον* (κορίαννον), καλῶν αὐτὸ *μοσχοσίτι*, διότι τὸ μέγεθος καὶ τὸ χρῶμα τῶν φαίνονται ὅμοια.

Καλεῖ *βρουνιαῖς* (βρωνιάς), *ἀβρουνιαῖς* καὶ *ὄβριαῖς* τοὺς λαχανουμένους τρυφεροὺς βλαστοὺς (ἀσπράγγους) φυτῶν τινῶν, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ συγγενῆ, διότι λαχανουόμενα ὁμοιάζουσιν εἰς τὴν γεῦσιν, καὶ ἐν τούτοις τὰ φυτὰ ταῦτα δὲν ἀνήκουσιν οὔτε εἰς τὸ αὐτὸ γένος οὔτε εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν· διότι ἐν Ἀθήναις, ἐν Τήνῳ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ κελοῦνται *ἀβρουνιαῖς* οἱ βλαστοὶ τοῦ φυτοῦ, τοῦ ἐπιστημονικῶς λεγομένου *Tamus Communis*, ἐν ᾧ

ἐν Κρήτῃ φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο οἱ βλαστοὶ τοῦ *Smilax aspera*, οἵτινες ἐν Θράκῃ, Κωνσταντινουπόλει, Μακεδονίᾳ καὶ Ἀσκαλονίᾳ λέγονται *σμιλάγγια*.

Παραλλαγή τις τοῦ ἡδυόσμου, ἡ *mentha Sylvestris, varietas viridis*, λέγεται ἐν Κρήτῃ, Νάξῳ καὶ ἀλλαχοῦ *βάλαμον*, ὅπως ἐλέγτο καὶ κατὰ τὰς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ, ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ ὄνομα βάλαμον ἀπεδίδετο εἰς ἄλλο ξενικὸν φυτὸν ἢ δὲ παραλλαγή αὕτη τοῦ ἡδυόσμου ἀνυψώθη εἰς γένος, εἰς δ' ὑπετάχθη ὑπὸ τὸ ὄνομα *κισροβάλαμον* ἢ ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὀνομαζομένη μέλισσα, καὶ μελισσόφυλλον, νῦν δὲ *μελισσόχορτον*.

Καλεῖται ἐν Κρήτῃ *φλόμος*, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐκαλεῖτο τὸ αὐτὸ φυτὸν, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸ γένος *Verbascum*, τὸ *V. Sinuatum* τῶν φυτολόγων, καὶ τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῆς σπερματικῆς αὐτοῦ κορυφήσεως ὀνομάζεται καὶ μελισσκινδρῶ, ἅπκν ὅμως τὸ λοιπὸν ἑλληνικὸν ὀνομάζει *φλόμον* οὐχὶ μόνον τὰ φυτὰ, ὅσα οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουσαν τιθυμάλους, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο φυτὸν, ὅπερ ναρκοῦν τοὺς ἰχθύς χρησιμεύει εἰς εὐκόλον αὐτῶν θήραν. Ὡστε τὸ τοῦ λαοῦ γένος τοῦ φλόμου περιλαμβάνει καὶ τὰ σπέρματτα τὰ ἐκ τῶν Ἰνδιῶν κομιζόμενα καὶ προσερχόμενα ἐκ φυτοῦ ὀνομαζομένου ἐπιστημονικῶς *anamirtha cocculus*, ἀνήκοντος δὲ εἰς τὴν τάξιν τῶν μηνοσπερμάτων.

Καλεῖ *θερμόχορτον*, ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, πᾶν φυτὸν εὐθετον εἰς θερμασίαν τῆς θερμῆς, *λεβιθόχορτον* ἢ *μερμιγγοβότανον* πᾶν τὸ ἐκτινάσσον τοὺς τῆς κοιλίας σκώληκας.

Τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ λαοῦ σήμερον ἐγένετο καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Τὸ γένος τῆς ἀμπέλου περιελάμβανε φυτὰ ἔχοντα καυλὸν κληματώδη, φύλλα ἐσχισμένα καὶ καρπὸν εἰς ῥάχας· σιμὰ λοιπὸν τῆς οἰνοφόρου ἀμπέλου ἐτάσσοντο καὶ φυτὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν κλάσιν τῶν βετρυχιῶν, τὰ λεγόμενα ἀμπελοὶ ἀγρία (*ἀγραμπελίνα*), ἀμπελοὶ λευκῆ, ἀμπελοὶ μέλαινα.

Ὅτε δὲ ὁ Θεόφραστος ἐθεμελίωσε τὴν φυτολογικὴν ἐπιστήμην, εὗρε τὸ ὑπὸ τοῦ λαοῦ δημιουργημένον γένος τοῦ λαοῦ περιλαμβάνον εἶδη φυτῶν διαφέροντα κατὰ τε τὰ φύλλα, τοὺς καυλοὺς, τὰ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς.

Τὸ ἀρχαιότατον γένος τοῦ ἐλλεβόρου περιεῖχε ἀνέκαθεν δύο εἶδη, τὸν μέλανα καὶ τὸν λευκόν· ἐν τούτοις τὰ δύο ταῦτα φυτὰ, ἅτινα οἱ ἀρχαῖοι ἔτασσον εἰς τὸ αὐτὸ γένος, οἱ ἐπιστήμονες τάσσουσιν αὐτὰ εἰς δύο ὀργανικῶς διαφέροντα τμήματα τοῦ βασιλείου τῶν φυτῶν, ἦτοι τὸν μὲν μέλανα εἰς τὰ δικοτυλήδονα, τὸν δὲ λευκὸν εἰς τὰ μονοκοτυλήδονα.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ τρόπου τούτου τῆς κατατάξεως τῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ γνωσθέντων φυτῶν παρατηρεῖται, ὅτι καὶ τὰ ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὰ ὀνόματα ἀλλάσσουν μετὰ καιρὸν καὶ σημασίαν, μεταφερόμενα εἰς ἄλλα φυτὰ, ἢ καὶ ἀντικαθίστανται ὑπὸ νέων, μενόντων τῶν ἀρχαιοτέρων ἢ ἐντελῶς ἀχρηστών ἢ διακτηρουμένων τοπικῶς ὡς γλώσσα.

Καὶ ταῦτα μὲν καθόσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ λαοῦ διακρινόμενα καὶ ὀνομαζόμενα φυτὰ, εἰς ἀ' ὑπάγονται καὶ τὰ μυθικὰ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν ποιητικῶς περιγραφέντα· ὡς ἔλθωμεν ἤδη καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιστημῶν σπουδασθέντα καὶ μερισθέντα.

Ἡ σπουδὴ τῶν φυτῶν ἤρξισεν ἀπὸ τῶν εἰς τὴν ἱατρικὴν χρῆσίων· πρῶτοι λοιπὸν οἱ ἱατροὶ καὶ ῥιζοτόμοι ἐγνώρισαν ταῦτα, καὶ πρῶτοι οὗτοι συνέγραψαν περὶ αὐτῶν τὰς γνώσεις δὲ τούτων πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἰδίχ δὲ ὁ Θεόφραστος, ἀνύψωσεν ἐν Ἀθήναις εἰς ἐπιστήμην· μετὰ τὸν θάνατον δὲ τούτου καὶ τῆς ἰδρύσεως νέου ἐπιστημονικοῦ κέντρου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἡ ἐπιστήμη τοῦ Θεοφράστου ἐξέλιπεν, ἀντ' αὐτῆς δὲ ἐπεκράτησεν ἡ σπουδὴ τῶν εἰς τὴν ἱατρικὴν χρῆσίων φυτῶν, ἦτοι ἡ ἐπιστήμη τῶν βοτανικῶν φαρμάκων, ἣτις ἐξηκολούθησεν οὕσα τοιαύτη καὶ εἰς τὰς ἐπομένους ἑκατονταετηρίδας ἐν τε τῇ πρεσβυτέρᾳ καὶ τῇ νεῇ Ῥώμῃ· τῶν δύο δὲ τούτων φάσεων τῆς φυτολογίας μέχρι τῆς ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἀναγεννήσεως τῶν ἐπιστημῶν περιεσώθησεν μέχρις ἡμῶν τὰ συγγράμματα δύο ἐκ τῶν κορυφαίων, ἦτοι τοῦ φυτολόγου Θεοφράστου καὶ τοῦ βοτανικοῦ (*Herbarii, ῥιζοτόμου*) καὶ φαρμακολόγου Διοσκορίδου.

Καὶ ὁ μὲν Θεόφραστος, ὁ διάσημος οὗτος τοῦ Ἀριστοτέλους μαθητῆς καὶ διάδοχος, θέτων τὰς βάσεις τῆς φυτολογικῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ μερισμοῦ τῶν φυτῶν, ἠκολούθησε τὴν αὐτὴν μέθοδον, ἣν καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ζώων. Τῶν φυτῶν τὰς διαφορὰς καὶ τὴν ἄλλην φύσιν, λέγει, πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν κατὰ τε τὰ μέρη καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς γενέσεις καὶ τοὺς βίους αὐτῶν, τὴν δ' ἱστορίαν ἢ κατὰ τὰ ἔξω μόρια καὶ τὴν ὅλην μορφήν, ἢ κατὰ τὰ ἐντὸς τὰ ἐκ τῶν ἀνατομῶν. Μὴ δυνηθεὶς ὅμως ν' ἀνεύρη ἐν τοῖς φυτοῖς κοινὰ μόρια, οἷα ἀνεῦρεν ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ ἐν τοῖς ζώοις, ταυτέστι τὸ δι' οὗ τὰ ζῶα λαμβάνουσι τροφήν καὶ εἰς δ' δέχονται αὐτήν, ἦται στόμα καὶ κοιλίαν, ἠναγκάστη νὰ ἀναγνωρίη ὡς οὐσιώδη ὄργανα τῶν φυτῶν τὰ μείζω καὶ ἐμφανῆ τῇ αἰσθήσει, τῶν μικρῶν καὶ ἀφανῶν εἰς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν ὄντων ἀγνώστων εἰς αὐτόν· διότι οὐδόπως ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ τοῦ Θεοφράστου αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους νὰ μεταχειρισθῶσιν εἰς ἐνδυνάμωσιν τῆς ὀπτικῆς αἰσθήσεως τὴν λίθαν, ἣν ἐπώλουν οἱ ἐν Ἀθήναις φαρμακοπῶλαι καὶ ἦν μετὰ βεβαιότητος οἱ δακτυλιολύφοι μετεχειρίζοντο· ἐπὶ τῶν διαφορῶν δὲ μόνων τῶν ἐμφανῶν μορίων στηριζόμενος διέκρινε τὰ φυτὰ καὶ κατέταξεν αὐτὰ εἰς διαφορὰ ἀθροίσματα, οὐσιώδεις διαφορὰς θεωρῶν τὰς ἐξῆς:

Α' τὴν παρουσίαν ἢ ἀπουσίαν τῶν μορίων τῶν φυτῶν.

Β' τὴν ἀνομοιότητα καὶ ἀνισότητα αὐτῶν, καὶ

Γ' τὸ πῶς κείνται.

Καὶ ἡ μὲν ἀνομοιότης ὀρίζετο εἰς τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, τὴν πυκνότητα, τὴν μακρότητα, τὴν τραχύτητα, τὴν λειότητα καὶ τὰς ἄλλας ἰδιό-

τητας, και δη και εις την εν τοις χυλοις διαφοραν, η δε ανισότης εις τε την υπεροχην η την ελλειψιν, το γαρ μάλλον και ήττον υπεροχη και ελλειψις, και εις το πληθος, ήτοι τον αριθμον και το μέγεθος των μοριων. Το δε μη ομοίως κείσθαι συνίστατο εις την θέσιν, ην τα μόρια κατέχουσι, και την τάξιν καθ' ην είναι διατεταγμένα εν τοις φυτοις· εν τέλει δε προσέθετο και την εξέτασιν του τόπου, εν φ φύσει εγίνοντο, ήτοι αν ήσαν χειραίχ η ενυδρα.

Κατά τους κανόνες τούτους εξέτασας τα φυτά και εύρων, ότι εν τοις δένδροις υπήρχον άπαντα τα υπ' αυτού θεωρηθέντα κύρια όργανα, έννομισεν, ότι δίκαιον ήτο να γίνη προς αυτά η των άλλων επαναφορά, ίνα ο μερισμός υπάρχη οικειότερος. Εύρε λοιπόν, ότι μερίς φυτών έστερείτο των σπουδαιοτέρων μοριων, δέν είχαν δηλαδή ούτε ρίζαν, ούτε καυλόν, ούτε φύλλα, ούτε άνθη, ούτε κερπόν, ούτε αυ φλοιόν η μήτραν η ίνας, η φλέβας, και ταύτα ήσαν μύκης, υδνον, η όπως ακριβέστερον ο συμμκθητής αυτού Φανίης καθώρισεν ειπών, «τα δε ουδέ φέρει την άνθίνην, ουδέ της σπερματικής έννος κορνήσεως, ουδέ σπερματώσεως, οίον μύκης, υδνον, πτερεις, ελιξ». Τα δε λοιπα έμέρισεν εις τέσσαρας μεγάλας διαιρέσεις, ως εκάλεσε πρώτα και μέγιστα είδη, ήτοι εις δένδρα, θάμνους, φούγανα και πόας, ταύτα δε υποδιήρσεν εις άλλας κατωτέρας, ως ώνόμασε μέγιστα γένη, ταύτα δε εις ολα γένη, και ταύτα πάλιν εις γένη και είδη.

Άλλ' ο μερισμός ούτος των φυτών και τα εξ αυτού πηγάζοντα άθροίσματα δέν αντιστοιχοῦσι προς τα της νεωτέρας επιστήμης, διότι το γένος και είδος του Θεοφράστου είχε σημασίαν λογικήν των δύο τούτων διακρίσεων και ουχι επιστημονικήν· ουδεμία δ', ως είδετε, διάκρισις εγένετο ως προς την σπουδαιότητα των μοριων των φυτών.

Η άκκνθη, ήτις υπ' αυτού του Θεοφράστου έθεωρείτο ώσπερ φύλλον, εχρησίμευσεν ως και εις τον λαόν εις υποδιαίρεσιν ενός των μεγίστων αυτού ειδών, των φρυγανικών, εις δύο μέγιστα γένη, ήτοι εις δύο κλάσεις, ως ήθελεν επει τις σήμερον, των άκκνθικών και ανακάνθων φυτών. Πλην τούτου ο Θεοφράστος, ίνα γίνη ίσως καταληπτότερος εις το δισχιλίον άκροατήριόν του, διετήρησε τάξεις φυτών, ως ο λαός προς την χρήσιν αυτών αποβλέπων είχε δημιουργήσει· παράδειγμα τα στεφανωματικά, περιλαμβάνοντα πην φυτών ποώδες, φρυγανικόν και θαμνωδες, χρησιμεῖον εις πλοκήν στεφάνων. Έκ της αναμιξέως ταύτης των γενών του λαου μετά των υπ' αυτού δημιουργηθέντων εγεννήθη τσαούτη σύγχυσις, ώστε είναι αδύνατον να διακρίνη τις πολλά των υπ' αυτού μνημονευομένων φυτών, αν δέν ανζητήση αυτά εν τῷ τόπω εν φ φύονται, και δέν λάβη επίκουρον την μέθοδον και τα όνόματα του λαου φ' οῦ εδημιουργήθησαν.

Έκ των ρηθέντων λοιπόν εξάγεται, ότι ο του Θεοφράστου μερισμός ήν εν τεχνητόν σύστημα δημιουργηθέν πριν ορισθῆ το είδος και γένος επιστη-

μονικῶς, και πριν γνωρισθῶσι τα κοινά μόρια των φυτών και θεωρηθῆ αναγκαια η εκτίμησις της αξίας των χαρακτηρων αυτών.

Ο δε Διοσκορίδης, οστις, ως είδομεν, ήν βοτανικός, περιωρίσθη εις περιγραφην των γενών και ειδών των φυτών, άτινα ήσαν εις ιατρικήν χρῆσιν, και όπως εύρεν αυτά υπο του λαου δημιουργηθέντα· υπέταξε δ' αυτά εις ομογενείας, ουχι, ως ο Θεοφράστος, εξετάζων κατά τε τα μέρη και τα πάθη και τας γενέσεις και τους βίους αυτών, αλλά κατά την ομοιότητα η αναλογίαν της εκυτων ενεργείας, ίνα μη διαζευχθῆ, ως ο ίδιος λέγει, των ομογενών η δύναμις.

Αί περιγραφαι του Διοσκορίδου είναι εν πολλοις λεπτομερέστεραι των του Θεοφράστου, και δύνανται να χρησιμεύσωσιν ευκολώτερον εις αναγνώρισιν των περιγραφομένων φυτών, διότι σκοπός αυτού ήν να καταστήση ακριβεις γνώστας αυτών τους μέλλοντας ν' αναγνωρίσωσι και συλλέξωσι ταύτα ριζοτόμους και ιατρούς. «Τον βουλόμενον, λέγει, εν τούτοις εμπειρίαν έχειν δεί κατά γε την άριφυη βλάστησιν εκ της γῆς και ακμάζουσι και παρακμάζουσι παρατυγχάνειν.»

Μετά τον Διοσκορίδην ήλθε Πάμφιλος τις ιατρος, Άλεξανδρεύς, οστις κατέστρεψε πᾶσαν φυτολογικήν και ιατρικήν κατάταξιν των φυτών. Διατρίβων ούτος εν τῇ πρεσβυτέρῃ Ρώμῃ συνέγραψε πραγματείαν περι βοτάνων, τάξας αυτην κατ' αλφαβητικήν τάξιν. Τούτον έμιμήθη κατόπιν ως προς την κατάταξιν κατὰ τα στοιχεια του αλφάβητου και ο Γαληνός, ουχι όμως και κατὰ την περιγραφην· διότι ο μὲν Γαληνός περιέγραψε ταύτα κατ' επιτομήν εκ του Διοσκορίδου, εν φ ο Πάμφιλος, ως λέγει αυτός ο Γαληνός, «Εις μύθους γραῶν τινας εξετράπετο και τινας γοητείας Αιγυπτίας ληρώδεις άμα τισιν επωδαίς, ως αναιρούμενοι τας βοτάνας επιλέγουσι· και δη κέχρηται προς περιάπτια και άλλας μαγγανείας ου περιέργους μόνον, ουδ' έξω της ιατρικής τέχνης, αλλά και ψευδεις άπάσας. . . . ευδηλος δ' έστιν καξ αυτών ὡν γράφει γραμματικός ὡν και μήθ' εωρακῶς τας βοτάνας υπέρ ὡν διηγείται μήτε της δυνάμεως αυτών πεπειραμένος, αλλά τοις πρό αυτού γεγραφόσιν άπασιν άνευ βασάνου πεπιστευκῶς. Ούτος μὲν εξέγραψε βιβλια, πληθος ονομάτων εφ' εκάστη βοτάνῃ μάτην προστιθείς, ειθ' εξῆς ει τις αυτών εξ ανθρώπου μετεμορφώθη διηγούμενος, ειτα επωδάς και σπονδάς δη τινας και θυμιάματα ταίς επι τούτων εκ της γῆς αναιρέσει προσγράφων, έτέρας τε γοητείας τοιαύτας ληρώδεις. . . .»

Τον Γαληνόν έμιμήθησαν πάντες οι μετ' αυτον περι άπλων βοτανικῶν φαρμάκων συγγράψαντες, ήτοι παρεδέχθησαν την κατὰ τα στοιχεια του αλφαβητου τάξιν και την περιγραφην κατ' επιτομήν εκ του Διοσκορίδου. Το σύστημα τούτο ηκολούθησαν κατὰ τας πρώτας εκατονταετηρίδας και οι λεγόμενοι Βυζαντινοι, οτινες εν τῇ συνοπτικῇ αυτών περιγραφῇ, ήτις εξηκολούθη να γίνηται εις την αρχαίαν ελληνικήν, παρενέθετον προς εύχε-

ρσετέρην κατ'ἀληψιν καὶ ὀνόματα ἐκ τῶν τῆς τότε γλώσσης τοῦ λαοῦ ταῦτα δὲ ἠΐξανον καθόσον πλείοτερον ἀπεμακρύνοντο τῆς ἀρχαιότητος καὶ καθόσον ἢ πολιτικῆ καὶ κοινωνικῆ κατὰστασις τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὰ χεῖρα προέβαιεν. Ἐκτὸς δὲ τῆς τῶν ὀνομάτων μεταβολῆς καὶ ἀλλαγῆς ἤρχισε νὰ ἐπαναλαμβάνηται καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν βοτανικῶν γενῶν ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς ἐνεργείας. Παῦλος ὁ Αἰγινήτης λέγει: «Ἄλλη τις βετονικὴ καλουμένη, ἣν Διοσκουρίδης κέστρον ὀνομάζει, ἄλλοι δὲ ψυχότροφον, διὰ τὸ χαίρειν τοῖς ψυχροῖς τόποις, μηδὲν ὅμοιοι ἔχουσα τῇ προσηρμένη πλὴν τῆς ἐνεργείας».

Ὅτε δὲ θιασῶται τῆς ἐλληνικῆς παιδείας ἐγένοντο κατ' ἀρχὰς μὲν Σύροι, κατόπιν δὲ Πέρσαι καὶ Ἀραβες καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ σχηματισθέντες νέοι λαοὶ, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐμειοῦντο κατὰ τε τὰ ἄλλα καὶ κατὰ τὴν ἐπιστήμην τῶν βοτανικῶν φαρμάκων, τότε ἐφάνησαν καὶ συγγραφεῖς ἔχοντες τὰ μὲν ὀνόματα ἢ αὐτὰ τὰ ἐλληνικὰ παρεφθαρμένα, ἢ ἄλλα νέα ἀναμειγμένα μετὰ ξενικῶν καὶ βαρβάρων· τότε ἐδέησε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐντονώτερον ἢ ἐπὶ Ἀλεξανδρινῶν ἀρξαμένη σύνταξις ἰατρικῶν καὶ βοτανικῶν γλωσσαρίων, ὧν τὰ μὲν ἦσαν ἐξηγητικὰ τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ὀνομάτων, ἄτινα εἰς τοὺς πολλοὺς καθίσταντο ὀσημέρια ἀκατάληπτα, τὰ δὲ ἐξηγητικὰ τῶν ξενικῶν καὶ βαρβάρων. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ κατάστασις τῶν ἐλληνικῶν ὀνομάτων κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα ἐν τῷ Δυναμερῷ Νικολάου τοῦ Μυρεψοῦ, ὥστε ὁ ἀναγινώσκων αὐτὸ θαυμάζει εὐρίσκων τὰ πλείοτερα τῶν ὀνομάτων, τὰ ὅποια σήμερον ὁ λαὸς μεταχειρίζεται.

Καὶ ταῦτα μὲν οἱ Ἕλληνες, ἐνόσω εἰς αὐτοὺς ἔμνευε καὶ τὸ τελευταῖον τεμάχιον γῆς, ἐν ἣ ἠδύναντο ὀπωσδήποτε νὰ καλλιεργῶσι τὴν ὑπ' αὐτῶν δημιουργηθεῖσαν καὶ ἀναπτυχθεῖσαν ἐπιστήμην· μεταβῶμεν ἤδη καὶ εἰς τὴν νέαν δυτικὴν Εὐρώπην· διότι ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐντεύθεν πᾶσα γνῶσις περὶ ἐλληνικῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τῶν χωρῶν τούτων προέρχεται, καὶ αὐτὸς ὁ ἐπιστημονικὸς προσδιορισμὸς τῶν ἐλληνικῶν φυτῶν κατ' ἀκολουθίαν ἐκείθεν ἀναμένεται, διότι αὐτοὶ καὶ μόνοι μέχρι τοῦδε συστηματικῶς εἰς τοῦτο ἐνησχολήθησαν.

Τρία μεγάλα συμβεβηκότα συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς ταχυτέραν καὶ κανονικωτέραν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ποιικιλοτρόπως παρασκευαζομένης ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν. Τὰ τρία ταῦτα ἦσαν ἡ βῆθησα πτώσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ εὔρεσις τῆς τυπογραφίας καὶ ἡ ἀνακάλυψις νέου κόσμου. Οἱ τότε φεύγοντες τὴν παντελῶς καταστραφεῖσαν Ἑλλάδα λόγοι Ἕλληνες ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν παντὸς εἶδους ἐλληνικὰ χειρόγραφα, πρὸ πάντων δὲ συγγραφῶν Ἑλλήνων τῆς δοκίμου ἐποχῆς· διότι καὶ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ πολλῶν πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης χρόνων ἤρχισε συντονωτέρως

σπουδῇ τῶν συγγραφῶν ἐκείνων, οἵτινες πανταχοῦ καὶ πάντοτε θέλουσι συντελεῖ εἰς τὴν ἐλευθέρην καὶ εὐγενῆ τοῦ λαοῦ μόρφωσιν.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν λογίων ἐκείνων ἦν ὀλίγος, ἀλλ' οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι ἄνδρες ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐνοήσωσι καὶ διδάξωσι τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς καὶ νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν διάδοσιν αὐτῶν διὰ τῆς εὐρεθείσης τυπογραφίας, εἴτε μορφόνοντες ἑλληνιστὰς ἐκ τῶν ἐγχωρίων, εἴτε ἐπιστατοῦντες εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν ἑλληνιστῆ, εἴτε καὶ μεταφράζοντες τούτους λατινιστῆ.

Πρῶτος λοιπὸν ὁ ἐκ Βενετίας ἑλληνιστῆς Ἐρμόλαος Βάρβαρος συνέγραψε σχολία εἰς τὸν Διοσκουρίδην, ὁ δὲ Ἕλληνας Θεόδωρος ὁ Γαζής, ὅστις μετέφρασεν εἰς τὸ λατινικὸν τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ζώων συγγράμματ', τὰ ὅποια ἐν διαστήματι 22 ἐτῶν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1476 — 98, ἐξεδόθησαν ἐν μόνῃ τῇ Βενετίᾳ τετράκις, μετέφρασε καὶ τὰ φυτικά τοῦ Θεοφράστου, ἄτινα ἀπὸ τοῦ 1483 μέχρι τοῦ 1550 ἐξεδόθησαν πλέον ἢ ἐξάκις. Ἀλλὰ καὶ τότε οἱ περὶ τὰ φυτὰ ἀσχολούμενοι ἐπεδόθησαν τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν σπουδῆν τῶν εἰς τὴν ἰατρικὴν χρησίμων φυτῶν, κατόπιν ὅμως ἐπελήφθησαν τοῦ ἔργου τούτου καὶ ἄνδρες, οἵτινες, μὴ ἀνήκοντες εἰς τοὺς παῖδας τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν ἐν γένει φυτολογίαν· παραδόξον δὲ τι συνέβαινε κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἀναγεννήσεως· οἱ περὶ ταῦτα ἀσχολούμενοι ἐζήτουν ν' ἀνεύρωσι τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περιγραφόμενα φυτὰ ἐν τοῖς πέριξ αὐτῶν φουμένοις φυτοῖς· ἐννοεῖται δὲ ὅποια σύγχυσις ἐγένετο ἐν τοῖς προσδιορισμοῖς τῶν ἐλληνικῶν φυτῶν. Κατόπιν ὅμως ἢ ἐξ αὐτοψίας σπουδῇ τῶν φυτῶν καὶ ἢ ἀπεικόνισις αὐτῶν ἐπέφερον σωτήρια ἀποτελέσματα, διότι ἐνόησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξετάσωσι καὶ ἀνεύρωσι τὰ φυτὰ ἐν τοῖς τόποις ἐν οἷς ἐφύοντο· ἤρχισαν λοιπὸν ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος νὰ μεταβάλλωσι τὸν τρόπον τῆς σπουδῆς αὐτῶν, καὶ ἄλλοι μὲν κατήρχοντο εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐζήτουν ν' ἀνεύρωσι τὰ ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἀράβων περιγραφέντα, ἄλλοι ἐπρομηθεύοντο ἐξ ἀποστολῆς φυτὰ ξηρὰ καὶ σπέρματα αὐτῶν, καὶ ἄλλοι ἐλάμβανον δι' ἐπιστολῶν πληροφορίας, καὶ οὕτω ἠδύναντο νὰ γράφωσι καὶ ἀπεικονίζωσιν αὐτὰ ἀληθέστερον ἢ πρότερον. Ἀλλ' ἡ μέθοδος ἦν ἡκολούθουν δὲν διέφερε τῆς μεθόδου ἣν εἶχον οἱ Ἕλληνες δημιουργήσαι ἐπομένως τὰ εἶδη καὶ γένη· εἰς ἃ ἔτασσον τὰ ἐλληνικὰ φυτὰ, ὀλίγον διέφερον τῶν ἐλληνικῶν εἰδῶν καὶ γενῶν.

Αἱ ἐξ αὐτοψίας ὅμως αὐταὶ ἔρευσαι, ἐξακολουθοῦσαι νὰ γίνωνται καὶ εἰς τὰ φυτὰ τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν ἀνακαλυπτομένων νέων χωρῶν, κατέστησαν πασιφανῆ τὴν ἀνάγκην νέας μεθόδου δυναμένης νὰ ἐρεῖξῃ ἀκριβέστερον τὰς διαφορὰς αὐτῶν καὶ νὰ περιλάβῃ τὰ ἀνακαλυπτόμενα νέα φυτὰ· ὅθεν καὶ ἤρχισε πόλεμος κατὰ τῶν ἀρχαίων, συμφώνως ὅμως πρὸς τὰ δόγματα ἃ ἐπεκράτουν παρ' αὐτοῖς περὶ τῆς ἐπιδόσεως τῶν ἐπι-

ἐπιστημῶν· Ἐκ τῆς τοῦ κινεῖν τὰ καθεστῶτα τόλμης, ἐπίδοσις γίνεται τῶν ἐπιστημῶν, ἀλλ' ἡ τιμὴ αὕτη τῆς ἀνακαλύψεως νέας μεθόδου ἐπεφυλάσσετο εἰς τὰς ἐπομένους ἑκατονταετηρίδας.

Περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος πρῶτος ὁ Ἴταλὸς Κισαλπῖνος ἐξέδωκε σύγγραμμα περὶ φυτῶν, περιέχον σύστημα μερισμοῦ τῶν φυτῶν στηριζόμενον εἰς ἐπιστημονικὴν σπουδὴν τῶν μορίων αὐτῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο ἦν πρᾶκτικὴ ἐφαρμογὴ πρὸς μερισμὸν τῶν φυτῶν σπουδαίων ἀνακαλύψεων, ἃς οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς πρὸ πάντων εἶχον κάμει. Ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ πολλὰ τοῦ Θεοφράστου παρατηρήσεις, μὴ ἐκτιμηθεῖσαι δεόντως ὑπ' αὐτοῦ τούτου, ἀνυψώθησαν ὑπὸ τοῦ Καισαλπῖνου εἰς ἐπιστημονικὰς ἀρχάς. Ἄλλ' ὅ,τι πλειότερον ὠφέλησε τὸν Καισαλπῖνον, ἦσαν αἱ κατὰ τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ δύο μεγάλων φυσιοδίφων γινόμεναι εἰς τὴν φυτολογίαν ἀνακαλύψεις· οἱ δύο οὗτοι φυσιοδίφαι ἦσαν ὁ Ἄγγλος Ῥαίη καὶ ὁ Ἑλβετὸς Γεσνήρος, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος ὤρισε ἐπιστημονικῶς τὸ εἶδος, εἰπὼν ὅτι ὑφίστατο εἰς τὴν παλιγγενεσίαν ἀτόμων ἀπαρκαλλάκτων, ὁ δὲ δεύτερος, ὅτι κύριοι χαρακτῆρες, ἐξ ὧν ἔπρεπε νὰ ἀθροισθῶσι τὰ εἶδη εἰς γένη, ἦσαν οἱ ἐκ τῶν μορίων τῆς παλιγγενεσίας, ἦτοι τῶν ἀνθέων, τῶν καρπῶν καὶ τῶν σπερμάτων λαμβανόμενοι.

Τὸ ἔργον τοῦ Καισαλπῖνου, ἂν καὶ σπουδαιότατον, δὲν ἐξεπλήρου ὅμως καθ' ὄλοκληρίαν τὸν σκοπὸν· διότι οὐδεμίαν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῆς σχετικῆς ἀξίας τῶν χαρακτῆρων τούτων ἔκαμεν, οὔτε συνέδεσε αὐτοὺς μετ' ἄλλων κοινῶς παρκαδεγμένων, ὡς συντελούντων εἰς εὐκρινῆ αὐτῶν κατὰ τὰξιν. Ἐνταῦθα δικαίως δύναται τις νὰ ἐπιφωνήσῃ τὸ τοῦ Ξενοκράτους λόγιον :

«Οὔτοι ἀπ' ἀρχῆς πάντα θεοὶ θνητοῖς ὑπέδειξαν, ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντες ἐφευρίσκουσιν ἄμεινον.»

Καὶ τῷ ὄντι μετὰ τὸν Καισαλπῖνον πλῆθος σπουδαίων ἀνδρῶν ἐξηκολούθησε σπουδάζον τὴν φύσιν τῶν φυτῶν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐπομένην ἑκατονταετηρίδα, χρόνῳ ζητοῦντες, συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον τοῦ Ῥαίη, τοῦ Γεσνήρου καὶ τοῦ Καισαλπῖνου.

Οἱ συμπληρώσαντες τὸ μέγα τοῦτο ἔργον ἦσαν ὁ Σουηδὸς Λινναῖος καὶ οἱ Γάλλοι Ἰουσιεῖς. Ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν, λαβὼν ἀφετηρίαν ὅσα καὶ ὁ Καισαλπῖνος, ἦτοι τὸν ὑπὸ τοῦ Ῥαίη δοθέντα ὀρισμὸν τοῦ εἶδους, ἔν ἐπεξείτεινεν, εἰπὼν ὅτι τὰ εἶδη ὑπάρχουσι τοιαῦτα, ὅσα ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐγένοντο, καὶ τὸ δόγμα τοῦ Γεσνήρου, ὅτι ἐν τοῖς ὄργανοις τῆς καρποποιτίας πρέπει νὰ ζητηθῶσιν οἱ πρὸς διάκρισιν τῶν γενῶν χαρακτῆρες, ἐκλέγων δὲ καὶ ἐκ τῶν πολλῶν συγγραμμάτων τῶν μετὰ τὸν Καισαλπῖνον φυτολόγων τὸ χρήσιμον, ἐδημιούργησε νέον σύστημα, ὅπερ εἰσήγαγε τὴν εὐκρινεῖαν εἰς τὰς διακρίσεις καὶ περιγραφὰς τῶν φυτῶν ὡς κορωνίδα δὲ τοῦ

συστήματος τούτου ἐπέθηκε καὶ σύστημα ὀνοματολογίας δυαδικῆν, συνιστάμενον δηλαδὴ εἰς τὴν χρῆσιν δύο λέξεων, ἐνὸς οὐσιαστικοῦ διὰ τὸ γένος, καὶ ἐνὸς ἐπιθέτου διὰ τὸ εἶδος· ὤρισε δὲ καὶ κανόνας τῆς ὀνοματολογίας ταύτης, ἐξ ὧν λαμβάνομεν τοὺς πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν ἀναγκαίους.

Οὔτε τὸ γένος, οὔτε τὸ εἶδος πρέπει νὰ ὀνομάζεται διὰ μόνου τοῦ ἐνὸς ὀνόματος, ἀλλὰ πάντοτε καὶ διὰ τῶν δύο· ὄνομα εἶδους ἄνευ ὀνόματος τοῦ γένους εἶναι κώδων ἄνευ βόπτρου· κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον δὲν δύναμεθα ἐπιστημονικῶς νὰ ὀνομάσωμεν τὸν καρπὸν τῆς *cassiae fistulae* ἀπλῶς *fructus cassiae*, ἦτοι καρπὸν κασίας, διότι τὸ γένος τῆς κασίας περιλαμβάνει πλέον τῶν 130 εἰδῶν, διὸ καὶ δὲν δύναμεθα νὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ γνώσιν περὶ τίνος κασίας πρόκειται.

Οὐδέποτε τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα συγχωρεῖται νὰ συντεθῶσιν εἰς μίαν λέξιν, ὅπως γίνεται εἰς τε τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἰς ἄλλας τινὰς γλώσσας· διότι, ἔλεγεν, *Distinctae ideae, distincta verba, distinctae propositionese distincta mente profluunt à confusa autem, confusa omnia.*

Nomen genericum et specificum res diversissimae, debet ideoque distinctae tradi, nec confundi. Κατὰ τὸν κανόνα δὲ τοῦτον δὲν δύναμεθα νὰ ὀνομάσωμεν φυτολογικῶς τὴν *Filix mas* ἀρρενοπτέριδα καὶ τὰ παρόμοια.

Διὰ τῆς γενικῆς ταύτης ἀνκμορφώσεως τῆς περιγραφῆς, διαίρεσεως καὶ ὀνοματοθεσίας τῶν φυτῶν, ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Λινναίου γλώσσα παγκόσμιος, ἧς τὰ ὀνόματα εἶναι καταληπτὰ ὑπὸ παντὸς γνώστου τῆς φυτολογίας ἐν παντὶ τόπῳ καὶ πάντοτε.

Botanicus distinguitur ab idiota, eo, quod illi dare queat nomen huic, non alteri plantae, applicabile, cuique, ubicunque demum terrarum, intelligibile.

Ἐν τῇ δημιουργίᾳ ὅμως τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης ὀνοματολογίας τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα τῶν φυτῶν ἐχρησίμευσαν ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ ἀνδριάντες εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα κατακτητὰς αὐτῶν Ῥωμαίους. Παρὰ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ λαοῖς ἔμενον ἐν χρῆσει ὡς γραφομένη ἐπιστημονικὴ γλώσσα ἡ λατινικὴ, ταύτης δὲ τὰ φυτικὰ ὀνόματα ἐδόθησαν εἰς τὰ γνώριμα εἰς αὐτοὺς φυτὰ· οὕτως ἡ παρ' ἡμῶν ἰτέα ἐλέγετο παρ' αὐτοῖς *salix*, ὁ παρ' ἡμῶν στρόχνος, *solanum*, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ὅτε ὅμως ὁ Λινναῖος εὐρέθη ἐν ἀνάγκῃ νὰ δώσῃ, ὡς ἄλλος Ἀδάμ ἐν τῷ παρκαδείσῳ, εἰς ἕκαστον φυτὸν τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ παγκόσμιον αὐτοῦ ὄνομα, τότε ἔλαβε τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα καὶ ἔθεσεν ἀδιακρίτως εἰς αὐτά. Τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα ἰτέα, στρόχνος καὶ λοιπὰ ἐδόθησαν εἰς φυτὰ τῆς Ἀμερικῆς· τὸ ἑλληνικώτατον ὄνομα μελία, ὅπερ εἶναι ὄνομα τοῦ δένδρου, ὅπερ λέγεται ἐπιστημονικῶς *Fraxinus ornus*, κοινῶς δὲ *μελιὰς* καὶ *γράφος*, ἐδόθη εἰς τὸ κινεζικὸν δένδρον *azedarach*, τὴν κοινῶς λεγομένην *ἀγριοκασχαλιὰν* καὶ *μοσχοκαρφίαν*. Ἡ τῶν Ἑλλήνων δάφνη φέρει ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὸ ὄνομα *laurus nobilis*, τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο ὁ Λινναῖος μετέφερεν εἰς τὴν θυμελαικὴν τῶν Ἑλλήνων, κα-

λέσας αὐτὴν *Daphne*, ἣτις φέρει σήμερον ἐν Κρήτῃ τὸ λαϊκὸν ὄνομα *χαμελαία*. Ἡ χρῆσις δ' αὐτῆ τῶν ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἐγέννησε σύγχυσιν οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς μεταφράζοντας ἐπιστημονικὰ ὀνόματα φυτῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Εὐρωπαϊοὺς ἐπιστήμονας, οἵτινες ἐνησχολήθησαν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν προσδιορισμὸν τῶν ἑλληνικῶν φυτῶν.

Ἐν τῇ περιγραφῇ καὶ διακρίσει τῶν ὑπεράνω τοῦ γένους ἀθροισμάτων ὁ Λινναῖος ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην ἐξευρέσεως νέου μερισμοῦ τῶν φυτῶν μᾶλλον ἀρμόζοντος πρὸς τὰς φυσικὰς αὐτῶν συγγενείας, καὶ ἀπεπειράθη τοῦτο, ἀλλ' ἡ δξυδερκία τῶν Ἰουσιέων ἀφήρησεν τὴν δόξαν αὐτὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ.

Πρῶτος ὁ Βερνάρδος Ἰουσιεύς, ὡς ἔκ τινων ἔργων αὐτοῦ φαίνεται, ἐνόησεν, ὅτι πρὸς φυσικώτερον τῶν φυτῶν μερισμὸν ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῇ καὶ ἡ σχετικὴ τῶν χαρκτηρῶν ἀξία. Ἀληθὴς ὅμως θεμελιωτὴς τῆς φυσικῆς λεγομένης μεθόδου εἶναι ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἀντώνιος Λ. Ἰουσιεύς· οὗτος ἐν συγγράμματι αὐτοῦ ἐκδοθέντι τῷ 1789 καὶ ἐπιγραφομένῳ *Genera plantarum secundum ordines naturales disposita* ἀνεκέρυξε καὶ ἐφήρμοσεν ἐφ' ὄλων τῶν τότε γνωστῶν φυτῶν τὸν νόμον τῆς σχετικῆς ἀξίας τῶν χαρκτηρῶν, κατὰ τὸν ὁποῖον οὗτοι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀριθμῶνται, ὡς αἱ ψῆφοι, ἀλλὰ νὰ σταθμίζωνται· διότι πάντες δὲν ἔχουσιν ἴσην ἀξίαν· ὑπάρχουσι χαρκτηρῆς, οἵτινες δεσποζοῦσιν ἐπὶ ἄλλων, οὗτοι δὲ ἐπὶ ἄλλων κατωτέρων, καὶ οὕτως ἐφεξῆς· ὥστε ἐν τῇ φύσει ὑπάρχει ὑπαλληλία χαρκτηρῶν τῶν μὲν δεσποζόντων, τῶν δὲ ὑποκειμένων.

Κατὰ τὴν ἐπὶ δύο περίπου ἑκατονταετηρίδας διαρκέσασαν ἐπιστημονικὴν ταύτην ζήτησιν πρὸς εὐρεσιν τῶν νόμων, οἵτινες διέπουσι τὸν φυσικὸν μερισμὸν τῶν φυτῶν, οἱ ἐν Εὐρώπῃ φυτολόγοι δὲν ἔπαυσαν σπουδάζοντες τὰ φυτὰ τῶν ἀρχαίων καὶ μερίζοντες αὐτὰ κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἐπικρατούσας μεθόδους τοῦ μερισμοῦ· ἄνδρες δὲ σπουδαῖοι κατῆλθον πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξέδωκαν βαρῦτιμα συγγράμματα, ἄλλοι δὲ συνέγραψαν ἰδίως χλωρίδας εἰς ἕκαστον συγγραφέα, καὶ ἄλλοι ἀποταμόντες τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν ἐποχῶν τὴν τοῦ ἀκμαζόντος ἑλληνισμοῦ, συνέγραψαν χλωρίδας περιλαμβανούσας τὰ ὑφ' ὄλων ἐν γένει τῶν δοκίμων συγγραφέων ἀναφερόμενα φυτὰ, ἃς ἐκάλεσαν διὰ τοῦτο καὶ κλασικὰς· ὑπελείπετο δὲ ἡ σύνταξις χλωρίδος τοῦ παρκαμαζόντος ἑλληνισμοῦ, καὶ ταύτην συνέγραψε καὶ ἐξέδωκεν ἐν Βερολίνῳ τῷ 1866 ὁ γερμανὸς Β. Λαγκάβελ, διατάξας καὶ οὗτος τὰ φυτὰ κατὰ τὴν φυσικὴν λεγομένην μέθοδον.

Ἄλλ' ἔκ τῶν λεχθέντων ἐμάθομεν, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ φυτὰ, γνωρισθέντα ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐμερίσθησαν καὶ ὀνομάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ μέθοδον ἰδίαν, ὅτι τὰ ἀθροίσματα καὶ τὰ τούτων ὀνόματα ἐσεβάσθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπιστήμονες Ἑλληνες φυτολόγοι καὶ βοτανικοὶ, ὅτι ὁ μερισμὸς αὐτῶν διαφέρει καθ' ὀλοκληρίαν τοῦ νεωτέρου ἐπιστημονικοῦ προσδιορισμοῦ· διότι

τὰ ἑλληνικὰ εἶδη εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀθροίσμα πολλῶν εἰδῶν τοῦ αὐτοῦ γένους, πολλὰ δὲ γένη ἀθροίσμα γενῶν τῆς αὐτῆς ἐπιστημονικῆς τάξεως ἢ καὶ ἄλλων τάξεων κατὰ πολὺ διαφερουσῶν ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ εἶδος τῆς μιλύχης εἶδομεν ὅτι ἀπκρίτίζεται ἐκ τριῶν τεσσάρων εἰδῶν τοῦ αὐτοῦ γένους, τοῦ *malva* τῶν ἐπιστημόνων, τὸ δὲ γένος τῆς μιλύχης, ἐκ πολλῶν γενῶν τῆς αὐτῆς τάξεως τῶν μιλύχοειδῶν καὶ τῶν γερανοειδῶν. Τὸ γένος τῆς δάφνης τοῦ Θεοφράστου περιελάμβανε τρία εἶδη, α) δάφνην τὴν κοινὴν, ἣτις ἀνήκει εἰς τὸ γένος *laurus* τῶν νεωτέρων, ὅπερ ὑπάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν δαφνοειδῶν, αὕτη δὲ ἡ τάξις, εἰς τὰ δικοτυλήδονα φυτὰ· β) δάφνην τὴν ἀλεξανδρείαν, ἣτις, ὡς λέγουσιν, εἶναι τὸ *Ruscus hyprophyllum*, τὸ ὑπαγόμενον εἰς τὴν φυλὴν τῶν ἀσπαραγγηρῶν καὶ τὴν τάξιν τῶν λειριοειδῶν, ἣτις ἀνήκει εἰς τὰ μονοκοτυλήδονα· καὶ γ) δάφνην τὴν ποντικὴν, ἣτις εἶναι φυτὸν θαλάσσιον, ἀνήκον εἰς τὰ λανθογονά (*cryptogama*)· καὶ ἀντιστρόφως ἂν ἐξετάσωμεν μίαν κλάσιν φυτῶν ἐπιστημονικῆν, τὴν τῶν κνιδικῶν τοῦ Βρογνιάρτου π.χ., εὐρίσκουμεν ὅτι ἐν ταῖς πέντε τάξεσιν, ἐξ ὧν ἀπκρίτίζεται, περιλαμβάνονται φυτὰ ὅλως διάφορα κατὰ τὸν μερισμὸν τῶν ἀρχαίων. Ἐν τῇ τάξει τῶν κνιδοειδῶν ἀνήκει ἡ κνίδη καὶ τὸ παρθένιον· ἐν τῇ τάξει τῶν ἀρτοκάρπων, φυτὰ τοῦ νέου κόσμου· ἐν τῇ τάξει τῶν μοροειδῶν, ἡ μορέα καὶ ἡ συκῆ· ἐν τῇ τῶν πτελοειδῶν, ἡ πτελέα καὶ ὁ λωτός τὸ δένδρον· ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ τῶν κινναβιοειδῶν, ἡ κίνναβις καὶ τὸ ζυθόχορτον· ὥστε ὁ κατατάσσων τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γνωσθέντα φυτὰ κατὰ τὰ ἐπιστημονικὰ τῶν νεωτέρων μερίσματα κινδυνεύει, κατ' ἐμὲ, νὰ διασπάσῃ τὰς συγγενείας τῶν φυτῶν, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρησαν αὐτά· ἐν ᾧ, ἂν ταῦτα ταχθῶσι κατὰ τὸν μερισμὸν τοῦ Θεοφράστου καὶ Διοσκορίδου, καὶ ζητηθῶσιν αἱ ὑπάρχουσαι περιγραφαὶ καὶ οἱ σποράδιον ἀναφερόμενοι ὑπὸ τῶν συγγραφέων χαρκτηρισμοὶ, λάβωμεν δὲ ἐν χερσίν ὡς μίτον ὀδηγὸν τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ διελθόντες ὅλους τοὺς αἰῶνας φθάσωμεν εἰς τὰ σωζόμενα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ὀνόματα, πιστεύω, ὅτι ἄλλων μὲν τὸν ἐπιστημονικὸν ὀρισμὸν μετὰ βεβαιότητος θέλωμεν ἐπιτύχει, ἄλλων δὲ μετὰ πολλῆς τῆς πιθανότητος θέλωμεν προσεγγίσει. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐπιστημόνων Ἑλλήνων δοθέντα καὶ διδόμενα ὀνόματα δὲν ὁμοιάζουσιν, ὡς εἶδομεν, πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης διδόμενα, ἀλλ' ὑπόκεινται εἰς τὰς αὐτὰς ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς, εἰς ἃς ὑπόκεινται καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὀνόματα, ταῦτα δὲ ὑπέστησαν τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρα μεγαλειτέραν μεταβολὴν ἀπὸ τοῦ παρκαμαζόντος ἑλληνισμοῦ καὶ ἐντεῦθεν, θέλω λάβει ὄρον συγκρίσεως τῆς ὑπ' ἐμοῦ ὑποδεικνυομένης μεθόδου πρὸς τὴν τῶν Εὐρωπαϊῶν τὴν χλωρίδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἥτοι τὴν ὑπὸ τοῦ κυρίου Λαγκάβελ ἐκδοθεῖσαν.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶναι γεγραμμένον γερμανιστί· τὰ δὲ ὀνόματα τῶν φυτῶν κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ὀνομαστικὴν λατινιστί, ἄρα εἶναι κα-

ταληπτά πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὑπὸ παντὸς περὶ τὰ φυτικὰ ἀσχολουμένου· ἀλλὰ, μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τοῦτο, ἔλαβον παρὰ φίλης χειρὸς δλόκληρον μετάφρασιν αὐτοῦ, ὥστε ἐν πληρεῖ γνώσει καὶ τῶν μερικῶν παρατηρήσεων ἐπιχειρῶ τὸν ἔλεγχον αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν μετάφρασιν ταύτην τὸ βιβλίον ἐπιγράφεται· «Βοτανικὴ τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων», ἥτοι ἀπὸ τῆς Γ' μέχρι τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, ὑπὸ τοῦ διδάκτορος κ. Β. Αγκυάβελ, εἰς 8ον, ἐν Βερολίῳ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1866. Προηγῆθη δὲ τοῦ συγγραμμάτος τούτου τὸν Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁμοίον τι σύγγραμμ, ἐξῆχθεν ἐκ τοῦ γλωσσαρίου τοῦ Δουκαγγίου καὶ περιληφθὲν ἐν προγράμματι γυμνασίου γινὸς τῆς Γερμανίας, ὅπου ὁ κ. Αγκυάβελ ἦν τότε καθηγητῆς· μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν δύο ὁμοιοειδῶν τούτων συγγραμμάτων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Αγκυάβελ ὡς ἐκδότου σπουδαίων ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ἀναγινώσκεται δις ἐν τῇ ἑλληνικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Teubner· ταῦτα δὲ εἶναι τὰ «Περὶ τροφῶν» Συμεῶνος Σῆθ καὶ τὸ «Περὶ μορίων τῶν ζῴων» τοῦ Ἀριστοτέλους.

Τὰ ἐν τῷ συγγραμμάτι ἀναφερόμενα φυτὰ ἐτάχθησαν κατὰ τὸν ἐπιστημονικὸν μερισμὸν τῶν φυτῶν· κατ' ἀκολουθίαν προηγούνται τὰ ἐπιστημονικὰ ὀνόματα, ἔπονται παραπομπαὶ εἰς τὰ χωρία τῶν συγγραφέων, οἵτινες πρὸ αὐτοῦ ἐπραγματεύθησαν, καὶ κατόπιν τὰ συνώνυμα αὐτοῦ ὀνόματα· ἀρχίζει δὲ ἡ κατάταξις ἀπὸ τῶν ἑλλοβοκάρπων καὶ περατοῦται εἰς τὰς πτερίδας ἐν 128 σελίσι. Ἔπονται τούτων 8 ἄλλαι σελίδες περιέχουσαι προσθήκας καὶ διορθώσεις, ἥτοι μέχρι τῆς 133· ἀπὸ δὲ τῆς σελίδος ταύτης μέχρι τῆς 144 περιέχεται κατάλογος τῶν ἐν τῇ βίβλῳ περιεχομένων ἐπιστημονικῶν ὀνομάτων, καὶ ἀπὸ τῆς 145 μέχρι τῆς 207 περιέχεται κατάλογος τῶν ἑλληνικῶν ὀνομάτων, συμπασομένων εἰς 4510 ἐξ ὧν 314 μένουσιν ἄνευ παραπομπῆς ἐν τῷ κειμένῳ, ἥτοι ἄνευ ἐξηγήσεως.

Πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν ἔλεγχον αὐτοῦ, νομίζω ἀναγκαῖον νὰ εἶπω, ὅτι δὲν προτίθεμαι ἐν δημοσίῳ ἀναγνώσματι νὰ διέλθω δλόκληρον τὸ σύγγραμμ αὐτοῦ, οὔτε νὰ εἰσελθῶ εἰς φυτολογικὰς λεπτολογίας, ἀλλ' ἐκλέγων τινὰ ἐκ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ σφαιμάτων, νὰ καταστήσω ἔνδηλα τὰ ἐλλκτώματα τῆς μεθόδου τῆς ἐπιστημονικῆς κατατάξεως τῶν ἑλληνικῶν φυτῶν, ὅπως ἄχρι τοῦδε ἐγένετο, καὶ ἀμέσως νὰ μεταβῶ εἰς ἕκθεσιν τῆς διὰ τῶν ὀνομάτων ἀνιχνεύσεως τῶν ἑλληνικῶν εἰδῶν καὶ γενῶν, καὶ νὰ ἐφελευσῶ ἐπὶ τῆς μεθόδου ταύτης τὴν προσοχὴν τῶν περὶ τὴν ἱστορίαν καὶ ἔτυμολογίαν τῆς καθ' ἡμῶς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀσχολουμένων, δεικνύων εἰς αὐτοὺς τὰς ὠφελείας ἃς δύνανται νὰ καρπωθῶσιν, ἂν εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν ἐφαρμόσωσι ταύτην.

Ἦκούσατε πρὸ ὀλίγου, ὅτι ἡ Βυζαντιακὴ χλωρίς τοῦ κυρίου Αγκυάβελ ἐξεδόθη ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον· ἐννοεῖται δὲ ὅτι

τὸ δεύτερον εἶναι πλατυσμὸς τοῦ πρώτου, τοῦ ληφθέντος δηλαδὴ ἐκ τοῦ γλωσσαρίου τοῦ Δουκαγγίου. Εἶδετε δὲ, ὅτι μετὰ τὸν Διοσκορίδην ἐφάνη Πάμφιλός τις γραμμικὸς συγγραφέας περὶ βοτανικῶν φαρμάκων, καὶ ὅτι οὗτος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γαληνοῦ, προσέθηκε «μάτην πλῆθος ὀνομάτων ἐφ' ἐκάστη βοτάνῃ.» Τὴν προσθήκην ταύτην τῶν ὀνομάτων ἐθεώρησαν οὐχὶ ματαίαν οἱ μεταγενέστεροι, καὶ παρενέβαλον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Διοσκορίδην πλῆθος ἐξ αὐτῶν. Πάντα τὰ παρεμβληθέντα εἰς αὐτὸν ὀνόματα ἐθησαυρίσθησαν ἐν τῷ γλωσσάρῳ τοῦ Δουκαγγίου ὡς ὀνόματα τῶν φυτῶν κατὰ τὸν παρακμάζοντα ἑλληνισμόν, τὰ ὅποια ὁμοῦς συχνότατα ἐξηγοῦνται οὐχὶ ὀρθῶς. Ὁ κύριος Αγκυάβελ, ἀντὶ νὰ λάβῃ τὰ συνώνυμα ταῦτα ὀνόματα ἐκ τοῦ Διοσκορίδου καὶ νὰ ὑποτάξῃ αὐτὰ εἰς τὰ ἐπιστημονικῶς τεταγμένα φυτὰ αὐτοῦ, ἔλαβεν αὐτὰ ἐκ τοῦ γλωσσαρίου τοῦ Δουκαγγίου, παραπέμπων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἰς πάντα γράψαντα περὶ ἑλληνικῶν φυτῶν. Τοιοῦτον εἶναι τὸ σύγγραμμ αὐτοῦ.

Ἐν σελίδι πρώτῃ τοῦ συγγραμμάτος αὐτοῦ ἐτάχθησαν πέντε ξενικὰ φυτὰ, παράγοντα πέντε βοτανικὰ φάρμακα, ὧν τὰ πλεῖστα ἤρχισαν νὰ κομίζωνται εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τοῦ μεσαιῶνος καὶ ἐντεῦθεν· ταῦτα δὲ εἶναι πρῶτον τὸ παράγον τὸ ἐπὶ Θεοφράστου γνωστὸν ἀραβικὸν κόμμι, δεύτερον τὸ παράγον τοὺς ὀξυφοίνικας, ἥτοι τὸ κοινῶς ταμαρίντι, τρίτον τὸ ἐξ οὗ συλλέγεται ἡ σιναιμικῆ, τέταρτον τὸ δίδον τὸν γλυκοκόλαμον, ἥτοι τὸν καρπὸν τῆς cassiae fistulae, καὶ πέμπτον τὸ χορηγοῦν τὸ κατ' αὐτὸν ἐρμολόχτυλον. Τὰ συνώνυμα καὶ τῶν πέντε τούτων εἶναι ἐλλιπέστατα, τὰ δὲ τῶν ὀξυφοίνικων ἀπεδόθησαν ὅλα εἰς τὰ παρ' ἡμῶν γνωστὰ *δαμάσκηνα*.

Ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας σελίδος ἄρχεται ἡ καταγραφή τῶν ἑλληνικῶν φυτῶν, καὶ πρῶτον τοῦ ἑλληνικωτάτου ἀναγύρου· ὡς μεσαιωνικὰ δὲ ἑλληνικὰ ὀνόματα τοῦ φυτοῦ τούτου θέτει τὰ τοῦ δοκίμου ἑλληνισμοῦ, ἥτοι τὰ ἀνάγυρος καὶ ἀνάγυρις, καὶ τρίτον τὸ ὄνομα ὑπερστρογγυλος, περὶ οὗ ἠδύνατο νὰ διδαχθῆ, ὅτι ἡ ἐξοβελισθεῖσα αὕτη λέξις ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Διοσκορίδου ὑπὸ τοῦ ὄντως σοφοῦ Sprengel οὐδέποτε ὑπῆρξεν, ὡς ἐσφαλμένως ἀναγινώσκεται ἐν τῷ γλωσσάρῳ τοῦ Δουκαγγίου, συνώνυμος τοῦ ἀναγύρου· τὰ πλεῖστα δὲ συνώνυμα τοῦ φυτοῦ τούτου μετέφερῃ ἐν σελ. 76 τοῦ αὐτοῦ συγγραμμάτος ὡς συνώνυμα τοῦ *onopordon acanthium*, ἥτοι διέσπασεν ἐν εἶδος ἑλληνικὸν εἰς δύο διάφορα ἐπιστημονικὰ, ὅπως καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἔπραξαν.

Τρίτον μετὰ τὸν ἀνάγυρον ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ἔρχεται τὸ *genista acanthoclada*, εἰς ὃ ἐπισωρεύει ὅλα τὰ ὀνόματα, ὅσα ἐδόθησαν εἰς τὴν *calycotome villosa*, ἥτις καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ φέρει τὸ ἀρχαῖον ὄνομα *ἀσπάλαθις*, ἐνῶ τὸ πρῶτον, ὡς θέλωμεν μετ' ὀλίγον ἰδεῖ, εἶναι ὁ ἐχινόπους τῶν ἀρχαίων.

Ἐν τῇ τρίτῃ σελίδι καταλέγει τὴν *psoralea hirtumosa*, φυτὸν τῶν Ἀθη-

νών, ὅπερ δὲν ἐθεώρησα ἀναγκαῖον· νὰ κάμω εἰς ὑμᾶς ἐξ αὐτοψίας γνωστῶν ὅπως τὰ προηγούμενα, διότι ὁ κ. Λαγκάβελ ἐνόμισεν, ὅτι διὰ τοῦ κύρους διεφθαρμένου χωρίου ὑπάρχοντος ἐν τῷ γλωσσάρῳ τοῦ Δουκαγγίου ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸ ὀνόματα ἐντόμων, θέσας ὡς συνώνυμα αὐτοῦ τὰ ὀνόματα λυσομαμάμουδον καὶ κανθαρίς, ὀνόματα ἐντόμων καλοπτερόων ἐκ τοῦ γένους *Mylabris*.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ὑπάρχει καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα τῶν ἐρεβίνθων, τὸ *cicer arietinum*. Εἰς τοῦτο προσθέτει ὡς ὀνόματα συνώνυμα τὰς λέξεις τριχοβότανον καὶ ἀμπουσαλάτην· τὸ μὲν πρῶτον, διότι ἀπροσέκτως ἀναγνώσας τὸν Δουκάγγιον, ὅστις ἐν τῇ λέξει ῥεβίνθος παραπέμπει εἰς τὴν λέξιν τριχοβότανον, ὅπου ὁ Δουκάγγιος, ἀφοῦ ἐξήγησεν, ὅτι τριχοβότανον εἶναι τὸ ἀδίαντον, ἦτοι τὸ κοινῶς λεγόμενον *πολυτρίχι*, προσθέτει εἰς μαρτυρίαν καὶ τὸ ἐξῆς χωρίον· «λαβῶν τριχοβότανον καὶ σέλιον καὶ καλαμίνθη καὶ μέλι καὶ ῥεβίνθια μαῦρα». Ἐκ τούτου ὁ κ. Λαγκάβελ ἐνόμισεν, ὅτι ὅλα ταῦτα τὰ ὀνόματα ἦσαν συνώνυμα τῶν ἐρεβίνθων. Τὸ δὲ ἀμπουσαλάτην, ἢ κατὰ τὸν Φωτεινὸν, αὐλικὸν φαρμακοποιὸν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων τῆς Μολδοβλαχίας καὶ συγγραφεὴ τῆς πρώτης ἑλληνικῆς φαρμακοποιίας, «ἀπτι-σαλατίν», εἶναι ὄνομα τῶν λαθυρίδων, τῶν κοινῶς λεγόμενων *χολοκουκίων*, δραστηκωτάτου καθαροῦ.

Ἐν σελ. 4 ὑπάρχει τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα τῆς φακῆς, ὅπερ εἶναι τὸ *Ervum lens*. Ὁ κύριος Λαγκάβελ θέτει ὡς ὄνομα τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ τὴν λέξιν πικνάδες, καὶ τοῦτο διὰ τί νομίζετε; διότι ὁ Δουκάγγιος ἐν λέξει: πικνάδες θέτει πρὸς ἐξήγησιν τὴν λέξιν *lenticulae* (φακοί), ὑποκοριστικὸν τοῦ *Lens-entis*, σημαίνουσαν ἐνταῦθα τὰς κηλίδας τοῦ προσώπου, αἰτινές, ἔχουσαι σχῆμα καὶ χρῶμα ὅμοια φακῆς, ὠνομάσθησαν διὰ τοῦτο φακοί, ἐξ οὗ καὶ ὁ ἔχων τοιαύτας Διοσκορίδης ἐπελέγετο Φακῆς. Πρὸς περισσοτέραν δὲ πληροφορίαν προσθέτομεν, ὅτι ὁ Ἡσύχιος φέρει «φακοί, περνώματα, τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου ποικίλιματτα», ἐξ ἧς ἔγειναν καὶ αἱ πικνάδες τοῦ Δουκαγγίου.

Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν περιεχομένων ἐν τῇ βίβλῳ ὀνομάτων θέτει καὶ τὰς λέξεις ἐλμιγγοβότανον καὶ ἐλμινθοβότανον, καὶ παραπέμπει μετὰ δισταγαμοῦ εἰς τὴν λέξιν ἐρμιγγοβοός· ἀλλὰ τὴν λέξιν ταύτην θέτει ὡς συνώνυμον ὄνομα τῆς *Erithraea centaurium*, ἐν ᾧ τοῦτο εἶναι λέξις ὁμώνυμος ἀποδιδομένη εἰς φυτὰ ἔχοντα τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν.

Ταῦτα καὶ μόνα ἀρκοῦσι, νομίζω, νὰ καταδείξωσιν ἀληθῆ ὅσα περὶ τῆς μεθόδου ταύτης προηγουμένης εἶπον, ὅτι δηλαδὴ διασπᾶ οὐχὶ μόνον κλάσεις, τάξεις καὶ γένη τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ εἶδη· ὅτι οὐδόλωσ συντελεῖ εἰς ἀνεύρεσιν φυτῶν ἀτελῶς περιγραφέντων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, διότι στερεῖται τοῦ βοηθήματος τῶν κατὰ παράδοσιν σωζομένων ὀνομάτων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ· περὶ δὲ τοῦ κ. Β. Λαγκάβελ, ἐπιχειρήσαντος νὰ

γράψῃ περὶ ὀνομάτων τῶν φυτῶν γλώσσης ἢ παντάπασιν ἠγνῶσι, οὐδὲν ἔχω νὰ εἶπω. Μένει ἤδη νὰ δεῖξω τὴν τε ὑπεροχὴν τῆς ἐμῆς μεθόδου εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν προσδιορισμὸν τῶν ἑλληνικῶν φυτῶν καὶ τὴν χρησιμότητα αὐτῆς εἰς τοὺς ἀσχολουμένους εἰς τὴν ἐτυμολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης, λαμβάνων θέμα αὐτὰ τὰ φυτὰ, διὰ τὰ ὁποῖα ἤλεγξα τὸν κ. Β. Λαγκάβελ.

Τὰς εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν γενομένας κατὰ χρόνους καὶ τόπους μεταβολὰς ἐνωρίτερα οἱ ἀρχαῖοι ἀντικείμενον μελέτης κατέστησαν, τὴν δὲ ἐκ τούτων ἀσάφειαν εἰς ἐξήγησιν τῶν πλεονεξίων συγγραφῶν προσεπάθησαν νὰ θεραπεύσωσι διὰ συνάγωγῆς λέξεων, ἐν αἷς τὰς ἀνακεχωρηκυίας λέξεις διὰ τῶν κεινοτέρως εἰρημένων προσεπάθουν σαφῶς νὰ ἐξηγησῶσιν. «Ὅσα τοίνυν, λέγει ὁ Γαληνός, τῶν ὀνομάτων ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν συνήθη, συνὶ δ' οὐκέτι ἐστὶ, τὰ μὲν τοιαῦτα γλώσσας καλοῦσι καὶ ταύτας ἐξηγησόμενος ἔρχομαι.»

Ἄλλ' οἱ νεώτεροι, τὴν διηνεκὴν ταύτην τῶν γλωσσῶν ἀνακρίνισιν σπουδάσαντες, συνέστησαν τὴν γλωσσολογικὴν ἐπιστήμην, ἣτις τὰς εἰς τὰς γλώσσας συμβαινούσας μεταβολὰς κατέταξεν εἰς τρεῖς τάξεις:

Α'. εἰς ἀλλοίωσιν τῶν πλεονεξίων στοιχείων, συμβαίνουσαν διττῶς περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν σημασίαν αὐτῶν.

Β'. εἰς φθορὰν τῶν πλεονεξίων στοιχείων, γινομένην ἐπίσης διττῶς καὶ συνισταμένην κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ἐξαφάνισιν ὀλοκλήρων λέξεων, κατόπιν δὲ εἰς ἀπόλειπιν γραμμικῶν τύπων καὶ διακρίσεων.

Γ'. εἰς γένεσιν νέων στοιχείων, γινομένων διὰ τῆς προσθήκης νέων λέξεων καὶ τύπων.

Κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς γλωσσολογικῆς ἐπιστήμης ὁρισθείσας ταύτας μεταβολὰς θέλομεν ἐξετάσει συντόμως μὲν, ἀλλὰ καὶ εὐλόπτως τὴν ἱστορίαν φυτῶν τινῶν, τῶν μὲν ἀναγεγραμμένων καὶ ἐξηγημένων ὑπὸ τοῦ κυρίου Λαγκάβελ, ἄλλων δὲ ἀναφερομένων ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν περιεχομένων καὶ μὴ ἐξηγημένων· ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς ἱστορίας τοῦ ἀναγύρου, φυτοῦ τῆς Μεσογείου καὶ ἑλληνικωτάτου.

Τῷ ἔτει 411 πρὸ Χριστοῦ διδάσκων ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης τὴν Λυσιστράτην ἔλεγεν ἐν αὐτῇ:

Καλορίκη.

πόθεν εἶσιν;

Λυσιστράτη.

Ἄναγυροντόθεν.

Καλορίκη.

Νὴ τὸν Δία·

ὁ γοῦν Ἄναγυρός μοι κεινῆσθαι δοκεῖ.

Καὶ ὁ μὲν Ἄναγυρός ἦν δῆμος τῆς Ἀττικῆς, τὸ δὲ κινεῖν τὸν ἀνάγυ-

ρον» παροιμία λεγομένη ἐπὶ τῶν κινούντων τινὰ ἐπὶ κακῷ ἑαυτῶν. Ἐκ τῶν ἀρχαίων σχολιαστῶν οἱ μὲν εἶπον, ὅτι ὁ δῆμος Ἀναγυροῦς ὠνομάσθη ἐξ Ἀναγύρου ἥρωος, ἡ δὲ παροιμία ἐλέγετο ἐκ τοῦ ὅτι ὁ τόπος ἦν βορβορώδης, ὅστις κινούμενος πολλὴν ἐποίει δυσωδίαν· οἱ δὲ ὅτι τὸ τοπικὸν ὄνομα Ἀναγυροῦς ἐδόθη ἀπὸ ἀναγύρου, λοχμώδους φυτοῦ ἀλεξικακού ὄντος, ὃ τριβόμενον ὄζει καὶ δυσωδίαν ἐπιφέρει τῷ τριβοντι.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι διττὰ ἦσαν πρὸς τοῖς ἀρχαίαις αἱ σχέσεις τῶν ὀνομάτων τῶν φυτῶν μετὰ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐφύοντο· τουτέστιν ἡ τὰ φυτὰ ἐλάμβανον τὸ ὄνομα τοῦ τόπου· οἶον, τὸ ἀκόνιτον ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ κόμης τινὸς τῶν Μαριανδυνῶν Ἀκόνης λεγομένης, ἐν ἣ ἐφύετο· ἡ ρίζα τῆς θάψου (κοινῶς χρυσοξύλου, θάψου δὲ ἐν Κύμῃ τῆς Εὐβοίας καὶ σήμερον λεγομένης) ἐλέγετο καὶ θρινάκια, διότι ἐφύετο ἐν Σικελίᾳ· ἡ πύξος (πυξίρι κοινῶς) ἐλέγετο καὶ ὠρύκιον ἐκ τῆς Ὠρύκου, Κρητικῆς πόλεως· ἡ συνέβαινε τὸ ἀντίστροφον, δῆμοι δηλ. ἐλάμβανον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τοῦ ἐν αὐτοῖς πλεονάζοντος φυτοῦ, ὅπως καὶ μέχρι σήμερον ἐξακολουθεῖ γινόμενον· ἐκ τούτου τὰ ὀνόματα Ραμνοῦς (τὸ ἐν Κρήτῃ Ραμνί) ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ φυομένης ῥάμνου· Κοτινοῦς ἐκ τοῦ κοτίου (κοστίου σήμερον ἐν Ἀττικῇ καὶ Μεγαρίδι)· Ἐρεικοῦσα διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ἐρείκας (ρείκι)· Στύραξ (Ἀστειάκι, χωρίον ἐν Κρήτῃ) διὰ τοὺς στύρακας· Θάψια σήμερον πρὸς τὴν Κύμην διὰ τὴν ἐν αὐτῇ φυομένην θάψον, καὶ δὴ καὶ Ἀναγυροῦς, διὰ τὸν πλεονάζοντα ἐν αὐτῷ ἀνάγυρον. Ἡ ἱστορία τῶν δύο τούτων ὀνομάτων ἠνωμένων καθ' ὅλοι τὸ μακρὸν διάστημα τὸ χωρίζον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοφάνους μέχρι σήμερον, ἤτοι 2290 ἔτη, θέλει δείξει ἂν οἱ ἐπιστημονικῶς σπουδάζαντες τὸν ἀνάγυρον εἶχον δίκαιον νὰ διασπάσωσιν αὐτὸν εἰς δύο εἶδη, καὶ τίνες ἐκ τῶν σχολιαστῶν τοῦ Ἀριστοφάνους εἶχον δίκαιον.

Τὸν ἀνάγυρον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὤρισαν οἱ νεώτεροι φυτολόγοι ὡς ὄντα τὸ φυτὸν, ὅπερ ἐπιστημονικῶς λέγεται *anagyris foetida L.*, οὐδεὶς δὲ εἰς τοῦτο εἶναι ὁ ἀντιλέγων. Τὰ θαμνώδες τοῦτο φυτὸν ἔχει δύο σπουδαίατα χαρκτηριστικά· εἶναι δυσῶδες καὶ ἔχει φύλλα ἐπ' ἄκρου αὐτῶν ἀκανθίζοντα· διὰ τοῦτο δὲ χρησιμεύει εἰς φραγμοὺς ἐν τῇ Μεσημβρινῇ Γαλιίᾳ. Ἀλλὰ τὰ ὀνόματα τὰ προκύψαντα ἐκ τῶν εἰς αὐτὸ γενομένων κατὰ χρόνους καὶ τόπους ἀλλοιώσεων, ἄλλα μὲν ἀπεδόθησαν εἰς ἄλλα φυτὰ, ὡς πρὸ ὀλίγου εἶπομεν, καὶ ἄλλα ἔμειναν ἄγνωστα καὶ ἀπροσδιόριστα.

Τριακόσια ἔτη μετὰ τὸν Ἀριστοφάνη Νικάνδρος ὁ Κολοφώνιος ἀναφέρει φυτὸν ὀνόγυρον, ὃν λέγει «ἐμπρίοντα» μεταφέρομεν δ' ἐνταῦθα τοὺς δύο τούτου στίχους, διότι κατωτέρω θέλωσι χρησιμεύσει εἰς ἡμᾶς:

Φράζεσθαι δ' ἐπέοικε χαμαιζήλοιο κουζῆς

Ἄγνου τε βρύα λευκά, καὶ ἐμπρίοντ' ὀνόγυρον.

Διακόσια μετὰ τὸν Νικάνδρον ἔτη ἀναγινώσκεται ἐν τῷ Διοσκορίδῃ ὄνομα

φυτοῦ λεγομένου θηλυκῶς: ἀνάγυρις-ιος, ἀποδιδόμενον εἰς φυτὸν, οὗ ἡ περιγραφή εἶναι ἡ ἐξῆς:

«Ἀνάγυρις, οἱ δὲ ἀνάγυρον, οἱ δὲ ἄκοπον, οἱ δὲ ἀγνάκοπον κκλοῦσι, θάμνος ἐστὶ φύλλοις καὶ τὰς ῥάβδοις προσεμπερῆς ἄγγω, δενδρώδης, βερύσμος ἰσχυρῶς· ἄνθος κρῆμυθι εἰκίως· κερπὸς ἐν κερπείοις μακροῖς, τὸ σχῆμα νεφρῶν, ποικίλος, στερεός.»

Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐξκκολυθοῦσι ν' ἀναφέρωσι τὸ βοτανικὸν τοῦτο φάρμακον ὃ τε Γαληνὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Ὀρειβάσιος, Ἀέτιος καὶ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης· ἐκινᾷ δὲ ἔτη μετ' αὐτοῦ Σουίδας ὁ λεξικογράφος λέγει τὰ ἐπόμενα:

«Ἀνάγυρος, δῆμος Ἀττικῆς καὶ ἄνθος ὃ τριβόμενον ὄζει, καὶ παροιμία ἐνεπύθεν, κινεῖς τὸν ἀνάγυρον... Οἱ δὲ καὶ ὀνόγυρον αὐτὸ φασίν.» Ἐν λέξει δὲ ὀνόγυρος ἐπικνυλάμβανει σχεδὸν τὰ αὐτὰ, ὅτι τριβόμενον ὄζει καὶ ὅτι λέγεται καὶ ἀνάγυρος· ἐν ἄλλοις λόγοις ὁ λεξικογράφος Σουίδας θεωρεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ φυτὸν τὸν ἀνάγυρον τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τὸν ὀνόγυρον τοῦ Νικάνδρου. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ, φαίνεται, ἐποχὴν σχολιασται τοῦ Νικάνδρου, θέλοντες νὰ ἐξηγήσωσι τὰ περὶ ἐμπορίου ὀνογύρου, λέγουσιν ὁ μὲν ταῦτα: «ὃ δὲ ὀνόγυρος ἔστιν εἶδος βοτάνης· ἐμπρίοντα δὲ τὸν ἀκανθώδη καὶ τραχὺν εἶπεν· πριονώδη γὰρ ἐστὶ τὰ αὐτοῦ φύλλα»· ἄλλος δὲ μεταγενέστερος ἕως τοῦ πρώτου παρενέβαλεν εἰς τὰ ἀνωτέρω καὶ τὰ ἐξῆς: «Καὶ ἀνάγυρος εἶδος θάμνου· κκλοῦσι δὲ αὐτὸν οἱ μὲν ἀνάγυρον, οἱ δὲ ὀνόγυρον, οἱ δὲ ἄκοπον, οἱ δὲ ἀγνάκοπον, οἱ δὲ ὀλόγυρον»· ἀλλαχοῦ δὲ τῶν σχολίων ἀναγινώσκεται καὶ ἡ λέξις ὀνόγυρον εἰς οὐδέτερον γένος ὡς συνώνυμον τῆς χαμαιπίπτους, ἀλλ' ἐκ τοῦ Διοσκορίδου μνησθέντων ὅτι ἡ χαμαιπίπτους ἔφερον ἐν Πόντῳ τὸ ὄνομα ὀνόκυλον καὶ οὐχὶ ὀνόγυρον.

Ἐν χειρογράφῳ Κρητικῷ τοῦ ἔτους 1182, ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ C. Hopf, ἀναφίνεται καὶ τὸ τοπικὸν ὄνομα Ἀναγυροῦς, ὑποστὰν τὰς αὐτὰς φθογικὰς ἀλλοιώσεις, ἃς, ὡς εἶδομεν, ὑπέστη τὸ φυτικὸν ὄνομα ἀνάγυρος, ἤτοι γράφεται Ἀζόγυρος:

«Οἱ δὲ Ἀργυρόπουλοι Ἄγιοστεφνήτικι νὰ ἔχουν καὶ τὸ πρωτότανε σύνορον ἀπὸ τοῦ Διγενῆ τὸ λιβάδι νὰ ἔλθῃ εἰς τοῦ χοῦ τὸ γεράκι νὰ ὑπάγῃ νεῖς τὸ Σουδιανὸ ἀύλακι ἕως τοῦ ἀζογῆρου τὰ μουργιά.» Μετὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα δύο συγγραφεῖς ἰατρικῶν βιβλίων, ὁ μὲν εἰς Ἰταλῶς, ὁ Mathaeus Sylvaticus, ἐν τοῖς πενδέκταις αὐτοῦ, γράφεισι τῷ 1317 ἐν τῇ Μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ, ἀναφέρει τὴν λέξιν *azogiros*· ὁ δὲ Ἑλληνα ἱατρὸς N. Μυρεψὸς, συγγραφεὺς τοῦ 1335, ἐν τῷ Δυναμερῷ αὐτοῦ ἀναφέρει τὰ ὀνόματα *ἀζόγυρος* καὶ *ἀζογυρέα*, ἤτοι καὶ εἰς τὰ δύο γένη, ὅπως ἀνεγνώσαμεν καὶ ἐν τῷ Διοσκορίδῃ ἀνάγυρις καὶ ἀνάγυρος. Τοιαύτη ἦν ἡ ἱστορία τοῦ ἀναγύρου πρὸς τοῖς Ἑλλησιν, ὅτε αἱ Εὐρωπαϊκοὶ ἐπεχείρησαν τὴν σπουδὴν τῶν ἑλληνικῶν φυτῶν.

Ἐν ἀρχῇ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ ἐξομεν ἐπικρατοῦσαν παρ' αὐτοῖς τὴν ἰδέαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ εὐρωσιν ἐν τῷ Θεοφράστῳ καὶ Διοσκορίδῃ πάντα τὰ φυτὰ μὴ εὐρόντες ὁμοῦ ἐν τῷ Θεοφράστῳ τοῦ ἀπτικοῦ τούτου φυτοῦ τὸ ὄνομα, ἐνόμισαν ὅτι τὸ ὄνομα κολουτέα, ὅπερ ἀναγινώσκειται ἐν αὐτῷ, ἦν τὸ ὄνομα τῆς ἀναγύριος τοῦ Διοσκορίδου. Κατόπιν ὁμοῦ ἀνεγνώρισαν, ὅτι ἡ ἀναγύριος καὶ ἡ ἀνάγυρις ἦσαν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ φυτὸν, ὅπερ ἐν μὲν τῇ Γαλλίᾳ ἔφερε τὸ κοινὸν ὄνομα *bois-ruant*, ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ *fava incurva*, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων ὠνομάσθη *anagyris foetida*· περὶ τῶν ὀνομάτων ὁμοῦ τῶν προκυψάντων ἐκ τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ ὀνόματος ἀναγύρου καὶ ἀναγύριος, τουτέστι τοῦ ὀναγύρου καὶ ὀζογύρου, ὑπῆρξε μεγίστη σύγχυσις καὶ διαφωνία, ἥτις, ὡς εἶδομεν, ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ χλωρίδι τοῦ κ. Β. Λαγκάβελ.

Περὶ μὲν τοῦ ὀνόματος ὀναγύρου ὁ κατὰ τὴν 15^η ἑκκτονταετηρίδα ζήσας **Louigi Anguillara** φυτολόγος, διδάχθεις καὶ τὰ ἑλληνικὰ παρὰ τῷ Ἑλληνικῶν Κωνσταντίνῳ Κυδωνιώτῃ, ἐξέφερε γνώμην, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ ἐν τῷ Ἀθηναίῳ ἀναφερόμενον ὀνόπορδον, διότι ὁ σχολιαστὴς τοῦ Νικάνδρου ἐξηγῶν τὴν λέξιν ἐμπρίοντα, εἶπεν, ὅτι ἦν φυτὸν ἀκανθῶδες· ἀλλὰ μετὰ μίαν ἑκκτονταετηρίδα ὁ πολὺς Σαλμάκιος ἐθεώρησε τὸ ὄνομα ὀναγύρος προκύψαν ἐκ τοῦ ἀνάγυρις κατὰ διαλεκτικὸν ἰδιωτισμὸν τῶν Αἰολέων· νεώτερος δὲ φυτολόγος καὶ ἑλληνιστὴς, ὁ Σπρέγγελος, προσεπάθησε νὰ δώσῃ ἄλλην σημασίαν εἰς τὸ ἐμπρίων, ἵνα πείσῃ ὅτι τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα ἀνήκουσιν εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ φυτὸν, ἀλλὰ δὲν κατίσχυσε νὰ πείσῃ ὅλους.

Περὶ δὲ τοῦ ὀνόματος ἀζόγυρος, ἀζόγυρος καὶ ἀζοχοιρέα τοῦ Μυρψοῦ, ὁ μὲν μεταφραστὴς αὐτοῦ **Fuchsius**, ὅστις ἔζη καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν 15^η ἑκκτονταετηρίδα, ἐγνωμάτευσε διὰ τὸ πρῶτον μετὰ δισταγμοῦ νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ ἀνάγυρος, διὰ δὲ τὰ δύο ἄλλα ἐκήρυξε τὴν ἑαυτοῦ ἀνοιάν· *quem vero stirpem ἀζόγυρον, vocet divinari nequeo*· οἱ δὲ μετὰ τοῦτον γλωσσόγραφοι τοῦ παρκαμάζοντος ἑλληνισμοῦ μετέγραψαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν γλωσσαρίοις τοὺς δισταγμοὺς τοῦ **Fuchsius**, μὲ μόνην τὴν προσθήκην ὑπὸ τοῦ Μεουρσίου, ὅτι τὸ ἀζοχοιρέα, ὅπερ ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Μυρψοῦ φέρεται ἀζοχοιρέα, πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς κιοχορέα. Δὲν ἤθελον ἴσως γραφῆ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω, ἂν ὁ Βελώνιος, ὅστις τότε περιηγεῖτο τὴν Ἑλλάδα, ἤκουεν ἐν Κρήτῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὅπως ἐπροφέρετο καὶ προφέρεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀζόγυρος, καθὰ ἐκ τοῦ χειρογράφου ἐπληροφορήθημεν, καὶ οὐχὶ ἀνάγυρος, ὅπως ἤκουσεν αὐτὸ βεβαίως παρὰ τινος λογιστάτου.

Περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκκτονταετηρίδος ὁ Ἰταλὸς **Sestini**, ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον Τήλον, κειμένην παρὰ τὴν νῆσον Σύμνην, καὶ ἀκούσας τὸν ἀνάγυρον ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν κατοίκων ἀζόγυρον, ἐνεθυμήθη καὶ ἐσημείωσεν, ὅτι καὶ ἐν Σικελίᾳ ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα *azogyru* λεγόμενος, ὅπως καὶ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῶν πενδεκτῶν **Ματθίου**.

Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων περιηγητῶν καὶ συγγραφέων τῶν νεοελληνικῶν ἀναλέκτων μακρόνομεν, ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο καὶ ἐν Ἀργολίδι, καὶ ἐν Ζακύνθῳ, καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ ἐν Λευκάδι, καὶ ἐν Κρήτῃ, καὶ ἐν Πάτμῳ φέρει περίπου τὸ αὐτὸ ὄνομα ἠλλοιωμένον, ἥτοι τοῦ μὲν ἀζόγυρος, τοῦ δὲ ἀζόγερας· ἐν Πάτμῳ δὲ *ζωγυρία*· ἐν Σύμνῃ δὲ λέγεται *ἀνδροβρασ*, ἐν Κρήτῃ δὲ κατὰ μόνην τὴν μαρτυρίαν τοῦ **Σιπορπίου**, *ἀνδράβατα*, καὶ ἐν Κύπρῳ *ἀγριοφασούλια*.

Περὶ δὲ τοῦ τοπικοῦ ὀνόματος Ἀναγυροῦς ὁ καὶ ἔχρι τοῦ νῦν δικτηρῶν τὴν εὐφύιαν, ἣν εἶχεν ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ, κ. **M. Χουρμούζης**, συγγραφεὺς τῶν Κρητικῶν, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὑπάρχουσι δῶα Ἀναγυροῦντες ἐν Κρήτῃ, εἰμὴ καὶ πλείότεροι, ὁ μὲν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σελίνου καλούμενος Ἀζογυρὲ καὶ Ἀζοῦρε, ὁ δὲ ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς ἐπαρχίαις Ἀζογυριά λεγόμενος. Τὸ αὐτὸ τοπικὸν ὄνομα σώζεται καὶ ἐν Σπέτσαις καὶ ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἐν Λευκάδι καὶ ἀλλαχοῦ Ἀζόγερας λεγόμενον διὰ τοὺς ἐκ αὐτοῖς φυαμένους ἀζόγυρους.

Ἄς ἔλθωμεν ἤδη καὶ εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν περὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς λεξικοῖς γράψαντας. Ὑπάρχει λεξικὸν ἑλληνικὸν, ἐν ᾧ, ἀφοῦ κατεχωρίσθη ἡ διαφορὰ μετὰ τὸ ἀνάγυρον καὶ ὀναγύρου, ἦν, ὡς εἶδομεν, ἐπρότεινε ὁ **Louigi Anguillara**, καὶ περιγράφεται ὁ ἀνάγυρος ὡς φυτὸν ὅμοιον πρὸς τὴν λυγαρέαν, προστίθεται ὅτι ἐν Ἀθήναις φέρει τὸ κοινὸν ὄνομα *ἀκοιυλός*, καὶ γίνεται παρκαπομπὴ εἰς τὴν λέξιν κόνουζα, ἥτοι εἰς ὄνομα φυτοῦ ποώδους, ὅπερ, ὡς εἶπομεν, ὁ Νικάνδρος ὀνομάζει χαμκίζηλον, ἐνῶ ὁ ἀνάγυρος εἶναι θάμνος, ὅστις πικλιούμενος δενδροῦται· ἐκ δὲ τῆς κοινύζης μᾶς παρκαπέμπει εἰς τὴν λέξιν φύλλιον, ὅπερ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ γένους τῶν ἐπιγειοφύλλων πεντακνεύρων. Ἄλλος δὲ συγγραφεὺς γαλλο-ἑλληνικοῦ λεξικοῦ λέγει, ὅτι ὁ ἀνάγυρος, φυτὸν δυσῶδες τῆς Μεσογείου, εἶναι φυτὸν εὐῶδες τῆς Ἀμερικῆς. Συγγραφεὺς δὲ τις νεοελληνικῶν ἀναλέκτων, θέλων νὰ ἐτυμολογήσῃ τὸ τοπικὸν Ἀζόγυρος, ὅπερ γράφει Ἀζώγυρος, λέγει ὅτι γίνεται ἐκ τοῦ α καὶ ζωηρός. Ἐσχάτως δὲ σπουδαῖος ἀνὴρ καὶ διακεκριμένος μετακωνοδίφης, ἐκδώσας εἰδὸς τι λεξικοῦ, μεταμορφώνει τὸν θάμνον τοῦ Διοσκορίδου εἰς φυτὸν παρὰ σίτον ἐν σπαρτοῖς φυόμενον, καὶ λέγει ὅτι ἐν τῇ ἐπιστῆμῃ φέρει ὄνομα *Lathyrus aphaca*, ἥτοι εἶναι τὰ *ἀγριολάθουρα* τοῦ λαοῦ. Μεταβαίνομεν εἰς τὸ τρίτον μετὰ τὸν ἀνάγυρον ἑλληνικὸν φυτὸν τῆς χλωρίδος τοῦ κ. Β. Λαγκάβελ, *Genista acanthoclada*, ἡ ἐξἑλληνίζοντες αὐτὸ, σπάρτον τὸ πτορθάκκωνθον.

Ἀπὸ τοῦ φυτοῦ τούτου ἄρχεται καὶ τοῦ μακκρίτου **Fraas** ἡ κλασικὴ χλωρίς, ἐν ἣ σημειοῦται ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο εἶναι ἡ μέλαινα ῥίζα τοῦ Ἰπποκράτους καὶ ὁ σκορπίος τοῦ Θεοφράστου· ὁ δὲ κ. Λαγκάβελ, ὡς εἶδομεν, λέγει ὅτι εἶναι ὁ ἀσπάλαθος τῶν ἀρχαίων· ἀλλ' οὔτε τὰ τοῦ πρώτου, οὔτε τὰ τοῦ δευτέρου εἶναι βέβαια διὰ λόγους οὓς παρκαλείομεν σήμερον. Ἐπειδὴ τὰ ὑπὸ τοῦ λαοῦ γεννηθέντα καὶ ὀνομασθέντα φυτὰ εἶναι τὰ εἰς αὐτὸν χρῆ-

σιμα, τὸ δὲ φυτὸν τοῦτο ὄν φρυγανῶδες εἶναι χρήσιμον εἰς προσάνκιμα καὶ θερμανσιν τῶν κλιθάνων, ἃς ἐρωτήσωμεν τὸν ζῶντα ἑλληνικὸν λαὸν, τί λέγει περὶ τούτου. Ἀπὸ Κρήτης μέχρι Τενέδου εἰς ὅλας τὰς νήσους τῆς τε Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Ἑλλάδος, φέρει τὸ ὄνομα ἀχινοπόδι, χινοπόδι καὶ σκιοπόδι, ἐν δὲ τῇ Μεσημβρινῇ Πελοποννήτῳ λέγεται στριγλαφάνα· ἅπας δὲ ὁ ἑλληνικὸς ἀγροτικὸς πληθυσμὸς γινώσκει ὅτι αἱ μέλισσαι, αἵτινες τρέφονται ἐξ ἄλλων σπέρτων, ἀποστρέφονται τοῦτο. Ἄς ἀνέλθωμεν ἤδη καὶ εἰς τοὺς παρελθόντας χρόνους, λαμβάνοντες ὡς μίτον εἰς τὴν ἔρευναν ἡμῶν τὰς πληροφορίας ταύτας. Ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου εὐρίσκομεν ὅτι λυκόφανον ἔλεγον οἱ Μεσσηνιοὶ τὸν ἐχινόποδα· προχωροῦντες ἀνωτέρω εὐρίσκομεν ἐν τῷ Πλινίῳ ὅτι αἱ μέλισσαι ἐκ πικντὸς ἄνθους συλλέγουσι κηρὸν, ἐξαιρουμένων τοῦ λαπάθου καὶ τοῦ ἐχινόποδος, ἐν δὲ τοῖς Συμποσιακοῖς τοῦ Πλουτάρχου ἀναγιγνώσκωμεν τοὺς ἐξῆς στίχους: «Ὡς ἀν' ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τριχέην ὄνωνιν φύονται μιλκῶν ἄνθηα λευκοῖων.» Τὰ πλεῖστερα τούτων ἐπέστειλε πρὸς τὸν Κλούσιον τῷ 1693 ὁ Ἴταλὸς ἰατρὸς Onorio Belì ἐκ Κρήτης, δδηγηθεὶς καὶ οὗτος ἐκ τοῦ παρὰ Κρησίων σωζομένου αὐτοῦ ὀνόματος.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὰ ὀνόματα ἐλμιγγοβότανον καὶ ἐλμινθοβότανον, περὶ ὧν μετὰ δισταγμοῦ μᾶς παραπέμπει εἰς τὸ ἐρμιγγοβόδος, ὅπερ λέγει κατὰ Δουκάγγιον ὅτι εἶναι ἡ erythraea centaurium, ἥτοι τὸ κοινῶς λεγόμενον θερμόχορτον. Ἐκλέγω δὲ ταῦτα πρῶτον, ἵνα δείξω πόσον δύσκολον καθιστῶσι τὸν ἐπιστημονικὸν προσδιορισμὸν τῶν φυτῶν τὰ ὀνόματα, ἅτινα ὁ λαὸς δίδει εἰς πολλὰ καὶ διαφέροντα ἀπ' ἀλλήλων φυτὰ, ἀλλ' ἔχοντα εἴτε ὁμοίαν ἢ ἀνάλογον χρῆσιν, εἴτε ὁμοίαν ἢ ἀνάλογον ἐνέργειαν, πρὸ πάντων ὁμῶς ὅπως εἰσέλω εἰς τὸ κυριώτατον θέμα τοῦ ἀναγνώσματος μου, ἥτοι περὶ τῶν ὠφελειῶν, αἵτινες προκύπτουσιν εἰς τε τὴν ἐτυμολογίαν καὶ ἱστορίαν μιᾶς ἐκάστης τῶν λέξεων τῆς καθ' ὅμιλον λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης.

Ἐν ἐπιστολῇ περὶ ἐλμίνθων τοῦ ἰατροῦ Α. Τραλλιανοῦ, ἀκμάσαντος τὴν ἔκτην μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, ἀναγιγνώσκεται κατὰ πρῶτον τὸ ὄνομα ἐλμινθοβότανον διδόμενον τετριμμένον (εἰς κόνιν). Ὅτε ἐπεχείρησα τὸν ἐπιστημονικὸν προσδιορισμὸν αὐτοῦ, ἐζήτησα πικνταχοῦ νὰ εὕρω περιγραφὴν τινὰ τούτου, ἀλλ' οὐδαμοῦ εὔρον· τότε ἠναγκάσθην νὰ καταφύγω εἰς τὸν λαόν· παρ' αὐτοῦ ἔμαθον, ὅτι ἀπὸ Γαϊνάρου μέχρι Μακεδονίας οἱ μὲν σκώληκες τῆς κοιλίας λέγονται *λεμίθαι* καὶ *λεθίθαι*, τὸ δὲ ἐκτινάσσον αὐτοὺς φάρμακον *λεμιθόχορτον* καὶ *λεθιθόχορτον*· ὅτι τοῦτο ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν ταῖς Ἰονίαις νήσοις καὶ τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι συνίσταται εἰς ἄθροισμα θαλασσίων φυκῶν, ἐν δὲ Μακεδονίᾳ εἶναι τὰ σπερματικὰ κεφάλια φυτῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ γένος τῆς ἀρτεμισίας τοῦ Αἰννάιου, ἥτοι τὰ κοινῶς «σεμεστότο» λεγόμενα. Ἐν Κωνσταντινουπόλει καλεῖται *μερμιγγοβότανον*,

καὶ συλλέγεται κατὰ τὸν Φορσκόλιον ἐν τῷ τόπῳ, συνίσταται δὲ καὶ ἐν ταῦθα εἰς ἄθροισμα φυκῶν, κατὰ δὲ τὸν Φωτεινὸν κομίζεται ἀπὸ τῶν Κυκλάδων νήσων καὶ ὀνομάζεται *μυρμηκοβότανον*. Τὸ αὐτὸ ὄνομα *μερμιγγοβότανον* λέγεται κατ' ὅλας τὰς νήσους τῆς Ἀσιατικῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν Ἰωνίαν, ἐν δὲ ταῖς Κυκλάσι νήσοις οἱ μὲν σκώληκες λέγονται *ρεβίγγοι*, τὸ δὲ φάρμακον *ρεβιγγοβότανον*. Ὁ Κοραῆς, γράφων ἐν τοῖς Ἀτάκτοις περὶ τῶν λέξεων *μερμιγγοβότανον* καὶ *ἐρμιγγοβόδος*, τὴν μὲν πρώτην διορθώνει ὅπως καὶ ὁ Φωτεινὸς εἰς *μυρμηκοβότανον*, δικαιολογῶν τοῦτο, διότι τοὺς σκώληκας τῆς κοιλίας ὁ λαὸς παρωμοίωσε πρὸς τοὺς μύρμηκας, τὸ δὲ ἐρμιγγοβόδος ἀφίνει ἀνετυμολόγητον, ὁμολογῶν τὴν ἀγνοίαν αὐτοῦ· μὴ βλέπων δὲ ἐγὼ ἀρούσας τὰς πληροφορίας ταύτας, ἠναγκάσθην νὰ καταφύγω εἰς τὸν λαὸν ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἑλληνικῶν, ὅστις σώζει ὡς ἄλλη κιβωτὸς ὀνόματα τῆς γλώσσης, ἦθη καὶ ἔθη ἀπασῶν τῶν ἐποχῶν τοῦ μακροῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, ἀπὸ τῆς Ὀμηρικῆς δηλονότι ἐποχῆς μέχρι τῆς τελευταίας βυζαντικῆς, ὁ δὲ λαὸς οὗτος εἶναι ὁ κρητικὸς. Ἐν Κρήτῃ οἱ σκώληκες τῆς κοιλίας λέγονται *ὄρμιγγοι* καὶ *ὄρμικοι*, τὸ δὲ φυκῶδες ἄθροισμα, *ὄρμιγγοβότανον* καὶ *ὄρμιγκόχορτον*· ἐν χειρογράφῳ δὲ Κρητικῷ ἰατροσοφικῷ εὔρον ὀνομαζομένους αὐτοὺς *ὄρμιγγας*. Ταῦτα ἤρουν εἰς ἐμὲ, ἐνθυμούμενον ὅτι ἡ λέξις ἐλπίς ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ἀλλοιωθεῖσα λέγεται ὄρπις, νὰ συνδέσω ὅλα ταῦτα τὰ ὀνόματα καὶ νὰ εὕρω τὴν ἐτυμολογίαν καὶ τῶν δύο λέξεων, ἣν ἠγνῶει ὁ Κοραῆς, καὶ συνάμα νὰ εὕρω μίτον ἀναβάπτως εἰς τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας. Ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἔρευναν ταύτην εἶχεν ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου C. Daremberg συγγραφὴ ἔχουσα ἐπιγραφὴν «Notices et extraits des manuscrits medicaux . . . Paris 1850, ἐν ἣ ἀνέγγων καὶ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν ἀνεκδότου ἰατρικοῦ συγγραμματος· «Πρὸς ἐλμινθας τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν ἰδιωτῶν *ἐρμίγγια*.» Ἀλλ' ὅτι κατέστησε πλήρη τὴν ἐτυμολογικὴν σπουδὴν τοῦ ὀνόματος τούτου, ὑπῆρξεν ἡ ἐκδοσις ἐν τῇ ἑλληνικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Teubner τριῶν βυζαντικῶν συγγραμμάτων, πολυτίμων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τοῦ ἱερακοσοφίου, λέγω, τοῦ ὄρνεσοφίου καὶ τοῦ κυνοσοφίου· ἐν αὐτοῖς εὔρον, ὅτι οἱ σκώληκες τῆς κοιλίας ἐλέγοντο: *ὄρμικοι*, *μυρμηῆκοι*, *ἐλμιγγια*, *ἐρμιγγια*, *ἐλμιγγες*, τὸ δὲ φάρμακον *ἐλμιγγοβότανον*, ὅπερ ἐν τῷ Μυρεψῷ φέρεται *μυρμηγκόχορτον*. Ἐν τῷ Ἡσυχίῳ εὐρομεν ὅτι οἱ ἐλμινθες ἐλέγοντο λίμινθες, ἐν τισὶ δὲ τῶν σχολιαστῶν τοῦ Ἰπποκράτους καὶ ἄλλων Ἀλεξανδρίνων συγγραφέων ἀναγιγνώσκονται αἱ πλάγαι πτώσεις *ἐλμιγγας* καὶ *ἐλμίγγων*, ἃς οἱ νεώτεροι ἐκδύται διορθώνουσιν εἰς *ἐλμινθας* καὶ *ἐλμίνθων*· ἐν δὲ τοῖς ὑπὸ τοῦ κ. A. Boucherie ἐκδοθεῖσι τῷ 1872 ἐρμηνεύμασιν, ἅτινα ἀποδίδει εἰς συγγραφέα τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος, ὅπερ ἴσως δὲν εἶναι πιθανόν, εὐρομεν καὶ τὴν ἀνομαστικὴν ἐλμιγξ, ἐξηγουμένην διὰ τοῦ Lubricus.

Ἄν τὰ ὀνόματα ταῦτα θέσωμεν κατὰ τάξιν χρονολογικὴν, ἀρχόμενοι

ἀπὸ τῶν ἄνω, εὐρίσκουμεν, ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τρεῖς ὑπῆρχον σχηματισμοὶ τῆς λέξεως, ἧτις ἐχρησίμευσεν ὡς ὄνομα τῶν σκωλήκων τῆς κοιλάδος, ἢ ἔλμις, ἧτις παρὰ τοῖς Λατίνοις μετετράπη εἰς Vermis ἢ ἔλμις - ινθος, καὶ ἡ ἔλμιγξ-ιγγος· ὅτι αἱ ἀπ' αὐτῶν παραχθεῖσαι διὰ φθογγικῶν ἀλλοιώσεων λέξεις ὑπάγονται εἰς δύο σειράς, ὧν ἡ μὲν ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς ἔλμις περιλαμβάνει τὰς λέξεις: λίμιθες τοῦ Ἡσυχίου καὶ τὰς *λεμίθας* καὶ *λεβίθας* τῶν Πελοποννησίων κτλ., ἡ δὲ ἐκ τῆς ἔλμις-ινθος, τὰς: ἔλμιγξ-ιγγος, ἔλμιγγια, ἐρμιγγια, ὄρμιγγοι, ὄρμικοι, μερμιγγια, μερμιῆκοι καὶ βεβίγγοι.

Ἄλλ' ὅσον εὐτυχεῖς ὑπῆρξάμεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν φθογγικῶν ἀλλοιώσεων κατὰ χρόνους καὶ τόπους, ἄλλο τόσον ἀβέβαιοι, ἵνα μὴ εἶπω ἀτυχεῖς, εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ὑλῶν, αἵτινες ἔφερον κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους τὸ ὄνομα ἔλμινοβοτότανον, ἔλμιγγοβοτότανον, ἐρμιγγοβοδὸς καὶ μυρμηκόχορτον, διότι δυσκολώτατον εἶναι νὰ ἐξηγηθῶσιν ὀμώνυμα ὀνόματα ἄνευ περιγραφῆς ἢ χαρακτηρισμοῦ τινος τῶν πραγμάτων, ἅτινα τὰ φέρουσιν. Ἐν γλωσσαρίῳ τιλὶ ὁ Δουκάγγιος ἀνέγνωσε, ἐρμιγγοβοδὸς, κενταύριον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κοραῆς καὶ ὁ κ. Β. Λαγκάβελ ἠθέλησαν ν' ἀποδώσωσι τὸ ὄνομα τοῦτο ὡς συνώνυμον εἰς τὴν erythraea centaurium, ἧτοι εἰς κενταύριον τὸ μικρὸν, ὅπερ εἶναι τὸ σημερινὸν *θερμόχορτον*· ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβιβάζεται μετὰ τὴν φράσιν τοῦ Τραλλιανοῦ, «*τρίψας πότιζε*»· ἄλλως τε δὲ καὶ ἡ ἱστορία αὐτῶν τῶν κενταυρίων παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς εἶναι ἀρχαϊκῶς περιπεπλεγμένη. Μόνη ἐλπίς πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦτου εἶναι ἡ ἐκδοσις τῶν ἀνεκδότων βυζαντιακῶν χειρογράφων, οἷον τὸ τοῦ Daremberg, «*Πρὸς ἔλμιθας τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν ἰδιωτῶν ἐρμιγγια*».

Ἡ ἱστορικῶς ἀποδειχθεῖσα ἐτυμολογία τῶν λέξεων μερμιγγοβοτότανου καὶ βεβιγγοβοτότανου ἐκ τοῦ ἔλμινοβοτότανου μὲ κατέστησε θαρραλεώτερον, καὶ θέλω σῆς ἀναφέρει τὰ δύο ἄκρα φθογγικῶν ἀλλοιώσεων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς λέξεως.

Πρὸ τινῶν ἐτῶν, ἧτοι τῷ 1866, ὁ κ. Gustave Deville, ἀρχαῖος μνηστής τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς, ἐξέδωκε γογγυματικὴν τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου· ἐν αὐτῇ ὑπάρχει καὶ μέρος ἐτυμολογικῶν τῶν τσακωνικῶν γλωσσῶν, ὅπου ἐν σελ. 35 ἀναφέρεται καὶ ἡ λέξις *ἀόρατε*, χρησιμεύουσα εἰς παράστασιν πράγματος ὑψηλοτάτου, προσθέτει δὲ, ὅτι τὸ αὐτὸ ὄνομα *ἀόρατος* δίδεται ἐν Κύπρῳ εἰς τὴν κέδρον, καὶ ἐτυμολογεῖ καὶ τὰ δύο ἐκ τοῦ α καὶ ὄρος. Ἀφίνω τὸ τσακωνικὸν ὄνομα, ὅπερ εἶναι τὸ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων τὸ *ἀθεώρατος*, ἧτοι ὑψηλότατος, καὶ ἔρχομαι εἰς τὴν κυπριακὴν λέξιν· πράγματι εἶδος τι κέδρου ἐν Κύπρῳ φέρει τὸ ὄνομα *ἀόρατος*, ὅπερ ὁ συγγραφεὺς τῶν Κυπριακῶν θεωρεῖ ὡς μεταφρασιν τῆς λέξεως ἄρκευθος, σημερινούσης καὶ αὐτῆς τὰ κεκρυμμένα καὶ ἐπομένως *ἀόρατα* πράγματα· ἀλλ' οὐδεμία τῶν ἐτυμολογιῶν τούτων εἶναι ἀληθής. Τὸ ὄνομα *ἀόρατος* προῆλθεν ἐκ τῶν φθογγικῶν ἀλλοιώσεων τῆς λέξεως *βράθυ*. Ἄλλ'

ἔτις ἐμπλήττεσθε ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ, καὶ ἐν τούτοις τὸ πρᾶγμα εἶναι βεβαιότατον· ἀκούσατε καὶ θέλετε πεισθῆ.

Ἐν συγγραφῇ, ἐκδοθείσῃ τῷ 1855 ἐν Παρίσις ὑπὸ τοῦ κ. Albert Gaudry, καὶ ἐπιγραφομένην *Recherches Scientifiques en Orient*, ἀναγινώσκεται ἐν σελίδι 201, ὅτι ἐν τῇ Κυπριακῇ ἱστορίᾳ τοῦ Στεφάνου Λουζιγνανοῦ, ἐκδοθείσῃ τῷ 1572, ἀναφέρεται ὅτι μεταξὺ τῶν πρὸς θέρμανσιν χρησίμων δένδρων ἦσαν καὶ οἱ βόρατοι, ὄντες ὅμοιοι σχεδὸν πρὸς τοὺς κέδρους (*vorats qui sont presque semblables aux cyprès*)· ἐν δὲ τῷ γλωσσαρίῳ τοῦ Δουκαγγίου ὑπάρχει λέξις *βοράτη* μὲ ἐξήγησιν, κέδρος μεγάλη καὶ ἀγρία κυπάρισσος, καὶ περικοπὴ ἐκ συγγραφῆς λέγουσα· «*Ἦν γὰρ περὶ τὸν τόπον χόρτος πολὺς, καὶ δένδρα ἐστῶτα ἀρκευθίνα καὶ βοράτινα*»· Ἐν δὲ τῇ λέξει *βοστάτη* ἐπαναλαμβάνεται τὸ αὐτὸ, ὅτι δηλαδὴ εἶναι κέδρος μεγάλη ἢ ἀγρία κυπάρισσος· ἐν χειρογράφῳ δὲ Πατρικῷ γλωσσαρίῳ κειμένῳ παρ' ἐμοὶ ἀναγινώσκεται: *βοράτος κέδρος μεγάλος ἦτοι ἀγρία κυπάρισσος*. Ἐν δὲ τῇ λέξει *βράθυ* ὑπάρχει ἡ ἐξήγησις, *τὰ ἀγρία κυπάρισσα*. Ἄς ἴδωμεν τί λέγει τώρα ὁ Διοσκορίδης περὶ τοῦ φυτοῦ τούτου. Βράθυ, ἔνιοι βόραθρον καλοῦσι, παρεμβεβλημένα δὲ συνώνυμα ἀναγινώσκονται, οἱ δὲ βόρατον, οἱ δὲ βόρον, Ρωμαιοὶ ἔρβα σαβίνα· ἀν τάξωμεν δὲ ταῦτα κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, εὐρίσκουμεν τὰ ἐξῆς· Βράθυ, βόραθρον, βόρατον, βόρον, βοράτη, βόρατος, ἀόρατος. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν ὀνομάτων τῶν φυτῶν ἐκ τῶν φθογγικῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῆς ἐκ τῶν ὀμώνυμων ὀνομάτων δυσκολίας· ἄς ἴδωμεν ἤδη καὶ εἰς τὰς μεταβολὰς αὐτῶν τὰς ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς σημασίας αὐτῶν.

Εἶχεν ἐκδοθῆ τῷ 1837 ἡ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος πρώτη ἑλληνικὴ φαρμακοποιεῖα, ἐν ἣ ἀνέγνωσα, ὅτι καὶ οἱ συντάκται αὐτῆς εἶχον ἀναγράψαι τὴν ἐν Εὐρώπῃ τότε ὑπάρχουσαν ἐσφαλμένην γνώμην, ὅτι ὁ ὕγρος στύραξ ἐκομίζετο ἐξ Ἀμερικῆς, παραγόμενος ἐκ τοῦ *liquidambar styraciflua*· κατὰ προτροπὴν δὲ ἐνδὸς τῶν συντακτῶν τῆς ῥηθείσης φαρμακοποιεῖας, πρὸς ὃν εἶχον ἀνακοινῶσι ὅσα περὶ αὐτοῦ ἐγνώριζον, συνέταξεν διὰ τριβὴν καὶ ἀνέγνωσα αὐτὴν τῷ 1838 ἐνώπιον τῆς τότε συσταθείσης Φαρμακευτικῆς Ἐταιρίας· κατόπιν ἐπελήφθη σπουδαιότερον τῆς ἐρευνῆς ταύτης, καὶ κατάρθωσα τῷ 1841 νὰ δρίσω ἀκριβῶς τὴν βοτανικὴν γένεσιν, τὴν ἱατρικὴν ἡλικίαν αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα ὅπερ ἔφερε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· κατάρθωσα δὲ τὰ δύο τελευταῖα μεταχειρισθεῖς τὴν μέθοδον τῶν κοινῶν ὀνομάτων κατὰ τόπους καὶ χρόνους.

Τὸ δένδρον, ἐξ οὗ σκευάζεται ὁ ὕγρος στύραξ, φέρει ἐν Καρίᾳ καὶ Λυκίᾳ κοινὸν ὄνομα τὸ *ζυγία*, τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ παραγόμενον βάλσαμον λέγεται *ζυγάδιον*, ἧτοι εἶναι τὸ ζυγάδιον, ὅπερ ὁ κ. Λαγκάβελ ἀρῆκεν ἀνεξήγητον.

Ἄν σήμερον, ὅτε ὀλόκληρος ἡ ἱστορία τοῦ ὕγρου στύρακος εἶναι συμ-

πεπληρωμένη, θελήσωμεν ν' αναβῶμεν τοὺς πρὸς θρόνοντας αἰῶνας κρατοῦν-
τες ἐν χερσὶ τὸν μίτον τῶν ὀνομάτων κατὰ χρόνους καὶ τόπους, εὐρίσκο-
μεν, ὅτι τὸ δένδρον ἐλέγετο ἐπὶ Ν. Μυρσφοῦ ζυγία, τὸ δὲ βάλσχυμον αὐτοῦ
ζυγέας δάκρυον, ὅπερ ὁ Fuchsius ἀνέγνωσε λυγέας δάκρυον, ὅτι τῷ 1113—
1115 ὁ Ῥῶσος πρεσβύτερος Tver, διερχόμενος τὴν Λυκίαν, μᾶς πληροφοροεῖ,
ὅτι τὸ δένδρον τοῦτο ἐλέγετο καὶ τότε ζυγία· ἐν δὲ ἀρχαιοτέροις συγ-
γραμμασιν ἀνακινώσκομεν, ὅτι ζυγία ἐλέγετο καὶ τὸ παραγόμενον βάλ-
σχυμον, *Zygia id est styrax liquidus*. Τὸ ὄνομα τοῦτο φέρει καὶ ἐν τοῖς συγ-
γραμμασι τῆς Σαλερνιτικῆς σχολῆς ὁ ὑγρὸς στύραξ· τέλος φθάνομεν εἰς
Παῦλον τὸν Αἰγινήτην, ὅστις ὀνομάζει αὐτὸν ζυγίνην ῥητιῖν τὴν ῥητιῖν
δὲ ταύτην ὁ λατῖνος μεταφραστὴς αὐτοῦ μετέφρασε διὰ τοῦ *resina acerna*,
ἤτοι ῥητιῖν σφενδάμου, διότι ὁ Θεόφραστος ὀνομάζει ζυγίαν ἐν εἶδος σφεν-
δάμου, ὅπερ ἐφύετο ἐν Μακεδονίᾳ. Ἄγνωστος μετέφρασε τὸ χωρίον τοῦτο
ὁ ἄγγλος μεταφραστὴς αὐτοῦ· βεβαίως ὁμοῦ θὰ τὸ μετέφρασεν ἐσφαλμένως,
διότι ἠγνῶει ὅτι τὸ ὄνομα ζυγία τοῦ Θεοφράστου εἶχεν ἀπολέσει τὴν ἀρ-
χαίαν σημασίαν αὐτοῦ, ὅπερ ἀγνοοῦντες καὶ οἱ λεξικογράφοι δὲν ἐθησαύ-
ρισαν ἄχρι σήμερον ἐν τοῖς ἑκαυτῶν λεξικοῖς καὶ ταύτην τὴν σημασίαν.

Μένει ἤδη ν' ἀναφέρω παραδείγματα τῆς φθορᾶς παλαιῶν τῆς γλώσ-
σης στοιχείων καὶ τῆς γενέσεως νέων ἐν τῇ φυτολογίᾳ· ἡδυάμην
ν' ἀναφέρω ἀρκετὰ, ἀλλὰ σπεύδων νὰ τελειώσω τὴν ἐμὴν ὀμιλίαν ἀρ-
κοῦμαι εἰς ἐν μόνον παράδειγμα. Ὁ Γαληνὸς ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἱπποκράτης
μνημονεύει πού φυτὸν ὀνομαζόμενον βοκάνθεμον· τοῦτο ἐπὶ Διοσκορίδου
ἐλέγετο βούφθαλμον, ἐπὶ δὲ Γαληνοῦ χρυσάνθεμον, καὶ κατὰ τὸν παρακ-
μᾶζοντα ἑλληνισμὸν ἔλαβε τὸ ὄνομα *μανθηλίδα*, ὅπερ σήμερον σώζεται
ἐν Κρήτῃ καὶ δίδεται εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Αἰνυκίου ὀνομασθέν *chryssanthemum*
coronarium.

Ἐκ τῶν συντόμως πρὸς ὑμᾶς ἐκτεθέντων πιστεύω, ὅτι πάντες ἐπέσθητε
ὅτι ἡ μέθοδος ἦν ὑπέδειξα εἶναι ἡ καταλληλοτάτη εἰς βεβαίαν ἢ καὶ
κατὰ προσέγγισιν πιθανώτεραν ἀνεύρεσιν τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μνημονευο-
μένων φυτῶν, καὶ ἐπομένως δυναμένη νὰ παρασκευάσῃ ὕλην δεδοκιμα-
σμένην εἰς λεξικογραφίαν· ὅτι ἐφαρμοζομένη ἡ μέθοδος αὕτη καὶ εἰς τὰ
λοιπὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης, ἥτις λαλεῖται σήμερον καθ' ὅμιλον, δύναται
νὰ συντελέσῃ εἰς ἀληθεστέραν ἐτυμολογίαν καὶ ἱστορίαν μᾶς ἐκάστης τῶν
λέξεων αὐτῆς· ὅτι ἐκ τῆς διττῆς ταύτης μελέτης, ἥτις εἶναι ἡ βᾶσις τῆς
γλωσσολογίας, θέλει διαφωτισθῆ ἡ ἱστορία καὶ ἡ ἐθνολογικὴ σύστασις τοῦ
ἔθνους ἡμῶν.

Ἄλλ' ἵνα ταῦτα κατορθωθῶσιν, ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
ἡμῶν τὰ κείμενα, ἐξ ὧν νὰ ἀρῶμεθα τὰ διδόμενα· ταῦτα δὲ δὲν δυνά-
μεθα νὰ ἔχωμεν, ἂν μὴ ὑπάρξῃ συμμαχία τις πρὸς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ σπου-
δατὰς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς τοῦ παρακμᾶζοντος ἑλληνισμοῦ

γλώσσης· ἡμεῖς μὲν νὰ συλλέγωμεν, ἀλλὰ μεθοδικώτερον, οὐχὶ ὡς ζῶντα μνημεῖα ἐν τῇ γλώσσει τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ὡς ζῶντα στοιχεῖα τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, τὰς κατὰ τόπους λέξεις καὶ γλώσσας αὐτῆς· οἱ δὲ ἐν Εὐρώπῃ νὰ ἐκδίδωσι καθ' ὕλην τὰ βυζαντινὰ χειρόγραφα.

Ἄν ὁ Σύλλογος ἡμῶν θέλει νὰ ἐργασθῇ σκοπιμώτερον εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, ἔχει ἐνώπιον αὐτοῦ στάδιον εὐρύτατον καὶ γόνιμον.

Σ. Α. Κρῆνος

ΑΘΗΝΑ Η ΠΡΟΣ ΤΩ. ΒΑΡΒΑΚΕΙΩ.

Ἀπὸ τινων ἡμερῶν αἱ Ἀθηναίαι, αἱ ἀπὸ τοσοῦτων ἐτῶν θαυμάζουσαι ἐν ἐρειπίοις τὸ ἐνδικίτημα τῆς θεότητος ἐκείνης, ἣν ἔταξαν ἄλλοτε ἔφορον καὶ προστάτιδα ἑαυτῶν, ἔσχον τὸ εὐτύχημα νὰ παραστῶσι μάρτυρες τῆς γεννήσεως τῆς Ἀθηνᾶς, οὐχὶ πλέον ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τῶν σπλάγχθων τῆς μητρὸς, χάρις εἰς τὴν ὑποχώρησιν τῆς μητρὸς Γῆς, τῆς μεγάλης γενετείρας, εἰς τὸ κτύπημα οὐχὶ πλέον τοῦ πελέκως τοῦ Ἡφαίστου, ἀλλὰ τῆς ἐκ τῶν ἀνακτόρων τούτου εἰς χεῖρας ἀπλοῦ ἐργάτου περιελοῦσης ἀξίνης· ἀπὸ τινων ἡμερῶν φιλοξενουσι καὶ πάλιν ἕτερον καλὸν δεῖγμα τῆς παραστάσεως τῆς θεᾶς τῆς σοφίας, προσθέσασαι καὶ τοῦτο εἰς τὰ ἤδη ὑπάρχοντα. Εὐθὺς τότε διὰ βραχυτάτων ἡγγεῖλα τὰ κατὰ τὸ ἀνευρεθὲν ἔργον· ἔκτοτε δὲ μόλις νῦν ἔτυχον καιροῦ καταλλήλου εἰς ἡσυχαιτέρην μελέτην καὶ ἀντιγραφὴν τῶν κατ' αὐτό, ἅτινα ἐπιχειρῶ ἐνταῦθα δι' ὅλης τῆς ἀκριβείας νὰ διεξέλθω, ἀναγράφων πρῶτον μὲν τὰ κατὰ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ τὴν τεχνικὴν, εὐθὺς δ' ἔπειτα, τὰ κατὰ τὴν παράστασιν, τὴν κατὰ χρόνους προσέλευσιν τοῦ ἔργου, τὴν διατήρησιν, τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ καὶ ἀξίαν.

Α'. Τεχνικὴ περιγραφή.

Γνωστὸν ἐγένετο ἤδη ὅτι τὸ ἀγαλμα ἀνευρέθη κατὰ τὴν ἰσοπέδωσιν τῆς πρὸς τὴν βορείαν τοῦ Βαρβακείου Λυκείου πλευρᾶν διόδου, ὑπὸ βάθος ἐλάχιστον. Ὑψος ἔχει ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ λόφου τῆς κόρυθος, μέχρις ἄκρας τῆς βάσεως 1,05, εἶναι δ' ἐπὶ βάσεως τετραγωνικῆς περίπου ὕψους 0,10, πλάτους 0,40, πάχους 0,30. Εἰκονίζεται δὲ διὰ τοῦ ἀγάλματος τούτου ἡ Ἀθηνᾶ ἰσταμένη καὶ στηριζομένη μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ποδός, τὸν δ' ἀριστερὸν ὑπεγεῖρουσα κμπτόμενον πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ στηριζόμενον ἐλαφρῶς ἐπὶ ἄκρων τῶν δακτύλων, τῇ δεξιᾷ Νίκην ἔχουσα, τὴν δ' ἀριστερὰν ἀνα-



ΑΘΗΝΑ Η ΠΡΟΣ ΤΩ. ΒΑΡΒΑΚΕΙΩ.

παύουσα ἐπὶ τῆς κυκλοτεροῦς ἀπιδός, ἡδὺ καὶ ἤρεμον πρὸς τὰ πρόσω ἀποβλέπουσα, καὶ μετὰ τινος χάριτος, ἴσως βεβιασμένης πως τὰ χεῖλη διαστέλλουσα.

Ἡ κεφαλὴ καλύπτεται ὑπὸ περικεφαλαίας κρυπτούσης ὀπισθεν τὸν ἀχένα ὄλον καὶ ἐν μέρει καὶ κατὰ τὰ πλάγια. Ἡ περικεφαλαία αὕτη ἔφε-
ρεν ἄνω τὸν συνήθη κόσμον, Σφίγγα δηλονότι ἐν μέσῳ, ἧς περιεσώθη τὸ πλεῖστον, ἐκτὸς τῆς δεξιᾶς πτέρυγος (ἡ ἀριστερὰ καὶ ἡ κεφαλὴ σώζονται ἀποκεκομμένοι). Ὑπὲρ τὴν Σφίγγα ὑψοῦτο λόφος *επιποχαιτης* σωθεὶς ἀποκεκομμένος ἀπὸ τῆς θέσεώς του καὶ εἰς τρία τεμάχια, καὶ φέρων ἐρυθρὸν χρωματισμὸν ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐγκεχωρηγμένων γραμμῶν, τῶν εἰκονιζουσῶν βεβιαῶς τὰς σειρὰς τῶν τριχῶν, ἐξ ὧν συνέκειτο, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ αὐτοῦ τῶν παρὰλλήλων τοῦ σχήματος τῆς περικεφαλαίας κοσμητικῶν γραμμῶν ὁμοίον φέρει χρῶμα.

Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τῆς Σφίγγος ὑπῆρχον οἱ γρύπες ὧν διεσώθη ἀποκεκομ-
μένος ὁ ἀριστερὸς, τοῦ δὲ δεξιοῦ ἐπὶ τῆς περικεφαλαίας οἱ ἄκροι πόδες. Παρὰ τοὺς γρύπας καὶ πρὸς τὸ ἔξω ἑκατέρου μέρους δύο λεπτὰ πρὸς τὰ ἔμπροσ, κυρτούμενα καὶ κυκλικῶς πρὸς τὰ ἔσω ἐν συστροφῇ εἰς ὄξυ ἀπολήγοντα σώματα, ἴσως τὰ *γάλαρα*. Ὅπισθεν ὁμοίως ἑκατέρου τῶν γρυ-
πῶν καὶ ἀπ' αὐτῶν που ἀρχόμενα ἕτερα ἄλλα φέρως καμπυλούμενα λεπτὰ σώματα, ὧν τὸ ἕτερον, τὸ ὀπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ γρυπὸς, σώζεται ἐπὶ τῆς ὀπισθεν ὑπὸ τὴν περικεφαλαίαν ἐξερχομένης κόμης ἀναπαυόμε-
νον, τὸ δ' ἕτερον ἀποκεκομμένον· καὶ ταῦτα δ' ἴσως δύναται τις *γάλαρα* νὰ ὀνομάσῃ καὶ τὸ ὄλον κατὰ ταῦτα *κόρυθα τετραγάληρον*. Καλῶς δ' εἰρ-
γασμένος τυγχάνει καὶ ὁ φάλος, τὸ γεῖσον δηλ. τῆς περικεφαλαίας τὸ ὑπὲρ τὸ μέτωπον, ὅπερ βραχὺ λίαν ἀφίνεται, κατὰ συνήθειαν μᾶλλον Ῥωμαϊκῆν.

Τὸ πρόσωπον διετηρήθη ἀριστα. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν παρὰ τὰ ὄτα φαί-
νεται ἱκανὸν τῆς κόμης μέρος, κιτρίνου χρώματός ἐπίχρωσιν φέρον, βαθείας δὲ τὰς χωριζούσας γραμμὰς ἢ μᾶλλον τὰς ἐκ τῆς συστροφῆς ὀπάς. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν κεχωρημένοι, διατηρεῖται δὲ τὸ χρῶμα εἰς ἀμφοτέρους, μά-
λιστ' ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, ὅστις καὶ ἐπὶ τῶν βλεφάρων τὰς βλεφαρίδας φέ-
ρει δι' ἐρυθρῶν μικρῶν γραμμῶν εἰκονισμένας, καὶ ἔσωθεν τὸ πάχος αὐτῶν τῶν βλεφάρων χρώματι ὁμοίως ἔχει περιγεγραμμένον· καὶ ἐπὶ τοῦ βολβοῦ δὲ διὰ γραμμῆς κυκλικῆς ἐρυθρᾶς χωρίζεται ἡ ἴρις, ἣτις εἶναι κεχωρημένη χρώματι κιτρίνω, εἰς δὲ τὸ κέντρον ἢ κάρη διὰ βαθέος κυανοῦ χρώματος δηλοῦται.

Ἐπὶ τοῦ ἡρέμα ὀγκουμένου παρθενικοῦ τῆς θεοῦ στήθους ἐπιβέβληται ἡ αἰγίς ἢ φολιδωτῆ, κοσμουμένη ὑπὸ ὄφρων ἐν συμπλέγματι κατὰ συμμέ-
τρους ἀποστάσεις περὶ αὐτήν. Δύο ὄφεις, ὡσεὶ φύλακες, κοσμοῦσι τὸ ὑπε-
σχισμένον πρὸς τὸ μέσον τοῦ στήθους ἀνοιγμὰ τοῦ φοβεροῦ τούτου ὄπλου, ὀλίγον δ' ὑπὸ τούτους καὶ ἐν μέσῳ τοῦ στήθους τὸ Γοργόνειον προσβάλ-

λει τὴν ὄψιν, οὗ αἱ ὄφρες καὶ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἐρυθρὰ. Οἱ δ' ἐν σειρᾷ πέραξ διαθέντες ὄφεις εἰσὶν ἔνδεκα τὸν ἀριθμὸν, πάντε πρὸς τὴν ἀριστερὰν τῆς θεοῦ πλευρὰν καὶ ἐξ πρὸς τὴν δεξιάν.

Ἐπὶ τῆς οὕτω κατεσκευασμένης αἰγίδος κατέρχονται ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀπὸ τῶν ὤμων ἀνὰ δύο ἑκατέρωθεν πλόκαμοι μεθ' ἱκανῆς εἰργασμένοι λε-
πτότητος κίτρινον φέροντες χρωματισμὸν.

Ὑπὸ τὴν αἰγίδα ταύτην ἀναβέβληται ἡ Ἀθηναῖα χιτῶνα, ἀχειρίδωτον, ἐπιτρέποντα τὴν ἀπόλαυσιν τῆς γυμνῆς καλλονῆς τῶν ἀριστα εἰργασμέ-
νων βραχιόνων, ποδῆρη ἐφ' οὗ εἶναι ἐπιβέβλημένον ἱμάτιον ἀχειρίδωτον ὁμοίως, ἐξωσμένον περὶ τὴν ὀσφὺν διὰ ζώνης εἰς δύο ἀνωποὺς ὄφεις ἀπο-
ληγούσης καὶ σχηματιζόμενον παρὰ τὸν δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν βραχίονα εἰς κόλπους, ἐκεῖ μᾶλλον καταπίπτοντας πρὸς τὴν ὀσφὺν καὶ κάτωθεν αὐ-
τῆς. Τὸ ἐπίβλημα τοῦτο φθάνει μέχρι που τῶν μηρῶν, σχιζόμενον πρὸς τὴν δεξιὰν πλευρὰν εἰς τέσσαρας κανονικῶς καὶ συμμετρικῶς εἰς πτυχὰς καταπιπτούσας καὶ εἰς κομβίον μικρὸν ἀποληγούσας ἄκρας, ὧν αἱ δύο μι-
κρότεραι μέχρι τῶν μηρῶν διήκουσιν, αἱ δ' ἕτεραι μέχρις ἐδάφους κατα-
πίπτουσι.

Τοῦ χιτῶνος αἱ πτυχὰι βραεῖαι καὶ ξηραὶ καθέτως καταπίπτουσιν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς (δύο μὲν ἐπὶ τούτου καὶ δύο ἔνθεν καὶ ἔνθεν). Κατὰ τὸ τέλος τῆς καταπτώσεως τῶν πτυχῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τούτου ποδὸς παρ-
τηρεῖται τι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι δηλαδὴ ἀποτόμως τέμνεται τὸ τέρμα αὐτῶν μόλις ἐγγίσει τὸν πόδα, ἐν ᾧ τὸ μήκος ἄλλως τοῦ χιτῶνος ἀπῆ-
ται πτυχώσεις τινὰς, (ὡς φαίνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός), ἵνα οὕτως ἔλθῃ εἰς ἀνάλογον θέσιν πρὸς τὰς πτυχὰς τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ δεξιοῦ καταπιπτούσας μέχρις ἐδάφους. Ὁ δ' ἀριστερὸς ποὺς μεγάλην παρουσιάζ-
ει τὴν ἐπ' αὐτοῦ ποικιλίαν τῆς ἐργασίας, φέρων καὶ τὴν λεπτότητα τῆς κινήσεως ἀποτετυπωμένην ἐπὶ τῶν πτυχῶν, καὶ τὴν ἐπιτυχῆ διαγραφὴν τοῦ σώματος ὑπὸ τὸ ἔνδυμα, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ τὸ βάρος καὶ τὴν μεγα-
λοπρέπειαν τὴν χαρακτηρίζουσαν τὴν ἄλλην ἐνδυμασίαν διὰ βραεῖας κα-
ταπιπτούσης ἀπὸ τοῦ κεκαμμένου γόνατος πτυχῆς.

Ἡ ὀπισθεν ὄψις εἶναι ἡκιστα ἐπιμεμελημένη. Ἐπὶ τῆς βραχεῖας καταπί-
πτει ἡ κόμη, ἢ εἰς πλοκάμους ἔμπροσθεν διατεθειμένη, ἀνεξέργαστος. Ὅμοίως ἀνεξέργαστος καὶ ἡ κατὰ τὰ ὀπισθεν τῆς αἰγίδος ἐπιφάνεια, φέ-
ρουσα μόνον ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῶν ὠμοπλατῶν ἀνὰ μίαν ἐξοχὴν ἐν εἰδει κομβίου μικροῦ. Καὶ τὸ ἐπίβλημα δὲ καὶ ὁ χιτῶν καὶ ἡ συνέχουσα τὰς πρὸς τὸ μέσον διευθυνομένας πτυχὰς ζώνη ἀμελῶς ὄλως κατὰ τὸ αὐτὸ εἰργασμένη· αἰτίαι δὲ τούτου, ὅτι ἡ θεὸς προσέκειτο ἴσως τοίχῳ τινὶ τοῦ ἐν ᾧ ἴδρυτο οἰκοδομήματος.

Διὰ τῆς δεξιᾶς τεταμένης πρὸς τὰ πρόσω ἐκράτει Νίκην πτερωτὴν ὕψους 0,15, ἐνδεδυμένην χιτῶνα ποδῆρη καὶ ἱμάτιον ἐρριμμένον περὶ τὴν ὀσφὺν

ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν καὶ συνεργόμενον ἐπὶ τοῦ πήχεως τῆς γυμνῆς ἀριστερᾶς δι' ἧς εἶχε τι, δόρου ἢ μᾶλλον δᾶδα. Τὸ ἀποκεκομμένον τῆς δεξιᾶς ἀπὸ τοῦ καρποῦ εὐτυχῶς ἐσώθη· ἐκράτει δι' αὐτῆς στέφανον οὗ ἡ ἀρχὴ φαίνεται σαφῶς.

Ἡ κεφαλὴ τῆς Νίκης ἀποκεκομμένη δυστυχῶς δὲν ἀνευρέθη ἔτι· ἐλπὶς ὅμως ὑπάρχει ν' ἀνευρεθῇ καὶ αὕτη χάρις εἰς τὴν ἐπιμονὴν τὴν παντὸς ἐπαίνου ἀξίαν τοῦ Δημάρχου, ὃν εἶδομεν καὶ αὐτὸν αὐταῖς χερσὶν ἐρευνῶντα ἐκεῖ ὅπου ἐξακολουθεῖ ἔτι ἡ ἔρευνη τοῦ τόπου, ἐφ' οὗ εὐρέθη ἡ Ἀθηνᾶ. Τῶν περὶ γῶν τῆς Νίκης διεσώθη μόνη ἡ ἀριστερὰ ἐν τεμαχίῳ. Τῆς δὲ δεξιᾶς τὸ ἡμισυ ἐκπαλαί ἔλειπε, προστεθειμένον ἴσως ἐξ ἄλλου τεμαχίου, ὡς ἡ ὀμκλή τῆς τομῆς αὐτοῦ ἐπιφάνεια δεικνύει καὶ αἱ ἀπ' αὐτῆς δισταυρωμέναι ἀβαθεῖς χαρᾶγαί, αἱ πρὸς ὀργανικὴν σύνδεσιν κεκαρῆγμένα. Ἀμρότεροι αἱ πτέρυγες φέρουσιν ὀπισθεν πρὸς τὴν ῥίζαν δύο μελαίνιας γραμμᾶς ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω.

Ἡ χεὶρ ἡ φέρουσα τὴν Νίκην εἶνε ἐλλιπὴς κατὰ τοὺς τρεῖς ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἐξῆς δακτύλους, οἵτινες ἦσαν ἐξ ἐτέρου τεμαχίου προσκεκολλημένοι καὶ ὁ λιχνὸς δ' εἶνε ἀποκεκομμένος, ἀλλ' ἀνευρέθη, μετὰ δὲ τούτου καὶ ἡ τελευταία τοῦ μέσου φάλαγγξ. Περὶ τὸν καρπὸν, ὅπου τὰ στρώματα τοῦ λίθου φέρουσι χρῶμα κίτρινον, ἀποκοπέσσα εἶχεν ἤδη τὸ πάλαι συγκολληθῆ διὰ γόμφου σωζομένου ἔτι, ἐγγὺς δὲ τούτου καὶ ἐπὶ ταύτης, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας χειρὸς ἔφερον ὡς ψέλλιον ἀνὰ ἓνα μικρὸν ἄφιν συνεστραμμένον, μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω προτεταμένην καὶ τὴν οὐρὰν πρὸς τὰ ὀπισθεν, ἐπὶ δὲ τοῦ ὄψεως τούτου, ἡ τοῦ ψέλλιου φαίνεται καὶ πάλιν τὸ κίτρινον χρῶμα, ὅπερ ἦτο βεβαίως ἡ βᾶσις τῆς ἐπιχρυσώσεως. Σαφῶς δὲ ἡ ἐπιχρυσώσις φαίνεται καὶ νῦν καθαρὰ ἐπὶ τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς τῆς βασταζούσης τὴν Νίκην καὶ πρὸς τὸν ἄφιν τὸν πρὸς τοῦτο τῆς χειρὸς ἀποβλέποντα.

Ἡ ὅλη δεξιὰ χεὶρ ἐπιτηδεῖως ἐστηρίχθη ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἐπὶ κιονίσκου ὕψους 0,45 κατὰ τὴν ἀριστερὰν τῶ δρῶντι ἔξω γωνίαν. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀξίμη τοῦ σκαφέως προσκρούσασα ἐπὶ τε τοῦ κιονίσκου καὶ τῆς χειρὸς, ταύτην μὲν ἀπὸ μέσου τοῦ βραχίονος ἀπέκοψεν, οὕτως ὅμως ὥστε δυνατὴ ὑπάρχει ἡ συγκόλλησις, ἐκείνον δὲ εἰς τρία τμήματα διήρσεν.

Ἡ ἀριστερὰ χεὶρ ἀναπαύεται ἀφελῶς ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς πάντος· ἐπίσης (ὅπως δὴποτε καὶ ἂν ἐρμηνεύηται τοῦτο), ἤτις βραίνει ἐπὶ ὑποστηρίγματος, ἦτοι ἐξοχῆς 0,04 ὕψους, ἀφθείσεως ἐπὶ τῆς βᾶσεως. Ἡ ἀσπίς ἔχει ἄντυγα πλάτους 0,03, μεθ' ἣν ὑψοῦται κυρτομένη ἡ λοιπὴ αὐτῆς ἐπιφάνεια. Ἐπὶ τοῦ κέντρου ἀκριβῶς τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς ἀσπίδος εἶνε ἐξεργασμένη ἐν ἐλαφροῦ ἀναγλύφῳ πτερωτῇ

»γοργεῖη κεφαλὴ δεινοῖς πελώρου

»δεινὴ τε σμερδνὴ τε Διδὸς τέρας αἰγιόχοιο.

φέρουσα ἐρυθρὰν γραφὴν καὶ συντετελεσμένη τὰ ἐκ τῆς γλυφῆς ἀπολειφθέντα διὰ τῆς γραφίδος, ὡς δεικνύεται εὐθὺς ὑπὸ τὸ πρόσωπον, ἐκεῖ ὅπου συνέρχονται συνήθως δύο ἀνάγλυφοι ὄφεις, ἐνθα ἀντὶ τούτου φαίνονται δι' ἐρυθροῦ χρώματος γεγραμμένοι.

Ἀκριβῶς ἀντικρὺ ἔσωθεν ὑπάρχει τὸ τῆς ἀσπίδος ὄργανον, ὅπερ ἐξέχει ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου αὐτῆς 0,06, ἔχει δὲ πλάτος 0,05 καὶ κοσμεῖται κατὰ τὸ πέρασ τοῦ πλάτους αὐτοῦ ἐκατέρωθεν ὑπὸ γραμμῆς δηλωτικῆς τῶν ῥαφῶν τοῦ δέρματος, ἐξ οὗ ὑποτίθεται κατασκευασμένον. Ἀπέχει δὲ τοῦ σώματος τῆς θεοῦ ἡ ἀσπίς 0,08 καὶ στηρίζεται δι' ἐπίτηδες ἀφθεέντος τεμαχίου τοῦ λίθου ὀλίγον ὀπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ. Βεβλαμμένον ἐτύγγανεν ἱκανὸν μέρος τῆς ἄντυγος τῆς ἀσπίδος ἐκ τῶν ὀπισθεν, εὐτυχῶς ὅμως καὶ τὰ τεμάχια ταῦτα ἀνευρεθέντα συμπληροῦσι τὸν ὅλον κύκλον τῆς οὕτω καλῶς διατηρουμένης καὶ διδασκτικωτάτης ταύτης ἀσπίδος.

Μετὰξὺ τῆς ἀσπίδος ταύτης καὶ τοῦ σώματος τῆς θεοῦ ἐν πολλαῖς σπειραῖς τεχνικωτάταις, δεινὸν ἰδέσθαι ἐλπίσεται ὁ δρᾶκων ὁ ἱερός, ὁ οἰκουρός ὄφις, πέντε κατ' ἀντίθετον φορὰν καμπᾶς ἀποτελῶν, καὶ τὴν μὲν κεφαλὴν (στηριζομένην ἐπὶ τινος ἐπίτηδες ἀφθείσεως ὀφιοειδοῦς ἐξοχῆς, ἐπὶ τῆς ἄντυγος τῆς ἀσπίδος) ἰσχυρὰν προβάλλων λεπιδωτὴν τὰ ἄνω, καὶ τείνων ἱκανῶς ἔξω τοῦ ἐμπρὸς ἀνωτέρου μέρους τοῦ κύκλου τῆς ἀσπίδος διὰ δὲ τῆς τρίτης πρὸς τὰ ὀπίσω καμπῆς τοῦ σώματος διαπερῶν τὴν οὐρὰν καὶ σχηματίζων τὸν πέμπτον ἐλιγμὸν ἀναπαύει αὐτὴν ἐπὶ τῶν ὀπισθεν μερῶν τῆς βᾶσεως. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἐφ' ὅλου σχεδὸν τοῦ σώματος τοῦ ὄφeos διαφαίνεται χρώματις ἐρυθρός.

Τῶν ποδῶν τῆς Ἀθηνᾶς φαίνονται μόνον τὰ ἄκρα οὐχὶ τελείως ἐξεργασμένα, ἴσως διότι, τὸ ἀγαλμα ἀπὸ ταπεινοτέρου ὀρώμενον δὲν παρεῖχε τὴν ὄψιν τούτων· ἔφερε δὲ ὑπ' αὐτοὺς πέδιλα ἱκανῶς παχέα.

Ἡ βᾶσις ἐφ' ἧς στηρίζεται τὸ ὅλον φέρει ἄνω μὲν γεῖσον μικρὸν ἐκ ταινίας καὶ κυματίου, κάτω δ' ἐπίσης τερματίζεται ὁμοίως, πλὴν αἱ ἄλλαι πλευραὶ εἶνε ἐντελῶς ἀκόσμητοι.

Τοιαύτη ἡ τοῦ ὅλου διαγραφὴ.

Β'. Παράστασις, κατὰ χρόνους προέλευσις, διατήρησις, ἀξία τοῦ ἀγάλματος.

Εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου βλέμματος πᾶς τις προσβλέπων τὸ ἀγαλμα καὶ γνωρίζων τὰ κατὰ τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχαιότητος γλύπτου πρώτην ἐντύπωσιν δέχεται, ἀμέσως διὰ τῆς φαντασίας ἀνέρχεται ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ξηροῦ, τοῦ ἀποκρότου ἐκείνου βράχου, ἐφ' οὗ συνητήθη τὸ μεγαλεῖον τοῦ πηλαιοῦ τῶν Ἀθηναίων δήμου, ἡ δύναμις τῆς

θελήσεως τοῦ διευθύναντος τὴν φιλοκαλίαν αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ Ξανθίππου, ἢ ὑψίστη ἐπίτασις τῆς καλλιτεχνικῆς διανοίας, τοῦ βράχου ἐκείνου ἐπὶ τῶν ξηρῶν ὑψωμάτων τοῦ ὁποίου ἔστι ὅ,τι καλὸν παρήγαγεν ἡ τέχνη, ἐνεφανίσθη δὲ ἡ δύναμις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἐν ὅλῳ αὐτῆς τῷ ὕψει. Ἐκεῖ ἐν τῷ διὰ τοσοῦτων αἰῶνων περισωθέντι ἡμῖν καὶ ἀπὸ τῆς κάτω πόλεως πνιχθῆν συνόπτῳ μεγάλῳ τῆς Ἀθηνᾶς ναῶ, ἐν τῷ Παρθενῶνι ὑπῆρχε τὸ ἕτερον τῶν ἔργων τῶν δοξασάντων τὸν Φειδίαν, τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς ἐκ περιγραφῶν παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τοῖς μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως ἀναφέρουσι τὴν δύναμιν τῆς τέχνης μεθ' ἧς ἦσαν ἀμφοτέρω ἐξείργασμένα.

Ἐν τῇ σηκῷ τοῦ Παρθενῶνος, ἐπὶ βάσει εὐρυτάτης, ἧς τὰ ἔχνη φαίνονται καὶ σήμερον, ἔβαινε ἡ Παρθένος τοῦ Φειδίου. Ὁ τεχνίτης ἐν τῇ παρστάσει τοῦ ἀγάλματος αὐτοῦ ταύτη κατώρθωσε νὰ στήσῃ ἕξοχον δεῖγμα τοῦ μεγαλείου τοῦ ἐκθρέψαντος αὐτὸν δήμου, νὰ ἰδρῶσῃ λαμπρὸν μνημεῖον τοῦ ὕψους, τῆς προόδου τῆς γλυφίδος κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Τὸ μέγα τοῦτο ἔργον περισωζόμενον διὰ τῶν αἰῶνων ἐγένετο ἀφορμὴ μιμήσεων, λίαν ὁμως μεμκρυσμένων, ὡς φαίνεται, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τῆς τέχνης καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἐν τούτῳ μετὰ φιλοκαλίας διάθεσιν καὶ κατὰ τὰς μερικὰς δὲ παρστάσεις. Αἱ μιμήσεις δ' αὗται φέρουσι πάντοτε καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐτελέσθησαν, τοῦτο δὲ μία τῶν κυριωτέρων αἰτιῶν τῆς ἀπομκρύνσεως αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ δικωζομένου μὲν (πλὴν ἐλλιπεστάτου ἕνεκα τῶν ἀρπαγῶν τῶν πολυτίμων αὐτοῦ μερῶν ἀπὸ τοῦ τέλους ἤδη τοῦ Ε' αἰῶνος π.Χ.) μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅτε λέγεται ὅτι κατεστράφη. Μία τῶν πολλῶν ἀπομιμήσεων τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου ἐθεωρήθη εὐθὺς ἀνευρεθεῖσα ἡ ὑπ' ἐξέτασιν, ὡς ἐν ἐκ τῶν πολλῶν βεβλῶως ἀντιγράφων τῶν κατὰ διαφόρους χρόνους γενομένων καὶ μὲν ἰδέαν παρσχόντων τοῦ ἀριστοῦργήματος ἐκείνου. Ἄλλ' ὁποῖον τοῦτο καὶ ὁποῖον τὸ πρὸ δλίγου ἀνευρεθὲν;

Γνωστὴ ὑπάρχει ἡ μεταξὺ τοῦ μεγαλεπιβόλου ἐν Ἀθήναις δημαγωγοῦ καὶ τοῦ δήμου διεγερθεῖσα ἄμιλλα περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀγάλματος τῆς Πολιοῦχου θεότητος τῶν Ἀθηνῶν, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ οὕτω λαμπρὰ κατασκευὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς Παρθένου, ὅτε, κατὰ τινὰ τοῦ δήμου ἐνδοικσμὸν ἐπὶ τῶν τῆς δαπάνης, ἔδειξεν ὁ Περικλῆς, ἀποσυρομένου τοῦ δήμου, ὅτι ἀνελάμβανεν αὐτὸς ταύτην, ἥρκει μόνον νὰ ἐπετρέπετο αὐτῷ νὰ δηλώσῃ τοῦτο διὰ τῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἀναγραφῆς. Διὰ τῆς ἐπιμονῆς ταύτης ἐξείργασθη ὁ Φειδίαις χρυσελεφαντίνην τὴν Θεόν. Ἐν τῇ ἀπεικονίσει τῆς θεότητος, τῆς συμβολικῶς παρστώσης τὴν ἀνωτάτην ἐπιπνοικν τῆς σοφίας, ἔφθασεν ὁ μεγαλοῦργὸς γλύπτης εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον ἐξάρσεως, διετύπωσε ἡ ἕξοχος διάνοις τοῦ ἀριστοτέχου τοῦ κατορθώσαντος νὰ ἐπισπᾶσθαι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὸν θαυμασμὸν τῶν ἰδόντων

καὶ τὸ ἕτερον αὐτοῦ μεγαλοῦργημα, τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ Δία, ὥστε δικαίως νὰ λέγωσιν

Ἡ Θεὸς ἦλθ' ἐπὶ γῆν ἐξ οὐρανοῦ εἰκόνα δεῖξω,
Φειδία, ἡ σὺ γ' ἔβης τὸν Θεὸν ὀφόμενος.»

διετύπωσε, ἐστερσοποίησεν, οὕτως εἶπεῖν, τὴν ὑψίστην ἰδέαν, ὑπ' ἣν εἶνε δυνατὸν ποτε νὰ παρστᾶ ἐν ἑαυτῷ ὁ ἀνθρωπὸς ὅ,τι ὑψηλὸν λατρύει, ὅ,τι θεωρεῖ ὡς τὸ τελευταῖον ὄριον τοῦ σεβασμοῦ, τῆς λατρείας· διετύπωσε δ' αὐτὸ οὕτως, ὥστε νὰ τεθῶσιν ἀκριβῶς ὅρια ἀνυπέβλητα εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα, νὰ προβληθῇ ὑπόδειγμα φέρον ἅπαντα τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ ἐκείνου, δαπάνη τοῦ ὁποίου ἐστήθη, διατυπωθέντα διὰ τῆς συναντήσεως δύο ἐξόχων διανοιῶν, τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Φειδίου.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις φέρεται ἤδη ὅτι «Φειδίαις ἐδημιούργησεν Ἀθηνᾶν, οὐδὲν τῶν Ὀμήρου ἐπῶν φαυλοτέρων» (κατὰ Μάξιμον τὸν Τύριον). Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι ὁ τὴν ὑψίστην ἰδέαν τῆς ἀνυπέβλητου παρστάσεως ἐν ἑαυτῷ ζωηρὰν ἔχων τεχνίτης, παρσλαβὼν ἐν τῇ ἀποτυπώσει τῆς ἰδέας ταύτης πάνθ' ὅσα ἐφέροντο δημιουργηθέντα ὑπ' ἄλλων ἀετῶν ἐν ταῖς τέχναις, κατώρθωσε νὰ ἐνδύσῃ καὶ πλάσῃ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ ταύτην διὰ τῆς πληρώσεως ὅλων τῶν ἀπικιτήσεων τῶν καθ' αὐτόν. Οὕτω δὲ διὰ τῆς παρσθέσεως τοῦ χωρίου ἐκείνου, ἐν ᾧ ἀμίμητος ὁ Ὀμηρος ἐν τῇ ἐπιχρῶσει τῆς τεχνικῆς ἐνδύει τὴν Ἀθηνᾶν αὐτοῦ καὶ παρσσιάζει πάνοπλον, ἕμα δὲ καὶ τῆς ἀφηγήσεως τῶν μετὰ ταῦτα ἰδόντων τὸ ἄγαλμα, ἀλλὰ καὶ περιγραφῶντων διὰ πλείστον, δύναται τις νὰ σχηματίσῃ ἐπαρκῆ τῆς ὅλης παρστάσεως ἰδέαν.

Ἀφήσωμεν τὸν Ὀμηρον διὰ τῶν πολλῶν ἰσχυροτέρων οἰασδῆποτε γραφίδος λέξεων του νὰ ἐπιδείξῃ ἡμῖν τὴν εἰκόνα ἣν δι' οὕτω ζωηρῶν ἔγραψε τῶν χρωμάτων :

Ἡ δὲ χιτῶν' ἐνδύσα, Διὸς νεφεληγερέταο
ἠτεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήσσετο δακρυόεντα·
Ἄμφι δ' ἄρ' ὤμοισι βάλετ' αἰγίδα θυσανόεσσαν
ἠδαινῆν, ἣν πέρι μὲν πάντη φόβος ἔστειφάνηται·
ἐν δ' Ἔρις, ἐν δ' Ἀλκῇ, ἐν δ' ὀκρούεσσα Ἰωκῆ,
ἐν δὲ γοργεῖη κεφαλῇ δεινοῖο πελώρου
ἠδαινῆ τε σμερδίη τε, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.
ἠΚράτῃ δ' ἐπ' ἀμφίφαλον κινεῖν θέτο τετραφάλῃραν,
ἠχρυσεῖην, ἑκατὸν πολλῶν πρυλέεσσ' ἀραρυῖαν.
ἠἜς δ' ὄχεα φλόγεα ποσι βήσετο. Δάζετο δ' ἔγχος
ἠβριθῶ, μέγα, σιβαρὸν, τῷ δάμνησε στίχος ἀνδρῶν
ἠήρῶν, τοῖσιν τε κατέσσεται ὀβριμοπάτρη».

Κατὰ ταῦτα καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀκριβῆ τοῦ Πυρσσανίου περιγραφῆν δύναται τις νὰ ἔχῃ ἰδέαν τοῦ ὅλου. Κατὰ τὴν περιγραφῆν ταύτην τὸ ἄγαλμα εἰκόνηζε τὴν Ἀθηνᾶν ὀρθίαν, ἐνδεδυμένην χιτῶνα ποδῆρη μετὰ

τῆς αἰγίδος φερούσης ἐν μέσῳ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης ἐξ ἐλέφαντος, ἔχουσαν ἐν τῇ ἐτέρῃ μὲν τῶν χειρῶν Νίκης ἀγάλμα πηχῶν τεσσάρων, τῇ δ' ἐτέρῃ δόρου παρὰ τοὺς πόδας ἐκείτο ἀνεγειρόμενος δράκων (ὅστις κατὰ τὸν μῦθον τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν τοῦ Κέρκροπος θυγατέρων εἰκόνιζε τὸν Ἐριχθόνιον) καὶ χρυσῇ ἀσπίδι. Ἡ κεφαλὴ ἔφερε περικεφαλαίαν κεκοσμημένην ὑπὸ Σφιγγὸς ἐν μέσῳ, (συμβόλου τοῦ ὕψους τοῦ πνεύματος, τῆς σοφίας, ἢ κατ' ἄλλους διὰ τοῦτου ὁ τεχνίτης, συμβιβάζων τὰς τῆς τέχνης πρᾶξεις, ἠθέλησε νὰ διατηρήσῃ τὴν περὶ Αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς τῆς λατρίας τῆς θεᾶς ἰδέαν) καὶ δύο γρυπῶν ἐνθεν καὶ ἐνθεν. Ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς ἀσπίδος εἶχεν ἐξεργασθῆ ὁ Φειδίος Ἀμαζονομαχίαν, ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς Γιγαντομαχίαν, ἐπὶ τοῦ πάχους τῶν πεδίων Κενταυρομαχίαν, ἐπὶ δὲ τῆς βάσεως Πανδώρας γέννησιν. Τὰ γυμνά τοῦ ἀγάλματος ἦσαν ἐξ ἐλέφαντος, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ χρυσοῦ, ὃν εἶχε κατασκευάσῃ περιαιρετὸν ὁ τεχνίτης, καὶ τοῦτο ἔσωσεν αὐτὸν κατηγορίας ὑπεξαίρεσεως, ἥς ἀπηλλάγη, μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ διαφύγῃ καὶ ἐτέραν κατηγορίαν, διότι ἐν τῇ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος Ἀμαζονομαχίᾳ παρέστησε μεταξὺ τῶν ἀγωνιζομένων καὶ τὸν φίλον του Περικλέα καὶ ἑαυτὸν δ' ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἡλου, οὗ ἀφαιρουμένου, ἐλύετο τὸ ὄλον τοῦ ἀγάλματος· τούτου ἕνεκα ῥιφθεὶς, ὡς λέγεται εἰς τὸ δεσμοτήριον ἀπέθανεν ὑπὸ νόσου ἢ δηλητηρίου.

Τοιαύτῃ ἢ τοῦ Φειδίου. Κατὰ ταύτην κατασκευάσθησαν ἕκτοτε πλεῖσται ἐν ἀναγλύφοις ἢ ὀλογλύφοις οἶα ἢ ἐν Ῥώμῃ, ἢ ἐν Νεαπόλει, καὶ ἄλλαι ἑλλειπεῖς ἄγαν διασωζόμεναι μάλιστα τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ἄκρα τὰ ἄνω. Ὁμοιότητα μεγάλην πρὸς τὴν ἄνω περιγραφεῖσκα, ἔχει τὸ πρὸ εἰκοσι καὶ ἑνὸς ἐτῶν κατὰ τὴν Πνύκα ἀνευρεθὲν μικρὸν ἀγάλμα (τὸ ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ ὑπουργείου νῦν εὐρισκόμενον, καὶ τοι ἢ παράστασις ἢ ὅλη τούτου εἶνε κατὰ πολλὰ ἑλλειπής· φέρει ὅμως τὰ κύρια σημεῖα, γλυφὰς δηλ. ἐπὶ τῆς ἀσπίδος (ἐφ' ᾧ διακρίνεται ὁ Φειδίος) καὶ τῆς βάσεως ἐν μικρογραφίᾳ, ὅπως καὶ τὸ ὄλον, τὸν δράκοντα, ἔσωθεν καὶ ἐν γένει πάντα τὰ τᾶσσοντα αὐτὸ εἰς τὴν θέσιν ἀντιγράφου ἐν μικρῷ τῆς μεγάλης Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου.

Ἡ δὲ τῇ 18 τοῦ μηνὸς τούτου ἀνευρεθεῖσα ἐγγὺς τοῦ Βαρβακείου, ἢ διὰ μακρῶν ἤδη περιγραφεῖσα φέρει καὶ αὐτὴ κατ' ὄλα, ὡς ἐκ τῆς ἀφηγήσεως φαίνεται, τὸν τύπον τῆς Παρθένου, τῆς ἐν τῷ Παρθενῶνι, ἐξεργασμένη οὐσα ἐπὶ μαρμαροῦ λευκοῦ τῆς Πεντέλης καὶ ἐν πολλοῖς δεικνύουσα πολλὰ τὰ διδακτικὰ οἷον τὸ τοῦ χρωματισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων μερῶν καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, δι' οὗ μάλιστα ἅπαξ ἔτι καὶ ἡ συνήθεια αὐτῆ ἀσφαλίξε-ται καὶ εἰς τὸ πιστὸν τῆς ἀντιγραφῆς εἰς ἔτι λόγος προστίθεται διὰ τῆς ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ ποικιλίας τοῦ χρώματος, ἀπομιμούμενης οὕτω τὴν ἐκ διαφόρων πολυτίμων λίθων παραδιδόμενην κατασκευὴν αὐτῶν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἔξ οὗ καὶ ἐπὶ τῆς διατηρήσεως τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ἀγάλ-

ματος τῆς κατὰ χρόνους δύναται τις νὰ κρίνῃ. Τὴν περικεφαλαίαν φέρει ὁμοιοτάτην, κατασκευασμένην ἀναλόγως τῆς κατὰ τοὺς χρόνους, κατ' οὓς κατασκευάσθη τὸ ἀγάλμα χρήσεως, χωρὶς νὰ παραληφθῆ τὸ παλαιότερον ὑπόδειγμα, ἐπὶ δὲ τούτοις λίαν διδκτικὴν ἰδίαν διὰ τὰ τέσσαρα φάλαρα τὰ δύο κατὰ τὰ πλάγια ἐν εἴδει ἀσπιδισκίων προέχοντα ἢ ὠτων καὶ δύο πρὸς τὰ ὀπισθεν ἀποτεινόμενα ἐν εἴδει κοσμήματος, ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε ἐξεργασμένη κατὰ τὸ :

«Κρατὶ δ' ἐπ' ἀμφίβαλον κυνέην θέτο τετραφάληρον».

Ἄλλὰ μήπως «ἀμφ' ὁμοιοῖσι» δὲν φέρει τὴν αἰγίδα τὴν «θυσανόεσσαν, δειρήν»; τί δ' ἄλλο δηλοῦται διὰ τοῦ Ὀμηρικοῦ :

«πέρι μὲν πάντη φόβοι· ἐστεφάνωνται»

ἢ πῶς ἄλλως ἠδύνατο νὰ δείξῃ καὶ ὁ Φειδίος καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἀντιγράφος τοῦτον πολὺ μετὰ ταῦτα τὴν ἰδέαν ταύτην τοῦ φόβου, ἢ διὰ τῆς παρατάξεως τῶν περὶ τὴν αἰγίδα ἄκραν συστρεφομένων δράκόντων; Ὑπάρχει δὲ καὶ ἡ

«γοργεῖη κεφαλὴ δαινοῖς πελώρου
«δεινὴ τε σμερδνὴ τε»

οἶονεῖ ὑπὸ τῶν ὄψεων φρουρουμένη καὶ τούτους, ὃ ἐστὶ, τὸν φόβον, προβάλλουσα ὡς πρῶτον ὄπλον.

Τὸ μόνον, ὅπερ δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς τοῦ Φειδίου Ἀθηνᾶς, εἶνε ἂ ἐπὶ τῶν πῆχεων ἐγγὺς τοῦ καρποῦ φέρει. ψέλλια, ἢ μᾶλλον οἱ δύο ὄψεις οἱ δίκην ψελίων, μετὰ δύο ἢ τρεῖς συστροφὰς τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν καρπὸν τείνοντες. Τοῦτο εἶνε ἴσως προσθήκη τοῦ ἀντιγράφου, διότι δὲν εἶνε δυνατὸν, ἐὰν ὑπῆρχε τοιοῦτο κόσμημα νὰ μὴ ἀνέφερεν αὐτὸ ὁ Παυσανίας, ἢ ἄλλως πιθανὸν νὰ ὑπῆρχεν ἀλλ' οὐχὶ πλέον ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου, μετὰ τοὺς χρόνους, κατ' οὓς ἐγένετο ἡ ἀντιγραφή, τὰς Ἀθηνᾶς ἐπισκεψαμένου.

Ἐκ τῆς παραθέσεως τῆς περιγραφῆς τοῦ ἀντιγράφου τούτου πρὸς τὸ πρωτότυπον καταφαίνονται ἑλλείψεις τινὲς τοῦ πρώτου. Δὲν ὑπῆρχε λ. χ. ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων τῆς ἀσπίδος γλυφὴ τις, καὶ κατὰ τοῦτο ἀπολείπεται ἢ νῦν εὐρεθεῖσα Ἀθηνᾶ τῆς κατὰ τὸ 1859 κατὰ τὴν Πνύκα, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἑλλειψιν τῆς ἐπὶ τῆς βάσεως ἀναγλύφου παραστάσεως, ἣτις, ὡς εἶδομεν, δὲν ὑπάρχει ὁμοίως. Ἐὰν εἶχε δόρου καὶ πῶς ἦτο διατεθειμένον, τοῦτο ἄδηλον, τοῦλάχιστον ἐκ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀγάλματος, μὴ φέροντος σημεῖον ὀργανικῆς συνοχῆς πρὸς τοιοῦτόν τι ὄπλον καὶ ἐξ ἄλλης ὕλης, ἐὰν ὑποτεθῆ, ὅπως συνήθως γίνεται, πεποιημένον. Μᾶλλον ὅμως κλίνει τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτον ἐκ τῆς ὅλης διαθέσεως τῆς παραστάσεως, ἐν ᾧ σαφῶς τὸ πρωτότυπον λέγεται ὑπὸ τοῦ

Παυσανίου, ὅτι «ἐν τῇ ἐτέρᾳ» (δοπότερᾳ ἀμφισβητεῖται) ἀδούρου ἔχει». Διὰ τί καὶ κατὰ τοῦτο ὁ τεχνίτης δὲν παρηκολούθησεν, ὡς ἐκ τοῦ πράγματός τοῦλάχιστον φαίνεται, τὸ πρωτότυπον (καὶ ἦτο λαμπρὰ ἢ λύσις αὕτη τῆς περὶ τῆς θέσεως τοῦ δόρατος ἀμφισβητήσεως) ἀδήλον ὄλως, ἀνήκον πλέον εἰς τὴν φαντασίαν αὐτοῦ, εἰς τὸν κύκλον τῆς ἰδιοφυίας του, ἵσως ἐπιθυμήσαντος νὰ μεταβάλῃ πῶς καὶ παρουσιάσῃ καὶ ἰδιόν τι ἐν τῇ οὐχὶ πρωτοτύπῳ ἰδέᾳ, ἣν ἀνέλκυε ν' ἀποτυπώσῃ. Τούτου δ' ἕνεκα, νομίζω, οὐχὶ πρὸς τοὺς ποσὶν ἢ ἀσπίς καίται, ἀλλ' ἐτέθη εἰς ἡν θέσιν ἦτο τὸ δόρυ.

Τὰλλα πάντα ἢ Νίκη, ὁ ὄφις, ἢ ὅλη στάσις οὕτω σαφῶς ἐδηλώθησαν ὡς ὁμοίως ἔχοντα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε, ὥστε περιττὸν θεωρῶ πάντα περικιτέρω λόγον. Ἄξιον δὲ μόνον σημειώσεως ὑπάρχει ὅτι διὰ τὰ ἀγάλματος τούτου λύεται βεβήτως τὸ περὶ τῆς θέσεως τῆς Νίκης ζήτημα, προστιθεμένου τοῦ ἀπεικασματος τούτου ὡς τοῦ ἰσχυροτέρου τῶν λόγων διὰ τοὺς τάσσοντας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρός.

Ὡς πρὸς τὴν κατὰ χρόνους προέλευσιν τοῦ ἔργου δύναται τις νὰ παραθέσῃ πρῶτον τὰς ἐπὶ τοῦ ὄλου καὶ τὰς κατὰ μέρας παρατηρήσεις οὕτω δὲ νὰ ἐξενέγκῃ γνώμην ὀπωσδήποτε ἀσφαλῆ. Τὸ ἔργον φαίνεται συνδυάζον χαρακτηριστικὰ δύο διαφόρων ἐποχῶν, ὅ ἐστὶ φαίνονται συνενούμενα ἐπ' αὐτοῦ δυσδιακρίτως τὰ σημεῖα τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ τέχνη ἤκμαζεν ἔτι, καὶ τὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐξετελέσθη τὸ ἄγαλμα, προχγγελλούσης μείζονα κατὰπτωσιν. Ἡ ἐργασία εἶνε λίαν ἐπιμεμελημένη, μάλιστα δ' ἐπὶ τῶν γυμνῶν μερῶν, ἀλλὰ ξηρὰ καὶ βραχεῖα πολλαχοῦ, ὡς π. χ. εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ξηροτάτων ἐνίοτε πτυχῶν τοῦ χιτῶνος, αἵτινες καίπερ βηθίτατα εἰργασμέναι, δὲν ἐμποιοῦσι τὴν ζητουμένην διὰ τούτου κατὰ τοὺς Ῥωμαίους χρόνους λεπτότητα, ὄλως διάφορον ταύτης αἰσθησὶν παρέχονται. Ἐσημειώθη δ' ἤδη καὶ ἡ ἀσυγχώρητος δυσαναλογία ἐπὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀκροῦ δεξιῶ πωδῶς κατὰπιπτουσῶν τοιούτων. Εἰκονιστικὸν τῶν χρόνων ὁμοίως τυγχάνει καὶ τὸ λίαν ταπεινὸν τοῦ μετώπου καὶ ἡ κατὰσκυλὴ τῆς οὕτως ἀποτελούσης τοῦτο περικεφαλαίας, ἢ βαθεῖα ἐργασία ἢ παρατηρούμενη ἐπὶ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ προσώπου τριχῶν τῆς κεφαλῆς, ὁ ἀπειρίαν τινὰ ὑποδηλῶν χρωματισμὸς τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ ὅλη ἐργασία τοῦ ἀγαλματίου τῆς Νίκης καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν τοῦτο ἕσταται ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς Ἀθηνᾶς, τὰ μετὰ χάριτος μὲν τινος ἀλλὰ βεβαιοσμένης ἢ μᾶλλον ζητουμένης τοιούτης ἀνοιγόμενα χεῖλη καὶ ἡ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐτέρου αὐτῶν, τοῦ κάτω, τομῆ ἢ βραθυτέρᾳ τοῦ δέοντος, τὸ λίαν βραδὺ καὶ ἀπαστρογγυλωμένον τῆς ἐργασίας τοῦ λαίμου καὶ δυσκίνητον, αἱ χαραφαὶ αἱ δηλωτικαὶ τῶν φιλίγγων τῶν δακτύλων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς δεξιᾶς χειρός· ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσιν ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἀφίεται ἀνεξέργαστον τὸ ὀπισθεν τοῦ ἀγάλματος, ἢ κυρίως εἰπεῖν ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνεξέργαστου ὀπισθεν μέρους τῶν ἐνδυμάτων, ἀνωθεν ἔως

κάτω χαρακτηριζομένων μὲν, ἀλλ' ἀμελέστατα καὶ τερματιζομένων ἀποτόμως εἰς εὐθείαν ἀνευ τέχνης τινός, καὶ ὁ κίων δὲ ὁ μικρὸς ὁ χάριν τῆς τεχνικῆς οἰκονομίας ὑπὸ τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν ὑποβληθείς, ὅστις ὅσον καὶ ἂν κρούπηται ὑπὸ τὴν ὀπωσδήποτε λεπτοτέραν τῆς χειρὸς ἐργασίαν, προδίδεται ὑπὸ τῆς βίας ὡς μάλιστα αὐτοῦ.

Ταῦτα πάντα ἀκριβῶς ἐξεταζόμενα πείθουσιν ὅτι τὸ ἔργον δὲν ἔχει θέσιν ἐν τοῖς περιόδοις τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ ταχθῇ ἐντεῦθεν ταύτης. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα δι' ὧν τίθενται ἀσφαλέστερον οἱ χρόνοι αὐτοῦ, δι' ὧν ἀποσύρεται πέραν τῆς τελείας κατὰπτώσεως καὶ δύνηται νὰ ταχθῇ εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀπλῆς πρὸς τὰ κάτω τροπῆς, τὴν περίοδον δηλαδὴ ἐκείνην ἣτις διατηροῦσα τὰ τῶν παλαιότερων χρόνων συνκαμίγνυσι ταῦτα ὄλως δυσδιακρίτως πολλακίς μετὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν καθ' αὐτήν, ἦτοι εἰς μίαν τῶν περιόδων τῶν μεταβατικῶν ὑπὸ τῆς τέχνης καλουμένων. Τοιαῦτα δὲ ἀπὸ παλαιότερας ἐργασίας διατηρούμενα χαρακτηριστικὰ εἶνε τὸ ἐντύπωσιν ἐμποιοῦν συμμετρικὸν περίγραμμα τοῦ ὄλου, αἱ ὠρχαὶ τούτου κατὰ μέρος γραμμαί, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς γυμνοὺς βραχιόνας, ἢ ὅλη ἐκτέλεσις, ἢ ἐπιτυχία τῆς ἡρέμου κλίσεως τοῦ ποδῶς τοῦ ἀριστεροῦ καὶ ὁ ἐπ' αὐτοῦ σχηματισμὸς τῶν ἐπικολλωμένων πτυχῶν.

Ταῦτα πάντα μετὰ τῶν προειρημένων συνδυαζόμενα τάσσουσι κατὰ τοὺς χρόνους τὸ ἄγαλμα εἰς χρόνους Ῥωμαϊκοῦς, καὶ δὴ ἐκείνους καθ' οὓς ἤκμαζε μὲν ἔτι ἡ τέχνη μεταγγιζομένη εἰς Ῥώμην, καὶ διετῆρει ἔτι τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, διεμορφούτο ὅμως κατὰ τὴν ἐπίδρασιν τοῦτο τότε βίου· τοιοῦτοι δὲ οἱ κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου μ. Χ. αἰῶνος.

Διετηρήθη δ' εὐτυχῶς ὑπὸ τὰ χῶματα σῶον καθ' ὅλα, παθὸν βλάβης τινὰς ἐκ τῆς ἀπὸ τῆς θέσεώς του κατὰπτώσεως κατὰ τὰ λεπτότερα μέρη τὰ περὶ τὴν περικεφαλαίαν, τοὺς μικροὺς περὶ τὴν αἰγίδα δράκοντας, τὴν ἀντυγα τῆς ἀσπίδος, τὴν Νίκην, τοὺς δακτύλους τῆς δεξιᾶς. Τούτων ὅμως τὰ πλεῖστα ἀνευρέθησαν ἤδη. Τὴν δεινότεραν πληγὴν ὑπέστη ὑπὸ τῆς διαχωρισάσης κατὰ μέσον που τὸν βραχιόνα τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν ἀξίνης τοῦ σκαφῶς καὶ τὸν ἐφ' οὗ αὕτη ἀνεπαύετο μικρὸν κίονα εἰς τρία μέρη. Ἡ περὶ τὸν κερπὸν τῆς δεξιᾶς φθορὰ εἶναι παλαιότερα θεραπευθεῖσα διὰ γομφώσεως κατωμένης νῦν, ἀπὸ τῆς ὁποίας μετεδῆθη ἔσωθεν ὁ κίτρινος χρωματισμὸς διὰ τῶν μορίων τοῦ λίθου ὁ παρατηρούμενος κατ' ἐκεῖνο τοῦ λίθου.

Ἡ καταστροφή τῆς νικηφόρου δεξιᾶς τῆς θεοῦ ἐθεωρήθη ὡς κακὸς δι' οὓς διερχόμεθα νῦν καιροὺς οἰωνός, ἔστω ὅμως ἡμῖν δίδαγμα μᾶλλον τοῦ ὅτι ἡ σύνεσις, ἣς ἀντιπρόσωπος ἡ εὐρεθεῖσα θεότης δὲν χορηγεῖ τὴν χεῖρα εἰς τοὺς μὴ κινουντας τὴν ἑαυτῶν, ἔστω καὶ ἀπαξ ἔτι ὑπομνηστικὸν τοῦ

«Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίρει».

Ἡ δ' ἀξία τοῦ ἀγαλμακτίου οὐ μικρὰ διὰ τὴν θέσιν τῶν χρόνων, ἐξ ὧν προέρχεται, τὴν ἀκριβεστέρην γινώσιν τοῦ πρωτοτύπου, ὅθεν ὡς ἐδείχθη, εἴληπται, τὴν λύσιν πλέον τὴν δριστικὴν τῆς θέσεως τῆς Νίκης. Μερικώτερον δὲ λίαν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον τὸ ἔργον εἰς κατανόησιν ἀκριβῆ πολλῶν τοῦ ὀπλισμοῦ μερῶν, οἷον τῆς κόρυθος καὶ τῆς πλήρους σωζομένης ἀσπίδος ὧν λίαν διδασκτικὴ ἡ ἀκριβὴς ἔρευνα καὶ μελέτη.

Τὰ τῆς ὄλης ἐργασίας ἐσημειώθησαν ἤδη ἐν τῇ κατὰ χρόνους κατατάξει τοῦ ἔργου· ἀξία ὅμως ἰδίως προσοχῆς ἡ ἐπιμέλεια, ἣν ἐδείξεν ὁ τεχνίτης εἰς τὴν μέχρι ἀπᾶτης ἀπολέανσιν τοῦ προσώπου καὶ ἐν γένει τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν γυμνῶν βραχιόνων. Ἐπὶ τούτου δὲν κρίνω ἀνάξιον λόγου καὶ προσημειώσω γνώμην ἣν τις τῶν ἐπισκεψαμένων τὸ ἀγαλμα ἀπεφῆνεντο ὅτι δηλ. ἐπειδὴ τὸ ἔργον θεωρεῖται μιμούμενον τὴν Ἀθηναίαν τὴν ἐν τῷ Παρθενῶνι ἡ ἀντίγραφον αὐτῆς, ἐκείνης δὲ τὰ γυμνὰ ἦσαν ἐξ ἐλέφαντος, ὁ ἀντιγράφος ἠθέλησεν ἐπὶ τοῦ ἀπλοῦ λίθου διὰ τῆς ποιικιλίας τῆς ἐργασίας ν' ἀποδώσῃ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀρχετύπου. Καὶ τοῦτο μὲν δικαιολογεῖ κάλλιστα τὰ γυμνὰ τοῦ ἀγάλματος, ἀλλὰ περὶ τῆς περιεφρακτικῆς τί ρητέον; ὥστε φαίνεται ὅτι τοῦτο εἶναι μᾶλλον συνήθεια ἐν τῇ τέχνῃ, καθ' οὗς ἐτελέσθη τὸ ἔργον χρόνους ἢ καὶ ἰδίον τοῦ ἐξεργασθέντος τεχνίτου τρόπος ἐργασίας.

Τοιαύτη ἡ Ἀθηναῖα, ἣν ἐχαιρέτισαν πρό τινας μετὰ τηλικούτου διαφέροντος αἱ Ἀθηναῖοι, ἣτις εἶδε καὶ πάλιν τὸ φῶς. Τοιοῦτο τὸ ἀγαλμα ἐκεῖνο ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ὁποῖου διατρέχων τις τοὺς αἰῶνας δύναται καὶ σχηματίσῃ, ἐν νῶ τὴν ὑπάτην λαμπηδόνα, εἰς ἣν ἐφθασεν ἐν τῇ τοῦ Παρθενῶνος ἡ δύναμις τῆς διανοίας τοῦ Φειδίου. Ὁ μεγαλοπρεπέστατος τῶν πάλαι Ἀθηναίων δήμος ἔταξεν ὡς ἐπίσκοπον τῆς πόλεως τὴν παράστασιν τῆς ιδέας ἐκείνης, ἣς ὑψηλότερον δὲν ἠδύνατο καὶ φθάσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἢ μᾶλλον τὴν ἔντασιν ἐκείνην τοῦ ὕψους τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἣτις μόνον διὰ τῆς ιδέας τῆς θεότητος δύναται ν' ἀποτυπωθῇ. Τὴν παράστασιν ταύτην δὲν ἦτο δυνατὸν καὶ ἐκφράσῃ μετὰ μείζονος μεγαλοφυίας, ἣτις σύμπασα ἀντεπροσωπεύθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς συναντήσεως τῶν μεγαλοφυῶν ἐκείνων, τῶν δαιμονίων πνευμάτων, ἢ διὰ τῆς ἀπεργασίας καλλιτεχνήματος, ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητι εἰκονίζοντος τὸ μεγαλεῖον, τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως τῆς ἐπιζητησάσης πρῶτον προστάτιδα ἀνάλογον τοῦ ὕψους αὐτῆς, εἶτα δὲ στησάσης αὐτὴν ἀξίαν ἑαυτῆς, ὡς ἀντιπρόσωπον τῶν ιδεῶν τῶν παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς ἀναστρεφομένων, ὡς ἔμβλημα ἐνιαῖον τῶν φωνῶν τῶν ἀπὸ τῶν πέριξ ἰερῶν λόφων ἠχουσῶν. Ἐὰν πολλὰ πολλῶ ὑποδεέστερα ἐν τῇ τέχνῃ ἔργα ἔσχον τὸ πάλαι πολλάς τὰς ἀπομιμήσεις, εὐρυτάτην τὴν διὰ τῆς ἀντιγραφῆς διάδοσιν, ἐὰν πολλάκις πολλὰ τούτων ἐπαναληθόντα κατέστησαν ἡμῖν γνώριμα πολλὰ τῆς τέχνης ὑποδεέστερα σημεῖα, κατὰ πολὺ μείζονα λόγον τὰ ἀριστου-

γήματα τῆς καλλιτεχνίας κατίσχυσαν καὶ ἐπιβληθῶσι καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ ταῦτα, ἐξ ὁμοίας δὲ μεταξὺ τούτων τὰ ἔργα τοῦ ἐργαστηρίου ἐκείνου, ὅπερ ἐκλείσει τὰς Ἀθήνας, μάλιστα δὲ τούτων ἡ Ἀθηναῖα, ἣς τοσαῦτα ὁμοιώματα ὑπῆρχον καὶ τοσαῦτα περιεσώθησαν, ὥστε μόνη ἡ ἀπαρίθμησις τούτων δύναται καὶ παράσῃ ιδέαν τῆς ἀγάπης ἣν ἐδείξαν οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὴν προσφιλεῖ αὐτοῖς ὑψηλὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος τῆς Πολιούχου θεότητος αὐτῶν.

Καὶ εὐλόγως· διότι τίς ἄλλη ἐκφρασις τοῦ ὑψιτενοῦς τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ἠδύνατο καὶ ἐκδηλώσῃ ὅτι ἐζήτει ὁ Περικλῆς, ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Ἀθηναίων, τίς ἄλλη ἐκτὸς τῆς παρκατάσεως τῆς θεότητος τῆς σοφίας καὶ αὐτῆς ἐν ὅλῃ τῇ ἡρεμίᾳ, ἐν ὅλῃ τῇ ἡσύχῳ καλλονῇ, ἐν ὅλῃ τῇ ἐπιβλητικωτάτῃ προσηναίᾳ, δι' ὅλων τῶν μέσων τῆς λαμπρότητος· τίς ἄλλη ὠραιότερα συνάντησις ἠδύνατο καὶ ἐπινοηθῆ τῆς καθ' ἐκάστην ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Ἀκροπόλεως τελουμένης χάρις τῇ ὑψηλῇ τοῦ Φειδίου διανοίᾳ; Οἶον ὕψος ιδέας! Οἶα ἐπίνοια! Οἶον ὠραῖον διὰ τὰς Ἀθήνας ἔμβλημα! Ἐκεῖ ἡ Ἀθηναῖα ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ἀδύτῳ αὐτῆς ἔδους ἐχαιρέτιζεν, ἔσωθεν ἀσμένως προσβλέπουσα τὸν ἀπὸ τῶν νώτων, τοῦ ἀντικρῦ πρὸς Α. κειμένον λόφον ἠρέμα προβαίνοντα Φοῖβον, τὴν Λύκην ἀφ' ἧς καὶ τοῦνομα ἡ πέτρα ἐκείνη φέρει, ἐκεῖ ἐτελεῖτο ὁ ἀσπασμὸς τοῦ Φωτὸς καὶ τῆς Σοφίας.

Ἐν Πειραιεὶ τῇ 22 Δεκεμβρίου 1880.

Ἰάκ. Χ. Αραγάτσης
καθηγητὴς τοῦ ἐν Πειραιεὶ Γυμνασίου.

ΠΕΡΙ ΚΟΛΛΗΤΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΚΑΘ' ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΥΓΙΕΙΝΗΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ὁ νομάρχης Παρισίων κατιδὼν τοὺς κινδύνους οὗς διατρέχουσι τὰ παιδία ἐν τοῖς σχολείοις ἐκτεθειμένα εἰς τὰς κολλητικὰς νόσους ἐζήτησε τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπὸ τὸ ἀνώτερον ὑγειονομικὸν συμβούλιον τῆς Γαλλίας τὴν σύνταξιν ἐγγχειριδίου περιέχοντος σαφῶς καὶ συντόμως τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν παθήσεων τούτων καὶ τὰ πρῶτα συμπτώματα δι' ὧν ἀναγνωρίζομεν αὐτάς. Τὸ ἐγγχειρίδιον τοῦτο διενεμήθη κατ' αὐτάς εἰς τὰ γαλλικὰ σχολεῖα. Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐκ τῶν καθημερινῶς καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἀναπτυσσομένων μολυσματικῶν νόσων περὶ ὧν τοσοῦτος φόβος κατέχει τὰς οἰκογενεῖς μεγίστην εὐθύνην περιβάλλονται οἱ διευθύνοντες τὰ σχολεῖα, ἐκρίναμεν καλὸν καὶ μεταφράσωμεν ἐν περιλήψει τὰς κυριώτερας τῶν καλλί-

στων τούτων οδηγίων όπως χρησιμεύσωσι κατὰ τι καὶ πρὸς ἡμῖν.

Τὸ πλεῖστον τῶν νοσημάτων τούτων καὶ ἰδικιτέρως ἐκείνων ἀπὸ τῶν ὁποίων μεγίστη ἀνάγκη ὑπάρχει νὰ προφυλάττωμεν τοὺς παῖδας, ἕνεκα τῆς ταχυτάτης πορείας καὶ τῆς δυνάμεως τῆς μεταδόσεως αὐτῶν, παρυσιαίζουσιν εὐτυχῶς ἐν ἀρχῇ κοινούς χαρακτηῖρας, οἵτινες, ἐλλείψει διαγνωστικοῦ ὀρισμένου, ἐπιτρέπουσιν, ὕπερ πρὸ πάντων ἐνδιαφέρει, ν' ἀναγνωρίσωμεν τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν προσβληθέντων ὑπὸ τῶν νόσων τούτων παίδων. Νομίζομεν ὅθεν συμφέρον ν' ἀπευθύνωμεν μίαν λέξιν πρὸς τὰς μητέρας οἰκογενειῶν περὶ τῶν πρώτων σημείων τῶν κολλητικῶν νοσημάτων.

Θὰ ἐξετάσωμεν α') τοὺς ἐξανθηματικούς πυρετούς· β') τὰς κολλητικὰς νόσους ἐχούσας τὰ κύρια τῶν συμπτώματα πρὸς τὰς πεπτικὰς ὁδοὺς. γ') τὴν κοκκίτιδα βῆχα προσβάλλουσιν τὰς ἀερίους ὁδοὺς· δ') τὰς κολλητικὰς φλεγμονὰς τῶν ὀφθαλμῶν· ε') τὰς ἕνεκα παρσίτων παθήσεις· ς') τέλος τὰ νοσήματα ἐκεῖνα ἅτινα δύνανται νὰ μεταφερθῶσι διὰ τῆς συναφείας ἢ διὰ τοῦ τρόμου.

Ἐξανθηματικοὶ Πυρετοί.

Εὐλογία. Τὸ παιδίον πυρέσσει, ἐμεῖ, ἀλγεῖ κατὰ τὰς νεφρικὰς χώρας μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἀποκρίνεται ἐπὶ τοῦ προσώπου πρῶτον ἐξάνθησις παρουσιάζουσα κοιλίδας μᾶλλον ἢ ἥττον πολυαριθμούς, αἵτινες εἰσι μόλις ἐξέχουσαι καὶ αἵτινες μετασχηματίζονται κατόπιν εἰς φλυκταίνας ἐχούσας κατὰ τὸ κέντρον αὐτῶν ἐντύπωσιν ὀμφολοειδῆ. Ἐπάναγκες καθίσταται, ὅπως τὰ λέπια τῶν φλυκταινίδων αὐτῶν ἐντελῶς ἀφανισθῶσι, πρὶν ἢ τὸ ἀσθενὲς παιδίον τεθῆ ἐκ νέου εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ ἄλλα παιδία καὶ ἀφοῦ λάβῃ πολλὰ χλιαρὰ λουτρά.

Ἀρεμοεὐλογία. Τὸ νόσημα τοῦτο ἔνευ βεβρυτήτος προηγῆται, ἐνίοτε, ἀλλ' οὐχὶ σταθερῶς, διὰ πυρετοῦ. Βλέπομεν νὰ ἀναφαίνωνται εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος κοιλίδες ῥοδόχροι ἐκδηλούμεναι ὑπὸ διαδοχικῶν ἐξάνθησεων καὶ μεταμορφούμεναι πᾶρχυτα εἰς μεγάλας φυσαλλίδας ὅσον μικροῦ ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος, πεπληρωμέναις ὑγροῦ διαφανοῦς ὕπερ καθίσταται ἀργότερα θολὸν ἢ αἰμακτοβαφές καὶ ἀπολήγει εἰς λέπια ἄπερ ἀπαντῶμεν πάντοτε εἰς τὰς τρίχας.

Υλαρὰ ἢ κοινῶς Ἰλαρη. Τὸ παιδίον καταλαμβάνεται ὑπὸ κακουχίας καὶ πυρετοῦ. Πταερνῆται, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐρυθροί, δακρυρροοῦντες ἐνίοτε, ἔχει διάρροϊαν καὶ αἰμοστάξεις ἐκ τῆς ρίνος. Ἐντὸς ὀλίγου ὁ πῶγων, τὸ πρόσωπον, εἶτα ὅλον τὸ σῶμα σχεδὸν καλύπτεται ἀπὸ μικρὰς ῥοδοχρόους κοιλίδας ὁμοιζούσας τοῖς δῆγμασι τῶν ψύλλων.

Ὀστρακία. Ὡς ἐν τῇ Ἰλαρῇ, ὑπάρχει ἐν ἀρχῇ κακουχία, πυρετὸς ἀλλὰ

μᾶλλον ἐντονος· τὸ δέμα εἶναι ξηρὸν καὶ καῖον. Ὑπάρχει πονόλαιμος καὶ ἔμετος. Ἡ ἐξάνθησις γίνεται πολλῶ ταχυτέρη ἢ ἐν τῇ Ἰλαρῇ, δηλ. συγχρόνως ἅμα ἀναρρῆν ἢ πρώτη κακουχία. Ἡ ἐξάνθησις αὕτη εἶναι ὅτε μὲν γενική, ὅτε δὲ διατεθειμένη εἰς πλάκας ἐφ' ὅλων τῶν σημείων τοῦ σώματος. Ἐχει τὴν ἐρυθρότητα σμεούρου (framboise), φαίνεται ἐκ πρώτης ὕψεως ἄμορφος, ἀλλ' ἐάν τις τὴν παρατηρήσῃ πλησιέστερα διακρίνεται μὲγαλ ἀριθμὸν μικρῶν ἐρυθρῶν σημείων μᾶλλον ἢ ἥττον ἐξέχοντων προσομοιζόντων μικρῆς κεγροειδέσι φυσαλλίσιν. Ἐάν πίστη τις ὀλίγον τὰς ἀρθρώσεις πρὸ πάντων ἐκείνας τῆς πυγμῆς ἀπεργάζεται πόνους προσομοιάζοντας τοῖς ρευματικοῖς. Οὐδεμίαν ἄλλως τε νόσος ὁμοιάζει ἥττον πρὸς ἑαυτήν, ὅσον ἡ ὀστρακία, ὅτε μὲν παρουσιάζομένη ἐν τῇ ἀρχῇ καλοηθία, ὅτε δὲ ἐν φοικώδει βεβρυτήτι· ἐνίοτε δὲ τοσοῦτον διαφεύγει, ὥστε δὲν ἔχει τις τὸ δικαίωμα νὰ βεβαιώσῃ τὴν ὑπαρξίν της κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐνθα ἢ ἐπιδερμὶς ἀφῆται ὑπὸ εὐρείων πλακῶν πρὸ πάντων εἰς τὰς χεῖρας καὶ πόδας.

Ἡ ὀστρακία εἶναι νόσος κολλητικωτάτη, παρατηρήθη δὲ ὅτι παιδία μετὰ ἐξ ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς ἀσθενείας τῶν μετέδοσαν ταύτην εἰς τοὺς μικροὺς συντρόφους τῶν.

Παρωτίδες. Αἱ παρωτίδες κοινῶς μαγουλικαὶ ἔρχονται αἰφνιδίως ἢ μετὰ τινῶν ἡμερῶν κακουχίαν καὶ πυρετόν. Τὸ παιδίον παραπονεῖται ἀπὸ δυσκολίαν κατὰ τὴν ἀρθρωσιν τῆς σιαγόνας, εἶτα ἐπέρχεται ἐξόγκωσις ἀρκετὰ μεγάλη ἢ ἐκλυμβάνουσι πολλάκις ὡς οἰδήμηκ. Ἡ ἐξόγκωσις αὕτη διακρίνεται τοῦ οἰδήματος διὰ τῆς ἐλλείψεως τοῦ πόνου τῶν ὀδόντων καὶ διότι ἀλίσκεται τὸν λαίμον πρὸς τὰ ὀπίσω ἢ ὑποκάτω τῆς σιαγόνας. Εἶναι σπάνιον νὰ ἴδῃ τις ἐκκτέρωθεν τὰς παρωτίδας ἀλωθείσας συγχρόνως, γενικῶς ἀλίσκονται ἀμφότερα ἢ μίαν μετὰ τὴν ἄλλην.

Συγχρόνως μὲ τὴν ἐξόγκωσιν τῆς σιαγονικῆς χώρας βλέπει τις πάντοτε νὰ προσβάλλωνται ἄλλα μέρη τοῦ σώματος κατηλειμένα ὑπὸ ἀδένων τινῶν. Αἱ ἐπιδημίαι τῶν παρωτίδων δὲν εἶναι σπάνιαι εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ κατστήματα.

Νοσήματα κολλητικὰ μὲ τὰ πρωτεύοντα συμπτώματα ἐπὶ τῶν πεπτικῶν ὁδῶν.

Ἐλκώδης στοματίτις. Εἶναι ἐλκώσεις λευκόφραιοι, αἰμόφυρτοι, τείνουσαι νὰ καταλάβωσιν ἔκτασιν καὶ βάθος, ἀναπτυσσόμεναι εἰς τὸ χεῖλος τῶν οὐλῶν ἔστιν ὅτε δὲ καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν παρειῶν, τῶν χειλέων καὶ τοῦ ὑπερώτου ἰστίου. Ἡ δυσώδης ὁσμὴ τῆς ἀναπνοῆς εἶναι χαρακτηρηστικωτάτη κατὰ τὴν ἐλκώδη στοματίτιδα.

Ψευδομεμβρανώδης ἢ διφθερικὴ κυνάγη. Χαρακτηρίζεται διὰ τῆς ἀναπτύξεως εἰς τὸ ὀπίσθιον τοῦ λαίμου ἐπὶ τῶν ἀμυγδαλῶν ψευδομεμβράνης

φαιξ ή λευκωπής, ένίοτε μελάνοειδούς τεινούσης να καταλάβη τὰ γει-
τνιαζόντα μέρη και ιδίως τόν λάρυγγα ένθα έγκαθιστᾶ τήν ύμενεγόνον λα-
ριγγίτιδα ή κρούπ. Τό παιδίον αίτιᾶται κατ' άρχάς μικράν τινα δυσκολίαν
καταπίνον και είναι βραχνόφωνον. Τά δύο αὐτά συμπτώματα έπιβάλλουσ'
τήν έπισκόπισιν τοῦ όπισθίου μέρους τοῦ λαιμοῦ μετά προσοχῆς και τέλος
τήν άμέσως απομόνωσιν τῶν προσβληθέντων παιδίων υπό τῆς ψευδομεμ-
βρανώδους κυνάγχης. Είς τήν περίστασιν ταύτην εύρίσκωμεν τοὺς άδένας
έξογκωμένους όπισθεν τῆς γωνίας τῆς σιαγόνας, ένίοτε δέ πχυμεγέθη έπαύ-
ξησιν τῶν γειτνιαζόντων μερῶν τοῦ λαιμοῦ. Μετά ταῦτα παρατηρεῖται
έμφραξις τῆς ρινός μετά ρύσεως μάλλον ή ήττον άφθόνου, άποδεικνύοντα
ότι αἱ ψευδεῖς μεμβράναι κατέλαβον και τὰς ρινικάς κοιλότητας.

Σπώνιον είναι τό κρούπ να μή προηγῆται από ψευδομεμβρανώδη κυνάγ-
χην, τουτέστιν ό λάρυγξ να άλίσκεται αίφνιδίως υπό τῶν ψευδομεμβρανῶν
κατὰ τόν όπισθιον τοῦχοι τοῦ λαιμοῦ, αίτινες μετακίνουσιν εις τὰς άε-
ρίους όδους στενοῦσι και άποκλείουσιν αὐτάς έπιφέρουσαι τήν άσφυξίαν.

Δέν πρέπει να συγγένηται τό κρούπ τό όποιον, έναντίον τῆς γνώμης τῶν
ξένων έν τῇ Ιατρικῇ προσώπων, έχει βραδείαν πορείαν και προιοῦσαν, με
τό ψευδοκρούπ. Τό ψευδοκρούπ άρχεται εικίως, ή βήξ είναι θορυβώδης,
ένῶ εκείνη τοῦ κρούπ έσθεσμένη, ή φωνή μένει καθαρά, εις δέ τό κρούπ
είναι βραχνώδης. Τέλος τό ψευδοκρούπ δέν παρουσιάζει ψευδομεμβράνας,
και είναι άνευ βαρύτητος και μή κολλητικόν.

Δυσεντερία. Η δυσεντερία τήν όποιαν δέν πρέπει να συγγέωμεν με τήν
διάρροϊαν, συνίσταται εις τήν συχνήν άνάγκην τῆς άποπατήσεως' άλλά
τό παιδίον δέν αποβάλλει ή βλέννη αίμόφυρτον. Έπειδή ή δυσεντερία
είναι κολλητική, τό παιδίον δέν πρέπει να ποιῆ τήν άνάγκην του εις μέ-
ρος συχνάζόμενον υπό άλλων προσώπων.

Τυφοειδής πυρετός. Ο τυφοειδής πυρετός δέν έρχεται άμέσως' προηγεί-
ται έλάττωσις τῆς όρέξεως και τῶν δυνάμεων, τό παιδίον είναι περίλυ-
πον και καταβεβλημένον, είτα εισβάλλει ό πυρετός, όστις είναι συνεχῆς,
μεγάλη κεφαλαλγία, νάρκη, ζάλαι, ήμικόφωσις, δυσκολία να έσταται όρ-
θιον, έπιστάξεις έν τῆς ρινός, κώλικες, διάρροια, βήξ ξηρά, έξόγκωσις τῆς
κοιλίας, γλώσσα ρυπαρά έρυθρά εις τήν κορυφήν και εις τὰ χείλη αὐτῆς.

Κοκκίτις.

Μεταξύ τῶν παθήσεων αίτινες προσβάλλουσιν ειδικῶς τὰς άερίους όδους
είναι μόνη ή κοκκίτις ήτις μεταδίδεται διὰ τῆς συναφείας μετά μεγάλης
εύκολίας' δέν πρέπει δέ να πιστεύηται ότι είναι πολύ εύκολον να άνχωιω-
ρίζη τις τήν κοκκίτιδα έν άρχῇ διότι αὐτή άρχεται από άπλῆς καταρροῆς
μετά βράγχους. Πρέπει να παρατηρήσωμεν έν τούτοις ότι ή βήξ πρό πάν-

των γίνεται κατὰ παροξυσμούς, δύναται όμως να άμφιβάλλη τις επί τοῦ
δικηνωστικοῦ επί πολλὰς εβδομάδας. Η κοκκίτις βεβαιωθείσα παρουσιάζει
παροξυσμούς πολυαριθμοτέρους τήν νύκτα ή τήν ήμέραν. Κατὰ τό με-
ταξύ τοῦ παροξυμοῦ διάστημα ή βήξ σχεδόν έλλείπει. Όταν τό παιδίον
θά καταληφθῆ από τόν παροξυσμόν, δοκιμάζει κακουχίαν, παλαίει κατὰ
τῆς βηχός, ήτις αίφνης έκρήγνυται διὰ ταχέων τιναγμῶν χωροῦσα μέχρις
άπολύτου πνιγμονῆς. Είτα τό παιδίον προσπαθεῖ δι' άναπνοῆς συριζούσης
σπασμοδικῶς, ήν όνομάζουον άνακληπτικήν και βήχει έτι όλίγον, μετά ταῦτα
μεσολαβεῖ στιγμή άναπαύσεως' δεύτερος παροξυσμός έπέρχεται μετά τόν
όποιον τό παιδίον άποχρέμπτει πυχείας βλέννας νηματοειδεῖς, ένίοτε δέ
αὐται αποδίδονται μετά τῶν τροφῶν διὰ τοῦ έμέτου. Η άπόχρεμψις αὐτή
θετεῖ τέρμα εις τόν παροξυσμόν.

Η κοκκίτις δύναται να έπιπλεχθῆ με βροέα φαινόμενα ένίοτε θανάσιμα.
Δέον λοιπόν να άπομονώσωμεν τὰ προσβεβλημένα παιδία.

Κολλητικαί φλεγμοναί τῶν όφθαλμῶν.

Καταρροϊκή όφθαλμία, ή πυορροϊκή όφθαλμία, εἰσιν άμφοτέραί λίαν κολ-
λητικαί. Η πυορροϊκή όφθαλμία δύναται να έπιφέρη ταχέως τήν άπώλειαν
και τῶν δύο όφθαλμῶν. Αἱ δύο αὐται όφθαλμιαί, αίτινες προσβάλλουσι
πρό παντός τὰ νέα παιδία, δύνανται να μεταφερθῶσι και εις τοὺς ένή-
λικας. Άναγνωρίζει τις ταύτας έν τῇ παραγωγῇ από τήν άφθονον έκκρι-
σιν τήν πυώδη ή πυορροϊκήν, ήτις έκφεύγει μεταξύ τῶν βλεφάρων άτινα
εἰσιν έρυθρά και έξοιδηήκτα. Είναι άληθές ότι άλλαι παθήσεις τῶν όφθαλμῶν
δύνανται να παρουσιάζωσι τοὺς αὐτοὺς χαρκτηήρας' άλλ' ή έκκρισις είναι
πολλῶ άφθονοτέρα εις τήν καταρροϊκήν όφθαλμίαν και τήν πυορροϊκήν.

Νόσοι κολλητικαί παρασιτικαί.

Αὐται περιλαμβάνουσι τήν ψώραν και τήν κνύον κοινῶς κασίδα. Η
ψώρα είναι άποτέλεσμα τῆς παρουσίας υπό τήν έπιδερμίδα ζώου καλου-
μένου *acarus scabiei* ή *sarcopte* τοῦ ανθρώπου. Χαρακτηρίζεται από μικράς
φυσάλιδας διαφανεῖς παραγούσας ζωηρόν κνισμόν. Άευρίσκουσι ταύτας
πρό πάντων εις τὰς χείρας, εις τό διάμεσον τῶν δακτύλων και εις τὰς
πυγμάς' άνχωρεῖ εκ τῶν μικρῶν αὐτῶν φυσαλιδίων σειρά τις, όπερ είναι
τό έχνος γραμμῆς, ήν τό θῆλυ άνασκάπτει υπό τήν έπιδερμίδα. Η ψώρα
κολλᾶται πρό πάντων έν καιρῶ νυκτός' δέον λοιπόν να κοιμῶνται μόνα
τὰ υπό ταύτης προσβληθέντα παιδία.

Η κνύος ή κασίδα είναι τριῶν ειδῶν: Η κηρώδης κνύος, ή καθαρά λεγο-
μένη κνύος, ή τριχοφάγος (*tonsurante*) και ή φαλακρώδης ή φαλάκρα' ταύ-
τας δέν θα περιγράψωμεν ένταῦθα, άρκούμεθα να ειπωμεν ότι και αἱ τρεῖς
προκύπτουσιν εκ τῆς παρουσίας κατὰ τήν έπιφάνειαν τοῦ σώματος και ιδιαι-

τέρως τοῦ τριχωτοῦ δέρματος, φυτικῶν παρασίτων ἀναγνωρίζομένων διὰ τοῦ μικροσκοπίου. Μεταδίδονται ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον μέσῳ σπόρου ὀνομαζομένου spores ἢ spornes. Ἡ κνύος εἶναι ἐξόχως κολλητικὴ καὶ μεταδίδεται διὰ τῶν κερυφάλων, τῆς ψήκτρας καὶ κτενίων.

Κολλητικότης τῆς ἀπομιμησεως καὶ φρένης.

Ἡ ἐπιληψία εἶναι νόσος ἐγκεφαλικὴ χαρακτηριζομένη ὑπὸ προσβολῶν ἐπανερχομένων κατὰ διαλείμματα μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπομειμακρυσμένα. Αἱ προσβολαὶ αὗται εἰσὶ μᾶλλον ἢ ἥττον αἰφνῆδαι, ὅτε μὲν πλήττουσιν ὡς κερκυνοὶ, ὅτε δὲ προηγούνται ὑπ' αἰσθήματος διαφέροντος κατὰ τὸ ἄτομον. Αὗται δρίζουσι δύο μορφάς· μίαν ἐλαφρὰν ἐπιληπτικὴν σκοτοδινίαν, ἢ αὔρα, ἄλλην ἔντονον σπασμωδικὴν προσβολήν. Ἄνευ περιγραφῆς τῶν δύο αὐτῶν μορφῶν τῆς ἐπιληψίας θὰ εἴπωμεν ὅτι αὗται μεταδίδονται εἰς τὰ παιδία, τῶν ὁποίῳ τὸ νευρικὸν σύστημα εἶναι λίαν εὐερέθιστον διὰ τῆς ὕψεως μόνον μιᾶς προσβολῆς. Δέον λοιπὸν νὰ ἀποχωρίζωμεν τὰ προσβεληθέντα παιδία. Ἡ προσβολὴ τῶν νεύρων εἶναι ἔτι πάθησις σπασμωδικὴ ὀλιγώτερον βαρεῖα προσβάλλουσα πρὸ πάντων τὰς κόρας. Χαρακτηρίζεται ὑπὸ γενικῆς ταρχῆς, φωνῶν, κλυμαμάτων, βιαίων κινήσεων. Ἡ προσβολὴ τῶν νεύρων εἶναι κολλητικὴ ἐπίσης, καὶ δεῖται τις νὰ ἀπομακρύνῃ τῶν ἄλλων παιδίων τὰς μικρὰς κόρας τὰς προσβελημένους.

Ὁ χορὸς τοῦ ἀγίου Γουὶ ἢ χορία συνίσταται εἰς τὴν παραγωγὴν ἀκουσίων κινήσεων ἀνωμάλων δυναμένων νὰ καταλάβωσιν ὅλον τὸ σῶμα ἢ νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὰ μέλη, τὸν λαιμὸν ἢ τὸ πρόσωπον. Δύναται ἐπίσης νὰ μεταφερθῇ εἰς βημόν τινα διὰ μιμήσεως. Εἶναι καλὸν νὰ ἀποτρέπωμεν τὴν εἰς τὸ σχολεῖον φοίτησιν τῶν προσβελημένων παιδίων ἐκ τῆς χορίας. Τῷ ὄντι παιδία λίαν ἀπομιμητικὰ κερήγαγον ἀπὸ περιέγλων τὰς προσβολὰς ταύτας, περὶ ὧν εἴπωμεν ἀνωτέρω καὶ δύνανται νὰ λάβωσι τὴν συνήθειαν ταύτην.

Κ. Διγενῆς

ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ *

(ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΑΡΕΙΟΠΑΓΙΤΗΣ)

Αἱ Ἀθηναὶ ἐπὶ τοῦ Περικλέους ἔφθασαν εἰς τὸ ὑπατον σημεῖον τῆς ἀκμῆς αὐτῶν. Ὁ Πελοποννησιακὸς ὅμως πόλεμος, διαρκέσας ἐπὶ τριάκοντα ἔτη, καὶ τοσαύτην ἐπενεργῶν μεταβολὴν ἐν Ἀθήναις, ἐκλόνησε τὰ θεμέ-

* Αἱ ὀλίγαι αὗται σελίδες ἀποτελοῦσι τὸ ΙΑ' καὶ τελευταῖον κεφάλαιον πραγματείας Ὁ Ἀρειὸς Πάγος ἐν ταῖς ἀρχαῖαις Ἀθήναις, ἧς ὁ Ἰδιὸς ἐκδοῦται κατ' αὐτὰς ἑκδόσεις καὶ ἕτερον κεφάλαιον, τὸ Δ', καὶ ἧτις ἐκδοῦται κατ' αὐτὰς ἑκδόσεις.

λια τῆς ἰσχύος καὶ δόξης αὐτῶν. Καὶ ἀνέλαβον μὲν αὖθις καὶ διήγον ἐν προόδῳ, ἀλλὰ πάλιν ἢ ἀκάθεκτος καὶ ἀπαρέγκλιτος φορὰ τῶν πραγμάτων ἐνέπλεξε τοὺς Ἀθηναίους εἰς πολλοὺς καὶ ἐνδελεχεῖς ἀγῶνας, μέχρις ὅτου ἢ ἐν Χαίρωνείᾳ μάχῃ ἠμυρώσε διὰ πικρῆς τὴν εὐκλειαν τῆς λαμπρῆς πόλεως. Ὁ δὲ περίφημος, λέων τῆς Χαίρωνείας ἐστήθη μετ' ὀλίγον ὡς σημεῖον δόξης μὲν διὰ τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνισαμένους, ἀλλὰ καὶ στερήσεως τῆς αὐτονομίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 338 π. Χ. καὶ ἐφεξῆς. Ἐκτοτε ἢ Ἑλλάς οὐδέποτε πλέον ὑπῆρξεν αὐτόνομος· ἀν δὲ ποτε ἀπῆλκυεν ἐλευθερίας τινὸς φαινομενικῆς, ἐσωτερικῶς ὅμως καὶ κατὰ βάθος ἐστερεῖτο τοιαύτης. Μετέδωκε μὲν διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ φῶτα αὐτῆς μέχρι τοῦ Γάγγου καὶ πέραν τῶν πυραμίδων, ἀλλ' αἱ Ἀθηναὶ τοῦ Περικλέους ἠμυρώθησαν πλέον. Ἐν τῇ Πηνυκίᾳ δὲν ἠκούοντο Δημοσθένεις, οὐδ' ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ Αἰσχύλοι, οὐδ' ἐν τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ Λυσίαι. Τὸ πολίτευμα αὐτῶν ἐνοθεύθη· ἀντι δὲ νὰ πείθωνται εἰς τὴν γλώσσαν τοῦ Περικλέους, ἔκυπτον εἰς τὸ βλέμμα τοῦ Μονάρχου. Οὕτως ἐβίου ἢ Ἑλλάς ἐν τῷ μέσῳ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας, μέχρις ὅτου κατέφθασεν ἢ ρωμαϊκὴ δυναστεία, αὐτὴ δὲ ἀνεκνήρυχθη τῷ 145 π. Χ. ρωμαϊκῇ ἐπαρχίᾳ. Αἱ δὲ Ἀθηναὶ, ἐστερημέναι ἰσχύος καὶ πολιτικοῦ φρονήματος, ἠκμαζόν μόνον ὡς σχολεῖον φιλολογίας, φιλοσοφίας καὶ καλλιτεχνίας. Ἐνεκα τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν αὐτῆς, κατέστη ἢ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τὸ κέντρον τῆς παιδείας, φοιτωμένη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, εἰς οὓς μετέδιδε δαφιλῶς τοὺς προγονικοὺς θησαυροὺς.

Ὁ Ἀρειὸς Πάγος κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τοῦτο ἠκολούθει τὴν γενικὴν κατὰστάσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐξέπιπτεν ὁσημέραι τῆς ὑψίστης θεσεως αὐτοῦ ὡς πολιτικὸν σῶμα, διότι ἐξέλιπεν ἀπ' αὐτοῦ ἢ αὐτενέργεια, καὶ ἠμυρώθη ἢ λαμπρὰ ἀτμόσφαιρα τῆς δημοκρατίας, ἐν ἣ ἐσελάγιζον αἱ πτέρυγες αὐτοῦ. Ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ δικφορὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης πρὸς τὴν τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηνῶν ἐπέδρα καὶ εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον, οὗ τὰ μέλη ἐλάμβανοντο ἐκ τοῦ ἠλλοιωμένου φυράματος τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Ἡ δημοκρατία εἶχεν ὑπερκεχειλίσει καὶ ἢ ἀριστοκρατία, εἰς ἣν ὄφειλε τὸ μέγα κλέος αὐτοῦ ὁ Ἀρειὸς Πάγος εἶχε καμφοθῆ. Αἱ ἀρχαῖαι ἔξεις τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐξηλείφοντο ἢ μίᾳ μετὰ τὴν ἄλλην. Ἡ σκυθρωπότης καὶ στεγχνότης τῶν Ἀρειοπαγιτῶν ἐθράχυσθη, τὰ ἦθη καὶ τούτων ἐξελύθησαν καὶ διεπλάσθησαν κατὰ τὴν πίεσιν τῆς περὶ αὐτοὺς κοινωνικῆς ἀτμοσφαιρας. Ὁ Ἀθηναῖος διέσωσεν ἱστορικὸν τι, ἀναγόμενον εἰς τὴν τρίτην ἰσὼς π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, καὶ μαρτυροῦν περὶ τῆς ἐκπτώσεως καὶ τοῦ φρονήματος καὶ τῆς ἠθικῆς τῶν Ἀρειοπαγιτῶν, οἵτινες δὲν ἰσχυον οὐτ' ἐδικαιοῦντο πλέον νὰ ἐξελέγγωσι τὴν δικαγωγὴν τῶν πολιτῶν καὶ νὰ τιμωρῶσιν αὐτοὺς, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ συγκρατῶσιν ἐαυτοὺς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν λόγων τούτων: «Εἰς τοσοῦτον δ' ἀσωτείας ἐλη-

λύθη και Δημήτριος ὁ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἀπόγονος, ὡς φησιν Ἡγήσανδρος, ὥστε Ἀρισταγόραν μὲν ἔχειν τὴν Κορινθίαν ἐρωμένην, ζῆν δὲ πολυτελῶς. Ἀνακαλεσαμένων δ' αὐτὸν τῶν Ἀρειοπαγιτῶν και κελουόντων βέλτιον ζῆν, «Ἄλλα και νῦν—εἶπεν—ἐλευθερίως ζῶ και γὰρ ἐταίραν ἔχω τὴν καλλίστην και ἀδικῶ οὐδένα, και πίνω Χίον οἶνον και τᾶλλ' ἀρκούντως παρασκευάζομαι, τῶν ἰδίων μου προσόδων εἰς ταῦτ' ἐκποιουσῶν. Οὐ καθάπερ ὑμῶν ἔνιοι δεκαζόμενος ζῶ και μοιχεύων». Και τῶν τὰ τοιαῦτα πραττόντων και ἐπ' ὀνόματός τινος κατέλεξε. Ταῦτα δ' ἀκούσας Ἀντίγονος ὁ βασιλεὺς θεσμοθέτην αὐτὸν κατέστησεν». ¹ Ἀλλαχοῦ δ' ἀναφέρει ὁ αὐτὸς ὅτι «παρεσίτει τῇ Φρύνη Γρυλλίαν εἰς ὧν τῶν Ἀρειοπαγιτῶν». ² Και ἐπὶ τέλους οἱ Ἀρειοπαγιῖται ἐγένοντο ἥρωες κωμωδίας. ³

Τῷ 50 ἔτει π. Χρ. ὁ Κικέρων παραγγέλλει ἐκ Ρώμης τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ νὰ ἐκδώσῃ ψήφισμα και παρακαλέσῃ τὸν Κράτιππον, περιπατητικὸν φιλόσοφον, ὑπάρξαντα διδάσκαλον τοῦ Κικέρωνος και φίλον, νὰ μὲν ἔν Ἀθήναις και νὰ διδάσκῃ, ἄτε κοσμῶν τὴν πόλιν. «Κρατίππῳ δὲ τῷ περιπατικῷ [ὁ Κικέρων] διεπράξατο μὲν Ρωμαίῳ γενέσθαι παρὰ Καίσαρος ἄρχοντος ἤδη, διεπράξατο δὲ τὴν ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλήν ψηφισασθαι και δεηθῆναι μένειν αὐτὸν ἐν Ἀθήναις και διαλέγεσθαι τοῖς νέοις ὡς κοσμοῦντα τὴν πόλιν». ⁴ Ἐπὶ τοσοῦτον εἶχεν ἐκπέσει τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς, ἐφ' ἧς ἄλλοτε ἴστατο ὁ Ἀρειος Πάγος ὡς πολιτικὸν σῶμα βουλευόμενον περὶ τῶν ὑψίστων συμφερόντων τῆς πολιτείας και σχεδὸν διοικοῦν αὐτήν. Ἀλλ' ὡς ἐγκληματικὸν δικαστήριον διετήρησεν ἐπὶ πολὺ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ, ὡς πληροφορούμεθα ἐκ τινος ἱστορικοῦ τεμαχίου τοῦ Aul. Gelli. Ὁ Dolabella, γαμβρὸς τοῦ Κικέρωνος, ἐγένετο ἀνθύπατος τῆς Ρώμης ἐν Συρίᾳ περὶ τὸ 40 π. Χ. Ὁ Gellius ἱστορεῖ: «Κατὰ τὴν ἀνθυπατίαν τοῦ Δολαβέλλα ἐν Ἀσίᾳ ἤχθη αὐτῷ γυνὴ τις ἐκ Σμύρνης, ἣτις εἶχε δηλητηριάσει κρύφα τὸν σύζυγον και τὸ τέκνον αὐτῆς. Και ὠμολόγει μὲν τὸ ἑαυτῆς ἐγκλημα, ἀλλ' ἰσχυρίζετο ὅτι δικαίως προέβη εἰς τοῦτα, διότι οἱ δηλητηριασθέντες σύζυγος και υἱὸς εἶχον φονεύσει ἐκ προμελέτης τὸ ἐξ ἄλλου γάμου τέκνον αὐτῆς, οὗ ἐξύμνει τὴν ἀθωότητα και τὴν ἀρετήν. Ἀφοῦ τὸ γεγονός τῆς δηλητηριάσεως ἐβεβαιώθη, ὁ Δολαβέλλας ὑπέβλεπε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ περὶ αὐτὸν συμβουλίου. Ἀλλ' ἐκ τῶν συμβούλων οὐδεὶς ἐτόλμησε ν' ἀποφανθῇ περὶ τοσοῦτω λεπτῆς ὑποθέσεως. Ἦτο δυνατὸν ν' ἀφελθῇ ἀτιμώρητον ὠμολογημένον ἐγκλημα δηλητηριάσεως συζύγου και τέκνου; Ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου οἱ δύο ἐκεῖνοι κακοῦργοι δὲν ἦσαν ἄξιοι τῆς τιμωρίας, ἦν ὑπέστησαν; Ὁ ἀνθύπατος ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παρέπεμψε τὴν ὑπόθε-

¹ Ἀθῆν. Δ' 167.

² Ἀθῆν. Π' 60.

³ Ἀθῆν. Θ'. 405.

⁴ Πλούτ. Κ. κ. XXIV.

σαν εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις Ἀρειοπαγιῖτας, ὡς εἰς δικαστὰς μᾶλλον ἐμπείρους και πλείονα βεβαιότητα κεκτημένους. Οἱ Ἀρειοπαγιῖται ἀκροασάμενοι τῆς ὑποθέσεως, παρήγγειλαν τῷ τε κληγῶν και τῇ κληγορουμενῇ νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐκ δευτέρου ἐνώπιον αὐτῶν ἐντὸς ἐκτὸν ἐτῶν. Τοιοῦτω τρόπῳ δὲ ἀπέφυγον ἀφ' ἐνός μὲν νὰ ἀνγνωρίσωσιν ὡς νόμιμοι τὴν παρὰ τοὺς νόμους πρᾶξιν τῆς φαρμακείας, ἀφ' ἐτέρου δὲ νὰ τιμωρήσωσιν ἕνοχον ἀξίαν συγγνώμης» ¹.

Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ἀν μὴ δεικνύῃ ἐξειδικασμένην δικανικὴν ἱκανότητα τοῦ Ἀρείου Πάγου, μαρτυρεῖ ὅμως περὶ τῆς καλλῆς φήμης ἧς τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο ἀπῆλκυεν εἰς τόσῳ μεμκρυσμένους χώρος, και παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀλλοφύλοις, οἷος ἦν ὁ Δολαβέλλας. Ἐπίσης ὁ Κικέρων, ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀποθανών, ποιεῖται ἐπικνειλημμένως μνείαν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐξ οὗ εἰκάζομεν ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο ἔσωζεν ἔτι ἀξίαν τινά. Ἐπίσης ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Τακίτου ὁ Ἀρειος Πάγος τῆρῶν ἰσχύν τινά και τῷ 18 μ. Χρ. ἔτει, ὅτε κατεδικάσεν ἐπὶ κίβδηλῃ και ἀπάτῃ Θεόφιλον τινά, εἰ και ὁ προστάτης αὐτοῦ Πείσων πικνοίσις τρόποις προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἀθώωσιν αὐτοῦ ². Ἐτη τινὰ μετὰ ταῦτα, ἦτοι κατὰ τὸ 52 μ. Χρ. ὁ Ἀρειος Πάγος ἀναφανίετα και αὔθις ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἀλλ' ἀναφανίετα πειρώμενος μετ' ἀγωνίας, ὡς εἰπεῖν, νὰ δώσῃ τὴν ἐσχάτην ἀνταλαμπὴν αὐτοῦ, ὡς σθενυμένη λυχνία.

Ἐὰν νέοι φιλόσοφοι, ἢ ῥήτορες, ἢ ἄλλοι διδάσκαλοι ἤρχοντο ἄλλοθεν εἰς Ἀθήνας, ὁ Ἀρειος Πάγος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ ἐδοκίμαζεν αὐτοὺς και ἐξήλεγγεν, ἐξετάζων ὁποῖον ἦν τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα ἐκάστου, ἢ ἡ διδασκαλία, ἦν ἤρχετο νὰ εἰσπαγγῇ εἰς τὴν πόλιν. Ἐὰν δ' εὑρίσκε ταῦτα ἀντιβῆκόντα εἰς τὰ κείμενα ἀπηγόρευεν αὐτοῖς τὴν τε διδασκαλίαν και τὴν ἐν τῇ πόλει διαμονήν.

Ἐπὶ τῆς τοιαύτης δικαιοδοσίας τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐστηρίχθη και ἡ ἐξέλεγχξις, εἰς ἣν ὑπεβλήθη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὅτε περιερχόμενος και διδάσκων τὸν θεῖον λόγον ἐφθασε και εἰς Ἀθήνας. Οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν μέχρι δεισιδαιμονίας φιλόβρησκοι και πιστοὶ εἰς τὰς παραδόσεις τῆς πατροπαράδοτου και ἐπχγωγῶ θρησκείας αὐτῶν. Ἐν προηγουμένῳ κεφαλαίῳ εἶπον ὅτι τὴν ἐπίβλεψιν τῶν τοιούτων εἶχεν ὁ Ἀρειος Πάγος.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐκδιωχθεὶς ἐκ Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μετέβη εἰς Βέροικον, ἀλλὰ και ἐκεῖ καταζητηθεὶς ὑπὸ τῶν αὐτῶν δικωτῶν ὠδηγήθη ὑπὸ τῶν συναποστόλων αὐτοῦ Σίλκ και Τιμοθέου εἰς παραλίαν πόλιν, ὅθεν ἐπιβὰς πλοίου ἐπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ και ἐκεῖθεν ἀνῆλθεν εἰς τὴν περιφημοτέρην τότε μετὰ τὴν Ρώμην πόλιν, τὰς Ἀθήνας. Αἱ Ἀθηναῖοι, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, 52 μ. Χ., εἶχον μὲν ἐκπέσει τῆς ἀρ-

¹ Aulus Gellius N. A. XII, 8.

² Τακίτ. Χρ ο ν. 2.55. Γεωργ. Κωνσταντινίδου Ἰστ. τῶν Ἀθηναίων 72.

χικῆς εὐκλείας καὶ δόξης αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν ἰσχύον καὶ τὸ πολίτευμα, ἀλλ' ἐτήρουν ἔτι, ὡς ἄρτι εἶπον, εἰς οὐ μικρὸν βαθμὸν τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν εἰδωλολατρικὴν θρησκείαν καὶ τὰ γράμματα. Εἰ καὶ ὑποτελεῖς ἤδη τῇ Ρώμῃ, οὐχ ἤττον ἐπεβάλλοντο αὐτῇ διὰ τῶν δύο τούτων δυνάμεων. Τότε δ' ἐπηλήθευε τὸ ὑπὸ τοῦ Ὁρακτίου ρηθέν:

«*Graecia capta ferum victorem cepit et artes*

Intulit agresti Latio. . . .»

Ὁ Παῦλος ἐν Ἀθήναις διατρίβων φαίνεται ὅτι ἐσκόπει ἢ νὰ μὴ διδάξῃ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ περιμείνῃ τὴν ἀφίξιν τοῦ Τιμοθέου καὶ Σίλα, ἵνα προσλάβῃ αὐτοὺς συνεργοὺς εἰς τὴν σοβαρὰν ἀποστολὴν του. Πλὴν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναστείλῃ τὸν ζῆλον αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς εἰδωλολατρικῆς πλημμύρας ἣν εἶχεν ὑπὸ τὰς ὄψεις αὐτοῦ¹. Τοῦτο ἐξάγεται ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἐκ τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων», βιβλίου περιέχοντος ἐν περιλήψει τὴν ἐνεργεῖαν ὄλων τῶν ἐνταλθέντων τὴν διὰδοσιν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ.

Ἰδοὺ οἱ λόγοι τοῦ ἱεροῦ βιβλίου:

«Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦ [τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον] τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρακτυγχνάροντας. Τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ· καὶ τινες ἔλεγον: «Τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν;» οἱ δὲ: «Ἐξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεύς εἶναι», ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ εὐηγγελίζετο. Ἐπιλαβόμενοι τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἀρείου Πάγον ἤγαγον λέγοντες: «Δυνάμεθα γινῶναι τίς ἢ κακὴ αὕτη ἢ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδασχῆ; ξενίζοντα γὰρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. Βουλόμεθα οὖν γινῶναι, τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι.» Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ἠδὲ κίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον»².

Ἦχθη λοιπὸν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἔστη ἐνώπιον πλήθους πολλοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀφηγήσεως ταύτης ὅτι ἤχθη ἐκεῖ ἵνα δικασθῇ, ἢ ἵν' ἀπολογηθῇ διὰ τὰ νέα δόγματα — τὰ ἐπίθετα ἱερά—ἅτινα εἰσήγε· μᾶλλον δύναται τις νὰ υποθέσῃ ὅτι, μὴ ὑφισταμένης πλέον τῆς αὐστηρότητος τῶν νόμων, οὐδὲ τῆς σοβαρότητος τῶν Ἀρεοπαγιτῶν καὶ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν ἐπὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων, ὁ Ἀπόστολος ὠδηγήθη ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐκ περιεργείας, διότι ὡς αὐτῇ ἢ ἀφήγησις λέγει, οἱ Ἀθηναῖοι περὶ οὐδὲν ἕτερον ἠσχολοῦντο, ἢ εἰς τὸ νὰ λέγωσιν, ἢ ἀκούωσι νεώτερόν τι ἐν τῇ ἀγορᾷ. Κατὰ τὴν συνή-

¹ Ὁρα πραγμ. τοῦ ἐν Σμύρῃ καθηγητοῦ κ. Κουρνιακτοῦ ἐν «Σωτήρας» φυλ. Γ' 1880.

² Πράξ. Ἀποστ. ΙΖ'. 16—22.

θεῖαν δὲ ἦν εὐρίσκον ἐν τοῖς νόμοις, διότι προῦκειται περὶ ἐξετάσεως νέας θρησκείας, ὁ δ' Ἀρείος Πάγος ἦν ὁ ἀρμόδιος τόπος, ὠδηγήθη εἰς αὐτὸν ὁ Ἀπόστολος· ἢ ἄλλως ἀνεβίβασθη ἐκεῖ, διότι τὸ χωρίον ἦν ἐξέχον καὶ ἐπιφανές καὶ ἐξ αὐτοῦ λαλῶν ἠδύνατο ν' ἀκούηται ὑπὸ πλείονων ἀκρατῶν. Ἀφοῦ δὲ «επελάβοντο αὐτοῦ» διδάσκοντος ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἦτις ἔκειτο ὑπὸ τὸν Ἀρείου Πάγον πρὸς Ν. τὸ φυσικώτερον καὶ εὐκολώτερον ἦν νὰ ἀγαγῶσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Ἀρείου Πάγον, ὡς τὸν κατὰ φύσιν καὶ θέσιν προσφορώτερον τόπον¹. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ζήτημα τῆς διδασχῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν Ἀθήναις δὲν ἀμοιρεῖ σπουδαιότητος καὶ ὡς πρὸς τὴν πρώτην εἰσαγωγὴν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐντεῦθεν γενομένην διὰδοσιν αὐτῆς, δὲν κρίνω περιττὸν νὰ συνεχίσω τὴν διήγησιν τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ (τοῦ συγγραφέως τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων») διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ λόγων. Εἰσὶ δὲ οἱ λόγοι οὗτοι οἱ πρῶτοι κατὰ πρῶτον ἐκ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀκουσθέντες περὶ τῆς νέας θρησκείας καὶ ἐπενεγκάντες μετὰ τὴν πάροδον τοῦ ὠρισμένου καιροῦ ἀποτελέσμα τσοσούτηρ ἐκπληκτικὸν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρώπην, καὶ τὸν κόσμον σύμπαντα.

«Σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἔφη: «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ· διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ἡμῶν, εὖρον καὶ βωμῶν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτα Ἄγνωστω Θεῷ. Ὅν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ. Οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων οὐκ ἐν χειροποιήτοις νεοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδούς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων, κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὀρίσας προτεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν· ζῆτεῖν τὸν Κύριον εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὐροῖεν, καίτοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα, ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμὲν, ὡς καὶ τινες τῶν κατ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι· Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμεν.² Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζεσθαι χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου ἢ λίθου χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὁμοῖον. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀργίας ὑπεριδῶν ὁ Θεός, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν αἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισε, πίστιν παρασχῶν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν». Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· Ἄκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου». Καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν. Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ

¹ Τῆς ἐν Ἀρείου Πάγου διδασκαλίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εὐρίσκεται ὡραία εἰκὼν ἐν τῇ εἰκονοθήκῃ τοῦ Δ. Μαρτίνου Ἀθηνῶν γραφείσιν ἀποτοῦ Γερμανοῦ ζωγράφου Θεοφίλου.

² Ἀράτου Φαινόμενα 5.

ἐπίστευσαι ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς». ¹ Ὅτι λοιπὸν δὲν εἶχε δικαστικὴν χροιάν ἢ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ συνάθροισις περὶ τὸν Παῦλον ἐξάγεται ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων αὐς παρέθεσα. Ὁ Ἀπόστολος ἀπευθύνεται πρὸς ἀνδράς Ἀθηναίους καὶ οὐχὶ πρὸς δικαστάς. Πιθανὸν νὰ παρίστατο, νὰ συνεδρίαζε μάλιστα καὶ τὸ δικαστήριον, ὃ δὲ Παῦλος, ἵνα δώσῃ γενικώτερον χαρακτῆρα εἰς τὴν ἑμιλίαν αὐτοῦ, ἀποτείνεται πρὸς τὸ κοινὸν καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς δικαστάς, χαρακτῆρα διδασκῆς καὶ οὐχὶ ἀπολογίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπῆρχον ἐκεῖ δικασταί, ἦσαν ἀνίσχυροι νὰ πράξωσιν ὅ τι οἱ προκάτοχοι αὐτῶν. Πιθανὸν μάλιστα νὰ ἔφρον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀρειοπαγίτου ὡς τίτλον κοινωνικὸν καὶ οὐχὶ ὡς τίτλον σπουδαίου καὶ ὑψηλοῦ ἀξιώματος. Ἐπειτα μετὰ τὸ τέλος τῆς ἑμιλίας αὐτοῦ «ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν», ἀνενόητος καὶ ἀκαταζήτητος.

Ἔρχεται εἰς τὴν πόλιν ξένος ἄνθρωπος, ἐπαγγελλόμενος νέον θρησκευτικὸν σύστημα, οὐ μόνον διάφορον καὶ ἀσύμφωνον πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν, ἀλλὰ ἀπειλοῦν ν' ἀνατρέψῃ πρόρριζον αὐτό· ὁ ἄνθρωπος δ' οὗτος τυγχάνει ὢν ἄλλοεθνής, ἐν οὐδεμιᾷ τῶν τότε γνωστῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν σπουδασίας, οὐδ' ἀνήκων εἰς τοὺς Στωϊκοὺς ἢ τοὺς Ἐπικουρίους ἢ τοὺς Περιπατητικοὺς καὶ ἐν τούτοις, ὁ Ἀρειος Πάγος, ὁ τόπος, ὁ βράχος πλέον καὶ οὐχὶ τὸ ἐκεῖ συνεδριάζον σῶμα, μόνις πρόετιμήθη ἄλλου μέρους, ἵνα ἐπ' αὐτοῦ οὐχὶ ἀπολογηθῆ ἀλλὰ διδάξῃ ὁ ἀκαταγγελεύς τῶν ξένων δαιμονίων». Ὁ δὲ νεωτεριστὴς οὗτος, ὁ ξένος, ὁ τόπον ἀσεβῶν, ἀντὶ νὰ κρατηθῆ ὑπὸ τῶν Ἀρειοπαγιτῶν ὅπως τιμωρηθῆ, καταδικαζόμενος εἰς θάνατον, ὡς ἄλλοτε ὁ δαιμόνιος Σωκράτης, ὅστις τὸν αὐτὸν θεὸν προεκήρυττεν, ἢ τοῦλάχιστον ἀποπεμπόμενος, ἤλωσε τὴν συνείδησιν ἐνόητων μελῶν τοῦ δικαστηρίου τούτου. Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγίτης, ἀνὴρ σοφώτατος, καὶ περὶ τὰ τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων ἐμβριθής, ἐπίστευσε εἰς τὴν διδασκίαν τοῦ Παύλου, καὶ βαπτισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἔλαβε τὸ χάρισμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ μετ' ὀλίγον ἐγένετο δεύτερος ἐπίσκοπος, διαδεχόμενος τὸν φίλον καὶ διδάσκαλον αὐτοῦ Ἰερόθεον, χειροτονηθέντα Α', ἐπίσκοπον ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων.

Ἡ περίστασις τῆς ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου ἀποδοχῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ συνδέεται λίαν στενῶς ἀφ' ἐνὸς μὲν μετὰ τοῦ ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, καὶ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τῆς τελευταίας περιόδου τῆς ἱστορίας τοῦ ὑπερτάτου δικαστηρίου, τοῦ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ· διὰ τοῦτο δὲν κρίνω περιττὸν νὰ παραθέσω τινὰ περὶ τοῦ ἀγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου.

Οὗτος γεννηθεὶς, τῷ ἐνάτῳ ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως ἔζη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπισκέψεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ διε-

τέλει ὢν τότε Ἀρειοπαγίτης. Κατήγετο δ' ἐκ γένους περιφανοῦς καὶ πρωτεύοντος ἐν τῇ πόλει, ὡς πολλοὶ τε ἄλλοι μαρτυροῦσιν, ἰδίᾳ δ' ὁ ἐγκωμιστὴς αὐτοῦ Μιχαὴλ Σύγγελος, ὅστις λέγει «Οὗτός ἐστιν ὁ τῶν καθ' Ἑλλάδα λογάδων καὶ εὐπατριδῶν εὐκλεέστατος καὶ τῆς Ἀρειοπαγίτιδος Βουλῆς ἐξοχώτατος». ¹ Ἐπίσης ὁ ἱερὸς ποιητὴς Θεοφάνης ἀναφέρει· «Οὗτος πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ συνέσει καὶ σοφίᾳ τῶν ἀπάντων ὑπερέχων, τῶν ἐν τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ βουλευτῶν εἰς ἦν». ² Ἐκοσμεῖτο δὲ διὰ ἐμβριθοῦς καὶ βαθυτάτης παιδείας ὡς πρὸς τὰ δόγματα τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν σχολῶν, τῶν ἀκμαζουσῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, οἷον τῶν Ἐπικουρείων, τῶν Στωϊκῶν καὶ ἄλλων, ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, τὴν ρητορικὴν, καὶ τὴν ἀστρονομίαν. «Οὗτός ἐστιν ὁ κατὰ πᾶσαν ἐπιστήμης λογικῆς ἰδέαν τελειότατος, Στωϊκῶν τε καὶ Ἐπικουρείων καὶ τῶν ἄλλων φιλοσόφων φιλοσοφώτατος, καὶ τῶν ἀττικίζόντων καὶ γαρυμματικεομένων ἀττικώτατος τε καὶ τεχνικώτατος, καὶ ρητόρων ρητορικώτατος καὶ τῶν περὶ τὴν ἀστρονομίαν καταγινομένων θεωρητικώτατος, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐγκυκλίαις παιδεύσειν ἀκριβέστατος». ³

Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἠκμαζον ἐν Αἰγύπτῳ τὰ γράμματα καὶ ἡ παιδεία, διότι ὁ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μεταφωτευθεὶς ἑλληνισμὸς ἐδίδεν ἤδη ἀγλαοὺς καρπούς καὶ ἐν ἄλλοις μὲν μέρεσιν, ἐξόχως δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἣν οἱ Πτολεμαῖοι κατέστησαν κέντρον πάσης σοφίας. Διὰ τοῦτο ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Μ. Ἀσίας ἐπεκράτει παρὰ τοῖς λογίοις καὶ πλουσίοις ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐπισκέπτονται τὴν Αἴγυπτον, ἵνα συναστραφῶσι τοῖς ἐκεῖ σοφοῖς. Ἐκ τοῦ πόθου τούτου ἐλαυνόμενος καὶ ὁ Διονύσιος ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Ἀπολλοφάνους τοῦ σοφιστοῦ, ἐν ἡλικίᾳ ἑτῶν εἴκοσι καὶ πέντε. ⁴ Ἐνθ' ἐν ἀμρότεροι οὗτοι διέτριβον ἐν Ἡλιουπόλει, αἴφνης συμβαίνει ἐκλειψὶς ἡλίου παρὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, καθ' ἣν ἐποχὴν δὲν ἦτο συνόδου χρόνος, κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀστρονόμων· διότι ὁ μὲν ἥλιος ἦν εἰς τὸ μεσουράνιον, ἢ δὲ σελήνη εὐρίσκετο ὀλίγον τι ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα κατ' ἀνατολάς. Αἴφνης δὲ ἡ σελήνη παρὰ τὴν φυσικὴν πορείαν αὐτῆς προέβασα, ἐπεπρόσθησε τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου αὐτοῦ. Ἐπέμεινε δὲ ἡ σελήνη καλύπτουσα τὸν ἥλιον ἀπὸ τῆς ἐννάτης ὥρας μέχρις ἑσπέρας, ὅτε ὑποστρέψασα ἐξῆλθε τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου δι' ἐκείνου τοῦ σημείου, δι' οὗ καὶ εἰσῆλθε, καὶ ἐπανελάθε τὴν ἐν τῷ ὀρίζοντι φυσικὴν καὶ κανονικὴν θέσιν αὐτῆς. ⁵ Ὁ Ἀπολλοφάνης τότε θαυμάζων, ὡς καὶ ὁ Διονύσιος, ἐπὶ τῷ ὑπερφυεῖ γεγονότι εἶπε πρὸς τοῦτον :

1 Μιχ. Σύγγελος Ἐγκώμ. Διον. Ἀρειοπαγ.

2 Μηνιατὰ τῆς ἑλλ. Ἐκκλ. Ὀκτωβρ. γ'.

3 Μιχ. Σύγγελος αὐτ.

4 Μάξιμος, Σχόλ. εἰς ἰ' ἐπιστολὴν τοῦ Διονυσίου.

5 Γεωργ. Παχυμέρη Παράφρασις εἰς τὴν ἐπιστολὴν Ζ' τ. Διον. Ἀρειοπαγ.

Ταῦτα, ὃ καλὲ Διονύσιε, θείων πραγμάτων ἀμοιβαι.¹ Ὁ δὲ Διονύσιος «ἐπὶ τῷ παρὰδῶξ σφόδρα τεθηπῶς καὶ τὴν ἀνθρωπεῖαν ὑπερβεβηκῶς γινώσκων, κατανοήσας τὸ γεγονός: "Ἄγνωστος, ἔφη, πάσχει θεός, δι' ὃν τὸ πᾶν ἐξόφωται τε καὶ σεσάλευται.² Καὶ περὶ χρόνον, καθ' ὃν τοῦτ' ἐπὶ τὸ πγκόσμιον ἐτετέλεστο τερκτοῦργημα, τεκμηριωσάμενος ἐτήρει παρ' ἑαυτῷ, τούντεῦθεν διαγγελλόμενον καρὰδοκῶν».

Ἐπανελθὼν ἐξ Αἰγύπτου ὁ Διονύσιος ἀνείχθη εἰς τὰ κοινὰ πράγματα τῆς πολιτείας καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀξιωματικῶς τοῦ Ἀρειοπαγίτου καὶ τῆς προεδρείας τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου ἕνεκα τῆς ἀρετῆς καὶ παιδείας αὐτοῦ. Ὁ ἐγκωμιστής τοῦ Διονυσίου λέγει ὅτι οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὰς Ἀθήνας, αὐθεν οὗτος ὄραμα καὶ οὐ δικαστήριον προηγέτης, καὶ τῶν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ δικαστῶν ἐχρημάτιζε προῦχων καὶ πρόκριτος..... ἀπ' ὧν ἐστὶ τεκμήρια καὶ τὸ τῶν προγόνων αὐτοῦ πρωτεῖον καὶ ἐντιμον καὶ διαδύητον· οὐ γὰρ ἂν παρ' Ἀθηναίοις τοῖς ἀγερώχοις εἰς ἀρχὴν προῆλθοι τσαούτην, εἰ μὴ πρὸς τῆ σοφίᾳ καὶ τῆ τῶν φρενῶν εὐκοσμίᾳ, σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ τῆ περιδύεσθαι τοῦ γένους ὑπεροχῆ κατὰ γλάιστο».

Παρεκάθητο λοιπὸν καὶ ὁ Διονύσιος ἐν τοῖς Ἀρειοπαγίταις, ὅτε ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὸν Χριστόν. Ἀκούσας δὲ ὅτι οὗτος ὁ Θεὸς εἶναι ὁ τὰ πάντα ποιήσας καὶ τὰ πάντα δυνάμενος πράττειν, ἀνεμνήσθη τοῦ ἐκτάκτου φαινομένου, ὅπερ εἶδε πρὸ ἑνεακαίδεκα ἐτῶν καὶ ἀδιστακτικῶς ἀπεδέεξε τὴν νέαν θρησκείαν μετὰ τῆς ἐκυτοῦ οἰκογενείας, διότι ἡ Δάμκρις, κατὰ τινες ἐξηγητὰς, ἦν ἡ σύζυγος αὐτοῦ. Ἐβαπτίσθη δὲ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου καὶ ἐγένετο ὁ δευτέρος ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Διονύσιος συνέγραψε πολλὰ περὶ πολλῶν ἐν ἀπείρῳ δὲ τούτοις ἔχει θέμα τὴν νέαν θρησκείαν. Ἔργα αὐτοῦ σώζονται τὰ ἐξῆς: Περὶ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας· περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας· περὶ θείων ὀνομάτων· περὶ μυστικῆς Θεολογίας, καὶ Ἐπιστολαὶ XI. «Ὅσα γε μὴν συνεγράψατο θεωρεῖ καὶ νοήμασι καὶ φράσει ἐξόχῳ πάντῃ καὶ ἀμύγῃ ταῖς, ὅσαι κατ' ἀνθρώπους ἐφάνησαν, τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον· κλπ.»³ Πλείονα ὅμως ἐγράφησαν παρ' ἄλλων πολλῶν περὶ αὐτοῦ, θυμαζόμενου ἀνεκάθεν διὰ τὴν παιδείαν, τὸν νοῦν, τὴν πίστιν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ διὰ τὸν ζήλον, ὃν ἔδειξε πρὸς διάδοσιν αὐτῆς ἀνα πᾶσαν τὴν Εὐρώπην.⁴

Ἀπέθανε δὲ εἰς ἡλικίαν 90 ἐτῶν ἐν Ἀθήναις μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὲρ τῆς θρησκείας, ὡς λέγουσι τινὲς τῶν ἱερῶν συγγραφέων.⁵ Οἱ Καθολικοὶ χριστιανοὶ τιμῶσιν αὐτὸν ἰδιαιτέρως· ἴδρυσαν δὲ οἱ συμπολιταὶ ἡμῶν δυ-

1 Διονυσ. Ἀρειοπαγ. ἐπιστολὴ πρὸς Πολύκαρπον III.

2 Σουῖδ. ἐν λ. «ἀνεκάθεν» καὶ «Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγ.», Μιχ. Σύγγελος αβτ.

3 Νικηφόρος ἐν βίῳ Διονυσίου Ἀρειοπαγίτου.

4 Ὅρα Ἑλληνικῆς Πατρολογίας τόμος III καὶ IV.

5 Κ. Κοντογ. Ἱστορ. τ. Πατέρων «Διονύσιος Ἀρειοπαγίτης».

τικοὶ ἐν Ἀθήναις ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. Τῇ εἰσηγήσει δὲ καὶ χορηγίᾳ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων τελεῖται ἐν Ἀθήναις τῇ 3ῃ Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς. Νὰς τῶν ὀρθοδόξων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Διονυσίου μέγας ἡ κεντρικὸς δὲν ὑπάρχει σήμερον ἐν τῇ πόλει. Ἰπῆρχε πρότερον ὑπὸ τὸν λόφον τοῦ Ἀρείου Πάγου τοιοῦτος, οὗ νῦν μόνον τὰ θεμέλια σώζονται, ὡς εἶπον ἐν τῷ Β' κεφαλαίῳ τῆς παρακμῆς ταύτης. Ἐπίσης ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ οἰκία τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.

Μετὰ τὴν ἀναγκαστικὴν ταύτην παρέκβασιν περὶ Ἀποστόλου Παύλου καὶ Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου, ἐπανερχομαι εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον. Οἱ Ρωμαῖοι, τοῦλάχιστον οἱ πλείστοι τῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἀνθυπάτων, ἐσεβάσθησαν τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπειράθησαν ν' ἀπονεύωσιν αὐταῖς πᾶν εἶδος τιμῆς καὶ πᾶν δεῖγμα εὐνοίας. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα δὲν ἔσχυον ν' ἀναστειλωσι τὴν ἔκλειψιν τῆς πολιτείας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ οὔτε νὰ ἐμπνεύσωσιν αὐτῷ ἦθος καὶ φρόνημα. Καὶ ἐν ᾧ ἐν τῇ πόλει ἤμικζόν πως τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστήμαι, ἡ πολιτικὴ κατὰστασις ἔβαινε κατὰ κρημνῶν. Πᾶς Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ ἢ ἄλλος ἰσχυρὸς ἀνεκνήρυσσετο *Εὐεργέτης τῆς πόλεως ἢ Στρατηγός, ἢ Ἀρειοπαγίτης*. Ὁ δὲ Ἀρειὸς Πάγος οὐδὲν ἄλλο ἔπραττεν ἢ ν' ἀναγκάσῃ εὐεργέτας καὶ προστάτας:

«Ἡ ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλή καὶ ὁ δῆμος Γερμανικὸν Καίσαρα».

«Ἀγαθὴ τύχη Ἡ ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλή καὶ ὁ δῆμος Γερμανικὸν Καίσαρα».

«Ἡ βουλή ἢ ἐξ Ἀρείου Πάγου καὶ ὁ δῆμος, Γέλλιον Ροτίλιον Λοῦπον ἀνθύπατον, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνοίας».

καὶ ἀπειροὶ ἄλλαι τοιαῦται¹.

ὑπὸ τινῶν αὐτοκρατόρων ἀπενεμήθη τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ εὐρύτης τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ ἐπὶ διαφόρων ἐνεργειῶν· ἀλλὰ τοῦτο ἔπραττον ἐκεῖνοι εἴτε πρὸς ἰδίαν τιμὴν, διότι καὶ αὐτοὶ ἦσαν Ἀρειοπαγίται, εἴτε πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἰδίων σκοπῶν, διότι μετεχειρίζοντο τὸν Ἀρειὸν Πάγον ὄργανον αὐτῶν. Οὕτω δὲ θνησιβιδῶν πάντοτε ὁ Ἀρειὸς Πάγος ἐφθασε μέχρι σχεδὸν τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος. Τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Γρατιανοῦ καὶ Θεοδοσίου, 380 μ. Χρ.) εἶναι ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

Τὸν λαμπρότατον	δῆμος ὁ Ἀθηναίων εὐνο-
ἀνθύπατον τῆς Ἑλλάδος	ίας ἕνεκα καὶ εὐεργε-
Ρομφιον Φῆστον καὶ Ἀρειοπαγίτην ἢ ἐξ Ἀρειοπάγου	σίας τῆς περὶ τὴν πόλιν
Βουλῆ καὶ ἢ βουλῆ	ἀνέστησεν. Προνοοῦντος
τῶν τριακοσίων καὶ ὁ	Φλαβίου Πρυλάδου. 2

1 Ὁρα Boech. Corp. Inscript. Gr. ἀριθ. 313, 315, 316, 347, 370, 379, 381, 445, 444, 446, κλπ.

2 Ioan. Meursius Areop. V.

Ἐκτοτε δ' ἐξέλιπεν ἐντελῶς, ὡς ἀνκρύρει ὁ Θεοδώρητος, ἐπίσκοπος Κύπρου, γράψας περὶ τὰ τέλη τῆς Δ' ἑκατονεακτηρίδος μ. Χρ. «Καὶ ἀπέσθη μὲν τῶν πολυθρῦλῶν νομοθετῶν ἡ μνήμη, οἱ δὲ Ρωμαίων νόμοι τὰς τῶν Ἑλλήνων ἰθύνουσι πόλεις. Καὶ ἀργεῖ περ' Ἀθηναίους ὁ Ἄρειος Πάγος καὶ ἡ Ἡλιαία καὶ τὸ ἐπὶ Δελφινίῳ δικαστήριον καὶ ἡ τῶν 500 βουλή καὶ οἱ ἑνδεκά καὶ οἱ Θεσμοθέται καὶ ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ Ἄρχων κλπ.»¹.

Μὴ εὐρίσκοντες ὁμῶς ἄλλην μεμαρτυρημένην συνεδρίασιν τοῦ Ἀρείου Πάγου μετ' ἐκείνην ἣτις ἐγένετο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, θεωροῦμεν ταύτην τελευταίαν, τὸ δὲ περιώνυμον ἐκεῖνο δικαστήριον καταργηθὲν ἔκτοτε· διότι πᾶσα ἡ μετὰ ταῦτα ὄγκος τοῦ Ἀρείου Πάγου μέχρι τοῦ 380 μ. Χρ. ἦν μικρασμαῶδης καὶ οἰοεὶ κακοζήλος καὶ βεβιασμένη ἀπομίμησις τοῦ λαμπροῦ τῆς λαμπρᾶς ἐποχῆς τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας δικαστηρίου.

Σήμερον ἐκ τοῦ «σεμνοτάτου» καὶ «ἀγιωτάτου» ἐκείνου δικαστηρίου ὅπερ ὑπῆρξεν ἐπὶ δεκαπέντε περίπου αἰῶνας, δηλαδὴ ὅσον οὐδεμία σχεδὸν ἄλλη ἀρχὴ ἢ ἐξουσία ἐν τῷ κόσμῳ, περισώζονται ὁ γυμνὸς βράχος αὐτοῦ καὶ τὸ ἐντιμὸν ὄνομα ἀπονεμηθὲν εἰς τὸ ὑπέρτιμον καὶ ἄξιον τοῦ ὀνόματος, τούτου ἀνώτατον δικαστήριον τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος².

Κ. Ν. Παπαμιχαλόπουλος

Ο ΕΝΔΥΜΙΩΝ ΤΟΥ ΒΗΚΟΝΣΦΗΛΑ.

Ἐπειδὴ περὶ τοῦ περιωνύμου πολιτικοῦ μυθογραφήματος τοῦ Βηκονσφήλδ πολὺς, ὡς εἶδος, καὶ παρ' ἡμῖν ἐγένετο ὁ λόγος, δὲν νομίζομεν ἀπόσκοπον ν' ἀναγράψωμεν τὰ σημειωδέστερα τῶν ὑφ' ἡμῶν ἀνεγνωσμένων.

Ὁ Ἐνδυμίων τοῦ Βηκονσφήλδ οὐδὲ τὸ παράπαν κατκλύγεται εἰς τὰ κατὰ τὴν Ἑσπερίαν Εὐρώπην ἀρίγνωτα ἱστορικὰ μυθιστορήματα, ἅτε ὦν πολι-

¹ Θεοδώρητος Ἐλλ. η. Παθ. ή. θ'.

² Διὰ τοῦ ὀρθοῦ παραδείγματός του [ὁ Ἄρειος Πάγος] καὶ διὰ τῆς σοφρότητος τῆς κρίσεώς του, ὡς λαμπρὰ φωτίζουσα τὸν νῦν τῆς Δικαιοσύνης, ἀδιάστως ἐφέλικσε τὴν προσοχὴν ὅλων εἰς τὸ ὀρθὸν καὶ ἀκριβές· ὥστε δὲν χρεωστῆται τὴν ὑπεροχὴν του εἰς μόνην τὴν ἀνωτέραν αὐτοῦ θέσιν, διότι ὅπου καὶ ἀνίσταται τις γειννιάζει πρὸς τ' ἀμαρτήματα, ἀλλ' εἰς δφειλόμενον εἰς τὸν ὀρθῶς κρίνοντα σέβας». (Π. Καλλιγᾶ Συστήμα Ρωμα. Δικαίου, τόμ. Α'. ἐκδ. Β'. «Περὶ Ἑρμηνείας».)

«Κατὰ τὸν ἡμέτερον δικαστικὸν ὄργανισμὸν, τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου ἰδρύθη κυρίως πρὸς τήρησιν τῆς τοῦ νόμου ἐνότητος καὶ τῆς πρὸς τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ δικαστικῆς ἁρμογίας... Ἡ ἐμδριθῆς λύσις τῶν ὑποβλασπομένων αὐτῷ ζητημάτων, ἡ μαρτυροῦσα τὴν πεφωτισμένην αὐτοῦ προσπάθειαν, τοῦ νᾶ περιποιήσῃ εἰς τὴν ὀρθὴν τοῦ νόμου ἐννοίαν τὸ προφωτισμένην αὐτοῦ προσπάθειαν, τοῦ νᾶ περιποιήσῃ εἰς τὴν ὀρθὴν τοῦ νόμου ἐννοίαν τὸ προφωτισμένην αὐτοῦ προσπάθειαν, τοῦ νᾶ περιποιήσῃ εἰς τὴν ὀρθὴν τοῦ νόμου ἐννοίαν τὸ προφωτισμένην αὐτοῦ προσπάθειαν, καθίστασι τὸ ἀνώτατον τοῦτο δικαστήριον πολὺ τιμὸν ὀδηγὸν τῶν κατωτέρων δικαστῶν». (Π. Παπαρηγοπούλου Τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύον ἄστυκὸν δικαστικὸν, τόμ. Α'. σελ. 132.)

τικὸν μυθογραφήμα. Εἶναι εὐσύνοπτος ἀφήγησις τῶν μεγάλων ἐν τῇ πολιτικῇ ἀνατροπῶν, αἵτινες συνέβησαν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τῆς τελευταίας τοῦ Κάνιγκ μέχρι τοῦ ἔτους 1859, ἠγουν περιόδου, ἐν ἣ τὸν ὑπὲρ τῆς κυρίως διηγήσεως στενώτατον μίτον παρέχουσιν αἱ τύχαι τοῦ εἰς πάντα τὰ πολιτικὰ γεγονότα περιπλεγμένου οἴκου τοῦ σιρ Οὐίλλιαμ Φερρόρ. Ἐντεῦθεν μετὰ πνευματῶδους ἐπιτυχίας ὁ Δισράελῆς ἐκφεύγει τὸν ἐν τούτῳ ἐνυπάρχοντα κίνδυνον, ἐν τῷ εἰσάγειν δῆλον ὅτι ἱστορικὰ πρόσωπα δρῶντα καὶ ἀγορεύοντα, ὅπερ ἐνδελεχῶς συνεφέλεται σπουδαίως διαφωνίας, ἀνδρῶν ἢ εἰσάγει τις αὐτὰ ἀπτόμενα παντελῶς τῶν τυχῶν τῶν ἐξευρημένων μυθογραφικῶν μορφῶν, ἢ ψιλῶς ἢ ἐμφανίζῃ αὐτὰ ὅπως ἀποφαίνονται τὴν ἑαυτῶν γνώμην. Ἐν τῷ Ἐνδυμίῳ ἐμφαίνεται ἀλήθεια καὶ ποιησις, συγκερασμένη ἐν μάλιστα πρωτοτύπῳ καὶ εὐστόχῳ τρόπῳ. Αἱ ἱστορικὴ μορφαὶ, ὡς ὁ Δισράελῆς εἰσάγει ἐκ πρώτης ὀψεὸς εἰσιν εὐδιάγνωστοι καὶ ὁ ἀναγνώστης γινώσκει παρκαρρηχία τὸ ὡς πρότυπον ὑποκείμενον, εἰ καὶ αὐτῶν ἐν χρόνῳ καὶ ἐν δευτερευούσαις περιστάσεσι ποικιλοτρόπως μεταβάλλονται κατὰ τὴν χρείαν τῆς ἀφηγήσεως. Οὕτως ἐν παραδείγματι κατὰ τὸ ἔτος 1848 ἀποθνήσκει ὁ λόρδος Ροεχάμπτων, ἐν ᾧ ἀπεικονίζεται ὁ Πάλλμερστον καὶ ὁ κόμης Δε-Φερρὺλ (ᾧ παρέχεται τὸ πρότυπον ὁ πρίγκιψ Βίσμαρκ) προσβουτῆς τῆς Πρωσσίας ἐν Λονδίῳ κατὰ τὸ 1842, ἀγωνίζεται ἐν μεγάλῳ ἵππικῷ ἀγῶνι, κατ' ὃν κατκινεῖ πάντας τοὺς ἀνταγωνιστάς. Ἀλλ' ἐν τῷ ἵππικῷ τούτῳ ἀγῶνι ὁ Βηκονσφήλδ ἱστορεῖ τὴν πραγματικὴν πάλην, ἣν ἐπάλασσε μέχρι τέλους ὁ λόρδος Οὐελινκτῶν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων (ἦτοι ὁ πρίγκιψ Φλωρεστᾶν, οὗ τὸ πρῶτότυπον καλεῖται πρίγκιψ Λουδοβίκος Ναπολέων) ὅστις ποιεῖται ἐπιτυχεῖ ἀπόδασιν καὶ μετὰ ταῦτα ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν θρόνον. Ἡ δ' ἐπωνυμία τοῦ Ἐνδυμίου, ὡς πολιτικοῦ μυθογραφήματος ὑποσημαίνει, ὅτι ἐν αὐτῷ προσεῖχει τὸ πολιτικὸν τοῦ μυθογραφικοῦ. Καὶ δὴ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἥρωες καὶ ἠρώιδες τῆς διηγήσεως ἐξυπηρετοῦσι τῇ πολιτικῇ. Καὶ ἐν τῷ ῥωμαικῶν στοιχείῳ ἐν τινὶ μυθιστορηματι εἰκονίζει τὸν ἔρωτα, δυνατὸν εἰπεῖν, ὅτι ἐνταῦθα ἡ πολιτικὴ προτάσσεται τῷ ἔρωτι. Ἰστέον ὁμῶς, ὅτι ὁ ἔρωθ ἐστὶν τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἠρως καὶ ἠρώϊς τοῦ μυθογραφήματος (ἠγουν τὸ δίδυμον ζεῦγος Ἐνδυμίων καὶ Μύρα), ἐργάζονται εἰς παραχάτωσιν τῶν πολιτικῶν αὐτῶν βουλῶν. Οὐδ' εἶναι τοῦτο τὸ κύριον, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἐνδυμίων κατανικηθέντων κωλυμάτων τινῶν εἰσδύει εἰς τὸν σύνδεσμον, τὸν ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὴν κλίσιν τῆς καρδίας του, ἀλλὰ τὸ κυριωδέστατον, ὅτι καθίσταται πρωθυπουργός, ἅμα δὲ νυμφεύεται καὶ τὴν ἐκ πολλοῦ χρόνου ἐρωμένην. Ὁ δὲ μετὰ χεῖρας ἀναλαμβάνων τὸ φιλοπόνημα τοῦ Δισράελῆ μετὰ προσδοκιῶν οἷας συνήθως ἔχει περὶ τοιούτων δημιουργημάτων τῆς φαντασίας, ἐνίοτε καθορᾷ ἑαυτὸν κωμικῶς ὅσον διεψευσμένον. Οὕτως ὁ σιρ Οὐίλλιαμ Φερρόρ ὁ τοῦ Ἐνδυμίου πεκτηρ, ὁ ἐν τῷ πρώτῳ μέρει πρωταγωνιστῶν, πρι-

στάνεται ἀπὸ πολὺ καταβεβλημένος, καὶ οἶκαδε ἀπελπίς πορευθεὶς ἐγκατακλείεται ἐν τῇ ἰδίᾳ βιβλιοθήκῃ καὶ ἐπὶ μακρὸν καλύπτων τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν μελετᾷ κακῶς. Πλὴν ἀλλ ὅμως οὐδεμίαν ἐρωτικὴν ἀνία κατισχύει ἐνθάδε, τὸ δὲ πρῶτον ἀπλοῦν, ἀπλούστατον. «Ὁ λόρδος Οὐελλιγκτῶν δὲν κατῴρωσε τὸν σχηματισμὸν ὑπουργείου, ἅτε ἐν τῇ τῶν Κοινοτήτων Βουλῇ ἀποδεκτῆς γενομένης τῆς προτάσεως τοῦ Ἑβριγκτῶν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ Φερρᾶρ δὲν γίνεται ὑπουργός». Ἄλλοτε πάλιν ἀναγινώσκειται, ὅτι τῷ Ἐνδυμίῳ ἐχειρίζεται δεξιὸν παρὰ ῥαδιότης χειρὸς δεσποίνης, δι' οὗ καλεῖται νὰ πορευθῆ εἰς ὠρισμένον τόπον, ὅπου ἡ δέσποινα ἔποχος ἀναμένει ἐκεῖνον. Ἡ δέσποινα ἐν τούτοις ὑπονοεῖται ἡ λαίδη Μοντφόρτ, ἣν ἀγαπᾷ ἐκεῖνος ἀξιούμενος καὶ παρ' αὐτῆς τῶν ἴσων. Καὶ ὄντως αὕτη εἶναι, ἐντειλαμένη ἵνα προσλάβῃ τὸν Ἐνδυμίον εἰς τὴν ἀτμάμαχον παρ' ἑαυτῆς· τὸ δὲ συμβαῖνον δὲν εἶναι πικρὰ πικρὴν ἐρωτικὴν σκηνὴν ἀλλ' ἡ μεγάλη αὕτη ἐκ τῶν Οὐίγγων δέσποινα λέγει πρὸς τὸν Ἐνδυμίον «Τὸ Κοινοβούλιον μέλλει νὰ διαλυθῆ, ὀφείλετε νὰ εἰσέλθητε εἰς τὸ νέον τοιοῦτο!» Καὶ πρὸς αὐτὸν νομίζοντα, ὅτι στερεῖται τῶν εἰς τὸ τοῦτο μέσων ἀποκρίνεται ἐκείνη. Τὰ μέσα δέον ὅπως ἐξευρεθῶσιν, ὑμεῖς δ' ὀφείλετε εὐσταθῶς νὰ ἐπιχειρήσητε ὅπως προσέλθητε εἰς τὸ Κοινοβούλιον, διότι πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἤρτηνται ἐκ τῆς ὑμετέρας βουλήσεως· ἢ ἐκ τῶν γυναικῶν, προσεπάγει ὁ Ἐνδυμίον, ἀνθ' οὗ θέλει παρᾶσχει τὰ τεκμήρια τὸ ἀντίζηλόν του πολιτικὸν στάδιον, ὅπερ πάλιν εἶναι ἀντήχησις τοῦ σταδίου τοῦ Δισράελη. Εἰ δ' ὁ ἦρωας τοῦ μυθιστορήματος, ὁ τὴν ἐπωνυμίαν Ἐνδυμίον σχῶν, ἐκ τινος τῶν μητρώθεν προγόνων (ὅστις ὑπῆρτεν ἐν τῇ αὐτῇ Καρόλου τοῦ Α') δεικνύει διαφέρουσαν πολιτικὴν ἐπιδεξιότητα, τοῦτο ἐμφανίζεται ὡς ἐρμηνεία τοῦ Δαρβινίου νόμου περὶ τῆς κληρονομίας τῶν ἰδιοτήτων ἐκείνων, αἵτινες ἐκτῆθησαν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ὑφισταμένων σχέσεων. Ὁ Ἐνδυμίον δὴλα δὴ ὀρυχταὶ ἐξ οἴκου, ὅστις ἐκ πολλῶν γενεῶν ἀσχολεῖται περὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πολιτείας καὶ πολιτικῶς ἐνεργεῖ· διότι ὁ πάππος αὐτοῦ, υἱὸς καὶ αὐτὸς πολιτικοῦ ὅπως πότ' ἂν ἦ διαπρεπὺς, ἐκ νεότητος κατεστάθη ὑπάλληλος τοῦ θησαυροφυλακείου, ἐνθα ἐν ὀλίγοις ἔτεσι, διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὴν ταχεῖαν ἀντίληψιν ἐκτῆσατο αὐθεντικὴν περὶ τὰ οικονομικὰ καὶ ἐξ ἀρχικαγγελκρίου θησαυροφυλακείου προήχθη εἰς ἰδιαιτέρον ἐκεῖνου γραμματέα. Ὁ δὲ Δισράελης μετὰ σφοδρᾶς ζήσεως περιγράφει τὰ τῆς σχέσεως τοῦ ὑπουργοῦ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα ἐμφράζων, ὅτι ἐξαιρουμένης τῆς μετὰξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σχέσεως οὐδεμίαν ἄλλην ὑπάρχει, ἐν ἣ ἀπικεῖται τηλικούτος βαθμὸς πιστότητος, ἐν ἣ ἀναγκαιῶς τηλικαύτη ἐπιείκεια ἐνασκεῖται καὶ τηλικαύτη συμπάθεια δέον νὰ προσυπάρχη. Ἡ ταυτότης τῶν συμπερὸντων, αἱ ἀέννοι δυσχέρειαί, αἵτινες δέον κοινῇ νὰ κατακινῶνται, ἡ ἐναλλαγὴ νίκης καὶ ἥττης ἀναπτύσσουσι τὸ πειθῆγιον, καὶ εἶδος τι ἐνθουσιασμοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νεοροῦ γραμματέως

ὑπὲρ τοῦ προῖσταμένου αὐτοῦ καὶ πᾶς συνετὸς ὑπουργὸς θέλει ἀποδεχθῆ αὐτὸν καὶ ἔχει ὑπ' ὄψει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ὁ νέος αὐτὸς διορισμὸς ἀνέφεξε τῷ Φερρᾶρ τὸν πυλῶνα τοῦ μεγάλου κόσμου. Ἐντεῦθεν ταχέως ἐφειλύσατο τὴν προσοχὴν τοῦ Πιττ καὶ δεκτὸς γενόμενος εἰς τὸ Κοινοβούλιον κατεστάθη εἰς ὑψηλὴν καὶ σπουδαίαν θέσιν. Σύμβουλος ὅμως τοῦ στέμματος δὲν ἐγένετο καὶ κατηνάλωσε τὸν ἐνεργὸν πολιτικὸν βίον ἐν τοῖς ὑστάτοις ἔτεσι τῆς κυβερνήσεως τοῦ λόρδου Λιβερπούλ. Τῷ δ' ἰδίῳ υἱῷ ἐκληροδότησε τὴν μάλιστα ἐπιμεμελημένην ἀγωγὴν, ἀποβλέπων διηνεκῶς εἰς τὸ πολιτικὸν του στάδιον καὶ ἠτύχησε νὰ ἐπίδῃ αὐτὸν ἀνακηρυσσόμενον πρῶτον μαθητὴν ἐν Ἐτῶν καὶ Ὀξωνίᾳ. Καὶ μόλις οὗτος ἐπεράτωσε τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς παρεκλήθη ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, ἐνὸς τῶν παλαιῶν ὑπαλλήλων τοῦ πατρὸς παρὰχωρήσαντος ἐκεῖνον πρὸς ἰδίαν διάθεσιν ἐκλογικῶν διαμερίσματος. Καὶ δὴ καὶ ὁ νεώτερος Φερρᾶρ, διέπρεψεν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ καὶ ταχέως κατασταθεὶς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου προεἶλετο τὸν ἰδιώτην βίον ἅμα τοῦ Κάνιγγος ἀνεληθόντος εἰς τὴν πρωθυπουργίαν, διότι ὡς Τόρυς ἐξήρτα τὴν τύχην του ἐκ τῆς εἰς τὴν ἐξουσίαν προσδοκίμου ἐπανόδου τοῦ δουκὸς Οὐελλιγκτῶν. Εἴτα συνεξέυχθη τὴν δεσποινίδα Κάρευλ ἀνεψίαν δουκίσσης τινὸς καὶ κόσμημα τῆς κοινωνίας, κατακινήσας δοῦκα, διότι παρίστανεν ἄνθρωπον προοδευτικόν, ὅστις ἡμέραν τινὰ, ἔμελλε νὰ καταστῆ ὁ πρῶτιστος. Τοῦτο τοῦλάχιστον προὔτιθετο ἡ πρώτη τῶν Τόρυων δέσποινα, ἣ ὁ Δισράελης ἐν τῷ ἰδιοφρεῖ αὐτοῦ τρόπῳ προσένειμε τὴν ἐπωνυμίαν Ζηνοβίαν. Ἡ δὲ Ζηνοβία αὕτη τὰ μάλα ἐνδιαφερομένη διὰ τὸν Φερρᾶρ καὶ κοινῇ μετὰ τῆς φιλοδόξου συζύγου του ἐργαζομένη εἰς τὴν προσωτέρω προαγωγὴν τοῦ σὺρ Οὐίλλιαμ, εἶναι τὰ μάλιστα συντηρητικὴ, ἀποτροπαζομένη τοὺς Οὐίγγους, διότι οὗτοι, ὡς ἀπεφάνετο, ἤθελον νὰ παραδώσωσιν ἡμῖν Βοναπάρτας. Τὴν κοινὴν γνώμην ἠρμήνευεν ὡς τι ἰταμὸν, διότι οὐδεμίαν ἄλλην δύναται νὰ ὑπάρχη ἢ, ἡ τοῦ ἀνωτάτου ἀρχοντος καὶ τῶν δύο βουλῶν. Οὐδ' ἠμπόρει νὰ κατησυχάσῃ ἑαυτὴν δι' ἣν ἐκύρωσεν ἔγκρισιν ἐν ὄρῳ ἐλευθερίου τυφλώσεως ὁ λόρδος Λιβερπούλ, τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Μαγγεστρίαν καὶ Λιβερπούλ, ἐλυπεῖτο δὲ διὰ τὴν κατάργησιν τῶν κινητῶν φορεῶν καὶ ἐβδελύσσετο τὸ φωταερίον. Καὶ ἐν τινι μεγάλῳ δουκί τῆς Ῥωσσίας, ὡς αὐθεντικῶ καὶ ὀρθοδόξῳ ἐμπροσώπῳ τῶν ὑγιαινουσῶν ἀρχῶν, ἐνορᾷ τὸ ἰδιώδες αὐτῆς καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Τόρυων ἀπέρχεται εἰς Βιένναν ὅπως διάγῃ ἐν κοινῇ νόμων καὶ τάξεως. Αὕτη λοιπὸν ἡ ἀγαπῶσα τοὺς νέους ἐκεῖνους, ὅσοι ἐλπίζουσι νὰ καταστῶσιν ὑπουργοί, παρρημαῖ τὸν Φερρᾶρ, ὅστις ὀνομάζεται ἐξ ἀπορρήτων σύμβουλος, ἅμα τῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀνάδῃ τοῦ Γοδερίχ Οὐελλιγκτῶν, ἀτυχῶς ὅμως δὲν καθίσταται ὑπουργός, ἀλλὰ λαμβάνει θέσιν περιορισμένην παρὰ τῇ κυβερνήσει. Ἐν δὲ τῇ κοινωνίᾳ πρωταγωνιστεῖ πως μετὰ τῆς κκληλικροῦ συζύγου του, κέκτηται μεγαλο-

πρεπές ἱποστάσιον καὶ δίδει λαμπρὰ γεύματα, ὥστε ὁ λόρδος Πομεράϋ, μετὰ πολυτελές δεῖπνον ἐκφράζει τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ ὅτι τοσοῦτον διαπρεπεῖ ἀνδρὶ διηκολύνη τὴν εἰς τὸ Κοινοβούλιον εἰσοδον. Δίδυμον ζεῦγος ἦγουν Ἐνδυμίων καὶ ἡ Μύρα, γεννῶνται ἐκ τοῦ γάμου, τέκνα ἐξαίρετου καλλονῆς καὶ φανταστικῶς ἠμφισμένης ὡς ἡ μάμμη τῶν. Μετ' ἀριστόν τι παρατιθεμένων τῶν τραγημάτων εἰσκαθίς ὁ ὀκταετής Ἐνδυμίων καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τινος τῶν συνδαιτυμόνων πότε ἐμελλε νὰ φοιτήσῃ εἰς σχολεῖον ἀποκρίνεται ἀμετὰ δύο ἔτη θὰ μεταβῶ εἰς Ἐτῶν, ὁπόθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶτα εἰς τὸ Κοινοβούλιον». Τὸ δὲ κοράσιον, πρὸς ὃ ἀστειζόμενος εἰς τῶν φίλων τοῦ οἴκου προῦβάλετο γάμον, ἀπεκρίνατο «δὲν πιστεύω, ὅτι θὰ συνοικήσω τινὶ, μὴ καταλεγόμενῳ εἰς τὴν βουλήν τῶν λόρδων». Ἄλλ' ἄμικ τῇ μεγάλῃ μεταβολῇ ἣν ἐπήνεγκε τὸ ἔτος 1832, ὅτε δῆλον ὅτι δὲν ἀπέβη ἐφικτὸν τῷ Οὐελλιγκτῶν ὁ σχηματισμὸς ὑπουργείου, τὸ ἔργον τῆς μεταρρυθμίσεως ἀποφαίνει τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ καὶ οἱ Τόρρις ὀριστικῶς ἐκχωροῦσιν ἣν κατεῖχον θέσιν, τελευταῖα καὶ ἡ δόξα τοῦ οἴκου Φερράρ. Διὰ τὸν οἶκον αὐτὸν περαίνεται τό γε νῦν τὸ πολιτικὸν στάδιον καὶ πράγματι χωρεῖ εἰς καταστροφὴν καὶ ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν. Ὅθεν ἡ περιφανὴς αὐτῆ οἰκογένεια ἐξανγκνάζεται ν' ἀπέλθῃ εἰς ἀπωτέραν κατοικίαν ἐν τῷ Βερκσχίρ. Ὁ δὲ παῖς Ἐνδυμίων δὲν δύναται νὰ διατρίβῃ μακρότερον ἐν Ἐτῶν. Ὁ πατήρ λοιπὸν ἀφιερῶται εἰς τὴν ἀνατροφὴν ἐκείνου, ἡ δὲ Μύρα ἀνάτρεφει αὐτὴν ἑαυτήν.

Εἰ καὶ κατὰ τὰ τέως ἀναγεγραμμένα, ἐσβέσθη ἡ λαμπηδὼν τοῦ περιφανοῦς οἴκου Φερράρ οὐδὲν ἤττον ἔτι ἀπαξ ὑποφώσκει αὐτῷ ἐλπίς, ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1834 ὁ λόρδος Γρέϋ παρκατεῖται, καὶ ἡ Ζηνοβία πιστεύει, ὅτι θριαμβεῖ αἶτε τοῦ βασιλέως μεταπεμπομένου τὸν δοῦκα τοῦ Οὐελλιγκτῶν. Κυρίως ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἀναπεισθεὶς συμπερτωούσης καὶ τῆς Μύρας σπεύδει ὁ Φερράρ εἰς τὸ ἄστυ, ὅπου ὁ Οὐελλιγκτῶν προσήνεγκεν αὐτῷ θέσιν ἐν τῷ ὑπουργείῳ καὶ ἣν ἐλπίζει μὲν νὰ λάβῃ, ἀλλ' ὁ τοῦ ὑπουργείου σχηματισμὸς ἀποτυγχάνει διὰ τὴν ἀρνησιν τοῦ Πήλ πρὸς συμμετοχὴν. Ἡ δὲ μακρὰ σειρά τῶν τύψεων τοῦ συνειδότης χαλκοῖ τὸ θάρρος καὶ τὰς φυσικὰς δυνάμεις τῆς φιλοδόξου καὶ περὶ τὰ ὑψηλὰ σπουδαζούσης δεσποίνης Φερράρ, ἣτις ἐκμετρεῖ τὸ ζῆν εὐθὺς μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ υἱοῦ τῆς ἔχοντος μικρὰν θέσιν ἐν Λονδίῳ. Αὐτόθι ὁ Ἐνδυμίων καταλύει παρὰ τῇ οἰκογενεῖᾳ Ῥώδνεϋ, τῇ καὶ πρώην καὶ νῦν ἤδη τῷ οἴκῳ Φερράρ ἀφοσιωμένη. Σημειωτέον ὅτι ἡ δέσποινα Ῥώδνεϋ εἶναι καὶ αὐτὴ καλλονὴ καὶ ὄλωσ κατὰ τὸν συρμόν, ἡ δ' αὐταδέλφη τῆς Ἰμώγεν ἀντικρὺς ἐπιτερπέες πλάσμα ἢ θαυμάσιον γρῆμα, ὡς τις τῶν παλαιῶν ἐπωνόμαζε τὴν Σαπφῶ, ἢ ἀλγηδῶν ὀμμάτων. Δὲν πιστεύει τις ἐν τούτοις, ὅτι ὁ ἡμέτερος ἦρωσ ἤθελε ριφθῆ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἔρωτος· διότι οὗτος ἐπιμελούμενος τοῦ ἰδίου ἔργου δικτρίβει ἄλλως μόνον περὶ πολιτικὰς μελέτας, γίνεται

ἑταῖρος συλλόγου συζητικοῦ διαφόρων ἀντικειμένων ἔνθα πρῶτον ἀρχεται τῶν δημοσίων ἀγορεύσεων. Αἱ συσκέψεις τοῦ συλλόγου αὐτοῦ (Κλοῦβ) ἱστοροῦνται μετὰ πολλῆς τῆς εὐτραπείας καὶ ἡ θυμικὴ στάσις, ἐν ἣ ὁ Ἐνδυμίων διατελεῖ πρὸ τῆς εἰς τὸ ρητορικὸν βῆμα παρόδου, περιγράφεται ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἄλλως συνήθειαν τῶν μυθιστοριογράφων, ὁπόταν ὁ ἦρωσ τῶν διατελεῖ ὡν ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδηλώσει τοῦ ἔρωτος ἢ ἐν τῇ ἀπορρήτῳ συνεννοήσει. Παρὰ μὲν τῷ Βαρρῶ κατὰ τὴν κοινὴν ἐστίασιν, ἐν δὲ τῷ τειοποσίῳ παρὰ τοῖς κκ. Ῥώδνεϋ (οἵτινες κατοικοῦντες ἐν μεγάρῳ, τὸ ἀξιολογώτατον τούτου μέρος ἐκμισθοῦσι πλείστοις τῶν ἐπιφανῶν), ὁ Ἐνδυμίων γνωρίζει πολλὰ διαφέροντα πρόσωπα, ἦγουν τὸν κ. Ἰάβετ ῥιζοσπάστην τὸν κύριον Βάρβε συγγραφέα, οὗ τὰς μυθογραφίας οὐδέποτε ἀνγκινώσκει «διότι ἡ τῶν ἀνθρώπων αἴσθησις εἶναι παντελῶς κακὴ» ὡς συνείθιζε νὰ ὑποδηλοῖ, ἐξ ἧς ὁμῶς περιεληθούσης εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον, γίνεται ὁ πρῶτος τῶν ἡμετέρων ἀνταποκριτῶν τὸν κ. Σεῦμουρ Χίκε, ὅστις τὴν ὅλην πολιτικὴν ἐπανάγει εἰς κοινωνικὰς ἐπιδράσεις καὶ εἶναι εὐδαιμονέστατος, ὁπόταν κληθῆται εἰς ὑπουργικὴν ἐσπερίδα τὸν κ. Τρενχόρδ, τὸν ἀνδρα τῶν ἀμοιβαίων ὑποσχέσεων, τὸν νομίζοντα, ὅτι δὲν εἶναι τις πρακτικὸς, ἐὰν παρκαμένη λογικὸς τὸν κ. Οὐάλδεφερ, ὅστις εἰ καὶ προσεχῶς θὰ γείνη μέλος τῆς ἐν τῷ βικτωριῶ Βουλῆς τῶν Ὁμοτίμων, ἐν τοσοῦτῳ κατοικεῖ παρὰ τοῖς Ῥώδνεϋ ἐν τῷ δευτέρῳ πατώματι καὶ ἐρᾷ τῆς ὥραίας Ἰμώγεν. Ἐκαστον τῶν προσώπων τούτων διαγράφει ὁ συγγραφεὺς μετὰ τηλικούτου πνεύματος, ὥστε δὲν ἀρμόζει παντάπῃ νὰ γίνηται λόγος περὶ ἐξκντλήσεως τῶν δυνάμεων τοιούτου συγγραφέως οἷος ὁ Δισρκέλης, ὡς δὴ ἔναγχός του ἀνεγνώσθη. Τὸν κντῖον δ' ἀναγνώστης πιστεύει, ὅτι ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸν πλοῦτον τῶν ἐνοιῶν ὁ Ἐνδυμίων οὐδενὸς τῶν προτέρων ἔργων τοῦ Δισρκέλη ὑστερεῖ. Οὐδὲν τῶν μεγάλων ζητημάτων μένει ἀνεξέτακτον καὶ οὐ μόνον ἐξετάζονται μεθ' ὑπερβαλλούσης πρωτοτυπίας, ἀλλὰ καὶ ἐν βραχείᾳ καὶ ἀνευ ἀξιώσεων μορφῇ. Δὲν παρκατρεῖ τις τὸν σκοπὸν καὶ ἐντεῦθεν δὲν δικτρίβεται δυσχερῶς ἢ ἀποκναιεται, ὅπερ ἐπὶ μυθογραφημάτων εἶναι τὸ χεῖριστον. Δύο ἄλλαι προσωπικότητες, ὡν ἐκάστη ἐκπροσωπεῖ ἕνα τύπον, παρκατέθησαν πρότερον ὡς γειτονικαὶ τοῦ Φερράρ κατὰ τὸν ἀγρὸν, τούτέστιν ὁ Θεορβερϋ ὁ τὸν Ῥιχάρδον Κόβδεν ἀπεικονίζων, ἐναντίος τῶν ἐπὶ τῶν σιτηρῶν δασμῶν, ὁ Φρεϊχένδλερ ἐχθρὸς τῶν μονίμων στρατῶν καὶ ὁ Νίγελ Πενρουδδὼκ, ὁ υἱὸς πνευματικοῦ τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης ἐκκλησιαστικῆς τάσεως, ἣτις προσπελάζει εἰς τὸν καθολικισμὸν, ὡς δὴ μετὰ ταῦτα ἀπάζεται τὸ Ῥωμαϊκὸν θρησκευμα, προχειρίζεται καρδιάλις καὶ ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Παπά ἐπανέρχεται εἰς Ἀγγλίαν (ἀριδῆλως ὁ καρδιάλις Μάνιγκ). Τώρα δ' ἤθελε νὰ καταστῆ ὑποχείριος τῇ Μύρα, ἣτις ὁμῶς ἀπωθεῖται αὐτὸν πρὸς ἀμοιβαίαν ἀμφοτέρων εὐτυχίαν. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ὑστάτην ἀπά-

την δια τὸν σὶρ Οὐίλλιαμ Φερράρ, ὅστις παρεκτός τούτου ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς συζύγου ἠθικῶς κατατεθλιμμένος τελευταῖ δι' αὐτακτονίας. Ὅτι δὲ ἡ γυνή του ὑπῆρξε δι' αὐτὸν, ἦτοι τὸ σκέπον καὶ προστατευτικὸν στοιχεῖον, τοῦτο γίνεται ἡ Μύρα διὰ τὸν Ἐνδυμίωνα. Ὅτε αὕτη ἀπώτατα τὴν μνηστειὴν τοῦ νεαροῦ ἄμα καὶ ἐνθουσιαστικοῦ πνευματικοῦ, ἐξέφρασε τάδε: «Ἡ ζωὴ μου εἶναι ἀρωσιωμένη τῷ Ἐνδυμίωνι, ὑπάρχει μυστικὸς δεσμός μεταξὺ ἡμῶν, ὁρμώμενος ἐκ τῶν περιστάσεων τῆς ἡμετέρας γεννήσεως. Καὶ ἐν ὅσῳ ζῶ, θέλω νὰ ἐργάζωμαι καὶ νὰ σκέπτομαι μόνον ὑπὲρ αὐτοῦ». Καὶ τελευταῖον ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἐνδυμίωνα αὐτὸν ἐπὶ τῷ νεκρῷ τοῦ πατρὸς: «Ἡ θέλησίς μου συγκεντροῦται εἰς ἐν καὶ μόνον τέρμα τοῦ ὑπηρετεῖν σοί. Ἐγεννήθης ἐπὶ μεγάλειᾳ καὶ ὀφείλεις νὰ ἐπιτύχῃς τοῦ μεγαλείου (ἦγουν νὰ καταστῆς μέγας). Ἡ πεποιθήσίς μου εἶναι εὐσταθῆς περὶ τοῦ ὅτι τις ἐπιτυγχάνει πάντων ὅσων τὴν κτῆσιν ἐπιδιώκει μετὰ σπουδαίας βουλήσεως». Ἡ Μύρα οὕτως ἀναλαμβάνει ἀποστολήν, καὶ ὁ πάππος αὐτῆς λέγει τάδε ὡς πρὸς τὸν Κάνιγκ: «Ὁ ἔχων ἀποστολήν δὲν γίνεται ἄφαντος πρὶν πληρώσῃ αὐτήν». Ἡ Μύρα δὴλον ὅτι περὶ πλείστου ἐποιεῖτο ὅπως ἐπανακτῆσθαι ἦν θέσιν ποτὲ κατεῖχεν ὁ οἶκός της, εἰ καὶ τό γε νῦν πολὺ ἀπέχει, διότι ἡ ἔνδεια ἐξαναγκάζει αὐτήν νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ βαθυπλούτου τραπεζίτου Νεϋχάτελ ὡς σύντροφος τῆς μόνης θυγατρὸς του Ἀνδριάνης. Σημειωτέον, ὅτι οἱ Νεϋχάτελ εἶναι ἡ οἰκογένεια τοῦ πρεσβυτέρου Ἰάκμ. Ροτσχίλδ, ὅστις ἐγένετο τῶν ἀνθρωπίνων ἔμπειρος, φιλόστοργος πατήρ καὶ φιλόσοφος καθόλου. Καὶ ἡ σύζυγός του ὡς μήτηρ αἰσθηματικῶς στενάζει διὰ τὸν ἴδιον πλοῦτον καὶ ὅσον συχνὰ ἐνδέχεται ἐπιτρέπει ἕξοδον τοῖς μαγείροις καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπηρεταῖς, ἢ ἀριστήσῃ μόνῃ πλευρίκ (κοτολέτας), ἢ δὲ θυγάτηρ, ἢ ἄγαν φιλητική, δὲν ἀποτολμᾷ ν' ἀγαπήσῃ ἄνθρωπον, διότι σφόδρα δυσπιστεῖ, ὅτι πᾶσαι αἱ θεραπείαι, ἢ περιποιήσεις ἀξίζουσι μόνον διὰ τὸν πλοῦτόν της, ἄλλως ὑπερέχουσα καλλοῖν (transcendent beauty). Εἰς τὸν κύκλον τοῦτον εἰσερχόμενος καὶ ὁ Ἐνδυμίων γνωρίζει πρῶτον μὲν τὸν λόρδον Ροεχάμπτων (ἦτοι τὸν Παλμεστρῶν), ἕνα τῶν κρατίστων πολιτικῶν τοῦ τόπου, θαμίζοντα παρὰ τοῖς Νεϋχάτελ· εἶτα τὸν πρίγκιπα Φλωρεστάν, ἕνα τῶν μνηστήρων ᾧ ἐνέτυχεν παρὰ τοῖς Ρῶδνεῦ ὡς συνταγματάρχῃ Ἀλβέρτῳ καὶ ἐν ᾧ προσώπῳ πιστῶς ὄσον εἰκολεῖται ὁ Γ' Ναπολέων. Ἀμφότεροι, τούτέστιν ὁ πρίγκιψ Φλωρεστάν καὶ ὁ λόρδος Ροεχάμπτων διατρέφουσι ἤρεμον συμπάθειαν πρὸς τὴν Μύραν, εἰ καὶ ὁ κόσμος ὑπολαμβάνει τὸν δεύτερον ὡς ἐραστὴν τῆς Ἀνδριάνης. Ἐπὶ δὲ τῷ ἀκούσματι τῆς εἰς τὴν Μύραν ἀφασιώσεως αὐτοῦ χαίρουσι διαφερόντως ἡ μήτηρ Νεϋχάτελ, ἡ προτιμῶσα νὰ συζεύξῃ τὴν ἴδιαν θυγατέρα μετὰ πνευματικοῦ τινος τῆς κώμης, καὶ ἡ Ἀνδριάνα αὐτή. Ἡ δὲ Μύρα ἀποτείνεται πρὸς τὸν Ἐνδυμίωνα «Ἡ ταπεινωσις ἡμῶν παρήλθε, τὸ δι' ὃ ἐστέναξα καὶ ἐδεήθην ἐπετεύχθη, βλέπω

μέγα μέλλον ἐνώπιόν μου καὶ ὅπερ σπουδαιότερον, στάδιον ὑπὲρ σοῦ». Ἐντεῦθεν ὁ Ἐνδυμίων καθίσταται πρῶτον γραμματεὺς ἐνὸς τῶν ὑπουργῶν τοῦ στέμματος καὶ ἐν τοῖς περιγελλομένοις ἐναυτοῖς ἐμελέτησε πολλὰ, ἀναστραφεὶς πολὺ πρὸς τὸν Βερτὺ Τρεμαίν, μέγαν θιασώτην τοῦ Βενθάμ, καὶ τῆς ἐπωφελοῦς φιλοσοφίας (ἥς σκοπὸς τὸ ὠφέλιμον). Κατὰ μὲν τὸν Δισραέλην εἰς ἕκαστος τῶν νέων ὄφειλε νὰ διατριβῆ περὶ τὸν Βενθάμ, ἀν ἠθούλα: το νὰ ἰδ.οποιηθῆ ἐμβριθῆ καὶ ὀξυδερκῆ διάνοιαν, ὁ δὲ φίλος Ἐνδυμίων κατελέγετο εἰς τὴν νέαν σχολήν, ἥτις διανοεῖται νὰ ἐπευθύνῃ τὸν κόσμον ἐπὶ τῇ βάσει ἀφηρημένων, ἀξιωματῶν καὶ ἦν ὁ συγγραφεὺς σκωπτικῶς ἐπινομάζει *ἐλευθερόφρονα σχολήν*, οὐδεμίαν εὐκαιρίαν παραλείπων νὰ διατρανοῖ ἔνθεν μὲν τὴν ἀπέχθειαν πρὸς τὸ σύστημα αὐτὸ τοῦ ἐπωφελοῦς (utilitarianism), ἔνθεν δὲ τὴν περιφρόνησιν ἀφηρημένων ἀρχῶν. Δι' αὐτὸν ἡ φαντασία εἶναι τὸ σθεναρώτατον πολιτικὸν παρόρμημα καὶ ὁ εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκκλησιν ποιούμενος ἀναφαίνεται νικητῆς (ὅπερ καὶ ἐκ τῶν προγενεστέρων του μυθογραφημάτων κατάδηλον ἐγένετο). Τὸν ἐξωτερικὸν ἄνθρωπον ὁ Ἐνδυμίων διεπιστεύσατο τῇ τέχνῃ τοῦ μεγάλου ῥάπτου Βιγῶ, τοῦ ἐξ ἴσου ἀναστρεφόμενου ἐν τῇ οἰκίᾳ Ρῶδνεῦ. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μορφή δὲν τάσσεται εἰς τὰς ἐλάχιστα πρωτοτύπους, ἐξ ὧν ὁ συγγραφεὺς ἄγει εἰς τὸ μέσον, τουτέστι διανοητικὸς, φιλόσοφος ῥάπτῃς δισχυριζόμενος ὅτι «τὸ ἐξωτερικὸν παράστημα ἐνὸς ἀνθρώπου δέον νὰ ὁμοφωνῇ τῇ κλήσει καὶ τῇ ἐσωτερικῇ αὐτοῦ οὐσίᾳ», ὅστις πρὸς τὸν νεαρὸν λόρδον Α. λέγει «ὀφείλετε ν' ἀποφασίστητε, ἀν προκίρῃσθε, νὰ στοιχῆτε τοῖς ἔχουσι τοῦ Βύρωνος, ἢ τοῖς τοῦ Κάνιγκ, ἄλλως δὲν δύναμαι νὰ σᾶς ἐνδύσω. Πολιτικὸς ἀνὴρ κατὰ τὴν νῦν ἐποχὴν δέον νὰ ἔχῃ σοβαρὸν ἐξωτερικόν· τὰ ἐνδύματα δὲν ἀναδεικνύουσι μὲν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ συντελοῦσι πρὸς τὸν σκοπὸν του». Γνωστὸν, ὅτι ὁ Δισραέλης κατέχει πάντα τὰ μυστήρια τῆς ῥαπτικῆς καὶ ὁ κ. Βιγῶ χρησιμεῖ αὐτῷ ὡς φωνητικὸς αὐλός. Ἀπαξ ἡ Μύρα διὰ τῆς τῶν γυναικῶν προαισθήσεως ἐμαντεύσατο τῷ Ἐνδυμίωνι «ὅτι θὰ εὗρισκε φίλους ἐν τῷ κόσμῳ, οἱ ἀριστοὶ ὁμῶς φίλοι του θὰ ἦσαν γυναῖκες». Ἡ μαντεία πληροῦται, διότι παρὰ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν ὁ Ἐνδυμίων εὗρισκε ταχέως καὶ ἄλλας γυναῖκας, αἵτινες ἐνδιαφέρονται ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δὴ ἔτι μάλλον δραστηκῶς ἀπτονται τοῦ βίου του. Καὶ ἡ μὲν ὠραία Ἰμῶγεν εἶναι αὐτῷ ἀφωσιωμένη, καὶ ἡ πλουσιωτάτη ἐν Ἀγγλίᾳ κληρονόμος, ἡ αἰσθηματικῆ Ἀνδριάνα, ἡρέμα ἐνθεάζει ἐπ' ἴσης ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ τούτῳ ὑπάρχει προωρισμένον τι ἀνώτερον. Ἐν τινι τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων συμποσίων, ἄτινα συνείθιζον νὰ δίδωσιν οἱ Νεϋχάτελ, παρήχθη τῇ Λαίδῃ Μοντφόρτ, τῇ περιωνύμῳ Βερεγκαρία, τῇ βασιλίδι τῆς συναναστροφῆς, τῷ δαιμονίῳ ἐκείνῳ πνεύματι τῶν Οὐίγγων, ἦτοι τῷ Οὐίγγικῷ ἀντιτύπῳ τῆς τοριστικῆς Ζηνοβίας. Ἡ Λαίδη Μοντφόρτ ἐγένετο ἡ πρωτίστη φίλη τοῦ λόρδου Ροεχάμπτων, ἦν αὐτὸς οὗτος ὀνομάζει «τὴν

ὕστατην τῶν κατακτήσεών του», ὅπερ οὐδὲ τὸ παρὰ πᾶν παρεκώλυεν αὐτὴν ὅπως ἐργασθῆι πρότερον εἰς σύνδεσμον τοῦ εὐγενοῦς λόρδου μετὰ τῆς Ἀνδριάνης. Καὶ ὅτε ὁ λόρδος Ροεχάμπτων διακρούμενος τοῦτο, ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἠὲ χαριστημένον ἄτε ἐκτιμώμενον ὑπὸ τῆς δεσποίνης Μοντφόρτ, ἀπεκρίνατο αὐτῇ «Τοῦτο εἶναι μὲν εὐπρεπές, ἀλλ' οὐχὶ πρακτικὸν ἵνα δύνησθε νὰ ἐνατενίζητε εἰς τὴν ἐμὴν πιστότητα, ἀλλὰ θέλω νὰ σὰς ἴδω ἡγέτην τῆς πολιτείας, διότι καὶ δι' εὐφυίας καὶ διὰ πάσης ἀπαραιτήτου δεξιότητος εἴσθε πεποικισμένοι, προσδεῖσθε ὅμως πλοῦτου». Καὶ αἱ τέσσαρες προηριθμημένοι γυναικεῖαι μορφαί, ἃς ὁ Δισρακέλης ἐμφανίζει ἡμῖν, κατ' ἐξοχὴν δ' ἡ δεσποινα Μοντφόρτ καὶ ἡ Μύρα ἀφορμῶνται ἀπὸ τῆς ιδέας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν ἄλλο δέον νὰ ἐπιδιώκῃ, ἢ δύναμιν. Ἡ Μύρα ὀρθότατα λέγει πρὸς τὸν ἀδελφόν της· «Ὁ γάμος εἶναι σπουδαῖον ὄργανον ἐν τῇ χειρὶ, καὶ ὡς ἡ Λαίδη Μοντφόρτ ἠβούλετο ὅπως συζεύξῃ τὸν λόρδον Ροεχάμπτων σὺν τῇ Ἀδριάνῃ, οὕτω προὔτιθετο μετέπειτα ἡ Μύρα (καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν λόγων ἐλαύνεται ἡ Βερεγκαρία) νὰ συνδέσῃ τὸν Ἐνδυμίωνα μετὰ τῆς Ἀνδριάνης. Ἐν τούτοις ὡς ἐπὶ τοῦ λόρδου Ροεχάμπτων τὸ διὰ τὴν Μύραν ἐνδιαφέρον ἦσαν πλάγιοι πολιτικοὶ σκοποὶ, καὶ οὐχὶ ἡ Ἀνδριάνη ἀλλ' ἡ Μύρα ἐγένετο ἡ Λαίδη Ροεχάμπτων, οὕτω συνέβη ταῦτο μετὰ ταῦτα. καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐνδυμίωτος, ὅστις ταχέως ἐδεσμεύθη ὑπὸ τῆς Λαίδης Μοντφόρτ καὶ περὶ συνδέσμου μετὰ τῆς Ἀνδριάνης καὶ παρὰ πάσας τὰς προτάσεις τῆς ἀδελφῆς καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τῆς Ἀνδριάνης ὑπὲρ αὐτοῦ πραχθέντα δὲν ἤθελε παντελῶς ν' ἀκούσῃ. Διότι καὶ αὕτη ἐξ ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῷ πολιτικῷ του σταδίῳ κραταιῶς ἐνήργησε κατὰ τὴν κρίσιμον ὥραν. Ἡ μεγάλη συμφορὰ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ ἐπηκολούθησεν ἀπροσδόκητος, διότι ἡ τριπλῆ συμμαχία εἶναι γεγονός, τὰ δ' ἀγγλικὰ στρατεύματα ἐνίκησαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐν τε τῇ μικρῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν Συρίᾳ, διότι ἡ ὑλικὴ κατὰστασις ἀνὰ τὸ βασιλεῖον ἐχώρει ἀπὸ μηνὸς εἰς μῆνα ἐπὶ τὸ χειρόν. Ἡ Ἀντι-Κόρνλιγα κρούει ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ ὅτι ὁ σὴρ Ροβέρτος Πήλ προτείνει ἀνθυπουργικὴν διάλυσιν τοῦ Κοινοβουλίου, τὸ ὑπουργεῖον κερδαίνει τὸ ζήτημα κατὰ μίαν ψῆφον πλειονότητος. Ἐντεῦθεν ἐπιτάσσονται νεαὶ ἐκλογαί, ὅτε ἐγγωρεῖ ἡ ἐν τῷ προοίμιῳ τῆς παρούσης διατριβῆς προμνημονευθεῖσα σκηνὴ μεταξὺ τοῦ Ἐνδυμίωτος καὶ τῆς Λαίδης Μοντφόρτ. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἐνδυμίων στερεῖται τῶν ἀπαιτουμένων ὑλικῶν πόρων ἵνα ὑπόστῃ τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα καὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ παραιτησθῆται καὶ τὴν κυβερνητικὴν θέσιν, ἐὰν ἐκλεχθῆι, αἴφνης ἐξ ἀγνώστου χειρὸς λαμβάνει ὁμολογίαν εἰκοσακισχιλίων λιρῶν ἐπιγεγραμμένην εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα. Καὶ νομίζει μὲν ἀποστείλασαν τὸ ποσὸν αὐτὸ τὴν Λαίδη, ἔπειτα ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι ἤτο ἡ Ἀνδριάνη. Παρεκτὸς τούτου καὶ δεῦτερον κώλυμα δέον ν' ἀρθῆ, καὶ δὴ παρέρχεται ἡ Ἰμώγεν (τὰν ὡν Λαίδη Βούμαρις) ὡς κατὰ φαντασίαν νύμφη, ὀρίζουσα ἑδραν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ πρὸς διαθέσιν τοῦ

Ἐνδυμίωτος, περὶ ἧς ἑδρας ἔχει τὴν ἐξουσίαν ὁ σύζυγος ἐκεῖνης. «Ἡξεύρετε, ἀποτείνεται αὕτη πρὸς τὸν Ἐνδυμίωνα, ὅτι ἐν τῶν ὄνειρων μου ὑπῆρξε νὰ σὰς ἴδω ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ». Ἡ ἀγαθὴ Βερεγκαρία ὀρθοτονεῖ τὰς πρὸς ἐκεῖνον φράσεις της, ἀλλὰ καὶ αὕτη ὑπὸ τὴν πέπλον τῆς πολιτικῆς. Προφανῶς ὁμολογεῖ αὕτη πρὸς τὴν Μύραν, ὅτι δέον νὰ ἔχῃ φίλον, παντελῶς ὅμως πολιτικὸν ἄνδρα, καὶ προσεπάγει ὅτι εὐρίσκει τὸν Ἐνδυμίωνα ἀντάξιον τῆς φιλίας της, προτιθεμένη νὰ διενεργήσῃ τὴν ἄνοδον αὐτοῦ εἰς τὴν προεδρίαν τοῦ ὑπουργείου. Τὸ γε νῦν γίνεται ὑποκαγκελάριος. Ἡδὴ ἡ Μύρα ἐκλιπρεῖ αὐτὸν ἐπὶ μᾶλλον ὅπως νυμφευθῆ τὴν Ἀνδριάνην καὶ οὕτω διαμένη διαρκῶς ἐν τῷ τόπῳ. «Ὁ πτωχὸς πατήρ μου δὲν ἔχει ζυγόν». Κατὰ τὴν ἐκλογὴν συζύγου δέον νὰ μὴ χερκαγωγῆσωσιν αὐτὸν ῥωμντικὰ αἰσθήματα, ἀλλὰ λόγοι ἀφορῶντες εἰς τὸ κράτος, ᾧ εἶναι δικαπεπιστευμένος ἐκ παιδῶν. Δύναμις καὶ αὐθις δύναμις δέον νὰ ἦναι τὸ τέρμα του!

Ἐν σιγῇ πᾶρχτρέχοντες τὰ ἄλλα ἐπεισόδια τοῦ μυθιστορήματος τούτου, ὅπερ καὶ διὰ τὸν συγγραφέαντα καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον ἠγείρει καὶ παρ' ἡμῖν πολὺ τὸ διάφορον ἐπιλέγομεν, ὅτι πολλοῦ ἄξιον εἶναι τὰ ἐξῆς ἐπεισόδια: α') τὸ μετὰ τὴν Βερεγκαρίας καὶ τοῦ κόμητος Φερρῶλ (καθ' ὃ ὁ πρίγκιψ Βισμάρκ ὀφείλει ν' ἀρκῆται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Δισρακέλη διαγραφῆν) β') ὁ δραματικῶς ἰστορούμενος θάνατος τοῦ λόρδου Ροεχάμπτων ἐν τῷ ἴδιῳ σπουδαστηρίῳ, ὅστις θάνατος ὑπομνησθεῖ τὰ τέλος τοῦ Φέλιξ Σβαρτζενβέργ' γ') ἡ ἐκβάσειον ἀνάμειος ἐκστρατεία τοῦ πρίγκιπος Φλωρεστὰν πρὸς ἐπανάκτησιν τοῦ θρόνου τοῦ πατρὸς του καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ ὠραία σκηνὴ ἀνὰ μέσον Φλωρεστὰν καὶ Μύρας, τῆς γυναικὸς δηλ. τῆς μετ' αὐτοκρατορικοῦ πνεύματος καὶ συμπαρέδρου τοῦ θρόνου τοῦ Φλωρεστὰν. Καὶ ὁ λόρδος Μοντφόρτ ἀποθνήσκει ἐξ κπιναιῶς καὶ δὴ αἰρεται πᾶν πρόσκομμα τῆς συζεύξεως τοῦ Ἐνδυμίωτος τῇ Βερεγκαρίᾳ. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἡ Ἀνδριάνη γίνεται Λαίδη τοῦ Οὐάλδερσχέρ λαμβάνουσα ἀωνύμως ἀποστειλόμενα εἰς αὐτὴν ὡς νυμφικὸν δῶρον τὸν νοερῶς πολυτελέστατον κόσμον, ὅστις προέρχεται παρὰ τῆς βασιλείσης Μύρας, ἀποδιδούσης ὅ,τι ποτὲ ἡ Ἀνδριάνη ἐπραξεν ὑπὲρ τοῦ Ἐνδυμίωτος. Ὅθεν ἡ Μύρα ἐπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν της, ὁ οἶκος Φερρῶλ ἀποστίλβει ἐν φαεινοτάτῃ ἀίγλῃ καὶ ὅ,τι αἱ δύο μεγάλαι γυναῖκες ἀπαύστως δισχυρίσθησαν ὅτι δηλ. ἡ σοφὴ βούλησις τοῦ ἀνθρώπου τὰ πάντα δύναται καταφαίνεται ὀρθόν.

Σημειωτέον ὅτι οἱ τὸ πολύκροτον αὐτὸ πολιτικὸν μυθογράφημα τοῦ Βηκονσφίλδ βιβλιογραφῆσαντες (ὡν τὰν γεγραμμένα ἔχμεν ὑπ' ὄψει εἰς φῶς προάγοντες τὴν ἐργασίαν ταύτην) ἀνευρίσκουσιν ἐν αὐτῷ ἔνδειαν ἐντεταμένης περιπετειᾶς καὶ οὐχὶ ἱκανῶς σπουδαίαν τὴν προσωπικότητα τοῦ ἥρωος ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὰς δύο γυναικεῖαι μορφαί, τοῦ ἥρωος αὐτοῦ τοῦ οὐδὲ τὸ παρὰ πᾶν δρώντος, ἀλλ' ὡς τὸ πλεῖστον καθ' ἑαυτὸν εἰσαγομένου ὡς δρώντος. Ἀντιστήκωκα ὅμως τούτων ἔστω τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἐπανθεῖ ἐν τῷ ἀριτεχνεῖ αὐτῷ φιλοπονήματι τοῦ Δισρακέλη.

ΡΩΜΑΪΚΑΙ ΣΚΗΝΑΙ

ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΜΥΛΩΘΡΟΥ

Ὁ μυλωθρὸς Κόϊντος Κοϊντιλιανὸς ἐπκνήθηεν ὡς συνήθως μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου οἰνοβαρῆς καὶ δύστροπος εἰς τὸν μύλωνα αὐτοῦ καὶ εὐθὺς δι' ἀποτόμου ὕφους ἤρξατο προσαγορεύων τὸν ὑπηρέτην του ὅστις στρέφων τὸν μύλον ἦλεθε τὸν σίτον.

— Ἀσίνιε, ζῶν δκνηρόν. Ἀκόμη δὲν ἐτελείωσες; Ὁ σάκκος εἶναι πλήρης καὶ ἐν τούτοις ἀπὸ πρωίας ἐργάζεσαι.

Ὁ δυστυχὴς ὑπηρέτης οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀπομάζας δὲ τὸν ἰδρωτὰ ἀπὸ τοῦ προσώπου ἤρξατο καὶ πάλιν ἐπιπόνως στρέφων τὸν μύλον ἀλλ' ὁ οἰνοβαρῆς μυλωθρὸς ἐξοργισθεὶς ἐκ τῆς σιωπῆς του ἤρξατο κρρυγάζων μετ' ἐργῆς.

— Σ' ἐρωτῶ τί ἔκαμνες; — Ἐ! Οὐδὲν μοι λέγεις; Ἀνόητε. Θὰ κατέλιπες τὸ ἔργον σου καὶ χαιίνων παρὰ τῆ θύρα θὰ ἤκουες τῶν διαβατῶν τοὺς λόγους, ἵνα ἐπαναλάβῃς αὐτοὺς κατόπιν εἰς τοὺς συντρόφους σου τῶν ἀγυῶν. Ἀκουσον καὶ ἔστω ὁ λόγος οὗτος ὁ τελευταῖος. Ἐργάζου, ἄλλως, Ἀσίνιε, κακὸς κακὸν θὰ ἔχη τέλος. Λέγε σὺ μεγαληγορῶν ὅτι ταχέως θὰ πλουτήσης καὶ θὰ γείνης ἀνώτερος καὶ τῶν συγκλητικῶν καὶ ὅτι οἱ ἀριστοκρατικοὶ θὰ σπεύδωσιν εἰς συναναστροφὴν σου. Ταῦτα εἶναι λόγοι κενοί. Ἐπαναλάμβανε καθ' ἐκάστην ὅτι ὦν πλούσιος ἄλλοτε ἀπώλεσας τὸν πλοῦτον ἐξ ἀτυχῶν περιστάσεων. Ἀλλ' εἶσαι υἱὸς δούλου, ἄθλιε! ἐγὼ ἐγνώρισκα τὸν πατέρα σου. Ὁ Ἀσίνιος πλούσιος καὶ τιμῶμενος! Ἀστεῖον. — Ἐλα Ἀσίνιε, στρέφε τὸν μύλον ἄλλως ἢ ῥάβδος βιαιεῖται θὰ ἐπιπέση κατὰ σοῦ.

Καὶ ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἔνδον δωμάτιον ὅτε

— Μὰ τὴν Δήμητρα, ἀνακράζει, τί βλέπω ἐκεῖ μεταξὺ τῶν σάκκων; Πάπυρον καὶ γραφίδα; Τί; γράφεις λοιπόν, πανάθλιε, ἀντὶ νὰ στρέφῃς τὸν μύλον; Καὶ ποῦ ἔμαθες τὴν γραφὴν; καὶ τί γράφεις; Τώρα θὰ ἰδῆς. Ἐκεῖ εἰς τὴν ἐστίαν καλὸν ἀναθρώσκει τὸ πῦρ καὶ τὰ γραφέντα ὑπὸ σοῦ εἶναι ἄξια αὐτοῦ. Εἰς τὸ πῦρ αἰ ἀνοησίαι τοῦ Ἀσίνιου.

— Μὴ τὰ καύσης, μὴ πρὸς Διός, ἐκρυγάζε κλαυθυμυρίζων ὁ δούλος.

Καὶ σπεύσας ἀρπάζει τὸ δέμα τοῦ παπύρου ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Κοϊντιλιανοῦ ὅστις ἦτο ἔτοιμος νὰ τὸ ρίψῃ εἰς τὴν ἐστίαν.

— Σ' ἔχω μισθῶσαι διὰ νὰ μὲ ὑπκρούης, ἐφώνησεν ὁ Κοϊντιλιανός· σὺ δὲ παρκαούεις. Ἐξω τάχιστα· σὲ διώκω καὶ ποτὲ πλέον νὰ μὴ ἐπανίδω τὴν γελοίαν σου μορφήν ἐδῶ, διότι, μὰ τὴν Κυβέλην, θὰ μετρήσω τὰ πλευρά σου μὲ τὴν ῥάβδον.

— Φεύγω, εἶπεν ὁ νέος· καὶ ἀποτινάξας τὸ ἄλευρον ἀπὸ τῆς κόμης καὶ τοῦ βραχέος χιτῶνος ἐξῆλθεν ἀγνοῶν ποῦ νὰ φέρῃ τὰ βήματά του.

Παρέκειτο ἡ οἰκία τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου Πρίσκου, δημοσίου κήρυκος ὅστις ἔχαιρε φήμην ἀγαθοῦ πολίτου. Εἰς τὴν οἰκίαν τούτου εἰσῆλθεν ὁ πρῶν ὑπηρέτης τοῦ μυλωθροῦ.

— Χαῖρε, Πρίσκε. Μετ' ὀλίγον ἡ νύξ θέλει καλύψει τὰ πάντα διὰ τοῦ σκοτεινοῦ πέπλου της. Ὁ Κοϊντιλιανὸς μ' ἐδίωξε καὶ ἀγνοῶ ποῦ νὰ κατευθυνθῶ. Δέξαι με καὶ διὰ τὴν νύκτα ταύτην. Εἶμαι ὀλιγαρκῆς. Ὀλίγον ἄρτον δὸς μοι ἐξ ἐκείνου ὃν ἀπορρίπτεις εἰς τὸν κῦνα τὸν φύλακα τῆς οἰκίας· θὰ κοιμηθῶ δ' ἐκεῖ εἰς τὸν κῆπον ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανὸν καὶ πιστεύω ὅτι θὰ κοιμηθῶ ὡς ὑπατος.

— Δὲν ἔχει τόπον ὁ Πρίσκος διὰ τοὺς δκνηρούς. Διὰ νὰ σὲ ἀποβάλλῃ ὁ Κοϊντιλιανός, κακὸν τι τῷ ἔπραξας. Φύγε ταχέως· δὲν δύναμαι νὰ σὲ βοηθήσω, διότι εἶσαι ἐλσεινός.

— Ἀλλ' ὅμως πεινῶ, προσεῖπεν ὁ νέος, καὶ πρέπει νὰ φάγω. Τί νὰ κάμω τοιαύτην ὥρην. Ἄ θεοί! διατί καταλείπετε ἀπροστάτευτον οὕτως ἕνα θνητόν; Ἀλλ' ὄχι. Δόξαι τοῖς θεοῖς! Εἶμαι νέος, καὶ κατέχω τὸ δῶρον τῆς ποιήσεως ὑπερ μοι ἐδώρησάν. Θὰ ζήσω. Χαῖρε, Πρίσκε. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθεν εἰς τὴν δδόν.

Ὁμιλος βαδίζόντων ἀνθρώπων διήρχετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν. Ἦτο ὁ Κάτων ἔχων πυρρὰν τὴν κόμην καὶ γλαυκοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, περιστοιχιτισμένος δ' ὑπὸ νέων οἵτινες μετὰ σεβασμοῦ ἔσπευδον πρὸς αὐτόν.

— Χαῖρε, Κάτων, προσεῖπεν ὁ Ἀσίνιος γτάς πρὸ αὐτοῦ.

— Χαῖρε καὶ σὺ, δούλε, ἐπεῖπεν ὁ Κάτων.

— Δὲν εἶμαι δούλος· εἶμαι υἱὸς ἀπελευθέρου καὶ ῥωμαῖος πολίτης.

— Χαῖρε υἱὲ ἀπελευθέρου καὶ ῥωμαῖε πολίτα, εἶπεν ἐκ νέου ὁ Κάτων.

— Ὁ ῥωμαῖος πολίτης πεινᾷ, Κάτων. Δὸς αὐτῷ ἄρτον.

— Ὁ ῥωμαῖος πολίτης ἄς κερδήσῃ ἄρτον ἐργαζόμενος.

— Ἀλλ' ὁ μυλωθρὸς πκρ' ᾧ εἰραγζόμεν μ' ἐδίωξεν.

— Ὑπαγε εἰς ἄλλον.

— Ἐβαρύνθην τὸν μύλον.

— Μάθε ἄλλην τέχνην.

— Τὴν συμβουλήν σου ἐξετέλεσα ἤδη. Γράφω κωμωδίας. Ἐχω μίαν ἡν σήμερον μόλις ἐτελείωσα.

— Κωμωδίαν; Σὺ κωμωδοποιός; ἀνέκραξεν ὁ Κάτων γελῶν ἐνῶ συγχρόνως ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ποδῶν ἐξήταξε τὸν ξένον εἰς ὃν ἀστείαν παρεῖχεν ὄψιν ὁ βραχὺς καὶ ὑπ' ἀλφίτων κκτάλευκος χιτῶν.

— Κάτων, ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κρίνεις τοὺς ἀνθρώπους; Ἄν τοῦτο, ἀπατάται. Μὴ τοι τὸν γλαυκὸν τῶν Ἐσπερίδων καρπὸν δὲν περικαλύπτει πικρὸς φλοιός, καὶ ἡ ὠραία τῆς ἐλαίας σὰρξ δὲν κρύπτει σκληρὸν πυρῆνα;

— Πῶς καλεῖσαι ; ἤρώτησεν ὁ Κάτων οὐ τὸ ἐνδίκφερον ἐκίνησεν ἡ εὐ-
παρησίαιστος τοῦ νέου γλῶσσα. Ἠρξάτο δὲ ἀνελίσσων τὸν πάπυρον.

— Ὁ μυλωθρὸς μ' ἐκάλει πάντοτε Ἀσίμιον (δνάριον) καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα
τοῦτο μὲ γινώσκουσιν οἱ γείτονες.

Οἱ περὶ τὸν Κάτωνα νέοι εἰς ἄσθεστον ἐπεδόθησαν γέλωτα, ὅστις ὁμοῦ
οὐδόλως ἐθορύβησε τὸν ξένον.

— Ἄλλ' ὁ πατήρ μου μ' ὠνόμαζε Μάρκον Ἀκκίον Πλαῦτον (πλατύ-
που) ἕνεκα τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ποδῶν μου.

Ζωηρότεροι γέλωτες ὑπεδέξαντο τὸ νέον τοῦτο παράδοξον ὄνομα.

Ἄλλ' ὁ Κάτων δὲν ἐγέλα. Ἐπὶ τοῦ προσώπου του παρήρηχο κατὰ μι-
κρὸν τὸ κατ' ἀρχὰς ἀναφανέν εἰρωνικὸν μειδίαμα καὶ ὑπὸ θαυμασμοῦ ἄμα
καὶ ἐκπλήξεως ἤρξατο καταλαμβανόμενος. Ὁ πάπυρος δὲ ἀνεγίνωσκε, πε-
ριεῖχε τὰς πρώτας σκηνὰς τοῦ ἀριστουργήματος τῆς ῥωμαϊκῆς κωμωδίας,
τοῦ Ἀμφιτύωνος.

Ἀνέγνω ὀλίγον καὶ ἀποδυθεὶς τὸν μανδύαν ἐκάλυψε δι' αὐτοῦ τοὺς ὤμους
τοῦ μυλωθροῦ, τὸν ἠσπάσθη καὶ τείνων αὐτῷ τὴν χεῖρα,

«Μάρκε Ἀκκίε Πλαῦτε, τῷ εἶπεν. Ἐλθέ παρ' ἐμοὶ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν μου
θὰ σὲ δεχθῶμεν ὡς ἐμπρέπει εἰς μέγαν ποιητὴν, Νέοι, ἀποκαλύφθητε καὶ
χαίρετίσατε τὸν ποιητὴν τῶν *Μεγαλῶν* καὶ τῆς *Αὐλουλαρίας*. Πένης ὢν
καὶ ἄσημος κατάρθρωσεν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς νὰ συγκινήσῃ τὰς καρδίας ἡμῶν
καὶ καταπολεμῶν τὴν κακίαν νὰ κινήσῃ τὴν ἡμετέραν ἀγάπην πρὸς πᾶν
ἀγαθὸν καὶ ἐνάρετον. Ἀσπάσθητε αὐτὸν μετὰ σεβασμοῦ.»

Καὶ οἱ νεανίαι περιεστοίχισαν τὸν Πλαῦτον καὶ ἠσπάσαντο, εὐλαβῶς
αὐτὸν χαίρετίζοντες. Συνείποντο δ' αὐτῷ τε καὶ τῷ Κάτωνι, οἵτινες συν-
εβάδιζον κρατούμενοι ἀπὸ τῶν χειρῶν.

— Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ μεγαλοφυΐα συμβαδίζουσιν, ὑπεψιθύρισεν ὁ νεαρὸς
τότε Καικίλιος.

— Ἄλλ' ἡ μεγαλοφυΐα, προσεῖπεν ὁ Πλαῦτος, ἔστρεψε πρὸ τινος τὸν
μῦλον διὰ ν' ἀποζῆ.

— Τίς οἶδε, μὴ καὶ ἡ ἀρετὴ, ὑπέλαβεν ὁ Κάτων, μεταμεληθῆ ποτὲ
ὅτι δὲν ἔστρεψε καὶ αὐτὴ τὸν μῦλον.

Μετὰ χρόνον βραχὺν ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Μαρκέλλου ἐν Ρώμῃ ἐδιδά-
σκετο ὁ Ἀμφιτύων, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Κάτωνος. Ἡ κωμωδία ζωηρῶς
ἐπεδοκιμάσθη, ὁ δὲ ποιητὴς ἐπευφημήθη ἐπικνελημένως.

Ἀἴφνης ἐκ μιᾶς τῶν γωνιῶν τοῦ θεάτρου ἠκούσθη φωνὴ ἀνακράζουσα :

— Εἶχες δίκαιον, Ἀσίμιε, νὰ λέγῃς ὅσα ἔλεγες. Σὺ εἶσαι μέγας καὶ ἐγὼ
εἶμι ζῶν.

Ταῦτα ἔκραζεν ὁ μυλωθρὸς Κόιντος Κοῖντιλιανὸς παριστάμενος εἰς τὸν
θρίκιβον τοῦ πρῶην δούλου του Μάρκου Ἀκκίου Πλαύτου.

Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ

Η ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ

ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΠΙΕΣΙΣ

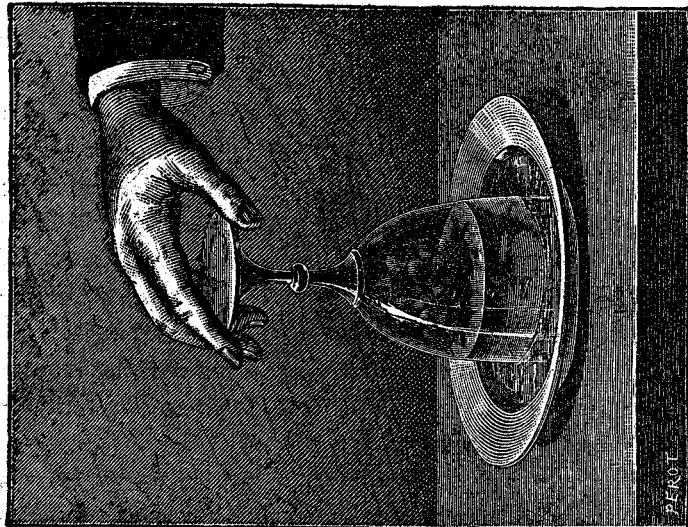
Τὰ πλεῖστα τῶν πειραμάτων τῆς φυσικῆς, ἅτινα ἀπὸ τοῦσι συσκευᾶς
πολυπλόκους καὶ λίαν δακνηρὰς δύνανται εὐχερῶς νὰ ἐκτελεσθῶσι διὰ
μικρὰς δαπάνης καὶ δι' ἀπλουστάτων σκευῶν, ἅτινα πάντα ἔχει τις καθ'
ἐκάστην ἀνὰ χεῖρας. Καὶ οὐ μόνον τὰ τῆς βρῦτητος καὶ τῆς θερμότητος
φαινόμενα δύνανται οὕτω νὰ ἐρευνηθῶσιν ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ εἰς τὴν ὀπτι-
κὴν καὶ τὸν ἠλεκτρισμὸν ἀναγόμενα. Οὕτω διὰ δίσκου μεταλλικοῦ, διὰ
τεμαχίου χονδροῦ χάρτου καὶ διὰ δύο κοινῶν ποτηρίων δύνανται τις νὰ πα-
ρασκευάσῃ πλήρη ἠλεκτρικὴν μηχανὴν καὶ νὰ συσσωρεύσῃ ἐπὶ τοῦ δίσκου
ἀρκούσων ποσότητα ἠλεκτρικῆς, ἰκανῆς νὰ παράξῃ ζωηρὸν ἠλεκτρικὸν σπιν-
θῆρα ὅταν θιζῶμεν τὸν δίσκον διὰ τῆς χειρὸς ἡμῶν. Σειρὰν τοιούτων πειρα-
μάτων θέλομεν ἐκθέσει ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως.

Γνωστὸν ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα ἢ περιβάλλουσα τὴν γῆν πιέζει τὰ ἐπὶ τῆς
ἐπιφανείας αὐτῆς κείμενα σώματα καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑγρῶν δυνάμει
δὲ τῆς πίεσεως ταύτης συγκρατεῖται μετέωρος ἢ ὑδροκυρτικὴ στήλη ἐν
τῷ βρομέτρῳ, ἥτις χρησιμεύει ὡς μέτρον τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως. Τὴν
πίεσιν ταύτην δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν λαμβάνοντες φιάλην πεπλη-
ρωμένην ὕδατος πωματίζοντες αὐτὴν διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ ἀναστρέ-
φοντες ἐν λεκάνῃ ἐμπεριεχούσῃ ὕδωρ. Ἀποσύροντες τὴν χεῖρα βλέπο-
μεν ὅτι τὸ ὕδωρ δὲν ἐκρέει ἐκ τῆς φιάλης, διότι τὸ βάρος τοῦ ἀντισταθ-
μίζεται διὰ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως, ἥτις δύναται νὰ συγκρατήσῃ οὕτω
μετέωρον στήλην ὕδατος ὕψους 10 περίπου μέτρων. Δυνάμεθα ὁμοῦ νὰ
ἀποδείξωμεν τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν ἔτι ἐναργέστερον διὰ τοῦ ἐξῆς
ἀπλουστάτου πειράματος. Λαμβάνομεν ποτήριον, ὅπερ πληροῦμεν ὕδατος
μέχρι τῶν χειλέων ἐπιθέτομεν φύλλον χάρτου καὶ τὸ ἀντρεπομεν ὡς
δείκνυται ἐν τῷ σχήματι (σχ. 1). Τὸ ὕδωρ δὲν καταπίπτει ἕνεκα τῆς ἐκ
τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐπιφερομένης ἀτμοσφαιρικῆς θλίψεως.

Ἄν ἐντὸς κοινοῦ πινακίου θέσωμεν ὕδωρ, ἐπὶ δὲ τοῦ ὕδατος τεμαχίον
φελλοῦ καὶ ἐπὶ τούτου τεμαχίον χάρτου καὶ ἀναφλέξωμεν αὐτὰ, ἀμέσως
δὲ ἐπιθέσωμεν κοινὸν ποτήριον βλέπομεν μετ' ὀλίγης στιγμῆς τὸ ὕδωρ
ἀνερχόμενον ἐν τῷ ποτηρίῳ (σχ. 2), διότι ἕνεκα τῆς καύσεως τοῦ χάρτου
ἀπερρόφηθη μέρος τοῦ ὀξυγόνου, μέρος δὲ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἐξῆλθε
κατὰ τὰς πρώτας στιγμῆς ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς θερμότητος ἐπελθούσης δι-
στολῆς τοῦ ἀέρος. Ὁ ὄγκος τοῦ ἐγκλεισμένου ἀέρος ἐπομένως ἠλαττώθη
ἢ δὲ ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις ὡθεὶ τὸ ὕδωρ εἰς τὸ ποτήριον.

Τὸ αὐτὸ φαινόμενον δυνάμεθα νὰ παράξωμεν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον.

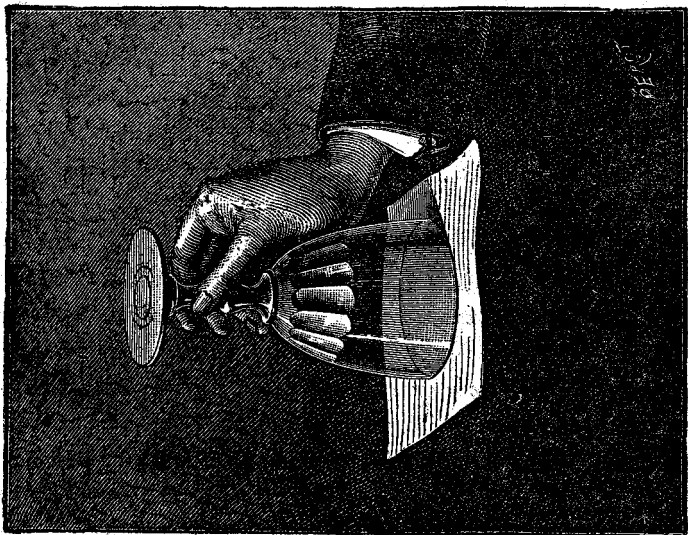
Ἐντὸς φιάλης εἰσάγωμεν τεμάχια χάρτου τὰ ὁποῖα ἀναφλέγομεν προηγου-
μένως. Μετὰ τινὰς στιγμὰς πωματίζομεν τὸ στόμιον τῆς φιάλης δι' ὠδὸν
καλῶς ἐψηθέντος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀφηρέσαμεν τὸ κέλυφος, ἐπιθέτοντες



Σχήμα 2

Ἐπιθέτοντες τὸ κέλυφος ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀφηρέσαμεν τὸ κέλυφος, ἐπιθέτοντες

αὐτὸ οὕτως ὥστε ἐρμητικῶς νὰ κλείσῃ τὴν ὀπήν (σχ. 3). Ἐκαστὴ τῆς
καύσεως τοῦ χάρτου σχηματίζεται εἶδος κενοῦ ἐν τῇ φιάλῃ, ὃ ἐγκλει-
σμένος ἀὴρ κατέστη ἀραιότερος, ἢ δὲ ἀτμοσφαιρικὴ θλιψὶς πιέζει ἐξ ὧθεν

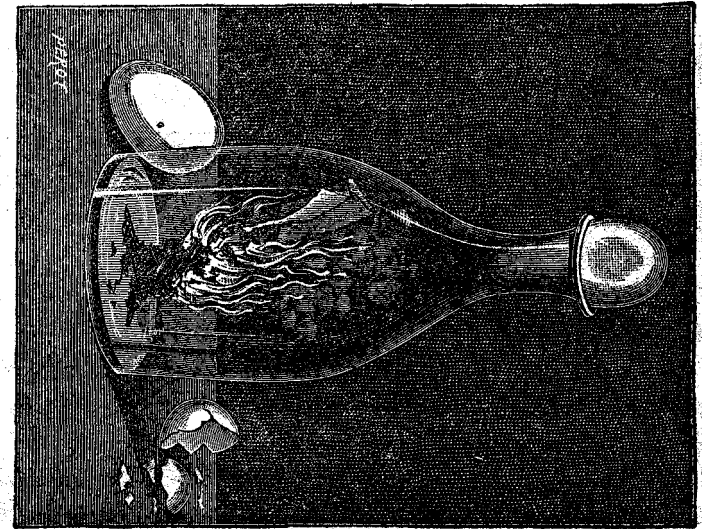


Σχήμα 1

Ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἀντιτεταμένον καὶ κεκλεισμένον

τὸ ὠδὸν, τὸ ὁποῖο ἐπιμηκύνεται λαμβάνον τὸ σχῆμα τοῦ λαμποῦ τῆς φιά-
λης, κατέρχεται βραδέως καὶ τέλος εἰσδύει καθ' ὀλοκληρίαν, πράχον ψόφον
ἕκαστῆς εἰσροῆς τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος.

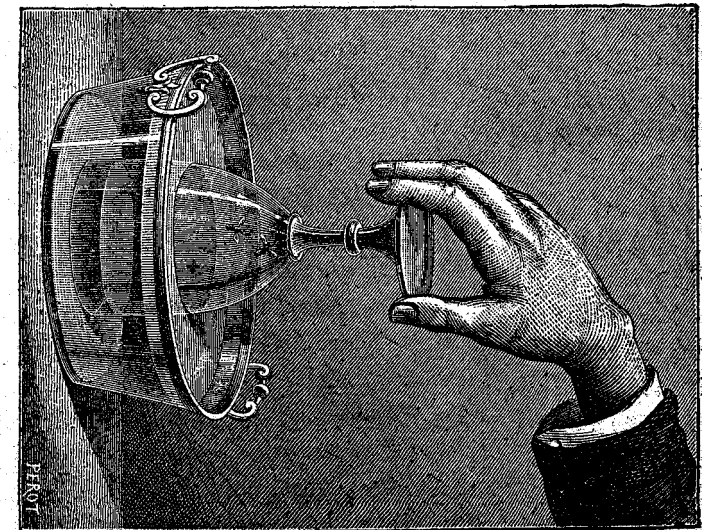
Ὅταν καταβιβάξῃται ὁ κώδων τοῦ δύτου ἐν τῷ ὕδατι, ὃ ἐγκλεισμέ-
νος ἀὴρ συμπιέζεται, ἐλαττοῦται τὸν ὄγκον καὶ ὕδωρ εἰσέρχεται ἐν μέρει
ἐντὸς τοῦ κώδωνος ἕνεκα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως εἰς ἣν προστίθεται



Σχήμα 5

Ὅταν σκληρὸν ἕλκω κελύφους εἰσέρχόμενον ἐν τῇ φιάλῃ
ἕνεκα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως.

καὶ ἡ πίεσις τοῦ ὕδατος ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ κώδων ἐνεβηπτίσθη. Τοῦτ' αὐτὸ
δυναμέθα νὰ ἐκτελέσωμεν εὐχερῶς εἰσάγοντες δύο ἢ τρεῖς μύξαι ἐν ποτη-
ρίῳ, ὅπερ ἀνατρέπομεν ἐν λεκάνῃ ἐμπεριεχοῦσῃ ὕδωρ καὶ πιέζοντες κατα-



Σχήμα 4

Πείραμα τοῦ κώδωνος τοῦ δὲ τοῦ ἐπιτελούμενον διὰ ποτη-
ρίου καὶ διὰ λεκάνης ἐμπεριεχοῦσας ὕδωρ.

βιβάζομεν μέχρι τοῦ πυθμένου τῆς λεκάνης (σχ. 4). Οὕτω βλέπομεν ὅτι
αἱ μύξαι ἐξακολουθοῦσι ζῶσαι καὶ ἀναπνεύουσι.

ΤΟ ΠΑΓΩΤΟΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΙΤΑΛΟΥ

PETRUCCELI DELLA GATTINA

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΙΔΕΑ

Ὁ κύρ Ζοῦγκος, κατακλιθεὶς περὶ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς ἐσπέρας, ἀφυπνίσθη περὶ τὴν δευτέραν ὥραν τῆς πρωίας.

Ὁ κύρ-Ζοῦγκος ἔτριψε τοὺς νυστέκλους ὀφθαλμούς του, ἔχασμήθη δις μετὰ δεινοῦ πατάγου, ὑπέτονθόρυσεν ἐν *Πάτερ ἡμῶν* ὅπερ οὔτε ἰταλικὸν οὔτε λατινικὸν ἦτο, ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸν νυκτερινὸν του σκουφον, ὅστις περιώριζεν ὀπωσδήποτε τοὺς μέλανας βοστρύχους τῆς ἀντάρτιδος κόμης του, ἤκουσεν ἐν ἀγανακτῆσει τοὺς παταγώδεις βρογχαλισμούς τῆς συζύγου του, καὶ ἀνέμενε τὸν κτύπον τοῦ ὠρολογίου τῆς γειτονικῆς ἐκκλησίας. Μετὰ τινὰς στιγμὰς πράγματι, τὸ ὠρολόγιον ἐσήμανε τὴν 2αν τῆς νυκτός.

— Δύο ἡ ὥρα! — εἶπεν. — Εἶναι λοιπὸν αἰῶνιοὶ αὐταὶ αἱ νύκτες; — καὶ ἔχασμήθη ἐκ νέου μεθ' ὅσου καὶ πρὶν θορύβου.

Ὁ κύρ Ζοῦγκος εἶχε γεννηθῆ μετὰ τὸ ἐνστικτὸν τῆς χειρουργικῆς· ἀλλ' αἱ κακαὶ περιστάσεις εἶχον κατακτῆσει αὐτὸν ἀπλοῦν κουρέα. Τὸ πνεῦμά του ἦτο φύσει δξυδερκὲς καὶ καθαρὸν· ἀλλ' ἡ ἔλλειψις ἀγωγῆς εἶχε μεταβάλλει αὐτὸ εἰς γῆν ἄγονον καὶ τρῆχειαν, εἰς ἣν οὐδέποτε τὸ ἄροτρον εἶχε δυναθῆ νὰ εἰσχωρήσῃ.

Ὅπωσδήποτε, ὁ κύρ Ζοῦγκος ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡσυχὸς ἄνθρωπος, ἂν καὶ ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἀνάπτυξις εἶνε δυστυχὲς δῶρον τοῦ Πλάστου, ὁ καταβιβρώσκων σάραξ τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὅστις τὰ πάντα ἐξετάζει, ἀπὸ τῶν συγχοροχαρτίων τοῦ Πάπα· μέχρι τῆς ἐλαστικότητος τῶν ποδῶν τοῦ ψύλλου.

Ἐμίσει λοιπὸν τοὺς πεπαιδευμένους, τὰς ἐφημερίδας, τὸν *καρβοναρισμὸν* (κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ δημοκρατικοὶ ἐκαλοῦντο *carbonari*), τοὺς Γάλλους, τὴν κομψότητα, τὴν καλλονὴν, τὰ ἄνθη, τὸ ἔαρ, πᾶν τέλος τὸ ἀποπνέον φῶς καὶ ἀρμονίαν. Ἠγάπα τὸνναντίον, τὴν βραδείαν καὶ θελλώδη ἀτμόσφαιραν, τοὺς χωροφύλακας, τοὺς τελῶνας, τὴν ἀσχημίαν, τὰ ἔρρινα

ἄσματὰ τῆς Ἐκκλησίας του, τοὺς καλογήρους, τὴν τεσσαρακοστὴν, τὸ γύλον καὶ ἐρυθρὸν πρόσωπον τοῦ ἐφημερίου, τὸ ὁποῖον ἐξύριζε τυφλοὺς ὄμμασι, καὶ, τέλος, μέχρι δεισιδαμονίας, ἐλάτρευε τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἔχει τι τὸ ὑλικώτερον τῶν ἄλλων, ἀπεφάσισε καὶ ἐνυμφεῦθαι.

Ἡ κυρὰ Φρόσω, ἀφ' ἧς ἐγεννήθη, ἦτο προωρισμένη νὰ συμπληρώσῃ τὴν εὐτυχίαν του καὶ νὰ γείνη ἡ *οἰκοκυρά* του.

Ἡ Φρόσω ἦτο κόρη τοῦ κρεοπώλου τοῦ χωρίου. Καλὴ χριστιανὴ προσευχομένη ἐκάστην ἡμέραν ὅσον πάντες ὁμοῦ οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν προσεύχονται καθ' ὄλον τὸ ἔτος. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ περιστρέφετο πάντοτε ἐν τῷ στόματι αὐτῆς ὁμοῦ μετὰ τεμαχίου μαστίχης. Ἦτο μικρὰ τὸ ἀνάστημα καὶ παχεῖα, τριχωτὴ τὴν παρειάν, προβάλλουσα βίνα μακροτέραν τῆς τοῦ ἀγίου Καρόλου, κεκοσμημένη μετὰ ὀφθαλμούς μικροὺς καὶ νυστάλέους, καὶ δέρμα χρώματος ἐτρουσκικοῦ ἀγγείου, ἀντὶ ποικιλιμάτων φέρον στίγματα εὐλογίας.

Ἄλλ' ὁ κύρ Ζοῦγκος ἠδιαφόρησε πρὸς ὅλα ταῦτα· ματαιότης ματαιότητων! — Τὴν ἐνυμφεῦθη, καὶ ἀμφότεροι ἀνέλαβον τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου τοῦ Κυρίου.

Ὁ Θεὸς ἠλόγησε τοὺς ἐργάτας τούτους, καὶ μετὰ ἐννέα μῆνας ἀπέκτησαν ὠραῖον πιθικίδιον. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἐσταμάτησαν εἰς τὸν πρῶτον σταθμόν· ὁ Θεὸς τοὺς ἐτιμώρησε διὰ μιᾶς τῶν χειρίστων πληγῶν τοῦ Φαραῶ, τῆς στεριώσεως. . . . πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τοῦ ἐφημερίου.

Ὁ κύριος Βροῦτος, ὁ υἱὸς των, ἦτο ἀκριβῶς δεκαοκταέτης ὅτε ἀρχεται ἡ ἱστορία αὕτη.

Ὁ κύρ Ζοῦγκος, ἀφυπνισθεὶς τοσοῦτον ἐνωρὶς καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐπαναλάβῃ πάλιν τὸν ὕπνον ἤρχισε νὰ σκέπτηται. . . . ἄς εἴπωμεν νὰ σκέπτηται. . . . ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς κουρέυς εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ὀμιλῇ κατὰ μόνας, ὡς ἄνθρωπος ἔχων ἐλευθέραν τὴν συνείδησιν.

— Ἀἶ, καλὰ, κύρ Ζοῦγκε, φίλε μου, — ἐψιθύριζεν — τελείωσε τοὺς λογαριασμούς σου καὶ τακτοποίησον τὰς ἐργασίας τῆς ἡμέρας. Σήμερον εἶνε τρίτη. Εἶνε λοιπὸν ἡ σειρά τοῦ ξυρίσματος τοῦ συμβολαιογράφου, τῆς κυρίας Δημαρχίνης καὶ τοῦ κατηραμένου ἐκείνου *Tàκαμε θάλασσα* (*Sacco-e-Fuoco*). Ἐὰν ἡ κ. Ζωὴ — ὁ Θεὸς νὰ τὴν συγχωρήσῃ, ὅπου μετὰ αὐτὰ τὰ μουστάκια τῆς ἔλαβεν ὄνομα τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ μαρτυρολόγιον — ἐὰν ἡ κ. Ζωὴ δὲν ἔχει πονοκέφαλον, ἐὰν ἔδειρε τὰ ἑπτὰ παιδιὰ τῆς καὶ ἐθώπευσε τοὺς ἑπτὰ γάτους, ἐντὸς ἡμισείας ὥρας θὰ τὴν ξυρίσῃ. Ἐπειτα θὰ ὑπάγῃς νὰ φλεβοτομήσῃς τὸν βοῦν τοῦ Γιακουμῆ, ὅστις θὰ ἔκαμνε καλλίτερα νὰ ἐφλεβοτμεῖτο αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ μεθύστακας! Ἐπειτα θὰ βάλῃς τὸ ἐκδύριον εἰς τὸ μουλᾶρι τοῦ Σπύρου. Ἐκεῖ πλησίον εἶνε ἡ Ἐκκλησία· εἰσέρχου λοιπὸν καὶ βοηθεῖς εἰς τὴν λειτουργίαν

τὸν Παπα-Γιάννη, ὅστις λειτουργεῖ ἴσα ἴσα ὅταν οἱ ἄλλοι πηγαίνουν νὰ γευματίσουν. Ἄχ! ὁ δεσπότης ἔπρεπε νὰ φροντίσῃ! Κατ' ἐκείνην τὴν ὥρην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπάρχουν μόνον οἱ ποντικοί, οἵτινες χορεύουν γύρω εἰς τὸ ῥάσο τοῦ Παπᾶ-Γιάννη, καὶ δυὸ τρεῖς ἐπαίτται, οἱ ὅποιοι μετροῦν τὰ τεμάχια τοῦ ἄρτου μὲ τὰ ὅποια τοὺς ἐλέησαν.—Ἐπειτα, ἔπειτα... ἄς ἴδωμεν... Δὲν μένει τίποτε ἄλλο, νομίζω. Ὁ Παπᾶ-Δημήτρης ἀνεχώρησεν εἰς Νεάπολιν διὰ μίαν ὑπόθεσίν του».

Ὁ κύρ-Ζουῆγος ἀνέπνευσεν, εἶτα ἐπανελάθεν.

— Παῦσε, λοιπόν, εὐλογημένη, τοὺς ῥογγαλισμούς σου!—καὶ ταῦτα λέγων ἐφιλοδώρει ἐλαφρὰ γρονθοκοπήματα εἰς τὴν σύζυγόν του. — Παῦσε λοιπόν! Ταράττεις τὰς μελέτας μου, τὰς φιλοσοφικάς μου σκέψεις, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ κύρ Τιμόθεος. Ἄ! αὐτοὶ οἱ καρβονάροι δὲν φροντίζουν πλέον διὰ τὰ γένειά των, καὶ ὀμιλοῦν μασωνικά. Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς πληρώσῃ, ἀφοῦ δὲν μὲ ἀφίνουν πλέον νὰ τοὺς ὑπηρετῶ! — Λοιπὸν ἀνεχώρησεν εἰς Νεάπολιν καὶ θὰ ἴδῃ τὸν φιλόργυρον ἀδελφόν μου, τὸν κύρ Νῶε, ὅστις ἐκεῖ κάτω ἀνακατόνεται πάντοτε μὲ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐνταῦθα ὁ μονόλογος τοῦ κουρέως διεκόπη ἐκ κρότου ἀκουσθέντος εἰς τὸ παρκαίμενον δωμάτιον. Ἦτον ὁ Βροῦτος, ὅστις, ὄνειρευόμενος ὅτι ἐπαίξει τὸν πηδηκτὴ, εἶχε κρημισθῆ ἀπὸ τῆς κλίνης.

— Ἄ, εἶπεν ὁ κύρ Ζουῆγος, πῶς τὸ ἀγαπῶ αὐτὸ τὸ κακόπαιδο! Εἶνε ἔξυπνο καὶ ὅταν κοιμάται. Πηδᾷ ὡς φελλὸς φιάλης ζύθου. Τίς θὰ ἔλεγε ποτὲ ὅτι αὐτὴ ἡ χονδρὴ φώκια, ἡ ὅποια φουσᾷ πλησίον μου, συνειργάσθη μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ ἀγγέλου τούτου;

Ἐνταῦθα ὁ κύρ Ζουῆγος ἐσιώπησε, διότι πληθὺς ἰδεῶν ἀορίστων, ζωηρῶν, συγκεχυμένων, πολυχρῶων, κατέκλυσαν ὡς σμήνος πτηνῶν, τὴν κεφαλὴν του.

Ὁ Βροῦτος—τὸ λέγω συμπεσόντος τοῦ λόγου— ἦτο ὠραῖος παῖς, ἐρυθρὸς ὡς ῥοδάκινον, κρύπτων ὑπὸ τὸ κάλυμμα ἀγγελικῆς ἀπαθείας καὶ ἐνίοτε ἐντελοῦς ἠλιθιότητος, πνεῦμα ζωηρόν, ἐτοιμότητα, καὶ τινὰς πρωτοφανεῖς κλίσεις. Ἦτο μοσχομάγκα ὑπὸ μορφὴν ἀγίου. Ἐφαίνετο Ὀλλανδὸς μονοκόμματος, ἀλλά, ὡς ἂν διὰ μηχανισμοῦ, μετεβάλλετο αἰφνης εἰς παιδίον ἰδιότροπον, πονηρόν, πεισμακτῶδες, προδίδον ὅμως πάντοτε ἀπροσδοκῆτους λάμψεις εὐφυΐας.

Ὁ κουρέως, βουρβωνισθῆς εἰς τὸ ἔπακρον, τὸν εἶχε καλέσει Βροῦτον ἐξ ἀντιπαθείας πρὸς τὸν Μουρᾶ. Ἡ μήτηρ, ἂν καὶ πολὺ εὐλαβὴς, δὲν εἶχε δυναθῆ νὰ τὸν καταπέσῃ νὰ γείνη Ἀναγνώστης· ὁ Βροῦτος ἤθελε νὰ φέρῃ τὸ ξίφος καὶ νὰ γείνη στρατιώτης.

Ὁ κύρ Ζουῆγος λοιπὸν ἐσκέπτετο ὁποῖον στάδιον ἔμελλε νὰ ἐκλέξῃ διὰ τὸν υἱόν του, διότι τὸ στρατιωτικὸν ἐφαίνετο αὐτῷ λίαν ἐπικίνδυνον.

Καὶ ἐξηκολούθησε μονολογῶν:

— Ἡ κυρὰ Φρόσω δὲν θὰ κατορθώσῃ ποτὲ νὰ κάμῃ τὸν Βροῦτον Ἀναγνώστην. Ὅταν ἐγὼ φλεβοτομῶ, ἐκεῖνος συμμαζεύεται εἰς ἓνα κάθισμα καὶ λαμβάνει τὸ ὕψος ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος γνωρίζει περισσότερα ἀπὸ ἐμὲ: μοῦ κάμνει ἐντύπωσιν ἡ ἀτράραχῃ καὶ ἡσυχῇ ματιά του. Ἐγραψε ποίημα εἰς τὴν μίτραν τοῦ ἐπισκόπου, ἄλλο εἰς τὸ πόδι ποῦ ὁ διδάσκαλός του ἐξέχασε δὲν ἤξεύρω ποῦ ὅταν ἀκολουθοῦσε τὸν Ναπολέοντα. Ἐργολάθει μὲ ὄλας τὰς νέας τοῦ χωρίου, βλασφημεῖ ὡς πυροσβέστης, σπάει τὰ ὑαλῶν τῶν καταστημάτων, ρίπτει τοὺς λίθους ὡς ἄγγελος, γνωρίζει τὰ λατινικά του ὡς καλὸς Βενεδικτῖνος, καπνίζει σὰν γέροναύτης, ἀνοίγει τὰς κεφαλὰς τῶν συμμαθητῶν του, δέρεται εἰς τὸ σχολεῖον τακτικῶς δις τῆς ἡμέρας, ὀμιλεῖ γαλλικὰ σὰν Τοῦρκος... καὶ ὄλα αὐτὰ—ὁ Θεὸς νὰ τὸν κάμῃ λόρδον—δὲν μοῦ φαίνονται συμπτώματα Ἀναγνώστου. Νὰ τὸν κάμω εἰσαγγελέα;... ἀλλ' ὁ ἄθλιος ἔχει ζωηρὰν τὴν φαντασίαν· φαρμακοποιὸν;... ἀλλ' εἰξεύρει γράμματα καὶ ἐννοεῖ τὰ λατινικά.—Καλόγηρον; ἀλλὰ ἔχει ἀρκετὴν τάσιν πρὸς τὸ ἀμάρτημα. Δικηγόρον; προτιμᾷ νὰ δώσῃ τὰ ἰδικὰ του παρὰ νὰ ἀρπάξῃ τὰ τῶν ἄλλων. Θὰ ἡμποροῦσα ἴσως νὰ τὸν κάμω ἀριτέκτονα... ἔχει τὴν μανίαν νὰ κρημνίζῃ, καὶ μοῦ κατέστρεψεν ὅλην τὴν οἰκίαν... ἀλλ' ὁ δάσκαλος λέγει ὅτι δὲν ἤξεύρει μαθηματικά. Ἦθελα νὰ τὸν κάμω τραγουδιστὴν, διότι ἡ φωνὴ του εἶνε ἡ πλέον ἀξεκούρδιστη τοῦ κόσμου, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶνε καλὸ ἐπάγγελμα διὰ κοινόν, τὸ ὁποῖον σφυρίζει ὅταν πρέπει νὰ χειροκροτήσῃ καὶ ἐνθουσιάζεται ὅταν χρειάζεται ποδοκρότημα... δὲν λογαριάζω δὲ τὴν ἐφημεριδογραφίαν. Θὰ ἀπερσάζον σχεδὸν νὰ γίνῃ κωμικός, διότι, ὅταν λέγει τὸ μάθημά του τραγουδεῖ καὶ φωνάζει σὰν ψωμοζήτητος μὲ τὴν λύραν του... ἀλλὰ μὲ τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ θὰ γείνη ἀληθινὸς ψωμοζήτητος. Ὅσον δὲ διὰ τὸ ἰδικὸ μου τοῦτο οὔτε λόγος νὰ γίνεταί. Ὁ Βροῦτος τόσῃ ἀντιπάθειαν ἔχει πρὸς τὸ νερὸ καὶ τὸ σαποῦνι, ὥστε προτιμᾷ νὰ ἀφήσῃ τὴν μύτην του μελανωμένην ὅλην του τὴν ζωὴν. Δὲν βλέπω ἄλλο δι' αὐτὸν παρὰ νὰ γείνη ἰατρός. Τὸ αἶμα δὲν τὸν τρομάζει καθόλου· ποτὲ δὲν τὸν εἶδα νὰ λυπῆται διὰ τὸν θάνατον κανενός. Λέγει ψεύματα μ' ὄσσην εὐκολίαν ἢ μητέρα του τὸ Πάτερ ἡμῶν· εἶνε σοβρὸς καὶ ὀμιλεῖ ὀλίγα· ποτὲ δὲν ἐπῆγεν εἰς Ἐκκλησίαν· εἶνε χαρτοπαίκτης, ἔχει σῶμα διαβολεμένον καὶ ὠραῖόν πρόσωπον, εἶνε τεμπέλης... τὸ μέλλον του λοιπὸν εἶνε πλέον ἀποφασισμένον.

Καταληφθεὶς ὑπὸ τῆς καλλίστης ταύτης ἰδέας, ὁ κύρ Ζουῆγος ἐγείρεται, ἐνδύεται, θέτει ἀναστρόφως τὸν ἐπενδύτην του, λησμονεῖ τὸν λαιμοδέτην, ἀναστρέφει τὰς χεῖριδας μέχρι τοῦ ἀγκῶνος, λαμβάνει τὸν πῆλόν του, τὴν λεκάνην, τὰ ξυράφια του, ὀλίγην ἀράχνην, καὶ ἀπέρχεται.

Ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, ὁ πρῶτος ξυραφισμὸς ἐτίμα τὸν πάγωνα τοῦ διδασκάλου. Ἀκολουθήσωμεν αὐτόν, ἢ μᾶλλον, ἄς προτρέξωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ο ΛΟΧΙΑΣ ΤΑΚΑΜΕ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ἦτο υἱὸς πτωχοῦ δικολάβου τῆς κωμοπόλεως.

Ὁ πατὴρ τὸν εἶχεν ἀποστείλει εἰς τὸ σχολεῖον τινὸς πρώην Ἰησοῦτου. ὅστις ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ μοναστηρίου του. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος—πλήρης εὐθύτητος καίτοι Ἰησοῦτης—εἶχε διδάξει αὐτὸν πᾶν ὅ,τι διδάσκεται συνήθως εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Ἰησοῦτων. Ὁ νεανίας λοιπὸν ἐγίνωσκε κάλλιστα τὴν λατινικὴν, τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ῥητορικὴν· κατεσκεύαζε σαπφικὰς καὶ πινδαρικὰς ᾠδὰς πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου καὶ τῆς Θεοτόκου· ἤξευρε καὶ τινὰ γαλλικά, διότι ὁ ἅγιος διδάσκαλός του εὕρισκετο εἰς μοναστήριον τῆς Γαλλίας ὅτε τὸ τάγμα του διελύθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατικῶν νόμων. Ἐγίνωσκεν ἐκ στήθους πάντα τῆς ῥητορικῆς τὰ σχήματα καὶ τῆς λογικῆς τοὺς σωρείτας—καὶ ἄς λέγουν ὅτι οἱ Ἰησοῦται οὐδὲν ὠφέλιμον διδάσκουσιν.

Ὁ Πέτρος Κολίνης—ὁ ἥδη λοχίας *Τάκαμε θάλασσα* εἶχεν ὑποστῆ ἐπτάωρον συζήτησιν ἐπὶ τοῦ θέματος *ἐὰν δύναται τις ἂν ἀπαρχονίζηται ἐν Ρώμῃ καθ' ἣν στιγμήν τυμφεύεται ἐν Παρισίοις, καὶ ἐὰν ὁ ἅγιος Ἀρτῶνιος ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ ὀλίγων στιγμῶν ἄδειαν παρὰ τοῦ ἐν Παδοῦνῃ ἀκροατηρίου του ἵνα παρεννεθῆ εἰς τὴν ἀνασκολόπισιν τοῦ πατρὸς του ἐν Λισσαβώρῃ. Πάντα ταῦτα εἶχε λύσει καταφατικῶτατα, τῇ βοηθείᾳ ἑλληνικῶν τε καὶ λατινικῶν κειμένων.*

Ἄλλὰ, πρώτῃαν τινὰ ὁ αἰὼν ἠγέρθη αἰφνιδίως μὲ παραδόξους τινὰς ιδέας.

Ἄντι τοῦ κώδωνος, ὅστις ἐσήμαινε τὴν λειτουργίαν, ἠκούσθη ὁ κρότος τοῦ τυμπάνου προσκαλοῦντος εἰς τὴν ἐπιστράτευσιν· ἀντὶ τῶν κραυγῶν *Ζήτω ὁ Βασιλεὺς!* ἠκούετο *Ζήτω τὸ Ἔθνος!*

Ὁ Πέτρος Κολίνης ἀλλάσσει τότε τὸ ῥάσον διὰ στολῆς κυανῆς μετ' ἐρυθρῶν ἐπιρραμμμάτων, τὸ περιτραχήλιον τοῦ ἱερέως διὰ δυσειδοῦς δερματίνου περιλαιμίου, τὴν λογικὴν καὶ τὴν ῥητορικὴν διὰ τῆς λόγχης καὶ τοῦ ξίφους, καὶ τὸ *Πάτερ ἡμῶν* διὰ μυρίων βλασφημιῶν. Ὁ στρατῶν ἀντικατέστησε τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὁ ἱερεὺς, μετασχηματισθεὶς εἰς στρατιώτην, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Χαῖρε, προσφιλέε χωρίον· χαῖρε, ὃ δλόκληρον ἱερτικὸν μέλλον· χαῖρετε, συγγενεῖς καὶ γλυκεῖα ὀκνηρία· χαῖρετε, ὃ προσφιλέστατα ἀντικείμενα καὶ συνήθεια τῆς νεανικῆς ἡλικίας! Ἡ πατρίς καλεῖ τὸν Πέτρον Κολίνην· καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὰ ἀνδρεία τέκνα τοῦ ἸΗ' αἰῶνος δὲν ἔπαιζον μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὸ αἶσθημα τῆς Πατρίδος.

Ὁ Πέτρος, καίτοι στρατιώτης, ἦτο πάντοτε ὁ εὐλαβὴς χριστιανός. Πρὶν

ἢ ῥίψη θανατηφόρον κατὰ τινος βολήν, προέταπτεν εὐλογίαν *in articulo mortis*· πρὶν ἢ λογχίσῃ, ἔλεγε *συγχώρησον, ἐν Χριστῷ ἀδελφέ μου*· ἐπέθετε φίλημα ἐπὶ τῶν παρειῶν νεάνιδος συνοδευόμενον ὑπὸ κάλλιστης τινὸς συμβουλής, καὶ, πρὶν ἢ βλασφημήσῃ, ἐψιθύριζε πάντοτε *εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας!*

Ἄλλ' ἡ χριστιανικὴ καὶ ἁγία αὕτη φύσις δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν. ὁ Πέτρος τοσοῦτον ταχέως προώδευσε, τοσοῦτον συνεμορφώθη πρὸς τὸ νέον αὐτοῦ ἐπάγγελμα, ὥστε μετὰ τινὰς μῆνας ἦτο ὁ πρωτοτυπότατος βλασφημὸς τοῦ στρατοῦ, ἀκριβῶς διότι ἐγίνωσκε τὴν θεολογίαν. Μετὰ τὸν πόλεμον ὁ Πέτρος Κολίνης ἦτο ἀπλοῦς λοχίας, καίτοι ἡ ἔκτακτος ἀνδρεία του ἀπέδειξεν αὐτὸν εἰκοσάκις ἄξιον τῶν ἐπωμιδῶν τοῦ ταγματάρχου. Ἠκολούθησε τὸν Γαλλικὸν στρατὸν ὅτε κατέλιπε τὴν Νεάπολιν κατὰ τὸ 1799, καὶ παρεννεθῆ εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἰταλείας καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὅτε δὲ ὁ Καμβρὼν εἶπε τὸν πασίγνωστον ἐκεῖνον λόγον του καὶ ὁ Ναπολέων ἀπεμονώθη εἰς Ἀγίαν Ἐλένην, οἱ Βουρβόνοι τῆς Γαλλίας διέλυσαν τὸν στρατὸν. Ὁ Πέτρος συνέλεξε τότε τὰ ἐναπομείναντα μέλη τοῦ σώματός του καὶ ἐπανέκαμψεν εἰς Νεάπολιν.

Ἄλλὰ, φεῦ! ὁ δυστυχὴς οὔτε δι' ἐμβαλοματίας ἦτο ἱκανός· ἡ ἀριστερὰ χεὶρ αὐτοῦ εἶχεν ἀπομείνει εἰς τοὺς πάγους τῆς Μόσχας· οὔτε διὰ ταχυδρομῶν. . . . σφαιρὰ τις, κατὰ τὴν ἐν Βατερλώ μάχην, τῷ εἶχεν ἀφαιρέσει τὸ ὑπόδημα μετὰ τοῦ περιεχομένου· οὔτε διὰ κατὰσκοπος τῆς κυβερνήσεως. . . . ὁ βασιλεὺς δὲν ἤθελε οὐδὲ νὰ τὸν ἴδῃ ἐνώπιόν του! Τῷ ἀπέμεινεν οὐχ ἤττον ἢ γλῶσσα, ἵνα κραυγάζῃ, ἡ δεξιὰ χεὶρ ἵνα μαστιγόνῃ, μνημονικὸν ἀρκετὰ συγκεχυμένον καὶ ὀκνηρία, παρομιώδης πλέον γενομένη· ἠδύνατο λοιπὸν εἰσεῖτι νὰ γείνη δημοδιδάκτικλος, ἀφοῦ εἶχεν ὑπερπηθήσει τὰ ἐκκλησιαστικὰ κωλύματα καὶ ἀποσοθήσει τὰς ὑπονοίας τοῦ θρόνου. Ἀπηνήθη τὸν Ναπολέοντα, ἐπεδόθη εἰς τὴν θρησκείαν, καὶ διεδραμάτισε καλῶς τὸ μέρος του.

Οἱ μαθηταὶ οὐδὲν ἐμάνθανον, ἦσαν χαρτοπαῖται καὶ ἔτρεχον εἰς τὰς ἐξοχὰς, ἵνα κλέψωσι τοὺς καρπούς ἀπὸ τῶν δένδρων. Οἱ μεγαλύτεροι αὐτῶν ἀνεγίνωσκον, ἀλλὰ σκανδαλώδη βιβλία· ἠσπάζοντο ἐν τούτοις εὐλαβῶς τὰς χεῖρας τῶν ἀνωτέρων των, ὑπηρετοῦν τὸν ἱερέα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς λειτουργίας, ἠκολούθουν τὰς λιτανείας, ἐμικαούριζον τὸ *Ἐσαγὰ ἐν τοῖς Ὑψίστοις*. . . , ἐχαιρέτιζον τὸν σεβασμιώτατον ἀρχιεπίσκοπον δσάκις τὸν ἀπῆντων, ἔλεγον τὸ *Πάτερ ἡμῶν* λατινιστί, καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες, ὁ θρόνος καὶ ἡ ἐκκλησία διεκέρυττον τὴν ὑψηλὴν εὐαρέσκειάν των.

Τοῦτο ὅμως δὲν συνέβη καὶ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ κουρέως. Ὁ διδάσκαλος ἐβασάνισε νοῦν, συνεκέντρωσε πᾶσαν γνῶσιν, ἥτις ἐναπέμενεν ἐν τῇ μνήμῃ του, πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἴδει καὶ μάθει κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Εὐρώπῃ περιπλάνησέως του, πᾶν ὅ,τι ἀνεγίνωσκεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ ἐστίθεσε ταῦτα

πάντα ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Βροῦτου, τῇ βοηθείᾳ καὶ τῶν συνεχῶν ῥαβδισμῶν.
 Ὁ Βροῦτος ἐγένωσκεν ἐπομένως τὴν λατινικὴν, τὴν μεταφυσικὴν, τὴν
 νέαν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν, ὡς ἠδύνατο νὰ τὸν διδάξῃ αὐτὴν ἄν-
 θρωπος περιηγηθεὶς πολλὰς χώρας. . . καὶ ἐψέλλιζε καὶ τὴν γαλλικὴν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκπλαγῇ τις ἐὰν τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου ἐβρα-
 ζον ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τοῦ μαθητοῦ ὡς τὰ πολυάριθμα συστατικὰ τῆς σού-
 πας τῆς κυρᾶ Φρόσως; Ὁ κύρ Ζουγγος λοιπὸν δὲν εἶχεν ἄδικον λέγων ὅτι
 ὁ υἱὸς του δὲν ἦτον ἐκ τοῦ ὑφάσματος ἐξ οὗ κατασκευάζεται τις τοὺς Ἀνα-
 γνώστας.

Ὁ κουρεὺς, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, εἰτῆλθε πρὸς τῷ διδασκάλῳ.

Ἡ οἰκία τοῦ πρώην λοχίου ἦτο ἐντελῶς παρημελημένη· ἀπέπνεε τι
 δριμύτερον τῆς πτωχίας. Ἡσθάνετό τις τὴν δυστυχίαν ἣτις ὑποφέρει ὑπο-
 κύπτουσα μετ' ἀπαιθείας καὶ περιφρονήσεως. Ὁ κοινορτὸς ἐκάλυπτε τὰ
 ἔπιπλα, καὶ οἱ ἱστοὶ τῆς ἀρχῆνης ἐφηπλοῦντο ἐπὶ τῶν τοίχων ἐν εἰδει τα-
 πῆτων. Παρεῖχε τὴν εἰδεχθεστάτην εἰκόνα τῆς πτωχίας, ἀλλὰ πτωχίας
 ἣτις παλαίει κτὰ τῆς δυστυχίας μεθ' ἡρωισμού.

Ὁ κκπνὸς τῆς καμίνου, ὅστις προετίμα μᾶλλον νὰ διχχένηται ἐν τῇ αἰ-
 θούσῃ, ἢ νὰ ὑφούται διὰ τῆς κκπνοδόχου πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν νεφῶν, εἶ-
 χεν ἐπιθέσει στρῶμα μακλαδὸν καὶ στίλβον ἐπὶ τῶν δοκῶν καὶ τῶν τοί-
 χων, οἵτινες ἐφαίνοντο ὡς ἐκ δείπνου κκκασκευασθέντες. Ἦτο πένθιμος εἰ-
 κὼν, τάφος μᾶλλον, ἢ κκτοικία ζῶντος πλάσματος. Ὁ οἶκος ἐφόρει τὸ
 πένθος τοῦ κατοικοῦντος αὐτόν.

Δι' ἰσογαίου εἰσόδου εἰσήραχτό τις εἰς εὐρεῖαν αἶθουσαν, ἣτις ἐχρησίμευε
 συγχρόνως εἰς ὑποδοχὴν, σχολεῖον, ἐστικτόριον, ἐργαστήριον, εἰς πάντα
 τέλος, πλὴν τοῦ κοιτῶνος. Ἐντὸς τῆς αἰθούσης ταύτης ἦτο τεθειμένον
 εἶδος τι πκκπετάσματος φέροντος εἰς τὸ βάθος μικρὰν θυρίδα κοιωνοῦσαν
 πρὸς στενωτάτην τινα ἀτραπὸν. Ἐν τῇ ὀπῇ ταύτῃ ἐκοιμᾶτο ὁ δύσμοιρος
 λοχίας.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ πκκρηροῦντο ξύλινα τινα καθίσματα, θρκνίων μέγα
 μετ' ἐρείσματος τοσοῦτον ὑψηλοῦ ὥστε νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἀλεξίνεμον ἐκ
 τοῦ μέρους τῆς πρὸς τὴν θύραν ἐστίας, καὶ μία μεγάλη τράπεζα. Εἶτα
 ἐρμάριον μετὰ τεθραχυμένων ὑελωμάτων, βιβλία τινα, φιάλαι, καὶ τινα
 συντρίμματα μκκχειρικῶν ἀγγείων. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἦσαν παμπάλαια,
 ἀκάθαρτα, πακκαμεμορφωμένα καὶ συνταξιοῦχα. Ἦτο ἀνάγκη χειρὸς γυναι-
 κός, τῆς χειρὸς ἐκείνης, ἣτις δίδει εἰς πάντα ζῶν, φῶς, νεότητα μειδίμα.

Ἡ γυνὴ εἶνε ἡῶς, φωτίζει.

Ὁ λοχίας ἔφερε πολιτικὴν ἐνδυμασίαν· ζεῦγος προκκτακλυσμαῖων πε-
 ρισκελίδων ἐξ ὑφάσματος ἄλλοτε φαιοῦ, περιστῆθιον μέλαν, κκκρωμέ-
 νον μέχρι λαίμοῦ, καὶ ἐπὶ πάντων τούτων ἐπενδύτην ἐκ τοῦ ὑφάσματος
 ἐξ οὗ κκκασκευάζουν τὰ κκαλογερικὰ ῥάσα. Τὴν κεφαλὴν ἐκάλυπτεν ἐξ

ἰδιοτροπίας δι' Ἑλληνικοῦ φεσίου. Οὐδέποτε ἡ ψήκτρα εἶχε διαφθεῖρει τὴν
 παρθενίαν τῆς ἐνδυμασίας του, ἣτις ἀπέπνεεν ὄσμην κκπνοῦ.

Τρία τινα εὐρίσκοντο ἀλληλοδιαδόχως ἐν τῷ στόματι τοῦ διδασκάλου, ἡ
 κκπνοσύριγξ, φιάλη οἰνοπνεύματος καὶ βλασφημία τις ἐν οἰαθῆποτε τῶν
 εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Οἱ ὀδόντες του ἦσαν μέλανες καὶ στερεοὶ ὡς χά-
 λυψ. Τὸ πρόσωπόν του πεποικιλμένον ὑπὸ ἐρυθρῶν καὶ φαιῶν στιγμαμάτων,
 οἱ ἐρυθροὶ ὀφθαλμοὶ του ἐξήστραπτον ὡς ἄνθρακες πεπυρακτωμένοι. Δάσος
 τριχῶν ὑπολεύκων καὶ ἀγρίων ὠρθοῦντο ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του ὡς ἡ φοι-
 κώδης κόμη τῆς Μεδούσης. Ὡτα ὑπερμεγέθη ἐξεῖχον ὡς δύο κογκάρδαι,
 ἐκ τῶν πλαγίων τοῦ φεσίου του. Εἶχε τὸ πωγώνιον τῆς ἀγαθότητος καὶ
 τὰ χεῖλη τῆς φιληδονίας. Ἐὰν αἱ παθήσεις, αἱ στερήσεις, οἱ κόποι, τὰ
 πνευματώδη ποτά, αἱ φροντίδες, αἱ ἀμφιβολίαι, δὲν ἠθέλον κκκαστρέψει
 τὴν ἀρρενωπὴν καὶ ἡρεμὸν ἐκείνην μορφὴν, ὁ λοχίας ἠθέλεν εἶναι ἄνθρω-
 πος ὄχι ἀντιπαθητικός· ὡς ἦτο ὅμως, δὲν ἦτο εἰμὴ ἐρείπιον. Τῇ πέμπτῃ
 τῆς πρώτας ἐγείρετο πάντοτε, ἐβημάτιζεν, ἢ μᾶλλον περσιέτραχε βιαίως
 τὴν αἵθουσαν, ἔχων τὰς χεῖρας ὕπισθεν, συρίζων καὶ σκεπτόμενος Κύριος
 οἶδε τί. Πακκατηρητής ἐμβριθὴς ἠθέλεν εὐκόλως κκκντεῦσαι ὅτι ἐν τῷ κκκ-
 νίῳ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ὑπῆρχε τι μυστηριώδες ἀδιαλείπτως ταρακτόν
 αὐτό. Ἐὰν τις ἠθέλεν ἐρευνῆσαι τὸ στήθος του κκκωθεν τοῦ λινοῦ ὑπο-
 κκμίσου, ἠθέλε πακκατηρήσει ὅτι ὁ γηραιὸς στράκτιωτης ἐνέκρυπτε κκαλό-
 γηρικὸν ἐγκόλιον, ὅπερ ἠσπάζετο κκακκλινόμενος καὶ ἀφυπνιζόμενος. . .
 ἀλλ' ἦτο πράγματι φυλακτήριον τοῦτο;

Ὁ κουρεὺς ἐπκκρουσιάστη λοιπὸν εἰς τὸν ἀπόμαχον, τὸν ὀποῖον ἠγάπα,
 πρῶτον διότι ἐδίδασκε τὸν υἱὸν του, δεύτερον διότι τὸν προσεκάλει συχνά-
 κισ ἵνα τῷ προσφέρει ῥακνίον, οἰνόπνευμα, κωνάκ, ζῦθον καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχε
 καὶ ἔπειτα διότι δὲν ἄφινε τὸν οἶνον του νὰ γηράσῃ καὶ ἐχάριζε κκκστί-
 χην εἰς τὴν γυναῖκά του νὰ κκκσσᾷ.

Τὸ πρόσωπον ὅμως τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου κκκρῶργιζε τὸν κουρέα· τυλῶ-
 δες, διάτρητον ποῦ μὲν ὑπὸ τοῦ μκκροδόλου, ποῦ δὲ ὑπὸ τοῦ ξίφους ἢ τῆς
 λόγχης, ἦτο ἀδύνατον νὰ ξυρισθῇ χωρὶς νὰ κκακκοπῇ καὶ κκαλυθῇ ὑπὸ
 ἀρχανῶν, καθῶς αἱ κκκλίδες τῆς μελόνης κκαλύπτουσι τὸ τετραδίον ἀμε-
 λουῦς μαθητοῦ.

Ἀποῦ ὁ κουρεὺς κκατέθεσε ἅπαντα τὰ ἐργαλεῖα του καὶ ἤρχιζε νὰ ξυρα-
 φίση τὸν λοχίαν·

— Πρέπει λοιπὸν νὰ γνωρίζητε, διδάσκαλε—εἶπεν—ὅτι . . .

— Ὡ! ποῦ νὰ πᾶς ἵστον διάβολον!—ἐφώναξεν ὁ λοχίας δίδων γρόνθον
 εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κουρέως,—τί κκκνεεις αὐτοῦ; μὲ τὸ πρίονι μὲ ξυρα-
 φίσεις σήμερον;

— Τὶ λέγεις, κύρ λοχία; πόσον ἀνυπόμονος εἶσαι!—ἀπήντησεν ὁ κου-
 ρεὺς ἀναπνέων,—εἶσαι ἀληθὴς Ἀγγλος. . . Ὡ τί ζῶν ποῦ εἶμαι! Εἶχα

λάβη, ἀντὶ τοῦ ξυραφίου σας, ἐκεῖνο τὸ ὄποιον μεταχειρίζομαι ὅταν φλεβοτομῶ τοὺς ἵππους. . . Πτάζει ἐκεῖνη ἡ χονδρογυναῖκα, ἡ Φρόσω, ἡ ὁποία τὸ εἶχε βάλει εἰς τὴν θήκην. Ἄλλ' ἰδέτε αὐτὸ ἐδῶ εἶναι τὸ ἰδικόν σας· δὲν θὰ ἀπακτηθῶ πλέον.

— Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἄς ἀκούσωμεν τὰς εὐχαρίστους ἀγγελίας τὰς ὁποίας μὰς φέρετε σήμερον. Ἄλλὰ πρόσθεε νὰ μὴ τὰ χάσης. Ὀμίλησον στρατιωτικῶς. «Γερραῖοι στρατιῶται, τεσσαράκοντα αἰῶνες θεῶνται ὑμᾶς ἐκ τοῦ ὕψους τῶν πυραμίδων τούτων!» καὶ παρευθὺς μία νίκη ἐκερδίζετο, ἐν βρασίλειον κατεκτάτο. Τί γίγαντες! γίγαντες! — ἀνέκραξεν ὁ ἀγωνιστὴς διὰ φωνῆς συγκεκινημένης.

— Θὰ σὰς ἀκούσω, κύρ λοχία. Ἀπεφάσισα λοιπὸν ὁ υἱός μου νὰ γείνη ὁ κληῖτερος ἱατρὸς τῆς ἐπαρχίας.

— Ἔλα δά!

— Μάλιστα, κύριε, ὁ πρῶτος ἱατρὸς τῆς Βασιλικάτας.

— Ἄ! χά! χά!

— Μὴ γελᾷς, κύρ λοχία, διότι σὲ ἔκοψα τώρα εἰς δύο μέρη.

— Ἰατρὸς; ὁ ἱατρὸς εἶναι ὁ στρατιώτης τῆς μεταφυσικῆς.

— Τί λέγεις; λοιπὸν, διδάσκαλε, αὐτὸ τὸ παληρόπαιδο εἶναι μία χαρά.

— *Pravo maiorem, iugo minore*, θὰ ἀπῆντα ὁ Ἰησοῦτης μου. Ἄλλὰ, κάμε ὀλίγον ἀργότερα, διάβολε· δὲν εἶμι ἐγὼ ἵππος νὰ μὲ βάλῃς ἐκδόρια.

— Λέγετε, κύρ λοχία; ἀλλ' ἐὰν μ' ὀμιλήτε εἰς τὴν γλώσσαν τῶν βεππισμένων χριστιανῶν, θὰ ἦτο καλλίτερον. Δὲν ἔχω καμμίαν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς Ἰησοῦτας. . . ὀμιλοῦν κινέζικα.

— Ἐλεγον λοιπὸν ὅτι ἐπιδοκιμάζω τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, ἀλλά. . . ἴστω διάβολο! ξύριζε ὀλίγον ἐλαφρότερα, καὶ πρόσθεε τὸ αὐτὶ μου. Ἐτελείωσα πολεμῶν μὲ τὰ τηλεβόλα καὶ ἤδη μάχομαι κατὰ τῶν ξυραφίων. Εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἀφήσω τὴν γενειάδα μου.

— Δὲν ἔλειπε παρὰ αὐτὸ διὰ νὰ σὰς φυλακίσουν ὡς καρβονάρον.

— Λέγω λοιπὸν ὅτι μοὶ φαίνεται πῶς ὁ υἱός σου εἶναι ἐκ τῆς ζύμης ἐξ ἧς γίνεται ἕνας καλὸς ἱατρὸς. . . Ἄλλὰ πῶς σοὶ ἤλαθε ἡ ἰδέα ὅτι ὁ υἱός σου ἔχει τὰ ἀναγκασία τοῦ ἱατροῦ προσόντα;

— Ἄ, ἰδοῦ, κύρ λοχία· πρῶτον πάντων διότι δὲν ἤξεύρω τί νὰ τὸν κάμω ἐὰν δὲν τὸν κάμω ἱατρὸν.

— Εἶναι ἀποχρῶν λόγος—ἀπῆντησεν ὁ λοχίας ἐρρίως, διότι ὁ κουρεὺς ἐκράτει αὐτὸν ἐκ τῆς ῥινὸς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν.

— *Secundo* διότι ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ κάμῃ. κάτι, εἰ δ' ἄλλως θ' ἀποθάνη τῆς πείνης.

— Σωστά· καὶ σὺ ὀμιλεῖς ὡς ἡ Λογική.

— *Tertio* διότι ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἔχει πᾶν ὃ, τι ἀπαιτεῖται δι' ἱατρὸν..

— *Jure de dieu* πῶς μὲ τυραννεῖς σήμερον.

— *Quarto* ἐπὶ τέλους. . .

— Ἐπὶ τέλους, ἐπὶ τέλους, atqui δὲν εἶναι καλὸς διὰ τίποτε, ergo εἶνε καλὸς διὰ τὴν ἱατρικὴν. Ἴδου τί ἐκέπτετο καὶ εἰς τιμπανιστῆς τοῦ συντάγματός μου, ὅστις ἐγκατεστάθη εἰς Αἴγυπτον ἵνα ἐξασκήσῃ αὐτόθι τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο. Πηγαινέτε λοιπὸν εἰς τὸν διάβολον σὺ καὶ ὁ υἱός σου, καὶ κάμε τον καὶ δῆμιον ἂν θέλῃς, διότι μοῦ εἶναι ὅλως ἀδιάφορον. Ἐγὼ δὲν ἔχω πλέον τίποτε νὰ τὸν διδάξω· τὸν ἐδίδαξα τὰ τελευταῖα μαθήματα τῆς γενναιότητος, τῆς τιμιότητος καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως· ἐτελείωσα, καλὴ νύκτα. Θὰ ἐπεθύμουν νὰ τὸν ἐβλεπον στρατιώτην, ἀλλὰ σὺ τὸν θέλεις ἱατρὸν· κτυπᾶτε λοιπὸν τὴν κεφαλὴν σας. . . Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἔχεις καὶ τὸ δίκαιόν σου, διότι τὴν σήμερον ὁ στρατιώτης ὀμοιάζει τὸν χωροφύλακα, εἶναι κατάσκοπος, χαῖρε!

Ὁ λοχίας προσεπάθει ὅσον οἶόν τε νὰ φαίνεται χυδαῖος, σχολαστικὸς, καὶ ἀγροῖκος, ἵνα μὴ διεγείρῃ τὸν φθόνον, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰς εἰς τὴν ἀστυνθμίαν καὶ τὸν ἐπίσκοπον κατχυγγελίας τῶν κκεκντρεχῶν συμπολιτῶν του. Διὰ τοῦτο ὀμιλῶν τοιοῦτοτρόπως ἐχαίρεισε καὶ τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης φιάλην, ἐξ ἧς ἐρρόφησεν ὀλίγον. Εἶτα προσέφερεν ἐν λάκτισμα εἰς τὰ ὀπίσθια τοῦ κουρέως, ἐδίωξεν αὐτὸν καὶ ἤρχισε περιερχόμενος τὴν αἰθουσαν συρίζων. Ἐφαίνετο συγκεκινημένος.

Ἐν τῷ μετὰξὺ ὁ κύρ Ζουῦγκος, εὐκρεστηθεὶς ἐκ τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ διδασκάλου, ἐπορεύθη ἵνα ξυρίσῃ καὶ τοὺς ἄλλους πελάτας του καὶ νὰ διακηρύξῃ παντοῦ τὴν κλίσιν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνικαλύψει παρὰ τῷ υἱῷ του.

Εἶτα περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν του. Συγχρόνως ἐπανήρχετο καὶ ὁ Βροῦτος.

Ὅτε τὸ γεῦμα ἐτελείωσεν, ὁ κύρ Ζουῦγκος ἔνευσε διὰ τῆς χειρὸς νὰ μὴ ἐγερθῇ τις τῆς θέσεώς του καὶ ὀμίλησεν.

Ἐφαίνετο ὡς ἡ Εἰμυρμένη ὀμιλοῦσα.

Ἄναδιφήσαντες τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία καὶ πεισθέντες ὅτι ἤδη εἶσαι δεκοκτέτης· παρτηρήσαντες ἔπειτα τὸν φορολογικὸν κατάλογον καὶ ἰδόντες ὅτι ἡ οικογενεῖά μὰς οὐδεμίαν κατέχει σελίδα ἐν τῷ χρυτῷ ἐκεῖνῳ βιβλίῳ, ἐν δὲ τῷ χρηματοφυλακίῳ μὰς μὴ εὐρόντες πλέον τῶν 150χιλ. ταλλήρων τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ μόνον στήριγμα τῶν γηρατειῶν ἐμοῦ καὶ τῆς γραίας μητρὸς σου· ἀκούσαντες τὴν γνώμην τοῦ διδασκάλου σου, τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ συμβολαιογράφου, τῆς μάικς, τοῦ ἀλλαντοπώλου καὶ τοῦ συντέκνου Γρηγόρη τοῦ ἀρτοποιώλου, ἀπεφασίσταμεν νὰ διατάξωμεν καὶ διατάττομεν α') ὅτι πρέπει κύρ Βροῦτε, νὰ σπουδάτῃς τὴν ἱατρικὴν· β') ὅτι θὰ ἀναχωρήσῃς εἰς Νεάπολιν καὶ θὰ ὑπάγῃς εἰς τὸν θεῖόν σου, ὅστις σοῦ εἶναι πάντοτε ἀφωσιωμένος εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἐπιστολῆς του· γ') ὅτι θ' ἀναχωρήσῃς ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν, καὶ ὅτι σὺ γρηγὰ στρίβλα δὲν θὰ κάμῃς καμμίαν παρτηρήσιν.»

— Θὰ ἀναχωρήσης ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν, κύρ Ζοῦγκε, καὶ σὺ γρηγὰ στρί-
γλα Φρόσω, δὲν θὰ κάμης καμμίαν πρκατήρησιν», ἀπήντησεν δ' ἀτάραχος
νεανίας, ἀπομιμούμενος τὴν φωνὴν καὶ τὰς χειρονομίας τοῦ πκτρὸς του καὶ
σπογγίζων τὴν βίνα διὰ τῆς χειρός.

Ἡ πτωχὴ σύζυγος πράγματι οὐδὲ λέξιν ἐξεστόμισεν· ἀλλ' ἐστέναζε· τὸ
ἐρυθρὸν καὶ χονδροειδὲς πρόσωπόν της ὠχρίασεν, οἱ ὀφθαλμοὶ της ἀνελύ-
θησαν εἰς δάκρυα καὶ ἐπαφέθη εἰς λυγμούς. Ἐρρίφθη εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ
ἀπαθοῦς υἱοῦ της καὶ κκτησπάζετο αὐτόν.

Ὁ Βροῦτος ὑποκύψας εἰς τὰς πρκαφύρους ταύτας μητρικὰς περιπτύξεις
τὴν ἐθεώρει, οὐχ ἤττον ἀπορῶν καὶ μετὰ συγκεκινημένης καρδίας. Ἀφοῦ πκ-
ρετήρησε μετὰ τινος στιγμῆς τὴν σκηνὴν ταύτην, ὁ κύρ Ζοῦγκες ἀνύψωσα
τοὺς ὦμους, καὶ ἐξῆλθε ψελλίζων: «Πόσον ἀνόητος εἶναι ἡ φύσις».

Μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας, αἱ διαταγαὶ τοῦκυρῶς εἶχον ἐκτελεσθῆ. Ὁ νεανίας
ἀνεχώρησεν, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτισεν ὅλους τοὺς συμπολίτας του ἕνα ἕνα,
οἵτινες ἐδώρουν εἰς αὐτόν, ὁ μὲν κομφέτα καὶ σακχαρωτά, ὁ δὲ περιλαί-
μιον ἢ βινόμακτρον, ἄλλος ὑψωσκα δι' ὑποκάμισα. Πάντες δὲ τῶ πύχθηθη-
σαν κατευόδιον.

Ὁ Βροῦτος ἀνεχώρησε λίαν πρῶν. Ὁ κύρ Ζοῦγκες ἔστη πρὸ τοῦ κατω-
φλίου τοῦ καταστήματός του, ἀκολουθῶν αὐτόν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἕως
οὐδὲν ἐφαίνετο πλέον καὶ εἶπε:

— Τί θὰ ἀπογείνης ἀρὰ γε εἰς τὰς χεῖρας τοῦ φιλαργύρου κύρ Νῶε;

A. Φραβασιλῆς.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑ ΛΕΟΝΤΟΣ

Τὴν ἐπομένην περὶ τοῦ ἐν Χαίρωνεϊα Λέοντος ἀνακοίνωσιν τοῦ ἡμετέρου ἀρχιτέ-
κτονος Λυσάνδρου Κουταντζόγλου, μέλους ἐπιτίμου καὶ ἀντεπιστέλλοντος τοῦ βασιλι-
κοῦ καθιδρύματος τῶν Βρετανῶν ἀρχιτεκτόνων, γενομένην πρὸς τὸν καθηγητὴν Donaedson
πρῶτον πρῶδρον τῆς βασιλικῆς ἀγγλικῆς τῶν ἀρχιτεκτόνων Ἀκαδημίας καὶ δημοσιευ-
θεῖσαν ἀγγλιστὶ ἐν τοῖς Transactions τοῦ 1879—80 ὑπὸ σελ. 197, μεταφράσαντες με-
ταδίδομεν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ «Παρνασσῶ»:

Ἀξιότιμε φίλε καὶ συνάδελφε,

Σπεύδω νὰ μετκδώσω ὑμῖν εἰδήσεις πολλοῦ λόγου ἀξίας ἀφορώσας εἰς
τε τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν τέχνην. Γινώσκατε καλῶς
τὸν Λέοντα τῆς Χαίρωνεϊας ἀποτελούμενον ἐκ λίθων διαφόρων τεμαχίων
ἐσωτερικῶς κοίλων καὶ διὰ σιδήρου συνδεομένων. Αἱ πλεῖστα τῶν μέχρι
τούδε ὑπὸ τῶν περιηγητῶν γενόμενα περὶ αὐτοῦ περιγραφὰ εἶνε λελανθα-
σμένα καὶ ἀνακριβεῖς, καὶ τινες μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἀναφέρουσιν, ὅτι ὁ Λέων

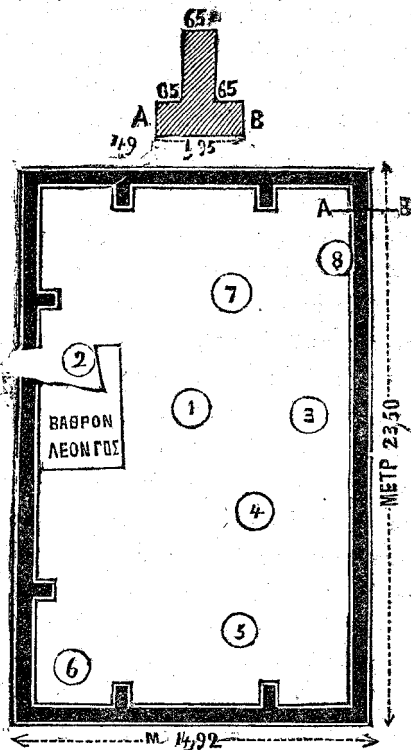
κατεθραύσθη διὰ πυρίτιδος, ἐνῶ τούναντίον, φαίνεται ὅτι συνετρίβη (κα-
τασκευασθεῖς μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν πεσόντων) ἐνεκα τῆς κακῆς κα-
τασκευῆς τοῦ κρηπιδώματος καὶ τῆς κακῆς ἐξ εὐθραύστων λίθων ποιότη-
τος τοῦ ὑλικοῦ ἐξ οὗ τὸ κρηπιδῶμα σύγκειται. Γινώσκατε ἐπίσης ὅτι ἡ
ἡμετέρα ἀρχαιολογικὴ ἐταιρία ἀπεφάσισε ν' ἀνεγείρῃ τὸν Λέοντα ἐπὶ τοῦ
ἀρχαίου αὐτοῦ κρηπιδώματος, οὗτινος διατηρεῖτο μόνον τὸ ὑπὸ τὴν γῆν
μέρος· ἀλλὰ πρὶν ἢ γείνη ἔνταξιν τοῦ ἔργου διετάχθησαν ἀνασκαφαὶ πέ-
ριξ τοῦ βήθρου (ὑπερ τότε ἐνομιζέτο ὡς ἀποτελοῦν ἐν τι ὄλον) καὶ ὑπερ
ἀνηγέρθη ὡς τιμητικὸν μνημεῖον εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλ-
λάδος πεσόντας γενναίους ἥρωας: Ἡ προκκταρκτικὴ ὁμῶς αὕτη ἐργα-
σία ἀπεκάλυψεν ὅτι τὸ βήθρον τοῦ Λέοντος ἀπετέλει οὐσιῶδες τι μέρος
πρκαλληλογράμμου περιβόλου ἔχοντος μήκος μὲν 23.50 Γαλλ. μέτρων,
πλάτος δὲ 14,92. Ἡ ἐταιρία τότε διέταξεν ὀλοκλήρου τῆς περιφερείας τοῦ
περιβόλου τὴν ἀνασκαφὴν, ἥτις διεξήχθη μετ' εὐλαβείας ὑπὸ τινος τῶν
ἐφόρων καθιρίζοντος τὸ ἔδαφος πρὸς τὰ χαμηλότερα τοῦ βήθρου καὶ
ἐτι βαθύτερον περίξ τῆς βάσεως. Ἄλλ' οὐδὲν ἤχθη εἰς φῶς, ἐκτὸς ἐξ μι-
κρῶν ἀντηρίδων ἐπὶ τὰς τρεῖς ἐσωτερικὰς πλευρὰς τοῦ περιβόλου. Οὐδε-
μία φαίνεται εὐλογοφανῆς αἰτία διὰ τὴν θέσιν ταύτην τῶν ἀντηρίδων (ἐκτὸς
ἐν αὐταὶ ἐδείκνυον τὰς θέσεις τῶν σωματῶν τῶν πεσόντων συμμάχων,
τοῦτο ὁμῶς εἶναι ἀπλή τινῶν εἰκασίς). Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρία δαπαῖ
νήσασα ἐπτακισχίλια φράγκα διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἀπεθαρρύνθη
ἐκ τῆς ἐλλείψεως πάσης ἀνακκλύψεως ἀντισταθμιζούσης τὴν γενομένην
δαπάνην, ἀφοῦ καὶ τὰ κεράλκια ἄλλως ἦσαν λίαν δυσανάλογα πρὸς τὰ
ἀνά χεῖρας ἔργα, κκθόσον τὰ ἔξοδα ἔχουσι πολὺ ὑπερβῆ τὸν προῦπολογι-
σμὸν. Ἐν τούτοις ἡ ἐταιρία ἀπεφάσισεν ἐπὶ τοῦ πκρόντος πρὶν ἢ ἀναλάβῃ
τὴν ἐπκνρόθωσιν αὐτοῦ τοῦ Λέοντος νὰ ἐξετάτῃ καὶ ἐξκκριβῶσῃ τὰ σωζόμενα
αὐτοῦ μέρη, νὰ ἐρευνήσῃ τὴν στερεότητα τῶν θεμελιῶν καὶ νὰ ἐξετάσῃ
εἰς τὸ πρκακείμενον χωρίον, ἐν ἧτο δυνατὸν νὰ εὐρεθῶσιν ἐκεῖ τεμαχία
τινα τῶν κοσμημάτων τοῦ βήθρου! Τοῦτο ὁμῶς ἀπεδείχθη φροῦδον καὶ

1. Ὁ λέων φαίνεται κκθήμενος ἐπὶ τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ ποδῶν. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ συνί-
στατο ἐξ ἐνὸς λίθου ὡς εἶναι καὶ τὰ ἄλλα τεμαχία τὰ ἀποτελοῦντα τὸ σῶμα. Ἡ ἐκφρασις
τοῦ προσώπου δὲν εἶναι τοσοῦτον εὐγενῆς — τὸ στόμα λίαν ἐρυθρὸν — ἐν γένει δὲ τὸ πρόσωπον
δὲν εἶναι τοσοῦτον καλὸν ὡς τῶν λεόντων τοῦ γείσου τοῦ Παρθενῶντος. Οὐδὲν τὸ προσπεποιη-
μένον (manuered) ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐκτὸς τῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες δὲν φαίνονται διόλου φυσικοί,
καθόσον τὸ κοίλον αὐτῶν ἐξέχει. Οἱ μὲν καὶ τὰ ὀστά ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν ἐν Παρθενῶντι λεόντων,
μὲ τὴν διαφωρῶν ὅτι τὰ ἐν τῷ Παρθενῶντι εἶναι ταπεινότερα. Ἡ χεῖρ εἶναι ἐλευθερά καὶ βίουςα
τὰ δὲ ὀστά μόλις βρατά. (Σημειώσεις: ἐκ τοῦ χειρογράφου ἡμερολογίου τοῦ T. L. Wolfe).

Ἡ Χαίρωνεϊα καλουμένη ἤδη Κάπραϊνα κκταται ἐν πεδιάδι ἐξ μιλία μακρὰν τῆς Λεδαθείας ἐν-
θα τὸ μαντικὸν ἄντρον τοῦ Προφονίου, εἰς ἀπόστασιν δέκα λεπτῶν ἀπὸ τῆς Κεπραϊνῆς,
ἐδρίσκονται τὰ λείψανα τοῦ λέοντος, ὅστις ἀναμφιλόγως ἐσχημάτιζε τὸ μόνον κόσμημα
καὶ ἐπιτάφιον τοῦ τύμβου τῶν γενναίων Θεβαίων, ὧν ὁ θάνατος ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον πρὸς
τὴν ἐλευθερίαν τῆς πόλεως τῶν αἰμα καὶ παρέδωκε εἰς τὸν Φίλιππον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλ-
λάδος. — Σημ. ἐκ τοῦ χειρογράφου ἡμερολογίου T. A. Δόναλδσον 1820.

ἀπέδειξεν ὅτι οὐδεμία ἐντεῦθεν περαιτέρω ὑπῆρχεν ἐλπίς, ὡς δ ἔφορος κ. Σταματάκης ἐξέθηκεν, ὅτε ἐξήτασε τὸ ἔδαφος ἔτι κατωτέρω τοῦ χαμηλοτάτου στρώματος τοῦ βάρου ἀνωφελῶς. Εἰς τὸν κ. Φυτάλην, ἓνα τῶν καλλιτέρων γλυπτῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἀνετέθη ὅπως ποιήσῃ εἰς τὸ μέρος τοῦτο πληρεστέρως ἀνιχνεύσεις ἰδίως εἰς τὸ τεχνητὸν ἔδαφος τοῦ βάρου διὰ νέων δοκιμῶν ἔτι βεβαιότερον εἰς τὸ μέσον τοῦ περιβάλλου, διότι δὲν ἠδυνάμεθα

Τομή τοῦ τοίχου περιβάλλου



Ἰχνογράφημα τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ πολυανδρίου.

νὰ πεισθῶμεν ὅτι ὁ ἔφορος κ. Σταματάκης ὠμίλει ὀρθῶς βεβαιῶν ὅτι τὸ βᾶθρον ἦν ἰδρυμένον ἐπὶ βάσεως μὴ στερεᾶς. Πράγματι δὲ κατόπιν ὀδηγιῶν ἄς ἔλαβεν ὁ κ. Φυτάλης, ἀνορύξας φρεατὰ 18 δακτύλους κατωτέρω τῶν πρώτων ἀνορύξεων ἀνεκάλυψεν ὄστ᾽ αἰ κρῆναι. Ἀνωρύχθησαν τότε καὶ ἕτερα φρεατὰ εἰς ἐξ ἀπέχου σημεῖα καὶ σκελετοὶ εὐρέθησαν τεθαμμένοι παραλλήλως ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου καὶ κεκαλυμμένοι ὑπὸ ὑπομελαίνης γῆς, προερχομένης πιθανῶς ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν πτωμάτων καὶ ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ἐπὶ τοῦ ἔδαφους προσκολλησεως τῶν σκελετῶν. Εἰς ἓν τῶν φρεατίων τούτων ἀνευρέθη σιδηρᾶ λόγχη καὶ σλεγγίς. Εἰς ἄλλα ὑπῆρχον τεμάχια σφαιριδίων ἐξ ἐλέφαντος καὶ χαλκοῦ. Μετὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἀνακάλυψιν, ἣτις ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ περίβολος οὐδὲν ἕτερον ἦτο ἢ τὸ πολυάνδριον, εἰς δ εἰ-

χον ἐνταφιασθῆ τὰ λείψανα τῶν ἐν τῇ μάχῃ τῆς Χαιρωνείας πεσόντων ἡρώων, ὁ κ. Φυτάλης ἐπέστρεψεν ἀμέσως ὅπως ἐκθέσῃ τὰς ἐρῦνας τοῦ ταύτας καὶ ὅπως λάβῃ πληρεστέρως ὀδηγίας. Ἐπιτροπῇ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ κ. Φυτάλη, ἐξαπεστᾶλη ἀμέσως ὑπὸ τῆς ἐταιρίως λαβοῦσα διαταγὴν νὰ διεξαγάγῃ τακτικῶς τὰς ἀνασκαφάς. Ἐπομένως ἐλπίζομεν νὰ εὕρωμεν πλεῖστα ἄλλα λόγου ἀντικείμενα μεταξὺ τῶν σκελετῶν καὶ πιθανῶς καὶ ἐπιγραφὴν δηλοῦσαν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν τῆς ἰδρύσεως τοῦ μνημείου, διότι μέχρι τοῦδε οὐδεμία τοιαύτη ἐπιγραφὴ ἀνεκλύφθη. Ἄλλ' ἐβεβαιώθημεν ὅτι ὁ περίφημος Λέων τῆς Χαιρωνείας ἀπετέλει μέρος τοῦ μνημείου τῶν πεσόντων ἡρώων.

Δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ παρευρεθῶ ἐγὼ αὐτὸς εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας, πάσχω καὶ ἔτι ἐκ τοῦ φοβεροῦ τούτου χειμῶνος, ὅστις κατέκαυσε τὰς ἡμετέρας πορτοκαλλέας καὶ προῦξένησε μεγάλην φθορὰν εἰς τὰ ἐλαιόδενδρα καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς ἀμπέλους μ.κ. Ἐλπίζω ὅτι πρῶτός θὰ λάβῃτε γνῶσιν περὶ τῶν ἡμετέρων Χαιρωνικῶν ἀνακαλύψεων καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ν' ἀνακοινώσητε αὐτὰς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Βρεττανῶν ἀρχιτεκτόνων. Θέλω δὲ ἀμέσως γνωστοποιήσαι ὑμῖν, ἐὰν γείνωσι καὶ ἄλλαι περαιτέρω σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις. Λέγω πρὸς τούτους ὑμῖν ὅτι ὁ κ. Κοντόσταυλος, πρόεδρος τῆς ἡμετέρας ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας διορίσθη πρὸ μικροῦ πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Λονδίνω, ὅστις ἀπολαύει πλείστης τιμῆς ἐνταῦθα καὶ εἶναι ἄκρος ὀπαδὸς τῆς φιλελευθέρου πολιτικῆς τοῦ μεγάλου ὑμῶν Κάνιγγος.¹

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 29 Ἀπριλίου 1880.

Ὁ ἀφωτισμένος ὑμῶν φίλος
Α. Καυταντζόγλου

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ.

Τὴν 18 Ἰανουαρίου ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν αἰθουσῶν τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἡ α'. ἐτησίαν συνέλευσις τῶν μελῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας. Ἀπόντος τοῦ προέδρου κ. Α. Κοντοσταύλου τοὺς ἐταίρους προσεφώνησεν ὁ ἀντιπρόεδρος κ. Ἰω. Φιντικλῆς μεθ' ὃ ὁ γραμματεὺς κ. Στ. Α. Κουμανούδης ἐξέθηκε τὰ ἐπὶ τὸ ἔτος 1880 ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς ἐταιρίας πεπραγμένα.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τινα χρόνον ἢ καὶ πέρυσιν ἐπαναληφθεῖσα ἀνασκαφὴ τοῦ παρὰ τὸ Δίπυλον ἀρχαίου περιβάλλου τῶν Ἀθηνῶν, ἐγένετο δ' ἐρευνα ἐν Ναυπλίῳ εἰς τοὺς παρὰ τὰς ὑπαρείας τοῦ

1. Οἱ ἐν τῷ ἰχνογράφηματι τοῦ πολυανδρίου ἀριθμοὶ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, δηλοῦσι τὰ ἀνορύχθητα φρεατὰ. Τὸ παρὰ τὸ βᾶθρον ὄρυγμα ἐγένετο κατόπιν διὰ νὰ ἐξερευνηθῇ τὸ θεμέλιον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶνε λίαν βεβλαμμένον. Τὰ θεμέλια τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τοῦ περιβάλλου εἶνε λίαν πλατέα, διότι τὸ ἔδαφος δὲν εἶνε στερεόν.

Παλαμηνίου σωζομένους προϊστορικούς τάφους, περί ὧν ἐγκαίρως ἐδήμω-
σιεύθησαν ἐν τῷ *Παρνασσῷ* εἰδήσεις. Ἐπεχειρήθη δ' ἐν Πειραιεὶ ἡ ἀνα-
σκαφὴ τῶν δύο τῆς πόλεως ταύτης θεάτρων, ὧν τὸ μὲν πρὸς τῇ Ζέφῃ κατὰ
τὸ ἡμισυ σχεδὸν ἀπεκκλύθη, τὸ δὲ πρὸς τῇ Μουνυχίᾳ ἀνεσκάφη ἐπίσης
ἐφ' ἰκανόν. Καὶ τὰ κατὰ ταύτην τὴν ἀνασκαφὴν γινώσκουσιν οἱ ἀναγνώ-
σται τοῦ *Παρνασσῷ* ἐκ τῶν ἐπικνελημένων ἐκθέσεων τῶν δημοσιευθει-
σῶν ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κηθηγητοῦ κ. Ἰακ. Ἀρχαγόστη εἰς τὸν ὄψιμα κατα-
μέγα μέρος καὶ ἡ τιμὴ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ ἐτέρου τῶν θεάτρων.

Ἡ ἐταιρὶς προτιθεμένη νὰ ἀναστηλώσῃ τὸν ἐν Χαϊρωνείᾳ καταπεπτω-
κότα διάσημον λέοντα πρόβη εἰς ἀνασκαφὰς ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ ὑπὸ
τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Σταματάκη, περὶ ὧν ἐν
καιρῷ ἐγράφησαν ἐνταῦθα τὰ δέοντα.

Ἡ ἐταιρὶς πρόβη εἰς ἐπισκευὰς ἀρχαίων μνημείων πολλοῦ λόγου ἀξίας
ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τὴν τοῦ νκοῦ τῆς Σουναίδος Ἀθηνᾶς, οὗ ὁ προτελευ-
ταῖος πρὸς δυσμὰς κίων ἐκ θυέλλης μετὰ τινων τμημάτων τοῦ ἐπιστυλίου
καταπεσὼν ἀνεστυλώθη πάλιν διορθωθέντων συνάμα καὶ στερωθέντων
καὶ ἄλλων τινῶν μερῶν τοῦ οἰκοδομήματος· καὶ τὴν τοῦ ἐν Βάσσαις τῆς
Φυγαλείας νκοῦ τοῦ Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος, ἀριστουργήματος τοῦ Ἰκτί-
νου ἀπὸ πολλοῦ δεομένου ὑποστηρίξεως καὶ ἐπισκευάσεως.

Ἐν τοῖς ὑπὸ τῆς ἐταιρίας ἀγορασθεῖσιν ἀντικείμενον διαπρέπει τὸ ἐξ
Ὁρχομενοῦ ἀρχαῖον ἀγάλμα ἀνδρὸς ἐν χειρὶ κρατοῦντος ἀκρίδα.

Ἐπιμελεῖς καὶ δαπάναις τῆς ἐταιρίας κατασκευάσθησαν αἱ ἀναγκαῖαι
θήκαι καὶ ἐτοποθετήθη δεόντως ἡ αἰγυπτιαλογικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Ἰωάν.
Δημητρίου ἡ γενναίως εἰς τὸ ἔθνος δωρηθεῖσα, ἣτις προσεχῶς ἐκτίθηται
εἰς θεῶν. Περὶ ἐλήφθησαν δ' ἐν τῇ Μυκηναίᾳ συλλογῇ, κατασκευασθεῖσῶν
νέων θηκῶν, τὰ ἐν τοῖς πναρχαίοις τάφοις τοῦ Μενιδίου καὶ τοῦ Ναυπλίου
εὑρεθέντα λείψανα, ἅτινα ἔχουσι πολλὴν τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ τῶν Μυ-
κηνῶν.

Ἐν δὲ τῇ β' ἐτησίᾳ συνελεύσει οἱ ἑταῖροι πρόβησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν
τοῦ νέου συμβουλίου. Καὶ πρόεδρος μὲν ἐξελέχθη ὁ κ. Εὐθ. Καστόρχης, ἀν-
τιπρόεδρος ὁ κ. Σ. Φιντικλῆς, γραμματεὺς ὁ κ. Σ. Α. Κουμανούδης καὶ τα-
μίς ὁ κύριος Π. Γιαννόπουλος. Σύμβουλοι δὲ οἱ κκ. Α. Κυταντζόγλου, Σ.
Ἀρχαγούμης, Ἰω. Εὐστρατιάδης, Σ. Σωτηρόπουλος, Δ. Σεμιτέλος, Κ. Μυ-
λωνᾶς καὶ Δ. Κοκκίδης.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΧΟΛΗ

Συνεδρία τῆς 27 Νοεμβρίου.

Ὁ κ. Καίλερ, Περὶ τῶν Περγαμηνῶν εὐρημάτων.

Συνεδρία τῆς 10 Δεκεμβρίου.

Ὁ κ. Καίλερ, Περὶ Ἀθηναϊκῶν ἐπιγραφῶν.

Ὁ κ. Λάγγε, Περὶ τῶν τελευταίων εὐρημάτων τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀνα-
σκαφῶν.

Ὁ κ. Καίλερ, Περὶ ἀττικῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς τῆς μετα-
βάσεως τῆς τέχνης.

Συνεδρία τῆς 24 Δεκεμβρίου.

Ὁ κ. Λάγγε, Περὶ τοῦ ἐπ' ἐσχάτων εὑρεθέντος ἀγάλματος τῆς Παρθένου
Ἀθηνᾶς.

Συνεδρία τῆς 7 Ἰανουαρίου.

Ὁ κ. Καίλερ, Περὶ τῶν ἐν Περγάμῳ ἀνασκαφῶν.

Ὁ κ. Ὄβερν, Περὶ τινῶν ἐν Περγάμῳ εὑρεθέντων γλυπτικῶν ἔργων.

Ὁ κ. Γιέρστρετ, Περὶ τῆς ἐν Σεβαστουπόλει εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς τοῦ
Διοφάντου.

Συνεδρία τῆς 22 Ἰανουαρίου.

Ὁ κ. Σχλίεμαν, Περὶ τῶν ἐν Ὁρχομενῷ ἀνασκαφῶν.

Ὁ κ. Καββαδίας, Περὶ τινος ἐν Κύθνῳ εὑρεθείσης μαρμαρίνης κεφαλῆς
τῆς Ἀφροδίτης.

Ὁ κ. Λάγγε, Περὶ τοῦ τύπου τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς.

Τὰ περιεχόμενα τοῦ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκδοθησομένου δ' τεύχους
τοῦ ε' ἔτους τοῦ περιοδικοῦ τῆς σχολῆς εἶναι τὰ ἑξῆς: Τὸ μνημεῖον τοῦ
Πορφυρίου ὑπὸ *Μόρτμαν*.—Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει γενομένων ἀνασκα-
φῶν κατὰ τὸ θῆρος τοῦ 1880. Β'. ὑπὸ *Βόν*.—Αἱ ὑπὸ τοῦ κ. Βόν ἐν ταῖς
ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀκροπόλεως εὑρεθεῖσαι ἐπιγραφαὶ ὑπὸ *Καίλερ*.—Περὶ τῆς
βάσεως τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας ὑπὸ *Βόν*.—Ἐπιγραφαὶ Μιλήτου, Πριήνης καὶ
Ἀφροδιτίας ὑπὸ *Α. Παπαδοπούλου*. *Κεραμέως*.—Περὶ Ἀθηνᾶς καὶ Μαρσίου
ὑπὸ *Σύβελ*.—Περὶ Ἀθηναϊκοῦ καταλόγου ὀνομάτων τοῦ δ' αἰῶνος ὑπὸ *Αδ. Λιγ*.
—Πανὸς ἀγαλμάτων ὑπὸ Κ. Α. Μυλωνᾶ.—Ἀνάγλυφον ἀμαζόνων ἐκ
Πατρῶν ὑπὸ *Γοῦρλιτ*.—Κορμὸς Ἀθηναϊκὸς ὑπὸ *Καίλερ*.—Ἡ Ἀθηνᾶ Παρ-
θένος ὑπὸ *Λάγγε*.—Εἰκόνες ἀγγείων ἐκ Καμείρου ὑπὸ *Λαῖσκα*.—Ἀνάλεκτα.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἡ βορεία πτέρυξ τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν Πατησίων ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ
Μουσείου ἀπεπερατώθη προσεχῶς δὲ μετακομίζονται εἰς αὐτὴν τὰ λίθινα
μνημεῖα τῆς ἐν τῷ Βαρθολαίῳ συλλογῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας.

—Ἡ ἐφορὴ τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου ἐν ᾧ εἶναι ἐκτεθειμένη ἡ
συλλογὴ τῶν Μυκηναίων ἀρχαιοτήτων καὶ ἔνθα ἐκτεθήσεται προσεχῶς καὶ
ἡ αἰγυπτιαλογικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Ἰω. Δημητρίου φιλοτίμως παρεχώρησε
τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐταιρίᾳ ζητηθείσας καὶ ἄλλας αἰθούσας, εἰς ἃς θέλει με-

τακομισθῆ πρὸς εὐπρεπῆ ἔκθεσιν ἢ ἐν τῷ Βαρθολομαίῳ προσωρινῶς ἀποθε-
θειμένη συλλογὴ τῆς ἑταίρειας, ἣτις ἔνεκα τῆς πολλῆς στενοχωρίας δὲν
ἦτο πρεπόντως ἐκτεθειμένη, οὐ ἔνεκα πολλὸς ὑπὸ πολλῶν ἐγένετο λόγος.

— Εὐχαρίστως μαθόντες κοινοποιούμεν ὅτι συνεπέξα τῶν γενησομένων
προσεχῶς τροποποιήσεων καὶ μεταθέσεων τῶν ἐν τοῖς διαφόροις μουσεῖοις
ἀποθεθειμένων ἀρχαιοτήτων, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας σκέπτεται ὅπως
διορίσῃ γενικὸν διευθυντὴν τῶν ἐν Ἀθήναις μουσεῖων ὑπὸ τὴν ἐφορείαν καὶ
ἐπιμέλειαν τοῦ ὁποῦ θέλουσιν ὑποταχθῆ πᾶσαι αἱ ἐν Ἀθήναις συλλογαί.

— Ἐν τῷ χωρίῳ Βασιλικῆ Ἀνώγεια τῆς Κρήτης κειμένῳ μεταξύ Ἡρα-
κλείου καὶ Ρεθύμνου καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καινουρίου ἀνευρέθησαν πέντε
μαρμαρίνοι σαρκοφάγοι φέροντες ἀνάγλυφα καλλῆς τέχνης.

— Ἐν τῷ χωρίῳ Ξυλικῶ τοῦ δήμου Δρυμῆς τῆς ἐπαρχίας Λοκρίδος,
εὐρέθησαν τάφοι περιέχοντες ὄπλα καὶ ἀρχαῖα ἀγγεῖα.

— Ἡ κεφαλὴ περὶ ἧς ὁ κ. Π. Καββαδίας ὠμίλησεν ἐν τῷ αὐτοκρατο-
ρικῷ γερμανικῷ ἴνστιτούτῳ ὡς ἐμφαίνεται ἐν τοῖς πρακτικαῖς, εὐρέθη πρὸ
τινων μνηῶν ἐν Κύθῳ, σήμερον δ' εὐρίσκεται κατατεθειμένη ἐν Σύρῳ ἐν
ιδιωτικῇ συλλογῇ φιλαρχαίου. Τὸ μέγεθος αὐτῆς εἶναι κατὰ $\frac{1}{3}$ περίπου
μικρότερον τοῦ φυσικοῦ, ὁ δὲ τύπος τοῦ προσώπου καὶ ἡ διάταξις τῆς κό-
μης μετὰ τῆς ἐπ' αὐτῆς μικρᾶς στεφάνης, ἔτι δ' ἡ ἔξοχος κκλονή καὶ ἡ
εὐγενῆς συνάμα καὶ θεία ἔκφρασις δεικνύουσιν ὅτι εἶναι κεφαλὴ Ἀφροδίτης.
Καί τοι δ' ἡ κόμη δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐξεργασμένη, ἐν τῷ λαίμῳ δ' ὑπάρχει
σκληρὰ ἐγκοπὴ τοῦ δέρματος, οὐχ ἥττον ἢ ἔξοχος καὶ διαπρεπῆς ἐργασία
καὶ τὸ εὐγενὲς καὶ γενναῖον περίγραμμα ἀποφαίνασιν αὐτὴν ἔργον τῆς Δ'
ἑκατονταετηρίδος, ἣτοι τῆς ἀκμῆς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Ἐχει δ' ἰκα-
νὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου προέρχεται
δ' ἴσως καὶ αὕτη ἐκ τοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου ἀποτελοῦσα μίαν τῶν δια-
φόρων μεσαζουσῶν βαθμίδων, ἃς δείκνυσιν ὁ τύπος οὗτος τῆς Ἀφροδίτης
ἀπὸ τοῦ ἀγνώστου πρωτοτύπου μέχρι τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Ὑπάρ-
χουσι δὲ καὶ ἄλλαι τοιαῦται κεφαλαὶ πρὸς ἃς αὕτη δύναται νὰ παραβληθῆ.

— Κατὰ σημείωσιν τοῦ νομισματογνώμονος τοῦ ἐθνικοῦ νομισματικοῦ
μουσείου κ. Ἀχ. Ποστολάκα ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1879 μέχρι τοῦ παρόν-
τος Ἰανουαρίου εἰσῆλθον ἐκ δωρεῶν εἰς τὸ νομισματικὸν μουσεῖον 1364
νομίσματα, νομισματοδύσημα καὶ σύμβολα, ἐξ ὧν χρυσοῦ 4, ἀργυροῦ καὶ
ἐκ κράματος 368, ἐκ νικελίου 15, χαλκοῦ καὶ ὀρειχάλκινου 880, μολύ-
βδινου 74, ἐκ κασσιτέρου 19, ἐκ σιδήρου 1, ἐξ ἰβονίου 3.

— Ἐκ τῶν ἐν τῷ νεοσυστάτῳ Μουσείῳ Μυκῶνου τῶν Δηλιακῶν ἀρ-
χαιοτήτων, ὅπερ τελευταίως κατέταξεν ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π.
Καββαδίας, διακρίνονται ἐν μὲν τοῖς πλαστικοῖς ἔργοις τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης
1) πανάρχαιον κολοσσικὸν εἶδωλον Ἀρτέμιδος, πρωτοφανὲς καὶ πολύτιμον
ἔργον διὰ τὴν καλλίστην αὐτοῦ διατήρησιν, διὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ διὰ

ἣν φέρει ἀρχαιοτάτην ἐπιγραφὴν βουστροφηδὸν γεγραμμένην, ἐξ ἧς φαί-
νεται ὅτι ἀφιέρωσεν αὐτὸ εἰς τὴν Ἀρτέμιδα Ναξία τις γυνὴ Νικάνδρη
τοῦνομα, 2) πτερωτὴ Ἀρτεμις ἔργον καλλίστης διατηρήσεως καὶ ἐπιμε-
μελημένης τέχνης, μεγίστην ὁμοιότητα ἔχον πρὸς τὰ ἀνάγλυφα τῶν με-
τοπῶν τοῦ ἐν Σελινοῦντι ἀρχαιοτάτου ναοῦ· 3) πέντε ἀρχαῖα ἀγάλματα
Ἀρτέμιδος μεγάλῃν ὁμοιότητα ἔχοντα καὶ οἰοῦνται ὡς ὑπόδειγμα χρυσι-
μύσαντα πρὸς τὴν ἐν Πομπηταῖς εὐρεθεῖσαν ἀρχαῖζουσαν Ἀρτεμιν, 4) κε-
φαλὴ παγωνοφόρος ἢ καλλίστη καὶ σπουδαιοτάτη τῶν μέχρι τοῦδε εὐρε-
θεισῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαῖκῶν κεφαλῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἔργων τῆς ἀκμαζούσης
τέχνης διαπρέπει σύμπλεγμα παριστᾶν τὸν Ἀθῆν ἀρπαζόντα τὴν Περσε-
φόνην ἐκ τοῦ μέσου τῶν ἀκολουθῶν αὐτῇ νυμφῶν, ἐνῶ αὐτὰι κατεπτοη-
μένοι τρέχουσι τῆδε ἀκείσε καὶ σπεύδουσι πρὸς βοήθειαν τῆς ἀρπαζομένης,
ἔτι δ' ὑπερμεγέθης κεφαλὴ γυναικὸς φερούσης πέπλον ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ἐχού-
σης κατὰ τὰλλα μεγάλῃν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ κεφαλὴν τῆς
Νιόβης. Ἐκ δὲ τῶν τῆς παρακμαζούσης τέχνης διακρίνονται κεφαλὴ Πτολε-
μαίου τοῦ Α' καλλίστης ἀλεξανδρινῆς ἐργασίας, γυναικεῖος ῥωμαϊκὸς ἀν-
δρῆς ὁμοιάζων ἐντελῶς τῇ γνωστῇ ἐν Πομπηταῖς εὐρεθείσῃ Ῥωμαῖα νεά-
νιδι, καὶ ἀνάγλυφον παριστᾶν πάνθηρα σπικράσσοντα ἵππον. Ἐν τοῖς χαλ-
κοῖς διακρίνεται ἀγαλματικὸν ἀνδρὸς ἀρχαιοτάτου ὁμοιάζον ἐντελῶς πρὸς
τοὺς ἐν Ὀλυμπία εὐρεθέντας ἠνιόχους, τρεῖς μικροὶ ταῦροι, ἵππάριον καὶ
διάφορα ἐλάσματα μετὰ λεπτοτάτων καὶ ὀρασιότατων κοσμημάτων. Τέλος
μεταξὺ τῶν πηλίνων διακρίνεται πανάρχαιον γυναικεῖον εἶδωλον, ἵπποι
ἀρχαῖαις τέχνης καὶ λύχνου μετ' ἐγγλύφων παραστάσεων.

— Ὁ κ. Ἐρρίκος Σχλιέμν, ἐπιστεῖλας εἰς τὸ ἀγγλικὸν Ἀθήναιον μα-
κρὰν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν Ὀρχομενῷ ἀνασκαφῶν, δημοσιεύθεισιν ἐν τῷ
φύλλῳ τῆς 1ης Ἰανουαρίου, ἐδημοσίευσεν καὶ τὰς ἐξῆς δύο βυζαντινὰς
ἐπιγραφὰς αἵτινες εἶχον ἥδη πρότερον παρατηρηθῆ ὑπὸ προγενεστέρων πε-
ριγηγῶν ἐν τῇ κατὰ τὴν Σκριποῦν μονῇ τῆς Παναγίας, ἀλλ' αἵτινες δὲν
εἶχον, ὅσον γνωρίζομεν, δημοσιευθῆ μέχρι τοῦδε.

Ἡ μὲν αὐτῶν ἔχει ὡδε κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ κ. Σχλιέμν :

«Ἐκαληέργεσεν τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου Λέον πα-
νεύφimos βυζαντινὸς πρωτοσπαθᾶριος καὶ ἐπὶ τὸν ὑκικὸν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ
ἀφέσεως τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀμαρτηῶν ἔτει ἀπὸ κτήσεος κόσμου ἐξακισ-
χιλιοστὸν τριακοσιοστῶ ὀγδοηκοστῶ Β.»

Ἡ δ' ἑτέρα ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη ὡς ἐξῆς :

«Ἐκαληέργησεν τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ κωρυφίου τῶν ἀπο-
στόλων Λέον ὁ πανεύφimos βασιλικὸς πρωτοσπαθᾶριος καὶ ἐπὶ τῶν ὑκη-
κῶν ὑπὲρ λύτρου καὶ ἀφέσεως τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀμαρτηῶν ἐπὶ Ἰγνα-
τίου τοῦ ὑκουμηνικοῦ πατρῆάρχου ἀμῆν.»

Ἄγνοομεν κατὰ πόσον τὰ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις ἐνυπάρχοντα

ὀρθογραφικά λάθη εἶναι πταίτμκτα τοῦ λιθοξόου ἢ παρεισέφρυσαν κατὰ τὴν ἔκδοσιν. Ὅπως δὴ ποτε περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων θὰ γείνη ἄλλοτε μακρότερος λόγος ἐν τῷ *Παρνασσῷ*.

— Κατὰ τινα ἐπ' ἐσχάτων προχείρως συνταχθεῖσαν στατιστικὴν ἢ δαπάνην τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφῶν ἀνῆλθεν εἰς τὸ μέγα ποσὸν 1,100,000 φράγκων. Ἄλλων ἀνασκαφῶν γενομένων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ δαπάνη συμποσοῦται ὡς ἐξῆς: Αἱ τοῦ κ. Βουδ ἐν Ἐφέσῳ ἐστοίχισαν 600,000 φρ. αἱ τοῦ κ. Σχλίερμαν ἐν Τροίχ 100,000, αἱ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖῳ 150,000, αἱ τοῦ κ. Καραπάνου ἐν Δωδώνῃ 200,000 αἱ τοῦ κ. Ρεγιέ ἐν Μιλήτῳ 75,000 αἱ τοῦ κ. Ὀμδλ ἐν Δήλῳ 15,000, αἱ τοῦ κ. Χούμαν ἐν Περγάμῳ 120,000.

— Ὁ κ. Σαλομὼν Ράιναχ ἐταῖρος τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς μετέβη εἰς τὴν ἀρχαίαν Μύρριναν ὅπως προβῆ εἰς ἀνασκαφὰς ἀρχαίων τάφων ἐν τῷ ἐκεῖ κτήματι τοῦ κ. Βαλτατζῆ. Ἐν τοῖς ἀνασκαφῆσι τάφοις ἀνευρέθησαν ἱκανὰ πῆλινα εἰδώλια ὡς τὰ τῆς Τανάγρας. Αἱ ἀνασκαφαὶ γίνονται δαπάνη τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ θὰ διαρκέσωσι μέχρι Μαρτίου.

— Ἀπεβίωσεν ἐν Κάρῳ ὁ διάσημος Αἰγυπτιολόγος Μαριέττ-βένης, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ μουσείου τοῦ Βουλᾶκ, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ γραμμάτων. Ὁ Μαριέττ-βένης συνέγραψε πλεῖστα ὄσα συγγράμματα ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, ἐποίησατο δὲ πλεῖστας ἀρχαιολογικὰς ἀνακαλύψεις, ἰδίως ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ ναοῦ τοῦ Σεράπιδος καὶ ἐν Μέμφιδι. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐτάφη ἐν τῇ κύλῃ τοῦ ἐν Βουλᾶκ μουσείου. Ὡς διάδοχος αὐτοῦ λέγεται ὁ κ. Μασπερό.

— Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου ἐξετέθη γύψινον ἐμπαγεῖον τῆς κεφαλῆς τοῦ Λέοντος τῆς Χαίρωνείας.

— Τὸ ἐν Νεαπόλει Ἐθνικὸν Μουσεῖον ἀπέκτησεν ἐπ' ἐσχάτων τέσσαρα δρειχάλκινα ἀγάλματα ἄξια λόγου εὑρεθέντα ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Πομπηίας. Καὶ τὸ μὲν παριστάνει τὸν Ἔρωτα φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων δελφίνα ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ὁποῦ ἀνέβρυσεν πίδαξ ὕδατος. Τὸ ἀγάλμα τοῦτο ἔχον ὕψος ἐξήκοντα ἐκτοστομέτρων ἀνάγεται εἰς τοὺς καλοὺς ῥωμαίκοὺς χρόνους. Τὰ δὲ τρία ἄλλα ἀγάλματα, ἅτινα εἶνε μικρότερα καὶ ὧν τὸ κυριώτατον παριστάνει τὴν Ἀφροδίτην, εὑρέθησαν ἐν τινι νεοειδῆ κόγχῃ.

— Εἰδήσεις ἐκ τῆς μικρᾶς πόλεως τῆς νοτίου Ἰταλίας Ostuni, ἣτις καῖται οὐ μακρὰν τοῦ Βρενδησίου, ἀγγέλλουσι τὴν αὐτόθι εὑρεσιν ἐκτεταμένης ἀρχαίας νεκροπόλεως. Καὶ εἶχον μὲν εὑρεθῆ τάφοι τινὲς ἤδη τῷ 1845 μετὰ καὶ τινῶν μεσαιωνικῶν ἐπιγραφῶν ἄλλὰ νῦν οἱ εὑρεθέντες τάφοι εἶνε πάμπολλοι ἐνέχοντες πλὴν τῶν νεκρῶν ἀγγεῖα, καὶ παντοῖα ἄλλα κτερίσματα.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ.

Τὸν λήξαντα μῆνα ἀνεγνώσθησαν αἱ ἐξῆς διατριβαί.

Τοῦ κ. Κωνστ. Παπαμιχαλοπούλου τακτικοῦ μέλους *Περὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις.*

Τοῦ κ. Σπ. Παπαγεωργίου τακτικοῦ μέλους *Περὶ Ὑπατίας τῆς Ἀλεξανδριῆς φιλοσόφου.*

Τοῦ κ. Ἀχιλλέως Παράσχου τακτικοῦ μέλους *Ἀνέκδοτοι ποιήσεις.*

Ὁ κ. Σπ. Παπαγεωργίου ἤρξατο τῆς διδασκαλίας τοῦ μᾶθηματος περὶ οὐ βίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Διελθόντος ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ κ. Βαργεον κατέχοντος ἕνα τῶν τελειότερων φωνογράφων, ἡ ἐφορεία ἐσκέφθη ὅπως τῇ ἀρωγῇ αὐτοῦ δοθῆ δημοσίον μᾶθημα περὶ φωνογράφου. Τὸ μᾶθημα τοῦτο ἐδίδαξεν ὁ κ. Τιμ. Ἀργυρόπουλος ἀναπτύξας τὴν συσκευὴν, ὁ δὲ κ. Βαργεον ἐξετέλεσεν ἐπ' αὐτῆς διαφορα πειράματα. Ἐνεκα δὲ τῆς μεγάλης αἰτήσεως εἰσιτηρίων τὸ μᾶθημα τοῦτο ἐπανελήφθη.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἀνεγνώρισε τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου συστάσαν πρακτικὴν δημοτικὴν σχολὴν.

Ἀπεβίωσεν ὁ **Κωνσταντῖνος Βατικιώτης** γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπίτιμον μέλος τοῦ Συλλόγου ἀπὸ τοῦ 1876.

Μέλη τῆς ἐφορείας τῆς πρακτικῆς δημοτικῆς σχολῆς ἐξελέχθησαν οἱ κκ. Κ. Διγενῆς, Σ. Παπαγεωργίου καὶ Κ. Μαρίνος. Κοσμητῶρ δὲ τῆς σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν ὁ κ. Γ. Φιλάρετος.

Προσελήφθη ὡς διδάσκαλος ἐν τῇ πρακτικῇ δημοτικῇ σχολῇ ὁ κ. Ι. Ακσπόπουλος ἀπόφοιτος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ διδασκαλείου.

Ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 29 Ἰανουαρίου καὶ ταύτης συμπεριλαμβανομένης ἐκοιμήθησαν ἐν τῷ ὑπνωτηρίῳ τῆς σχολῆς τῶν ἀπόρων 5028 παῖδες. Ὁ μέσος ὄρος τῶν κοιμηθέντων ἦν τὸν Σεπτέμβριον 24, τὸν Ὀκτώβριον 27, τὸν Νοέμβριον 30, τὸν Δεβριον 40 καὶ τὸν Ἰανουάριον 42.

Ἐξελέχθησαν μέλη τακτικὰ οἱ κκ. Ν. Δημαρῆς καὶ Θ. Γεννάδης, ἀντεπιστέλλοντα δ' οἱ κκ. Σ. Ράιναχ καὶ Γ. Ακφρόν.

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΟΥ 1880.

Κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν εὐμενῶς ἀνακοινωθείσας ἡμῖν εἰδήσεις τὸ μετεωρολογικὸν ἔτος 1880 παρουσίασε τὰ ἐξῆς φαινόμενα ἐν Ἀθήναις.

Ἡ μέση βαρομετρικὴ θλιψίς τοῦ ἔτους ἦν χμ. 752,96 ἡ αὐτὴ περίπου τῆς τοῦ 1879 ἧτις ἦν 752,68. Καὶ ἡ μεγίστη μὲν θλιψίς ἦν τὴν 28 Φεβρουαρίου (767,91) ἐλαχίστη δὲ τὴν 2 Φεβρουαρίου (742,30). Πάσαι δ' αἱ πρᾶκτηρήσεις αὗται εἶναι ἀνηγμέναι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ εἰς θερμοκρασίαν 0 τοῦ ὕδραργύρου.

Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ ἔτους ἦτο εἰς βαθμοὺς τῆς ἑκατονταβάθμου διαιρέσεως (Κελσίου) 17,70, ἐλάσσων κατὰ ἓνα καὶ ἡμισὺν βαθμὸν περίπου τῆς περυσινής ἧτις ἦν 19,08. Ἡ διαφορὰ αὕτη ἐν τῷ μέσῳ ὄφει εἶναι λίαν ἐπαισθητὴ. Καὶ ἡ μεγίστη μὲν θερμοκρασία ἦν τὴν 24 Ἰουλίου (37,6), ἡ δ' ἐλάσσων τὴν 15 Μαρτίου (—6,6).

Ἡμέραι καταπτώσεως ὕδατος εἴτε ὡς βροχῆς, εἴτε ὡς χιόνος, εἴτε ὡς ἀμίχλης καὶ δρόσου ἦσαν 108 ἀπέναντι 103 τοῦ 1879. Ἐκ τούτων βροχῆς 76, χιόνος 11, δρόσου 19 καὶ ἀμίχλης 2. Τὸ δὲ ποσὸν τοῦ καταπεσόντος ὕδατος 335,49 ἀπέναντι 489,49 χμ. τοῦ 1879. Ὡστε τὸ ἔτος δὲν ἦν πολὺ βροχερόν.

Ἡμέρας ἀστραπῶν ἐν συνόλῳ ἔσχομεν 38 βροντῶν 14 καὶ πάγου 14.

Ἄνεμοι δ' ἐπνευσαν κατὰ 162 ἡμέρας ΝΑ. 30Ν. 5ΝΑ. 11Α. 131ΒΑ. 15Β. 7ΒΑ. 5Δ. Ὡστε ὡς πᾶντοτε ἐπεκράτησαν ἄνεμοι οἱ ΒΑ καὶ ΝΑ, οἱ τελευταῖοι μάλιστα πλειότερον.

Θερμότεροι μῆνες τοῦ ἔτους ἦσαν ὡς συνήθως ὁ Ἰούλιος καὶ Αὐγούστος μὲ τὴν συνήθη θερμοκρασίαν 29,03 ὁ πρῶτος καὶ 27,39 ὁ δεύτερος, εἰ καὶ καθ' ἓνα βαθμὸν ἦσσαν τοῦ συνήθους. Ὁ Ἰανουάριος δὲ συνήθως ψυχρότερος μὴν παρουσίασε μέσην θερμοκρασίαν 5,51 καὶ ἐλαχίστην— 2,2, ἧτις πρᾶκταλλομένη πρὸς τὴν μέσην θερμοκρασίαν τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1879 ἧτις ἦν 10,09 εἶναι κατὰ 5 βαθμοὺς σχεδὸν μικροτέρα.

Ἄλλὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ Μάρτιος παρουσίασεν ἕκτακτον ψῦχος καὶ τοιοῦτον οἶον ἀπὸ 22 ἐτῶν ἐν γένει δὲν ἠσθάνθημεν ἐν Ἀθήναις, δηλ. —6,6 (τὴν 15). Ἡ ἐν τοιαύτῃ προκεχωρημένη ἐποχῇ ἐπινόδος τοῦ χειμῶνος δὲν εἶναι τι κοινὸν ἐν Ἀθήναις. Οὕτω τῷ 1856 ἔπεσεν ἀφρονος χιὼν καὶ τοι μὲ οὐχὶ τόσῳ ταπεινὴν θερμοκρασίαν τὴν 16 Ἀπριλίου.

Ταπεινὰ δὲ θερμοκρασίαι ὡς ἡ τοῦ παρελθόντος Μαρτίου παρουσιάσθησαν ἐν Ἀθήναις τῷ 1857 τὸν Δεκέμβριον (—6,8), τῷ 1858 τὸν Ἰανουάριον (—5,7) καὶ τῷ 1874 τὸν Μάρτιον (—5,8). Ταπεινότερα δὲ ταύτης καὶ ἀξιοληγόμενους τῷ 1850 τὸν Ἰανουάριον (—10).